

ΑΝΩΤΑΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΚΡΗΤΗΣ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ
ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ**

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ : ΓΙΑΝΝΟΥΛΙΔΟΥ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ

ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΑ : ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΜΑΡΙΑ

ΗΡΑΚΛΕΙΟ 2006

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Κεφάλαιο Α

Πρόλογος	5
Εισαγωγή.	6
1.1 Διακρίσεις μορφών τουρισμού.	8
1.1.1. Μορφές τουρισμού προσδιοριζόμενες από τη γεωγραφική και διοικητική τους θέση	8
1.1.2. Μορφές τουρισμού προσδιοριζόμενες από το τουριστικό πλήθος.....	11
1.1.3. Μορφές τουρισμού προσδιοριζόμενες από τον παράγοντα «εποχή».....	13
1.1.4. Μορφές τουρισμού προσδιοριζόμενες από το μέγεθος του τουριστικού πλήθους	16
1.1.5. Μορφές προσδιοριζόμενες από το σκοπό ή το λόγο του ταξιδιού.....	17
1.2 Οι σημαντικότερες μορφές τουρισμού	19
1.2.1. Θερινός τουρισμός.....	20
1.2.2. Συνεδριακός τουρισμός	21
1.2.3. Αθλητικός τουρισμός.....	22
1.2.4. Φυσιολατρικός τουρισμός	24
1.2.5. Τουρισμός εκθέσεων	24
1.2.6. Τουρισμός υγείας.....	25
1.2.7. Θαλάσσιος τουρισμός.....	27
1.2.8. Επαγγελματικός τουρισμός.....	29
1.2.9. Τουρισμός κινήτρων	30
1.2.10. Πολιτιστικός τουρισμός.....	31
1.2.11. Θρησκευτικός τουρισμός.....	32
1.2.12. Μαθητικός τουρισμός.....	33
1.2.13. Αγροτουρισμός	34
1.2.14. Λαϊκός τουρισμός	36
1.2.15. Τουρισμός τρίτης ηλικίας	37
1.2.16. Τουρισμός ατόμων με ειδικές ανάγκες.....	38
1.2.17. Οικοτουρισμός.....	38

1.2.18. Τουρισμός περιπέτειας	39
1.2.19. Κοσμοπολίτικος τουρισμός	40
1.2.20. Γυμνιστικός τουρισμός	40
1.2.21. Θεματικός τουρισμός	41
1.2.22. Παραλίμνιος τουρισμός	41
1.2.23. Παραποτάμιος τουρισμός	44
1.2.24. Ορεινός και ορειβατικός τουρισμός	45
1.2.24.α. Ορειβατικός τουρισμός	46
1.2.24.β. Τεχνητή ορειβασία, απλή ή τεχνητή, αλπινισμός, αναρριχήσεις	46
1.2.24.γ. Τα ορειβατικά καταφύγια στον ελλαδικό χώρο	49
1.2.24.δ. Ορεινές κατασκηνώσεις, camping και ορεινά τουριστικά θέρετρα	50
1.2.24.ε. Ορεινός ποδηλατικός τουρισμός	51
1.2.24.στ. Πολιτική για τη βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη των ορεινών περιοχών	53
1.2.25. Πεζοπορικός ή περιπατητικός τουρισμός	56
1.2.25.Α. Τα Ευρωπαϊκά μονοπάτια	58
1.2.25.Β. Η διαδικασία της πεζοπορίας	60
1.2.26. Κυνηγετικός τουρισμός	62

Κεφάλαιο Β

2.1. Χειμερινός Τουρισμός	65
2.2 Τουρισμός Παραχείμασης	66
2.3 Χιονοδρομικός τουρισμός	67
2.3.1. Ιστορική αναδρομή	68
2.3.2. Η αγορά του χιονοδρομικού τουρισμού	69
2.3.3 Τα χιονοδρομικά κέντρα της Ελλάδας	70
2.3.4. Κανόνες ασφαλείας στα χιονοδρομικά κέντρα	71
2.3.5. Πληροφορίες για τις πίστες και τις διαδρομές	73
2.3.6. Κανόνες για τους χιονοδρόμους	75
2.4. Τουρισμός Χειμερινών Αθλημάτων	78

Κεφάλαιο Γ

3.1. Χρονομεριστική μίσθωση – Time sharing	81
3.1.α. Το καθεστώς της χρονομεριστικής μίσθωσης σύμφωνα με την ελληνική νομοθεσία.....	82
3.1.β. Όροι υπαγωγής στο καθεστώς της χρονομεριστικής μίσθωσης.....	84
3.1.γ. Διαδικασία υπαγωγής στη χρονομεριστική μίσθωση	85
3.1.δ. Δικαιώματα μισθωτή και προστασία του	86
3.1.ε. Πλεονεκτήματα για τη χώρα υποδοχής. Η περίπτωση της Ελλάδας.	87
3.2. Κοινωνικός τουρισμός.....	89
3.2.1. Ο τουρισμός σαν κοινωνικό αγαθό.....	89
3.2.2. Ορισμός και εμφάνιση του κοινωνικού τουρισμού στην Ελλάδα	90
3.2.3. Ο κοινωνικός τουρισμός στην Ελλάδα.....	91

Κεφάλαιο Δ

4.1. Ερωματολογία.....	94
4.2. Χειμερινός τουρισμός- Έρευνα σε τουριστικά γραφεία.....	95
4.3. Χειμερινός τουρισμός- Έρευνα σε τουρίστες-καταναλωτές	103
4.4. Συμπεράσματα από την έρευνα	110
4.5. Γενικά συμπεράσματα-μέτρα για την ορθή ανάπτυξη του χειμερινού τουρισμού	112
Επίλογος.....	115
Παράρτημα	116
Βιβλιογραφία	165

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η πτυχιακή αυτή εργασία αποτελεί μια προσπάθεια γνωριμίας του αναγνώστη με τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού και κυρίως με τις μορφές εκείνες που αναπτύσσονται κατά τη διάρκεια του χειμώνα.

Σκοπός μου ήταν να παρουσιαστούν τα όποια προβλήματα δημιουργούνται στις περιοχές που αναπτύσσεται ο χειμερινός τουρισμός, αλλά κυρίως να επισημανθεί ο τρόπος με τον οποίο θα πρέπει να αναπτύσσονται οι μορφές αυτές, χωρίς να καταστρέφεται το φυσικό, κοινωνικό και πολιτιστικό περιβάλλον.

Επίσης, η εργασία αυτή περιέχει διάφορα στοιχεία, όπως τα υπάρχοντα χιονοδρομικά κέντρα με τις υπηρεσίες που προσφέρουν, τα ορειβατικά καταφύγια, τα διεθνή μονοπάτια πεζοπορίας και άλλα, τα οποία θα μπορούσαν να αποτελέσουν εγχειρίδιο για όσους ασχολούνται με το χειμερινό τουρισμό ή για όσους θέλουν να μνηθούν στις ομορφιές του.

Τέλος, θα πρέπει να σημειωθεί ότι ποτέ δεν θα πρέπει να ξεχνάμε τις μοναδικές φυσικές ομορφιές της χώρας μας, τις οποίες για να απολαύσουν και οι επόμενες γενιές που θα έρθουν, εμείς δεν θα πρέπει να τις θυσιάσουμε στο βωμό του κέρδους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο τουρισμός αποτελεί ένα πολυδιάστατο φαινόμενο με οικονομικές, κοινωνικές, πολιτιστικές και περιβαλλοντικές διαστάσεις, οι επιδράσεις του οποίου δεν μπορούν να υποεκτιμηθούν.

Με τη σύγχρονη μορφή του, ο τουρισμός έχει πάρει πια μαζικό χαρακτήρα, γεγονός που τον κάνει να διαφοροποιείται ουσιαστικά από παλαιότερες μορφές του. Ο τρόπος με τον οποίο εκδηλώνεται σήμερα, δεν διαφέρει σε γενικές γραμμές από εκείνον του παρελθόντος.

Για να φτάσει ο τουρισμός στη σημερινή του μορφή πέρασε από διάφορες εξελικτικές φάσεις. Η ανάγκη του ανθρώπου να πραγματοποιεί μετακινήσεις μακρύτερα από τον τόπο της μόνιμης κατοικίας του, εμφανίζεται σταδιακά από τότε που αποκτά μόνιμη κατοικία, ιδρύει τους πρώτους συνοικισμούς και ασχολείται με τη γεωργία. Ο άνθρωπος αρχίζει να ταξιδεύει από τα μέσα της τέταρτης χιλιετίας προ Χριστού για διάφορους λόγους, με μονόξυλα ή σχεδίες, τα τροχοφόρα και τα πρώτα στέρεα ξύλινα ποταμόπλοια. Αργότερα, η εξέλιξη της ναυπηγικής διευρύνει τους ποτάμιους δρόμους και ανοίγει θαλάσσιους. Η χρησιμοποίηση του αλόγου ως υποζύγιο (2300π.Χ.) και η βελτίωση των τροχοφόρων, δημιουργούν το άρμα (1600π.Χ.) που χρησιμοποιείται αρχικά στις μάχες και σταδιακά σαν μεταφορικό μέσο από τους οικονομικά ισχυρούς. Μεταγενέστερα, η εξέλιξη των μέσων μεταφοράς, η δημιουργία υποτυπώδους χωμάτινου οδικού δικτύου, η γεφύρωση δύσβατων σημείων και τα κοινώς αποδεκτά νομίσματα, καθιστούν τα ταξίδια ευκολότερα. Η ανάγκη συναλλαγής και εμπορίας δημιουργεί την πρώτη μορφή τουρισμού, που έχει αρχικά χαρακτήρα επαγγελματικό και έπειτα αναψυχής και παρατηρείται κυρίως από τους Αιγυπτίους, τους Ασσύριους, τους Μινωίτες, τους Αχαιούς, τους Έλληνες της κλασικής περιόδου και της εποχής του Μ. Αλεξάνδρου, τους Ρωμαίους και τους Βυζαντινούς.¹

¹ «Τουρισμός, Θεωρητική προσέγγιση», Γ.Κολτσιδόπουλος,2000

Όμως, η χρονική περίοδος όπου ο τουρισμός αρχίζει να διαμορφώνει τη σημερινή του μορφή, ξεκινά από το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, όπου η ανάπτυξη του τουρισμού χαρακτηρίζεται θεαματική. Ο τουρισμός από προνόμιο των πλουσίων και της αριστοκρατίας άρχισε βαθμιαία να γίνεται δικαίωμα των εργαζομένων και γενικά των μέχρι τότε μη προνομιούχων. Η μεταπολεμική εποχή, εκτός του ότι εκδημοκράτισε σε μεγάλο βαθμό τον τουρισμό και τον έκανε περισσότερο προσιτό στις μεγάλες λαϊκές μάζες, έκανε ταυτόχρονα τους ανθρώπους πρακτικότερους, καθώς στον τουρισμό βρήκαν ένα μέσο ξεκούρασης, καθώς και ανανέωσης των σωματικών και ψυχικών τους δυνάμεων.

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι στην ανάπτυξη του τουρισμού καθοριστικό ρόλο διαδραμάτισε η τεχνολογική εξέλιξη των μεταφορικών μέσων και κυρίως η «λαϊκοποίησή» τους και αυτό γιατί πέρα από τα στοιχεία της μαζικότητας και ομαδικότητας, προστέθηκε σε αυτόν και το στοιχείο της υπερεθνικότητας. Τα τρία αυτά στοιχεία μαζί αποτελούν τα βασικά συστατικά στοιχεία του σύγχρονου τουρισμού και παράλληλα διαγράφουν έντονα τη φυσιογνωμία του. Εκτός όμως από την αποφασιστικής σημασίας συμβολή της εξέλιξης των μεταφορικών μέσων στην τουριστική ανάπτυξη, καθοριστικό ρόλο προς την κατεύθυνση αυτή διαδραμάτισαν και άλλοι παράγοντες, όπως για παράδειγμα η αύξηση του κατά κεφαλήν εθνικού εισοδήματος και πλούτου, η βελτίωση των συνθηκών απασχόλησης και των όρων αμοιβής των εργαζομένων, η εξασφάλιση κοινωνικών παροχών στις οικονομικά ασθενέστερες τάξεις του πληθυσμού, η ανάπτυξη των τουριστικών επιχειρήσεων, κλπ.¹

Οι διαστάσεις που πήρε το τουριστικό φαινόμενο μεταπολεμικά και κυρίως η συνειδητοποίηση των ευεργετικών επιδράσεών του στις οικονομίες γενικά, οδήγησε πολλές χώρες όχι μόνο στη λήψη μέτρων για την ανάπτυξη του τουρισμού, αλλά και στην αντιμετώπισή του σαν ιδιαίτερου κλάδου οικονομικής δραστηριότητας. Ο έντονος κρατικός παρεμβατισμός για την ανάπτυξη του τουρισμού εκδηλώνεται κατά κανόνα είτε άμεσα, με την εκτέλεση έργων τουριστικής υποδομής και ανωδομής, είτε έμμεσα με το

¹ «Εισαγωγή στον Τουρισμό», Ν.Ηγουμενάκης, Κ.Κραβαρίτης, Π.Λύτρας, 1998

μηχανισμό των χρηματοδοτήσεων και των κινήτρων γενικότερα. Αποτελεί δε ένα ακόμα χαρακτηριστικό γνώρισμα του σύγχρονου τουρισμού, αλλά ταυτόχρονα και μια έμπρακτη απόδειξη ότι το κράτος θέλει να αναπτυχθεί ο τουρισμός, γιατί έτσι υπολογίζει να ωφεληθεί σημαντικά και η οικονομία του από τις ευεργετικές αλυσιδωτές επιδράσεις του και άλλοι κλάδοι οικονομικής δραστηριότητας.

Ο τουρισμός με τη σύγχρονη μορφή του θα μπορούσε σε γενικές γραμμές να οριστεί σαν η πρόσκαιρη μετακίνηση ανθρώπων από τον τόπο της μόνιμης κατοικίας τους σε έναν άλλο τόπο, με αποκλειστικό σκοπό την ικανοποίηση των τουριστικών αναγκών ή επιθυμιών τους, που όμως δεν είναι πάντα ανάγκες ή επιθυμίες ξεκούρασης και αναψυχής, καθώς και η οργανωμένη προσπάθεια για την προσέλκυση, υποδοχή και καλύτερη δυνατή εξυπηρέτηση αυτών των ανθρώπων.

1.1 ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΜΟΡΦΩΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Ο τουρισμός είναι μια πολυσύνθετη, πολυδιάστατη και πολυσήμαντη ανθρώπινη δραστηριότητα, με ένα πλήθος καθοριστικών παραγόντων και με σχέσεις αλληλεξάρτησης με το οικονομικό, φυσικό, κοινωνικό, πολιτιστικό και ανθρωπογενές περιβάλλον.

Τα εκάστοτε ποσοτικά και ποιοτικά χαρακτηριστικά των παραγόντων και των σχέσεων αυτών, καθορίζουν τη μορφή του τουρισμού που επικρατεί. Ανάλογα λοιπόν με τα στοιχεία αυτά, γίνονται και οι διακρίσεις του τουρισμού.

1.1.1 Μορφές τουρισμού προσδιοριζόμενες από τη γεωγραφική και διοικητική τους θέση.¹

Τουρισμός σημαίνει ταξίδι. Και ταξίδι σημαίνει μετακίνηση. Ένα από τα σπουδαιότερα στοιχεία του τουρισμού, η μετακίνηση, είναι η πράξη και ο τρόπος με τον οποίο οι τουρίστες μεταβαίνουν από τον τόπο τους στον τουριστικό προορισμό τους. Με βάση το στοιχείο της ύπαρξης των δύο διαφορετικών τόπων, έχουμε τη διάκριση του τουρισμού σε μετακίνηση

¹ «Τουρισμός, Θεωρητική προσέγγιση», Γ.Κολτσιδόπουλος, Εκδόσεις Έλλην, 2000, σελ.33-41

μέσα στην επικράτεια μιας χώρας και σε μετακίνηση έξω από αυτήν. Στην πρώτη περίπτωση έχουμε τον εσωτερικό τουρισμό, ενώ στη δεύτερη τον εξωτερικό τουρισμό. Η σημασία των δύο αυτών κατηγοριών είναι πολύ σημαντική ιδιαίτερα στο χαρακτηρισμό μιας χώρας σαν τουριστική ή όχι και κατ' επέκταση στη διαμόρφωση της τουριστικής πολιτικής της.

1.1.1.A Εσωτερικός τουρισμός.

Όταν η μετακίνηση ατόμου ή ομάδας ατόμων πραγματοποιείται μέσα στα όρια της χώρας τους και για τουριστικούς λόγους, τότε αυτό το είδος τουρισμού, ονομάζεται εσωτερικός τουρισμός.

Ο εσωτερικός τουρισμός έχει σαν βασικό του πλεονέκτημα την αναδιανομή του εισοδήματος, ιδιαίτερα όταν οι μετακινήσεις γίνονται από τα αστικά κέντρα, όπου το εισόδημα είναι τις περισσότερες φορές υψηλό, προς την περιφέρεια. Αυτό βοηθά και στον περιορισμό της αστυφιλίας, λόγω του ότι δημιουργούνται θέσεις εργασίας στην περιφέρεια και κατ' επέκταση αυξάνει το βιοτικό επίπεδο των κατοίκων της. Επίσης, με τον εσωτερικό τουρισμό γνωρίζει ο καθένας τις περιοχές της χώρας του και δεν προτιμά ταξίδια στο εξωτερικό. Αποκύημα αυτού είναι η μείωση της εκροής του εισοδήματος, που για πολλές χώρες είναι πολύτιμο. Συνάμα, στα πλαίσια του εσωτερικού τουρισμού δημιουργείται η δυνατότητα σύσφιξης των σχέσεων μεταξύ των πολιτών μιας χώρας και η μεταξύ τους ανάπτυξη φιλίας και συνεργασίας.

Σαν μειονέκτημα του εσωτερικού τουρισμού μπορούμε να αναφέρουμε ότι οι πολίτες αφού δεν επισκέπτονται άλλες χώρες, στερούνται την ευκαιρία να γνωρίσουν άλλες περιοχές, με διαφορετική κουλτούρα, διαφορετικά φυσικά χαρακτηριστικά και γενικά με διαφορετικό πολιτισμό.

1.1.1.B. Εξωτερικός τουρισμός.

Στην περίπτωση που η μετακίνηση ατόμου ή ομάδας ατόμων για τουριστικούς πάντα λόγους, γίνεται εκτός των ορίων της χώρας, της οποίας είναι πολίτες, τότε ο τουρισμός ονομάζεται εξωτερικός.

Ο εξωτερικός τουρισμός επειδή αφορά δύο χώρες και τους πολίτες τους, που μπορούν να μετακινούνται οι μεν στη μία χώρα και οι δε στην άλλη, χωρίζεται σε δύο υποκατηγορίες. Η μια ονομάζεται **εξωτερικός παθητικός τουρισμός** και η άλλη **εξωτερικός ενεργητικός τουρισμός**. Στην πρώτη κατηγορία ανήκουν οι πολίτες που μετακινούνται από τη χώρα

τους προς μια άλλη, παραδείγματος χάρη Έλληνες προς τη Γαλλία, ενώ στη δεύτερη ανήκουν οι πολίτες άλλης χώρας που μετακινούνται προς τη χώρα μας, παράδειγμα οι Γάλλοι προς την Ελλάδα.

Στον εξωτερικό παθητικό τουρισμό έχουμε το βασικό μειονέκτημα της εκροής εισοδήματος προς άλλες χώρες. Σε χώρες με διαφορετική νομισματική μονάδα υπάρχουν κρατικές παρεμβάσεις που περιορίζουν το όριο του ποσού συναλλάγματος και στόχο έχουν την αποθάρρυνση τέτοιου είδους μετακινήσεων, ώστε το συνάλλαγμα να μην εκρέει σε άλλες χώρες. Επίσης, στα μειονεκτήματα θα μπορούσε να συγκαταλεχθεί ο τουριστικός μαρασμός μιας χώρας σε περίπτωση που δεν υπάρχει εξωτερικός ενεργητικός τουρισμός.¹

Αντίθετα, πλεονέκτημα του εξωτερικού παθητικού τουρισμού είναι η δυνατότητα που έχουν οι πολίτες που μετακινούνται να γνωρίσουν άλλες χώρες, άλλους λαούς, διαφορετικούς πολιτισμούς και ανάλογα να προσκομίσουν τα θετικά στοιχεία τους και να απορρίψουν τα αρνητικά. Επίσης, με αυτό το είδος τουρισμού επιτυγχάνεται σύσφιξη σχέσεων μεταξύ των λαών, που αποτελεί σημαντικό στοιχείο στα πλαίσια της διατήρησης της παγκόσμιας ειρήνης.

Στον εξωτερικό ενεργητικό τουρισμό το μεγαλύτερο πλεονέκτημα, από το οποίο απορρέουν και άλλα, είναι η εισροή εισοδήματος και κεφαλαίων, τα οποία ανεβάζουν το εισόδημα των κατοίκων της χώρας, με τελικό αποτέλεσμα τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, την παραμονή των κατοίκων στις περιοχές τους και φυσικά την αύξηση του βιοτικού επιπέδου γενικότερα.

Σαν μειονέκτημα αυτού του είδους τουρισμού θα μπορούσε να αναφερθεί η παραγκώνιση πολλές φορές του εσωτερικού τουρισμού και η επιβάρυνση του περιβάλλοντος που παρατηρείται σε αρκετές περιπτώσεις.

¹ Κολτσιδόπουλος Γ., «Τουρισμός, Θεωρητική προσέγγιση», Εκδόσεις Έλλην, 2000, σελ. 33-41

1.1.2. Μορφές τουρισμού προσδιοριζόμενες από το τουριστικό πλήθος.

Ο τουρισμός ανάλογα με το αν συμμετέχει ένα άτομο ή και οικογένεια σε σχέση με τη συμμετοχή μιας ομάδας ατόμων, διακρίνεται σε μεμονωμένο ή ατομικό και σε μαζικό ή ομαδικό τουρισμό.

1.1.2.A. Μεμονωμένος ή ατομικός τουρισμός.

Η μορφή αυτή του τουρισμού είναι η πρώτη που συναντάμε στην ιστορία της τουριστικής διαδικασίας και η πλέον διαδεδομένη μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του 1970. Η μετακίνηση γίνεται από ένα άτομο ή μία οικογένεια, που μόνοι τους αναλαμβάνουν την οργάνωση και πραγματοποίησή της. Ο τρόπος αυτός είναι πιο δαπανηρός γιατί οι τιμές των τουριστικών αγαθών και υπηρεσιών είναι υψηλές. Τα επίπεδα εκπτώσεων που μπορούν να επιτευχθούν είναι συνήθως πολύ μικρά έως μηδαμινά. Το μεταφορικό μέσο είναι κατά κύριο λόγο ιδιωτικό και πολλές φορές χρησιμοποιούνται μαζικά μέσα μεταφοράς, που δρομολογούνται σε τακτικά δρομολόγια, οπότε οι επιλογές είναι καθορισμένες. Όσον αφορά όμως την οικονομική του απόδοση για τις τουριστικές επιχειρήσεις είναι η μεγαλύτερη, αλλά όχι μεγάλης χρονικής διάρκειας. Το ποσοστό συμμετοχής του μεμονωμένου τουρισμού στο σύνολο των μετακινούμενων τουριστών σε παγκόσμιο επίπεδο είναι περίπου 15-22%.¹

Τα πλεονεκτήματα του ατομικού τουρισμού είναι ότι η επιλογή του προγράμματος είναι ευθύνη του ίδιου του ατόμου, που επιπλέον έχει τη δυνατότητα διαφοροποίησής του ανάλογα με τις διαθέσεις του και τις καταστάσεις που θα συναντήσει κατά την εκτέλεσή του. Επίσης, η κατανομή του χρόνου σε ημερήσια ή όχι βάση, αποτελεί βασικό πλεονέκτημα αυτής της τουριστικής μορφής. Ακόμη, αξιοσημείωτο είναι ότι πολλές φορές τα τουριστικά αγαθά και οι υπηρεσίες που προσφέρονται είναι καλύτερα τόσο ποιοτικά όσο και ποσοτικά.

Τα μειονεκτήματά του είναι ότι στοιχίζει ακριβότερα, είναι λιγότερο ασφαλής τρόπος μετακίνησης και πολλές φορές οι επιλογές της τουριστικής περιοχής δεν είναι σύμφωνες με τις αρχικά προσδοκώμενες επιθυμίες.

¹ Σφακιανάκης Μ., «Εναλλακτικές μορφές τουρισμού», Εκδόσεις Έλλην, 2000, σελ.16-27

Όμως με τη λήψη κάποιων μέτρων θα μπορούσε να αναπτυχθεί ο ατομικός τουρισμός. Αυτά είναι :η βελτίωση των τοπικών συγκοινωνιών, η αναβάθμιση των σταθμών άφιξης-αναχώρησης τουριστών, η βελτίωση του συστήματος πληροφόρησης τουριστών, η απλούστευση των διαδικασιών εισόδου-εξόδου των τουριστών στη χώρα, η ανάπτυξη εκδηλώσεων και δραστηριοτήτων της κοινωνικής ζωής της χώρας υποδοχής και ο σεβασμός απέναντι στον άνθρωπο-τουρίστα και στις ανάγκες του. Η ύπαρξη και ανάπτυξη όλων αυτών θα μπορούσαν να προσελκύσουν τον τουρίστα, ο οποίος λόγω του κορεσμού που έχει υποστεί από το μαζικό τουρισμό, θέλει να ανακαλύψει νέους προορισμούς και να διοργανώνει μονάχος του το ημερήσιο πρόγραμμά του και όχι να εξαρτάται από πολλά άτομα και να ακολουθεί κατά γράμμα ένα πρόγραμμα που δεν τον ικανοποιεί.

1.1.2.B. Μαζικός ή ομαδικός τουρισμός.¹

Η πλέον διαδεδομένη μορφή τουριστικής μετακίνησης στη σημερινή τουριστική πραγματικότητα, που καλύπτει σε ποσοστό το 80-85% των μετακινούμενων τουριστών σε παγκόσμιο επίπεδο, είναι η μετακίνηση που γίνεται από ομάδα ατόμων (σύλλογοι, σωματεία, τουριστικά γραφεία, κ.ά.) με βάση προκαθορισμένο πρόγραμμα όσον αφορά τη διάρκεια, τις περιοχές και το κόστος τους. Τα μεταφορικά μέσα που χρησιμοποιούνται είναι μαζικής μεταφοράς, που τις περισσότερες φορές δεν ακολουθούν τα τακτικά δρομολόγια, αλλά είναι έκτακτα. Σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη του μαζικού τουρισμού έπαιξε η μεγάλη χρήση της αερομεταφοράς και ειδικά οι πτήσεις τσάρτερ.

Ανάμεσα στα πλεονεκτήματα του μαζικού τουρισμού συγκαταλέγονται το χαμηλό κόστος και η δυνατότητα πολλαπλών επιλογών σε προγράμματα. Επίσης, η οργάνωσή τους γίνεται από εξειδικευμένα άτομα και υπάρχει μεγάλο το αίσθημα της ασφάλειας για τους τουρίστες. Επιπροσθέτως, με βάση το μεγάλο ποσοστό συμμετοχής του μαζικού τουρισμού, έχουν δραστηριοποιηθεί πλήθος επιχειρήσεων, γεγονός που συμβάλλει στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας.

Μειονεκτήματα αυτής της μορφής τουρισμού είναι η πιστή εφαρμογή του προγράμματος, αν και τα τελευταία χρόνια υπάρχει αρκετή

¹ Ηγουμενάκης Ν., Κραβαρίτης Κ., Λύτρας Π., «Εισαγωγή στον τουρισμό», Εκδόσεις Interbooks, 1998

ελαστικότητα σε πολλά σημεία του, η χαμηλή ποιότητα τις περισσότερες φορές των προσφερόμενων υπηρεσιών και η ανομοιογένεια του τουριστικού πλήθους, που πολλές φορές επηρεάζει την ποιότητά του. Επίσης, λόγω της μεγάλης πίεσης που ασκούν οι TOUR OPERATORS για ολοένα και χαμηλότερες τιμές, οι τουριστικοί επιχειρηματίες μη έχοντας κάποιο τρόπο άμυνας απέναντί τους, υποκύπτουν στις πιέσεις τους, με αποτέλεσμα τα έσοδα τους να μειώνονται χρόνο με το χρόνο όλο και πιο πολύ και το μέλλον και η επιβίωσή τους σαν μονάδες να εξαρτάται κατά μεγάλο βαθμό από αυτούς.

Τα μειονεκτήματα του μαζικού τουρισμού δεν θα μπορούσαν παρά να προβληματίσουν τόσο τους φορείς της πολιτικής εξουσίας, των χωρών υποδοχής και φιλοξενίας και των μαζικά μετακινούμενων τουριστών, όσο και τους υπόλοιπους παράγοντες της τουριστικής οικονομίας, ιδιαίτερα αυτούς της τουριστικής προσφοράς.

Έτσι, άρχισαν να αναζητούν νέες δυναμικές εναλλακτικές μορφές τουρισμού, που να είναι αποδοτικότερες από οικονομικής άποψης, λιγότερο συνδεδεμένες με την περίοδο των θερινών διακοπών, μα πάνω από όλα λιγότερο εξαρτημένες από τους tour operators. Τέτοιου είδους εναλλακτικές μορφές τουρισμού είναι παραδείγματος χάριν ο συνεδριακός τουρισμός, ο τουρισμός υγείας, ο χειμερινός τουρισμός, κ.ά.

1.1.3. Μορφές τουρισμού προσδιοριζόμενες από τον παράγοντα «εποχή».¹

Ανάλογα με τις εποχές του έτους που πραγματοποιούνται τουριστικές μετακινήσεις, μπορούμε να διακρίνουμε ανά εποχή τον τουρισμό ή να τον χαρακτηρίσουμε σαν συνεχόμενο. Έτσι, έχουμε δύο μορφές, το συνεχή ή ετήσιο τουρισμό και τον εποχιακό.

1.1.3.A Συνεχής ή ετήσιος τουρισμός.

Είναι εκείνη η μορφή τουρισμού που η τουριστική κίνηση σε μια περιοχή παραμένει αμετάβλητη καθ' όλη τη διάρκεια του έτους. Έτσι, υπάρχει μια ισοκατανομή στον αριθμό των επισκεπτών ή υπάρχουν πολύ

¹ Σφακιανάκης Μ., «Εναλλακτικές μορφές τουρισμού», Εκδόσεις Έλλην, 2000, σελ.21-23

μικρές ποσοτικές διακυμάνσεις, οι οποίες δεν επηρεάζουν την όλη εικόνα και το χαρακτηρισμό του τουρισμού της περιοχής σε συνεχή.

Για την περιοχή που τη χαρακτηρίζει αυτό το είδος τουρισμού, τα πλεονεκτήματα είναι σημαντικά, γιατί και οι επιχειρήσεις αλλά και οι εργαζόμενοι εξασφαλίζονται από μια συνεχή πελατεία και έτσι δε δημιουργούνται προβλήματα ανεργίας και οικονομικού μαρασμού.

Βέβαια, θα πρέπει να αναφερθεί ότι οι περισσότερες μορφές τουρισμού, λόγω των ιδιαιτεροτήτων και των χαρακτηριστικών που παρουσιάζουν, συνηθίζουν να εκδηλώνονται συγκεκριμένες εποχές του έτους. Όμως, υπάρχουν κάποιες που μπορούν να αναπτύσσονται καθ' όλη τη διάρκεια του έτους, όπως ο επαγγελματικός τουρισμός, ο αθλητικός τουρισμός, ο τουρισμός πόλεων, ο τουρισμός υγείας, ο πολιτιστικός τουρισμός και ο θρησκευτικός τουρισμός.

1.1.3.B. Εποχιακός τουρισμός.¹

Η εποχή διακοπών, πότε δηλαδή εκδηλώνεται η κύρια τουριστική δραστηριότητα, οι αιτίες της εκδήλωσης αυτής σε μια ορισμένη εποχή του έτους και τα προβλήματα που δημιουργεί τοπικά και χρονικά η πραγματοποίηση μεγάλου αριθμού τουριστικών ταξιδιών, συγκροτούν το φαινόμενο της τουριστικής εποχικότητας, που επιδρά δυσμενώς στη λειτουργία ολόκληρου του τουριστικού κυκλώματος, καθώς και στην ποιότητα των προσφερόμενων τουριστικών αγαθών και υπηρεσιών. Τα προβλήματα που πηγάζουν από την τουριστική αυτή μορφή προσπαθούν να εξαλείψουν όλοι οι αρμόδιοι φορείς.

Τον εποχιακό τουρισμό, ανάλογα με τις εποχές του έτους, μπορούμε να τον χωρίσουμε σε χειμερινό, εαρινό, θερινό και φθινοπωρινό. Λόγω όμως των μεταβολών στις κλιματολογικές συνθήκες, ο τουρισμός από άποψη εποχής διακρίνεται πλέον σε δύο κατηγορίες το θερινό και το χειμερινό. Εκτός των καιρικών συνθηκών, σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση της μιας ή της άλλης κατηγορίας, παίζουν τα φυσικά προσόντα κάθε περιοχής και η μορφολογία του εδάφους.

Οι ήπιες θερμοκρασίες διαφόρων περιοχών κατά τη διάρκεια του χειμώνα, ευνοούν τη μετακίνηση τουριστών από άλλες περιοχές με χαμηλές

¹ Κολτσιδόπουλος Γ., «Τουρισμός, Θεωρητική προσέγγιση», Εκδόσεις Έλλην, σελ.38-39

θερμοκρασίες, με αποτέλεσμα να δημιουργείται τουριστικό ρεύμα, το οποίο μας δίνει τη μορφή του τουρισμού, που καλείται παραχείμαση. Από την άλλη, οι χαμηλές θερμοκρασίες διαφόρων περιοχών σε συνδυασμό με την ύπαρξη υποδομής για χειμερινά σπορ, καθορίζει αυτό που για τους περισσότερους ονομάζεται τελικά χειμερινός τουρισμός. Και στις δύο περιπτώσεις, αυτό που διακρίνουμε είναι ένας μεγάλος αριθμός τουριστών που επισκέπτεται τις περιοχές αυτές, που είναι κατά πολύ μεγαλύτερος του αριθμού των τουριστών κατά τις άλλες εποχές του έτους. Η χρονική του διάρκεια είναι συνάρτηση των ευνοϊκών καιρικών συνθηκών, που επιτρέπουν την άσκηση στα χειμερινά σπορ.

Οι υψηλές θερμοκρασίες σε συνδυασμό με τη θάλασσα και τον ήλιο καθορίζουν αυτό που ονομάζουμε θερινό τουρισμό. Στην περίπτωση αυτής της μορφής τους καλοκαιρινούς μήνες παρατηρείται μια αυξημένη κίνηση, που πολλές φορές το μέγεθός της δημιουργεί προβλήματα τόσο στις διάφορες περιοχές, όσο και στους ίδιους τους τουρίστες. Οι περισσότεροι τουριστικοί προορισμοί είναι για θερινό τουρισμό, όπου κυριαρχεί η απόλαυση της θάλασσας και του ήλιου.

Σημαντικό ρόλο για το ποια εποχή πραγματοποιούνται οι διακοπές του κάθε τουρίστα, παίζει ο ελεύθερος χρόνος και πότε χρονικά αυτός υπάρχει, η άδεια από την εργασία, οι σχολικές διακοπές, η κατάσταση της υγείας του, η πολιτική κατάσταση και άλλοι. Μια ορθότερη κατανομή του χρόνου για τουρισμό από τα υποψήφια άτομα, ίσως να ήταν μια από τις λύσεις για τα προβλήματα που προκαλεί η εποχικότητά του.

Τα τελευταία χρόνια η Ευρωπαϊκή Ένωση στην προσπάθειά της να περιορίσει το φαινόμενο της τουριστικής εποχικότητας, μεταξύ των άλλων μέτρων που παίρνει είναι η ενθάρρυνση του λεγόμενου Τουρισμού όλων των εποχών ή Συνεχή Τουρισμού ή Ενιαυσίου Τουρισμού.

Πρέπει όμως να αποσαφηνιστεί ότι ο Τουρισμός όλων των εποχών δεν είναι μορφή τουρισμού, αλλά δόγμα τουριστικής ανάπτυξης, σύμφωνα με το οποίο οι διάφορες μορφές τουρισμού πρέπει να εκδηλώνονται σε όλες τις εποχές του χρόνου και κυρίως τις επονομαζόμενες χαμηλές και ενδιάμεσες, προκειμένου να ελαφρύνεται από το υπερβολικό τουριστικό βάρος η περίοδος αιχμής.

1.1.4. Μορφές τουρισμού προσδιοριζόμενες από το μέγεθος του τουριστικού πλήθους.

Με τη διάκριση αυτή καθορίζουμε, είτε στο συνεχή τουρισμό, είτε στον εποχιακό, περιόδους οι οποίες εμφανίζουν διακυμάνσεις στον αριθμό των τουριστών. Ανάλογα με την κατανομή τους, τις χωρίζουμε σε τρεις υποπερίόδους. Αυτές είναι η νεκρή ή χαμηλή περίοδος, η μέση και η υψηλή περίοδος ή περίοδος αιχμής.

1.1.4.A Νεκρή ή χαμηλή περίοδος.

Νεκρή ή χαμηλή τουριστική περίοδο έχουμε όταν δεν υπάρχουν καθόλου τουρίστες σε μια συγκεκριμένη περιοχή και για μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο ή ο αριθμός τους είναι πάρα πολύ μικρός. Αυτή η περίοδος καλύπτει κυρίως τους μήνες Νοέμβριο, Δεκέμβριο, Ιανουάριο, Φεβρουάριο, Μάρτιο, και Απρίλιο για το Βόρειο Ημισφαίριο και τους μήνες Μάιο, Ιούνιο, Ιούλιο, Αύγουστο, Σεπτέμβριο και Οκτώβριο για το Νότιο Ημισφαίριο.¹

1.1.4.B. Μέση περίοδος.

Μέση τουριστική περίοδο έχουμε όταν ο αριθμός των τουριστών σε μια χρονική περίοδο και σε συγκεκριμένη περιοχή, είναι σχετικά καλός με τάσεις ανόδου. Για παράδειγμα η περίοδος της Άνοιξης θεωρείται μέση περίοδος για την περιοχή της Πελοποννήσου. Γενικά, η μέση τουριστική περίοδος καλύπτει τους μήνες Μάιο, Ιούνιο, Σεπτέμβριο και Οκτώβριο για το Βόρειο Ημισφαίριο και τους μήνες Νοέμβριο, Δεκέμβριο, Μάρτιο και Απρίλιο για το Νότιο Ημισφαίριο. Η πράξη έχει δείξει ότι δύο μήνες πριν και δύο μήνες μετά την περίοδο αιχμής, έχουμε τη λεγόμενη μέση περίοδο.

1.1.4.Γ. Υψηλή περίοδος ή περίοδος αιχμής.

Υψηλή περίοδο έχουμε όταν ο αριθμός των τουριστών σε μια συγκεκριμένη περιοχή και για μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο, είναι πάρα πολύ μεγάλος, σε σημείο πολλές φορές να μην υπάρχει η δυνατότητα να φιλοξενηθούν σ' αυτήν την περιοχή. Η περίοδος αυτή καλύπτει τους μήνες Ιούλιο και Αύγουστο για το Βόρειο Ημισφαίριο και τους μήνες Ιανουάριο και Φεβρουάριο για το Νότιο.

¹, Σφακιανιάκης Γ., «Εναλλακτικές μορφές τουρισμού», Εκδόσεις Έλλην, 2000, σελ.273-275

Οι παραπάνω περίοδοι ανάλογα με την ύπαρξή τους σε μια περιοχή ή χώρα, καθορίζουν κατά πολύ μεγάλο ποσοστό και την τιμολογιακή πολιτική της με σκοπό την εξάλειψή τους, ώστε ο αριθμός των τουριστών να κυμαίνεται σε υψηλά ποσοστά, με τις ευεργετικές συνέπειες για την οικονομία της περιοχής και κατ' επέκταση και των κατοίκων της.

1.1.5. Μορφές τουρισμού προσδιοριζόμενες από το σκοπό ή λόγο του ταξιδιού.

Ο σκοπός ή λόγος της τουριστικής μετακίνησης θα πρέπει να είναι τουριστικός, σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού (W.T.O.- Διάσκεψη Ρώμης 1963),¹ ο οποίος ονόμασε τους κύριους σκοπούς της τουριστικής επίσκεψης ως εξής: Διακοπές, σπουδές, υγεία, εμπορικές δοσοληψίες, συνάντηση, συνέδριο, επίσκεψη φίλων ή συγγενών, θρησκεία, αθλητισμός και λοιποί. Ο βασικότερος σκοπός τουριστικής μετακίνησης είναι η ψυχαγωγία, η αναψυχή. Στην περίπτωση αυτή λέγεται ότι μιλάμε για την κλασσική μορφή που καθορίζει την τουριστική μετακίνηση, που για τον περισσότερο κόσμο αφορά τον τουρισμό των διακοπών και ότι όλοι οι άλλοι σκοποί ή λόγοι καθορίζουν μια ομάδα τουριστικών μετακινήσεων που ονομάζονται εναλλακτικές ή ειδικές μορφές τουρισμού.

1.1.5.A.Κλασσική μορφή τουρισμού.²

Η μορφή αυτή αναφέρεται κύρια στον τουρισμό για διακοπές, που πέρα από τους λόγους ανάπαυσης και αναψυχής, περιλαμβάνουν και επισκέψεις σε τουριστικά αξιοθέατα, όπως ιστορικά και πολιτιστικά μνημεία. Η συμμετοχή σ' αυτή τη μορφή τουρισμού είναι και η μεγαλύτερη και συντελείται περισσότερο κατά την καλοκαιρινή περίοδο και λιγότερο κατά τη χειμερινή. Ο κλασσικός τουρισμός διακρίνεται για τη μαζικότητά του. Αυτού του είδους ο τουρισμός έρχεται πρώτος στις προτιμήσεις των τουριστών δημιουργώντας την περίοδο αιχμής, που ποικίλλει από περιοχή σε περιοχή.

¹ www.wto.com

² Κολτσιδόπουλος Γ., «Τουρισμός, Θεωρητική προσέγγιση», Εκδόσεις Έλλην, 2000, σελ.40

1.1.5.B.Εναλλακτικές μορφές τουρισμού.

Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού είναι αυτές στις οποίες στηρίζουν οι αρμόδιοι τη μεγάλη επανάσταση στον τουρισμό και προσπαθούν να τις προωθήσουν στο τουριστικό καταναλωτικό κοινό, ώστε να επιτευχθεί μια συνεχή ροή τουριστών στις τουριστικές περιοχές, με όλες τις θετικές συνέπειες. Έτσι, ίσως απεμπλακεί ένα μεγάλο μέρος της πελατείας του κλασσικού τουρισμού και απαλύνει το πρόβλημα της εποχικότητας.¹

Κύριο χαρακτηριστικό των εναλλακτικών μορφών τουρισμού είναι η αντίθεσή τους προς τον κλασσικό τουρισμό. Κύριος στόχος τους είναι η διαφύλαξη του περιβάλλοντος και της πολιτιστικής κληρονομιάς του τόπου υποδοχής και φιλοξενίας, καθώς και η ανάπτυξη νέων θεματικών τρόπων προσέλευσης τουριστών με τη δημιουργία νέων τουριστικών πόλων και αντίστοιχων τουριστικών ρευμάτων.

Στην Ελλάδα οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού άρχισαν να γίνονται αντικείμενο μελέτης στα μέσα της δεκαετίας του 1970. Αποτέλεσμα αυτής της μελέτης ήταν ένα πρόγραμμα ανάπτυξης για ορισμένες μορφές που επιλέχτηκαν, σύμφωνα με τις κοινωνικές και οικονομικές ανάγκες της εποχής. Οι μορφές αυτές διακρίνονται στη χώρα μας σε α) ειδικές μορφές που έχουν παράδοση παρουσίας αιώνων, όπως ο πολιτιστικός και θρησκευτικός τουρισμός και β) σε ειδικές μορφές που λειτουργούν σαν «συμπλήρωμα» του κλασσικού τουρισμού, όπως ο θαλάσσιος και ο υπαίθριος τουρισμός.²

Βασικοί στόχοι για την ανάπτυξη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού είναι η προστασία της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς, η βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών, η ελαχιστοποίηση των αρνητικών επιπτώσεων στο περιβάλλον, καθώς επίσης και η δημιουργία των κατάλληλων έργων υποδομής και ανωδομής, που θα καλύπτουν τις ανάγκες των τουριστών που θα επιλέγουν αυτές τις μορφές. Και όλα αυτά θα πρέπει να γίνουν με βασική αρχή το σεβασμό, τόσο προς τους κατοίκους της περιοχής, αλλά κυρίως προς τη φύση. Μια τέτοιου είδους ανάπτυξη έχει σαν κύριο στόχο «να ικανοποιήσει τους σημερινούς στόχους, χωρίς να εμποδίζει

¹ Κολτσιδόπουλος Γ., «Τουρισμός, Θεωρητική προσέγγιση», Εκδόσεις Έλλην, 2000, σελ.41

² Σφακιανάκης Μ., «Εναλλακτικές μορφές τουρισμού», Εκδόσεις Έλλην, 2000, σελ.13-16

τις μελλοντικές γενιές να ικανοποιήσουν τις δικές τους ανάγκες»(Παγκόσμια Επιτροπή Περιβάλλοντος και Ανάπτυξης, 1987). Και αυτό μπορεί να επιτευχθεί μονάχα με σεβασμό στις οικολογικές αρχές και στα ηθικά πρότυπα των ανθρώπων, αρχές απόλυτα συνυφασμένες με τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού.

1.2 ΟΙ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ.

Η τουριστική βιομηχανία πολλές φορές δε λειτουργεί με βάση τα συμφέροντα των κατοίκων μιας τουριστικής περιοχής και τη διαφύλαξη των φυσικών της πόρων. Αυτή ήταν η παρατήρηση που προήλθε από μια σειρά μελετών κατά τη διάρκεια του 1980 και ήταν η αφορμή να επανεξεταστεί και να επαναξιολογηθεί ο τρόπος εκδήλωσης και άσκησης της τουριστικής δραστηριότητας. Συγκεκριμένα, οι μελετητές πρότειναν να ληφθούν άμεσα μέτρα αντιμετώπισης του τερατουργήματος του μαζικού τουρισμού. Έτσι, δημιουργήθηκε μια τάση, που αργότερα έγινε συμπεριφορά πολλών τουριστών, τουριστικών φορέων και μελετητών, σύμφωνα με την οποία οι τουριστικές πολιτικές δεν θα πρέπει να επικεντρώνονται μόνο στις οικονομικές και τεχνικές ανάγκες, αλλά να δίνουν έμφαση στην ποιοτική ζήτηση, στη διαφύλαξη του περιβάλλοντος και των πόρων του τουριστικού προορισμού και στο σεβασμό προς τις συνήθειες και τις ανάγκες των κατοίκων. Με άλλα λόγια, να περιοριστεί η τάση του μαζικού τουρισμού και να ενθαρρυνθεί ο εναλλακτικός ή ήπιος τουρισμός. Έτσι, τα τελευταία χρόνια καταβάλλεται προσπάθεια να ενθαρρυνθούν αντί-εποχικές μορφές τουρισμού και μορφές που μπορούν να αναπτυχθούν εκτός των κορεσμένων τουριστικών προορισμών. Η προσπάθεια αυτή δε γίνεται μονάχα από ομάδες πληθυσμού τουριστικών προορισμών, αλλά και από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού, την Ευρωπαϊκή Ένωση, τους Εθνικούς τουριστικούς φορείς, αλλά και από πολλούς ιδιωτικούς φορείς.¹

Στη συνέχεια παρουσιάζονται οι σημαντικότερες μορφές τουρισμού.

¹ Fennell A.D., «Οικοτουρισμός», Εκδόσεις Έλλην, σελ.28

1.2.1. ΘΕΡΙΝΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ.

Ο θερινός τουρισμός δεν είναι μορφή τουρισμού υπό την έννοια της ανεξαρτησίας και των ίδιων χαρακτηριστικών. Είναι απλά ένας επιθετικός προσδιορισμός των μορφών τουρισμού που αναπτύσσονται κατά τη διάρκεια του θέρους. Είναι δηλαδή το όνομα της κατηγορίας εκείνων των μορφών τουρισμού, που έχουν σαν κοινό χαρακτηριστικό ότι αναπτύσσονται κατά τη θερινή περίοδο, εξαιτίας των υψηλών θερμοκρασιών που επικρατούν κατά τη διάρκειά της και των χαρακτηριστικών της.

Το θέρος ημερολογιακά αρχίζει την 21^η Ιουνίου και τελειώνει την 21^η Σεπτεμβρίου. Η θερινή όμως περίοδος με την ευρεία έννοια της, αρχίζει τις αρχές Μαΐου και τελειώνει το τέλος Σεπτεμβρίου, τουλάχιστον για τη χώρα μας και τις άλλες χώρες που βρίσκονται στο ίδιο γεωγραφικό πλάτος.

Τα κύρια χαρακτηριστικά της καλοκαιρινής περιόδου, που ευνοούν την ανάπτυξη του τουρισμού κατά τη διάρκειά της, είναι οι κλιματολογικές και ατμοσφαιρικές συνθήκες που επικρατούν. Οι υψηλές θερμοκρασίες, η συνεχής ηλιοφάνεια, η ζεστή θάλασσα, το εύκρατο κλίμα γενικά και ο καθαρός ουρανός, είναι στοιχεία που επιτρέπουν στους τουρίστες να γευτούν νέες εμπειρίες. Οι άνθρωποι, κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού απελευθερώνονται και η επαφή τους με τη φύση και τους ανθρώπους γίνεται ευκολότερη.

Τη σημασία της θερινής περιόδου σαν τουριστικής εποχής, ενισχύουν οι τακτικές συνήθειες και οι θεσμοί του σημερινού τρόπου ζωής, όπως οι σχολικές διακοπές, η χορήγηση αδειών, η παύση λειτουργίας ορισμένων επιχειρήσεων και η υπολειτουργία ορισμένων δημόσιων και ιδιωτικών υπηρεσιών, που λαμβάνουν χώρα κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού και στηρίζουν την άποψη ότι καλοκαίρι σημαίνει διακοπές, ξεκούραση, ψυχαγωγία και ελευθερία. Και η πράξη δείχνει ότι η άποψη αυτή έχει καθιερωθεί.¹

¹ Σφακιανάκης Μ., «Εναλλακτικές μορφές τουρισμού», Εκδόσεις Έλλην 2000, σελ. 277-278

1.2.2. ΣΥΝΕΔΡΙΑΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Ο συνεδριακός τουρισμός είναι η κυριότερη μορφή του επαγγελματικού τουρισμού και αντιπροσωπεύει το 40% της συνολικής επαγγελματικής τουριστικής αγοράς. Συνεδριακός τουρισμός είναι η συμμετοχή διαφόρων ατόμων σε κάθε είδους συνέδριο, σεμινάριο, σύσκεψης ή συνεδρίασης με επιστημονικό ή άλλο ενδιαφέρον, με σκοπό την επικοινωνία, την ανταλλαγή απόψεων και την ενημέρωση, αλλά στο χρόνο εκτός συνεδρίου (στο περιθώριο του συνεδρίου ή σε προγραμματισμένο χρόνο πριν, ενδιάμεσα ή μετά το συνέδριο) έχουν τουριστικές δραστηριότητες.¹

Οι λόγοι που οδήγησαν στην ανάπτυξη του συνεδριακού τουρισμού είναι η ραγδαία ανάπτυξη των μέσων μεταφοράς, η πρόοδος των επιστημών, της τεχνολογίας, της πληροφορικής και του αυτοματισμού, παράλληλα με τις αυξανόμενες απαιτήσεις μιας κοινωνίας γεμάτης από γρήγορους ρυθμούς εργασίας και άγχους, που δημιούργησαν την ανάγκη αναζήτησης μιας διεξόδου σε συνδυασμό με την αλλαγή παραστάσεων και περιβάλλοντος.

Η δυναμική της μορφής αυτής φαίνεται από το γοργό ρυθμό δημιουργίας πολλών συνεδριακών κέντρων σε όλα τα μέρη της γης, καθώς και το μεγάλο ανταγωνισμό των περιοχών για ανάληψη τέτοιων εκδηλώσεων. Ο συνεδριακός τουρισμός είναι μορφή του τουρισμού που απαιτεί ειδική υποδομή και εξοπλισμό. Ο συνεδριακός τουρίστας είναι υψηλής κοινωνικής και εισοδηματικής τάξης. Για το λόγο αυτό έχει μεγάλη αγοραστική δύναμη, η οποία αυξάνεται με την εξασφάλιση των βασικών του αναγκών, την οποία προσφέρουν πολλές φορές διάφοροι σπόνσορες.

Πολλές φορές, τους συνεδριακούς τουρίστες τους συνοδεύουν άτομα του οικογενειακού ή εργασιακού τους περιβάλλοντος, οπότε δημιουργείται μια άλλη ομάδα τουριστών, οι συνοδοί, η οποία και αυτή είναι αρκετά υπολογίσιμη τόσο από τους οργανωτές των συνεδρίων, όσο και από τις τουριστικές επιχειρήσεις, που στηρίζουν κατά κόρον τα συνέδρια.²

¹ Σφακιανάκης Μ., «Εναλλακτικές μορφές τουρισμού», Εκδόσεις Έλλην, 2000, σελ. 109

² Ηγουμενάκης Ν., Κραβαρίτης Κ., Λύτρας Π., «Εισαγωγή στον τουρισμό», Εκδόσεις Interbooks, 1998

Ο χρόνος διεξαγωγής τους στο μεγαλύτερο ποσοστό είναι εκτός περιόδου τουριστικής αιχμής, γεγονός που βοηθά στη σταδιακή άρση του προβλήματος της εποχικότητας. Το κέρδος, ειδικά από τα διεθνή συνέδρια, είναι η μεγάλη εισροή συναλλάγματος για τη ώρα υποδοχής. Η διάρκειά τους κυμαίνεται από μία ημέρα έως μια εβδομάδα, με ελάχιστες εξαιρέσεις υπέρβασης. Το χρονικό αυτό διάστημα αυξάνεται με διάφορες προ- ή μετά-συνεδριακές εκδηλώσεις που συμβάλλουν στη μεγαλύτερη απόδοση της δυναμικής αυτής μορφής τουρισμού.

Η χώρα μας βρίσκεται στις πρώτες επιλογές των οργανωτών συνεδρίων και προσπαθεί με τη συνεχή βελτίωση της συνεδριακής της υποδομής να διατηρηθεί και να αντέξει το μεγάλο ανταγωνισμό που παρατηρείται τελευταία σε παγκόσμιο επίπεδο.

1.2.3. ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Ο αθλητικός τουρισμός είναι ο τουρισμός που έχει σα σκοπό την παρακολούθηση αθλητικών αγώνων ή τη συμμετοχή, επαγγελματική ή ερασιτεχνική, σε αθλητικές δραστηριότητες. Ο πιο σημαντικός παράγοντας σε αυτή τη μορφή τουρισμού, θεωρείται η άθληση σαν απασχόληση κατά τη διάρκεια των διακοπών, μαζί με τη δυνατότητα που υπάρχει για πραγματοποίηση εκδρομών και περιηγήσεων.

Αυτή η μορφή τουρισμού είναι γνωστή από την αρχαιότητα και κυρίως από τον ελλαδικό χώρο, όπου διεξάγονταν πάρα πολλοί αθλητικοί αγώνες, με κορυφαίους τους Ολυμπιακούς Αγώνες, οι οποίοι εξακολουθούν ακόμα και στις μέρες μας να αποτελούν κορυφαίο γεγονός. Ο αθλητισμός προσελκύει μεγάλη μάζα ανθρώπων σε όλο του το φάσμα, από τους μικρότερους αγώνες μέχρι τα κορυφαία αθλητικά γεγονότα ανά τον κόσμο. Οι αθλητικές εκδηλώσεις σε πολλές χώρες έχουν λάβει τη μορφή της show business με πολλά κέρδη για τις εταιρείες που αναλαμβάνουν τη διοργάνωσή τους. Τα οφέλη είναι πάρα πολύ μεγάλα και πέρα από τα οικονομικά, υπάρχουν και άλλα, όπως πολιτικά, εθνικά και πολιτιστικά.

Το γεγονός ότι με την άθληση προάγεται, όπως είναι επιστημονικά αποδεδειγμένο, η σωματική, πνευματική και ψυχική υγεία και ότι μπορούν να αντιμετωπιστούν ψυχο-κοινωνικές ασθένειες του σύγχρονου πολιτισμού (άγχος, νευροψυχικές διαταραχές, κ.ά.), δεν είναι αρκετό ώστε ο αθλητικός

τουρισμός να μπορεί να απασχολεί και τα πλατιά κοινωνικά στρώματα, αφού ο τουρισμός αυτός σχετίζεται κυρίως με τουρίστες υψηλής εισοδηματικής στάθμης.

Ο αθλητικός τουρισμός έχει δύο βασικές εκφάνσεις. Συγκεκριμένα υπάρχει ο τουρισμός αθλητών για ξεκούραση και προπονήσεις εκτός της έδρας των ομάδων τους και η άθληση τουριστών, είτε μόνιμη είτε ευκαιριακή. Και στις δύο περιπτώσεις, για να υπάρξει ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού, σημαντικό ρόλο παίζουν οι κλιματολογικές, μορφολογικές και περιβαλλοντικές συνθήκες και οι αθλητικές υποδομές του τουριστικού προορισμού.¹

Τα τελευταία χρόνια άρχισε να δημιουργούνται αθλητικές υποδομές στις τουριστικές επιχειρήσεις διαμονής, για να μπορούν οι πελάτες τους να αθλούνται και μάλιστα παρουσιάζονται στη διαφημιστική τους καμπάνια σε περίοπτη θέση, με σκοπό την προσέλκυση περισσότερων πελατών. Σε πολλές περιπτώσεις ιδιωτικοί φορείς ή και η ίδια η πολιτεία διοργανώνουν σε αθλητικά κέντρα ή τουριστικές μονάδες διαμονής, αθλητικά camp στα πλαίσια ανάπτυξης του αθλητισμού.

Το πρόβλημα του αθλητικού τουρισμού συνίσταται στη μη συνεχή εκδήλωσή του και αυτό γιατί εξαρτάται βασικά από τη δυνατότητα διοργάνωσης αθλητικών εκδηλώσεων και παράλληλα από την ύπαρξη κατάλληλης αθλητικής υποδομής και ανωδομής. Αυτό φαίνεται πιο έντονα στις χαρακτηριζόμενες μικρές αθλητικές χώρες. Ένα από τα πλεονεκτήματα της χώρας μας για ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού είναι οι καλές κλιματολογικές συνθήκες και η κατασκευή σύγχρονων αθλητικών εγκαταστάσεων που πραγματοποιήθηκε πρόσφατα εξαιτίας των Ολυμπιακών Αγώνων, οι οποίες μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την προετοιμασία πολλών αθλητών διάφορων αθλημάτων και πάντα με τη στήριξη της πολιτείας και των ιδιωτικών και αθλητικών παραγόντων.

¹ Σφακιανάκης Μ., «Εναλλακτικές μορφές τουρισμού», Εκδόσεις Έλλην, 2000, σελ.198-203

1.2.4. ΦΥΣΙΟΛΑΤΡΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ.

Οι περιοχές ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, όπως εθνικοί δρυμοί, υγροβιότοποι, προστατευόμενα οικοσυστήματα, οικισμοί παραδοσιακής λαϊκής αρχιτεκτονικής, αποτελούν τουριστικούς προορισμούς του φυσιολατρικού τουρισμού.

Ο τουρισμός αυτής της μορφής έχει σαν σκοπό την απόλαυση και τη γνώση της φύσης, με απώτερο όφελος τη ψυχική και σωματική ευεξία του ατόμου από τις ιδανικές συνθήκες ζωής, κοντά στο φυσικό περιβάλλον, μακριά από την καθημερινότητα και τη ρύπανση του περιβάλλοντος.¹

Επειδή η φύση διαφέρει από εποχή σε εποχή, δίνει τη δυνατότητα για πολλαπλές επισκέψεις και ιδιαίτερα σε περιόδους εκτός αιχμής, με αποτέλεσμα την τουριστική ενίσχυση συγκεκριμένων περιοχών.

Την τουριστική αυτή μορφή προτιμούν κυρίως άτομα με κλίση προς τη φυσική ζωή και άτομα με επιστημονικά ενδιαφέροντα. Επομένως, η προσπάθεια για προσέλκυση τουριστών αυτής της κατηγορίας, θα πρέπει να είναι τέτοια ώστε να τονίζονται τα οφέλη από τη συμμετοχή σ' αυτή την τουριστική μορφή και το κόστος να προσαρμόζεται ανάλογα με την υποψήφια πελατεία.

Για την καλύτερη άσκηση του φυσιολατρικού τουρισμού, στις περιοχές που υφίσταται αυτή η μορφή, πρέπει να δημιουργούνται τουριστικά καταλύματα απόλυτα προσαρμοσμένα στο φυσικό περιβάλλον και τερατώδης τιμεντένιες τουριστικές εγκαταστάσεις, που αλλοιώνουν το φυσικό κάλλος των περιοχών αυτών.

1.2.5. ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΕΚΘΕΣΕΩΝ

Αν οι επισκέπτες μιας έκθεσης πρέπει να ταξιδέψουν από τον τόπο που ζουν και εργάζονται, στον τόπο που γίνεται η έκθεση, τότε οι επισκέπτες αυτοί αποκτούν την τουριστική ιδιότητα και κάνουν εκθεσιακό τουρισμό.

Εκθεσιακός τουρισμός υφίσταται και για τους εκθέτες και τους συνοδούς τους, για τους οργανωτές των εκθέσεων και για το βοηθητικό προσωπικό, όταν μετακινούνται από τον τόπο διαμονής τους για να

¹ Κολτσιδόπουλος Γ., «Τουρισμός, Θεωρητική προσέγγιση», Εκδόσεις Έλλην, 2000, σελ.43

μεταβούν στον τόπο όπου γίνεται η έκθεση και στα περιθώρια της έκθεσης έχουν τουριστικές δραστηριότητες.¹

Οι εκθέσεις μπορεί να είναι γενικές ή κλαδικές και συνήθως πραγματοποιούνται σε περιόδους εκτός αιχμής, βοηθώντας έτσι στην άμβλυνση της εποχικότητας, που παρουσιάζουν πολλές τουριστικές περιοχές διεθνώς.

Στη χώρα μας, η μεγαλύτερη έκθεση που πραγματοποιείται, είναι εκείνη της Θεσσαλονίκης και έχει διεθνή χαρακτήρα. Έχει παρατηρηθεί ότι κατά τη διάρκειά της, ο πληθυσμός της πόλης σχεδόν διπλασιάζεται από τους επισκέπτες- τουρίστες.

Σκοπός όλων των εκθέσεων εμπορικών και μη, είναι να προκαλέσουν το ενδιαφέρον των επισκεπτών τους για τα προϊόντα και τις υπηρεσίες που προσφέρουν. Από τουριστικής πλευράς, η ύπαρξη πολλών επισκεπτών αυξάνει τη ζήτηση τουριστικών αγαθών και υπηρεσιών.

Διεθνώς η τάση για εκθεσιακό τουρισμό αυξάνεται συνεχώς. Για την ανάπτυξή του απαιτείται εκτός των άλλων, η δημιουργία της κατάλληλης υποδομής και ανωδομής και πιο συγκεκριμένα η δημιουργία σύγχρονων εκθεσιακών χώρων και τις απαραίτητες βοηθητικές εγκαταστάσεις, όπως ξενοδοχεία, εστιατόρια, καφετέριες, γραφεία εξυπηρέτησης επισκεπτών, χώρους στάθμευσης οχημάτων και άλλα.²

Ο εκθεσιακός τουρισμός, σαν μορφή επαγγελματικού τουρισμού, θεωρείται τουρισμός με σημαντικά οικονομικά οφέλη και χρησιμοποιείται σαν εργαλείο marketing για την προώθηση των πωλήσεων και την επίτευξη πολλών επαγγελματικών επιδιώξεων.

1.2.6. ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΥΓΕΙΑΣ

Η υγεία, το πολυτιμότερο αγαθό του ανθρώπου, δημιούργησε μια μορφή τουρισμού, γνωστή από την αρχαιότητα, τον ιαματικό τουρισμό ή τουρισμό υγείας. Αυτό συνέβη με την αξιοποίηση των διαφόρων ιαματικών πηγών, τα νερά των οποίων έχουν θεραπευτικές ιδιότητες.

Τα άτομα που μετέχουν σ' αυτήν την τουριστική μορφή έχουν σαν κύριο κίνητρο την αποκατάσταση ή διατήρηση της υγείας τους, είναι

¹ Σφακιανάκης Μ., «Εναλλακτικές μορφές τουρισμού», Εκδόσεις Έλλην, 2000, σελ.146-147

² Κραβαρίτης Κ., «Επαγγελματικός τουρισμός», Εκδόσεις Interbooks, Αθήνα 1998

εύπορα, συνήθως μέσης και τρίτης ηλικίας, και επενδύουν χρόνο και χρήματα για την υγεία τους. Παράλληλα, έχουν και τουριστικές ανάγκες και προσπαθούν κατά τη διάρκεια των διακοπών τους να επιτύχουν τόσο την αντιμετώπιση των προβλημάτων υγείας, όσο και τις τουριστικές τους ανάγκες.¹

Η ημεδαπή πελατεία αποτελείται από άτομα μέσης και τρίτης ηλικίας με προβλήματα υγείας και από τους συνοδούς τους και επειδή για τα άτομα αυτά η ανακούφιση της υγείας τους έχει πρωταρχική σημασία, επιλέγουν εγκαταστάσεις, που η υποδομή τους θα ικανοποιήσει τις ανάγκες τους. Αυτές οι εγκαταστάσεις δεν είναι άλλες από τις λεγόμενες λουτροπόλεις, όπως η Αιδηψός, τα Καμένα Βούρλα, το Λουτράκι, η Κυλλήνη και η Ικαρία.

Από την άλλη, υπάρχουν και άτομα μικρότερης ηλικίας, που πέρα από τις παραπάνω ανάγκες, έχουν και άλλες, όπως αθλητικές, πολιτιστικές, ομορφιάς. Τα άτομα αυτά είναι συνήθως επιτυχημένα επαγγελματικά και αναζητούν το αίσθημα της αυτοπραγμάτωσης μέσα από τις δραστηριότητες που μπορούν να αναπτύξουν στα κέντρα όπου υφίσταται ο τουρισμός υγείας και ως επί το πλείστον τα κέντρα αυτά θεωρούνται κοσμοπολίτικα. Η κατηγορία αυτών των ατόμων δίνει μεγάλο βάρος στην υγεία και στην υγιεινή, στην ομορφιά, στον αθλητισμό και στην κοινωνικότητα και χαρακτηρίζονται σαν νεωτεριστές, αφού δε διστάζουν να δοκιμάζουν καθετί νέο και να ακολουθούν τις τάσεις κάθε εποχής.

Για όλους τους παραπάνω λόγους, η μορφή αυτή του τουρισμού, εκτός από τις ειδικές εγκαταστάσεις υδροθεραπείας, λουτροθεραπείας, θαλασσοθεραπείας, αεροθεραπείας και τα καταλύματα με συμπληρωματικές εγκαταστάσεις (εστιατόρια, χώρους αναψυχής και άθλησης, κλπ.), απαιτεί και ειδικές ιατρικές και φυσιοθεραπευτικές υπηρεσίες.

Όσον αφορά τη χώρα μας, η προέλευση των τουριστών αυτής της μορφής είναι στην πλειονότητά τους Έλληνες, αν και τα τελευταία χρόνια αυτό ανατρέπεται, αφού πολλοί ξένοι τουρίστες έρχονται στην Ελλάδα για να κάνουν θαλασσοθεραπεία σε ξενοδοχεία της Κρήτης, της Κυλλήνης, της

¹ Κουδουμά Μ., Σημειώσεις «Τουρισμός Υγείας», 2004

Θεσσαλονίκης, τα οποία διαθέτουν σύγχρονα μηχανήματα και κατάλληλο προσωπικό θαλασσοθεραπείας.¹

Βέβαια, η ζήτηση για τα προϊόντα του Τουρισμού υγείας αυξάνεται χρόνο με το χρόνο. Έτσι, δημιουργούνται νέες τουριστικές επιχειρήσεις που ασχολούνται με αυτόν τον τομέα, οι οποίες βάζουν τον πήχη ψηλά για την ικανοποίηση και των πλέον εξεζητημένων απαιτήσεων των πελατών-τουριστών.

1.2.7. ΘΑΛΑΣΣΙΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Θαλάσσιος τουρισμός είναι ο τουρισμός του οποίου προορισμός είναι η ανοιχτή θάλασσα. Αυτό σημαίνει ότι οι τουρίστες ικανοποιούν τις βασικές τουριστικές τους ανάγκες (διαμονή, διατροφή, ψυχαγωγία, άθληση, πολιτιστικές ανάγκες, κλπ) εν πλω, δηλαδή ενώ ταξιδεύουν με ένα πλοίο, το οποίο σ' αυτή την περίπτωση έχει τη μορφή ενός πλωτού ξενοδοχείου.²

Μέσα για την ύπαρξη του θαλάσσιου τουρισμού, είναι τα κρουαζιερόπλοια, τα σκάφη αναψυχής, τα ιστιοφόρα και άλλα. Η θαλάσσια διαδρομή και οι τόποι προορισμού, καθώς και ο ελλιμενισμός των σκαφών και οι διάφορες συμπληρωματικές υπηρεσίες, συνθέτουν τα κύρια συστατικά του θαλάσσιου τουρισμού. Η ναύλωση των σκαφών αποτελεί την πιο παραγωγική και κερδοφόρα δραστηριότητα αυτού του τύπου τουρισμού. Η πελατεία στην οποία απευθύνεται και τις ανάγκες της οποίας ικανοποιεί ο θαλάσσιος τουρισμός, είναι ως επί τω πλείστον άτομα υψηλής εισοδηματικής στάθμης.

Επίσης, σημαντικά κέρδη απορρέουν από τις κρουαζιέρες, η ζήτηση των οποίων παρουσιάζει διεθνώς σημαντική αύξηση. Οι σύγχρονες τάσεις της αγοράς των κρουαζιέρων συγκλίνουν στα μεγαλύτερα και πολυτελέστερα κρουαζιερόπλοια, τα οποία εξασφαλίζουν υψηλή ποιότητα διαμονής και ψυχαγωγίας στους τουρίστες.

Τελευταία, επικρατεί και η τάση της ναύλωσης πολυτελών θαλαμηγών, ιστιοφόρων και φουσκωτών σκαφών, με πλήρωμα ή όχι, για μίνι ιδιωτικές κρουαζιέρες, γεγονός που ανθεί στη χώρα μας λόγω των νησιών μας.

¹ Περιοδικό «Τουρισμός και οικονομία», τεύχος Σεπτεμβρίου 2005

² Σφακιανάκης Μ., «Εναλλακτικές μορφές τουρισμού», Εκδόσεις Έλλην, 2000, σελ.249-272

Ο θαλάσσιος τουρισμός συνδυάζεται πάντοτε και με άλλες μορφές τουρισμού. Έτσι, για παράδειγμα το πρόγραμμα μιας κρουαζιέρας θα μπορούσε να προβλέπει επισκέψεις σε πολιτιστικά μνημεία των περιοχών που προσεγγίζει, ή περιηγήσεις στα τοπικά αξιοθέατα, επισκέψεις στις τοπικές αγορές και άλλα.

Χώρες που διαθέτουν θάλασσα μπορούν αν αναπτύξουν θαλάσσιο τουρισμό, από τη στιγμή που οι καιρικές συνθήκες το επιτρέπουν και η υποδομή υφίσταται. Το πρόβλημα για την ανάπτυξη αυτής της μορφής τουρισμού εντοπίζεται στη δυνατότητα ύπαρξης πολλών και οργανωμένων μαρινών, οι οποίες είναι αναγκαίες για την εξυπηρέτηση των σκαφών και των επιβατών τους.

Στη χώρα μας παρόλο που υπάρχουν σύγχρονα λιμάνια, δεν υπάρχουν τόσες οργανωμένες μαρίνες, όσες θα έπρεπε. Επισήμως, υπάρχουν περίπου 40 μαρίνες, οι οποίες φυσικά δεν καλύπτουν την υπάρχουσα ζήτηση. Παρόλο, που η χώρα μας διεκδικεί μια ξεχωριστή θέση στον κατάλογο των τουριστικών προορισμών του θαλάσσιου τουρισμού, οι υπάρχουσες μαρίνες είναι δυστυχώς λίγες στον αριθμό και ελλιπείς στην οργάνωσή τους. Βέβαια, η πραγματοποίηση των Ολυμπιακών Αγώνων στη χώρα μας βοήθησε κατά μεγάλο βαθμό στη δημιουργία νέων υποδομών και στον εκσυγχρονισμό των ήδη υπαρχόντων. Σημαντική ώθηση στο θαλάσσιο τουρισμό έδωσαν και οι ιδιωτικές μαρίνες που κατασκευάστηκαν, προκειμένου να ικανοποιήσουν μεγαλύτερο μέρος τουριστών και να προσφέρουν υπηρεσίες υψηλού επιπέδου.¹

Επομένως, για την ανάπτυξη του θαλάσσιου τουρισμού δεν αρκούν μόνο οι ευνοϊκές καιρικές συνθήκες, η ύπαρξη πολλών νησιών και οι ήσυχες θάλασσες, χρειάζονται σύγχρονες και άρτια εξοπλισμένες μαρίνες και λιμάνια, για τον ελλιμενισμό, τον ανεφοδιασμό και γενικά για την εξυπηρέτηση τόσο των σκαφών αναψυχής, όσο και των επιβατών και των πληρωμάτων τους.

¹ Γκιόλμαν Μ., «Ελληνικός τουρισμός, μύθοι και πραγματικότητα», «Το yachting στην Ελλάδα», Εκδόσεις Anubis, 1996, σελ.123-129

1.2.8. ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ.

Επαγγελματικά ταξίδια ονομάζονται τα ταξίδια που γίνονται «χάριν του επαγγέλματος». Είναι τα ταξίδια που κάνουν οι διάφοροι επαγγελματίες για ποικίλους επαγγελματικούς σκοπούς.¹

Όταν οι επαγγελματίες κατά τη διάρκεια των ταξιδιών αυτών, εκτός από τις επαγγελματικές έχουν και τουριστικές δραστηριότητες, τότε αναπτύσσεται η εναλλακτική μορφή τουρισμού, που ονομάζεται επαγγελματικός τουρισμός.

Δεν θεωρούνται τουριστικά επαγγελματικά ταξίδια και δεν προσδιορίζουν καμιά μορφή τουρισμού, οι εκδρομές των επαγγελματιών, τα άσχετα με το επάγγελμα τους ταξίδια και τα οποιασδήποτε μορφής ταξίδια που δεν περιλαμβάνουν τουριστικές δραστηριότητες.

Ο επαγγελματικός τουρισμός είναι μια από τις νεότερες μορφές τουρισμού. Εμφανίστηκε στις Η.Π.Α. τη δεκαετία του 1960 και διαδόθηκε αμέσως μετά στις χώρες της Δυτικής Ευρώπης και στην Ιαπωνία και αργότερα σε όλες τις ανεπτυγμένες χώρες.

Η διεθνοποίηση του εμπορίου έχει προσφέρει σημαντικά στην ανάπτυξη αυτής της μορφής τουρισμού, που είναι από τις πλέον προσοδοφόρες για τις τουριστικές επιχειρήσεις, επειδή κάθε επαγγελματίας ή έμπορος για λόγους τακτικής, εντυπωσιασμού και αυτοπροβολής ξοδεύει περισσότερα χρήματα.

Σήμερα, ο επαγγελματικός τουρισμός αντιπροσωπεύει το 40% της συνολικής παγκόσμιας τουριστικής αγοράς με αυξητικές τάσεις. Αυτό σημαίνει ότι από τα 1-1,5 δισεκατομμύρια των ανθρώπων που κάνουν παγκοσμίως τουρισμό κάθε χρόνο, τα 400-600 εκατομμύρια συγκαταλέγονται στον επαγγελματικό τουρισμό.²

¹ Σφακιανάκης Μ., «Εναλλακτικές μορφές τουρισμού», Εκδόσεις Έλλην, 2000, σελ.107

² World Travel and Tourism Council, Tourism statistics, 1997

1.2.9. ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΙΝΗΤΡΩΝ.

Είναι η τουριστική μορφή που αφορά την προσφορά δωρεάν ταξιδιών από διάφορες εταιρείες και επιχειρήσεις προς τα στελέχη τους, σαν ένα είδος αμοιβής για την καλή τους απόδοση ή για να τους προτρέψουν να έχουν καλύτερη απόδοση στην εργασία τους. Τα incentives travels, όπως ονομάζονται στην παγκόσμια τουριστική ορολογία, αποτελούν τουρισμό με σημαντικά οικονομικά οφέλη για τις χώρες υποδοχής των τουριστών που θέλουν, αλλά και έχουν τις προϋποθέσεις να τον αναπτύξουν.¹

Έτσι, τα στελέχη των επιχειρήσεων, απαλλαγμένοι από τα έξοδα μεταφοράς, διαμονής και διατροφής, έχουν τη διάθεση να δαπανήσουν χρήματα για την ικανοποίηση των άλλων αναγκών που δημιουργούνται κατά τη διάρκεια του ταξιδιού, όπως η διασκέδαση, η αγορά αναμνηστικών και άλλα, αυξάνοντας την οικονομική απόδοση της τουριστικής αυτής μορφής.

Ο τουρισμός κινήτρων αποτελεί ένα αποτελεσματικό μέσο του σύγχρονου μανάτζμεντ, που χρησιμοποιούν ολοένα και περισσότερο οι μεγάλες βιομηχανικές, εμπορικές και παροχής υπηρεσιών επιχειρήσεις στην προσπάθειά τους να αυξήσουν την παραγωγικότητα των εργαζομένων τους και κατ' επέκταση την ανταγωνιστικότητά τους στις αγορές του εσωτερικού και του εξωτερικού. Για να επιτευχθεί αυτό, οι εταιρείες προσφέρουν διάφορα κίνητρα στους εργαζομένους τους, μεταξύ των οποίων και ομαδικά τουριστικά πακέτα συνήθως σε τουριστικούς προορισμούς του εξωτερικού.

Αυτή η μορφή τουρισμού έχει κατά κανόνα περιορισμένη χρονική διάρκεια, 4 με 7 μέρες συνήθως. Σκοπός των tour operators που αναλαμβάνουν τη διοργάνωση του ταξιδιού, είναι να δώσει στο χρήστη την ευκαιρία να απολαύσει κάτι ξεχωριστό, το οποίο ο ίδιος δεν θα είχε τη δυνατότητα να ζήσει, αν έπρεπε να αγοράσει με δικά του χρήματα αυτό το τουριστικό πακέτο.

Τα οφέλη από τον τουρισμό κινήτρων είναι ότι έχει υψηλή κατά κεφαλήν δαπάνη, βοηθά στην επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου, λειτουργεί σαν μέσο προβολής της περιοχής υποδοχής και είναι τουρισμός

¹ Κολτσιδόπουλος Γ., «Τουρισμός, θεωρητική προσέγγιση», Εκδόσεις Έλλην, 2000, σελ.49

που η ροή του δεν ανακόπτεται από διάφορα γεγονότα, όπως οικονομικές υφέσεις ή εποχιακές κλιματολογικές μεταβολές.

Για την ανάπτυξη αυτής της μορφής τουρισμού, απαραίτητη προϋπόθεση είναι να προσφέρεται ένας τουριστικός προορισμός που να ξεχωρίζει από τους συνηθισμένους, δίνοντας έμφαση στην πολυτέλεια των εγκαταστάσεων και στην ατμόσφαιρα που δημιουργεί το περιβάλλον των ξενοδοχείων.

1.2.10.ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Ο πολιτιστικός τουρισμός είναι η εναλλακτική μορφή τουρισμού, που έχει σαν κύρια δραστηριότητα την επαφή, τη γνωριμία, τη γνώση και την απόλαυση του πολιτισμού των τουριστικών προορισμών, καθώς και τη συμμετοχή ή την παρακολούθηση διαφόρων πολιτιστικών εκδηλώσεων.

Συγκεκριμένα, η τουριστική πολιτιστική δραστηριότητα εκδηλώνεται α) με επισκέψεις σε ιστορικά και αρχαιολογικά μνημεία, σε παραδοσιακούς οικισμούς και αίθουσες τέχνης, β) με παρακολουθήσεις συναυλιών, θεατρικών παραστάσεων και επιδείξεων παραδοσιακών χορών και γ) με συμμετοχή σε εκδηλώσεις, όπως πανηγύρια, φεστιβάλ και σε κοινωνικές και πνευματικές δραστηριότητες.¹

Χαρακτηριστικό του πολιτιστικού τουρισμού είναι ότι συνδέεται με τις έννοιες της πολιτιστικής κληρονομιάς και του πολιτιστικού πλούτου του τουριστικού προορισμού, τα στοιχεία του οποίου χρησιμοποιεί σαν τουριστικά προϊόντα. Επίσης, συντελεί στην προβολή των πολιτιστικών χαρακτηριστικών του προορισμού και προκαλεί την ανάπτυξη, αναβίωση και προστασία των πολιτιστικών του στοιχείων. Συνάμα, προάγεται η προστασία του φυσικού περιβάλλοντος.

Ο πολιτιστικός τουρισμός αναπτύσσεται παράλληλα με άλλες μορφές τουρισμού και απαραίτητη προϋπόθεση ανάπτυξής του είναι η ευαισθητοποίηση του τοπικού πληθυσμού και των τοπικών φορέων, καθώς και η εκπαίδευσή τους σε θέματα διαχείρισης και προστασίας του πολιτιστικού πλούτου.

¹ Σφακιανάκης Μ., «Εναλλακτικές μορφές τουρισμού», Εκδόσεις Έλλην, 2000, σελ.293-294

Οι τουρίστες που επιλέγουν αυτή τη μορφή τουρισμού είναι συνήθως μέσης και μεγάλης ηλικίας, υψηλού οικονομικού και κυρίως υψηλού μορφωτικού επιπέδου. Είναι άνθρωποι που ενδιαφέρονται για τον πολιτισμό, την ιστορία, τα ήθη και τα έθιμα άλλων λαών, τα γράμματα και τις τέχνες, καθώς και τις λαϊκές παραδόσεις. Γνωρίζουν τους περισσότερους από τους πολιτιστικούς πόρους του τουριστικού προορισμού που επιλέγουν και με τα ταξίδια τους επιβεβαιώνουν και εμπλουτίζουν τις γνώσεις τους.

Ο πολιτιστικός τουρισμός μπορεί να εκδηλωθεί σε όλες τις εποχές του έτους. Όταν όμως αποτελεί συμπληρωματική μορφή μιας άλλης τουριστικής μορφής, ακολουθεί την εποχικότητα της κύριας. Γι' αυτό, αν και η χώρα μας θεωρείται ένας από τους πιο ζηλευτούς πολιτιστικούς προορισμούς, που μπορεί να φιλοξενήσει μεγάλο αριθμό τουριστών καθ' όλη τη διάρκεια του έτους, παρατηρείται συμφόρηση στους αρχαιολογικούς χώρους και στα μουσεία κατά τη θερινή περίοδο, την εποχή δηλαδή του μαζικού θερινού τουρισμού.

1.2.11. ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Η πληθώρα των γιορτών σε συνδυασμό με το πανανθρώπινο θρησκευτικό συναίσθημα και της ανάγκης εκδήλωσής του, αποτελούν το κίνητρο μετακίνησης πολλών ανθρώπων για θρησκευτικούς λόγους. Αυτή η μετακίνηση θεωρείται βάσιμα τουριστική, αφού συχνά συγκεντρώνει όλα τα χαρακτηριστικά ενός τουριστικού ταξιδιού. Ορθά λοιπόν οι μετακινούμενοι θρησκευόμενοι, θεωρούνται τουρίστες της εναλλακτικής μορφής τουρισμού, που ονομάζεται θρησκευτικός τουρισμός.¹

Ο θρησκευτικός τουρισμός είναι γνωστός από τα πανάρχαια χρόνια με μετακινήσεις που γίνονταν για επίσκεψη σε ιερούς χώρους ή για συμμετοχή σε διάφορες θρησκευτικές εκδηλώσεις. Ακόμη και στη σημερινή εποχή, υπάρχει μεγάλη ζήτηση αυτής της τουριστικής μορφής, αφού σε κάθε θρησκεία υπάρχουν ιεροί χώροι και γίνονται ποικίλες θρησκευτικές εκδηλώσεις. Όμως σήμερα, το κίνητρο δεν είναι αμιγώς θρησκευτικό, αλλά συνδυάζεται και με άλλες μορφές τουρισμού.

¹ Καραγιάννης Σ., Έξαρχος Γ., «Αγροτουρισμός, μοχλός για την ανάπτυξη της υπαίθρου», Εκδόσεις Κ.Τ.Ε.Κρήτης, 2004, σελ.301

Οι τουρίστες του θρησκευτικού τουρισμού παρουσιάζουν μεγάλη ηλικιακή, κοινωνική, οικονομική και επαγγελματική διασπορά. Ανήκουν σε όλες τις ηλικίες, σε όλες τις κοινωνικές και οικονομικές τάξεις και σε όλα τα επαγγέλματα.

Ο θρησκευτικός τουρισμός είναι μια μορφή τουρισμού που δεν έχει εποχή. Πραγματοποιείται καθ' όλη τη διάρκεια του έτους, ακολουθεί το θρησκευτικό εορτολόγιο και δεν μπορεί ο τουρίστας να επιλέξει τους προορισμούς, αφού αυτοί είναι οι τόποι που πραγματοποιούνται οι θρησκευτικές τελετές.

1.2.12. ΜΑΘΗΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Στις αρχές τις δεκαετίας του 1960 ξεκίνησαν και έκτοτε καθιερώθηκαν οι σχολικές εκδρομές για την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση, έξω από τα όρια των νομών που βρίσκονται τα σχολεία. Αυτές οι σχολικές εκδρομές που στο ξεκίνημά τους είχαν εκπαιδευτικό και μορφωτικό χαρακτήρα, εξελίχθηκαν σε εκδρομές ψυχαγωγίας και αναψυχής των μαθητών και αποτέλεσαν μια νέα μορφή τουρισμού, τον μαθητικό τουρισμό.¹

Ο μαθητικός τουρισμός εκδηλώνεται συνήθως μέσα στους μήνες Απρίλιο και Μάιο, δηλαδή πριν από την έναρξη της θερινής τουριστικής περιόδου του μαζικού τουρισμού και πριν από την έναρξη των σχολικών εξετάσεων.

Τελευταία, ο μαθητικός τουρισμός συνδυάζει την εκπαιδευτική και μαθησιακή διαδικασία με την αναψυχή και ψυχαγωγία, με πολυήμερες εκδρομές σε περιοχές προστατευόμενες λόγω ιδιαίτερου φυσικού κάλλους και σε περιοχές με αγροβιοτεχνίες και οικοτεχνίες. Οι εκδρομές αυτές μπορούν να πραγματοποιηθούν καθ' όλη τη διάρκεια του έτους και επιδοτούνται από εθνικά και ευρωπαϊκά κονδύλια, εντασσόμενες σε συγκεκριμένα προγράμματα, όπως: «Ολυμπιακή Παιδεία», «Πράσινες εβδομάδες», «Περιβαλλοντική εκπαίδευση», κ.ά., τα οποία λειτουργούν υποστηρικτικά προς τον αγροτουρισμό.

¹ Έξαρχος Γ., Καραγιάννης Σ., «Αγροτουρισμός, μοχλός για την ανάπτυξη της υπαίθρου», Εκδόσεις Κ.Τ.Ε. Κρήτης 2004, σελ.247-248

1.2.13. ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Ο αγροτουρισμός αναφέρεται στις δραστηριότητες υπαίθριας αναψυχής και τουρισμού, που αναπτύσσονται στον αγροτικό χώρο και εντάσσονται στα πλαίσια του αγροτικού περιβάλλοντος και της αγροτικής ζωής. Συγκεκριμένα, αναφέρεται σε μορφές τουριστικών δραστηριοτήτων που εντάσσονται οργανικά και αρμονικά στον αγροτικό χώρο και περιλαμβάνει τουριστικές δραστηριότητες, που είναι συμπληρωματικές ή δεν έρχονται σε σύγκρουση με άλλες δραστηριότητες, όπως είναι για παράδειγμα οικονομικές και κοινωνικές, που χαρακτηρίζουν τον αγροτικό χώρο.¹

Το κύμα αστυφιλίας που σαρώνει την Ευρώπη τις τελευταίες δεκαετίες, προκάλεσε την ταχύτατη συρρίκνωση του πληθυσμού των αγροτικών περιοχών και έφερε τις χιλιάδες των αγροκτημάτων που επί σειρά ετών βρίσκονται στο χείλος της καταστροφής. Όμως, η σταδιακή ανάπτυξη του αγροτουρισμού, δηλαδή οι ολιγοήμερες διακοπές σε κάποια φάρμα που παρέχει στοιχειώδεις τουριστικές εγκαταστάσεις και εξοικειώνει τον επισκέπτη με τη ζωή στην ύπαιθρο, αποδείχτηκε σωτήρια για τους κατοίκους της υπαίθρου, που ανακάλυψαν ένα σχετικά εύκολο τρόπο για να αυξήσουν σημαντικά τα εισοδήματά τους. Έτσι, ο αγροτουρισμός έρχεται να δώσει λύσεις στο πρόβλημα αυτό με την οργάνωση προγραμμάτων για μετακινήσεις προς την ύπαιθρο.²

Η συμμετοχή των τουριστών ή η παρακολούθηση του τρόπου ζωής και εργασίας των αγροτών, τους φέρνει πιο κοντά και κατά κάποιο τρόπο αμβλύνει το χάσμα μεταξύ των κατοίκων της υπαίθρου και των αστικών κέντρων. Έτσι, παρατηρούμε σε πολλές περιοχές της χώρας μας να δημιουργούνται αγροτουριστικοί συνεταιρισμοί με συμμετοχή κυρίως γυναικών της υπαίθρου, που έτσι μπορούν να συμπληρώνουν το εισόδημά τους.

Στη χώρα μας, ο αγροτουρισμός αναπτύχθηκε στα περιθώρια του γενικού τουρισμού, στα μέσα της δεκαετίας του 1980, με βάση ενισχυτικά προγράμματα της πολιτείας με βασικό άξονα την ίδρυση γυναικείων αγροτουριστικών συνεταιρισμών χωρίς όμως ικανοποιητική υποστήριξη.

¹ Fennell D., «Οικοτουρισμός», Εκδόσεις Έλλην

² Κολτσιδόπουλος Γ., «Τουρισμός, θεωρητική προσέγγιση», Εκδόσεις Έλλην, 2000, σελ.52-53

Στις μέρες μας όμως η μορφή αυτή του τουρισμού κερδίζει ολοένα και περισσότερους θαυμαστές, με αποτέλεσμα να ιδρύονται πολλές κερδοφόρες αγροτουριστικές μονάδες ανά την Ελλάδα, αφού εισάγουν νέες κατευθύνσεις στην ανάπτυξη της υπαίθρου, δεν απαιτούν υψηλές επενδύσεις, προσφέρονται σε χαμηλό κόστος, δεν προϋποθέτουν χρήση προηγμένης τεχνολογίας και απέχουν από την επιβολή ή την κυριαρχία ξένων καταναλωτικών προτύπων.¹

Η ανάπτυξη του αγροτουρισμού, εκτός ότι αύξησε σημαντικά τα εισοδήματα των τοπικών πληθυσμών, δημιούργησε τους όρους για την ανάπτυξη των αγροτικών πληθυσμών, προσελκύοντας το ενδιαφέρον των τοπικών κυβερνήσεων, αλλά και των φορέων της τοπικής αυτοδιοίκησης, που διαπίστωσαν ότι μέσα από τη διατήρηση κερδοφόρων αγροκτημάτων μπορούν να αναχαιτίσουν το κύμα της αστυφιλίας. Η ανάπτυξη του αγροτουρισμού δεν ωφελεί μόνο τους ιδιοκτήτες των αγροκτημάτων, αλλά και τους κατοίκους των γειτονικών περιοχών, που αποτελούν ιδανικούς προορισμούς για τις εκδρομές των επισκεπτών.

Η ανταπόκριση του κοινού σ' αυτές τις ασυνήθιστες διακοπές είναι εντυπωσιακή. Η θερμή ανταπόκριση του τουριστικού κοινού έδωσε τη δυνατότητα στους κατόχους των αγροκτημάτων να επεκτείνουν τις δραστηριότητές τους, προωθώντας τα τοπικά προϊόντα και να βελτιώσουν τις εγκαταστάσεις τους. Ταυτόχρονα όμως, δημιούργησε μια νέα κατάσταση για τους επαγγελματίες του τουριστικού κλάδου, που είδαν με πολύ καλό μάτι να ανοίγεται μπροστά τους μια νέα φιλόδοξη και με καλές προοπτικές αγορά. Επιβάλλεται όμως ευαισθητοποίηση του αγροτικού πληθυσμού για αποκέντρωση και ισόρροπη οικονομικοκοινωνική ανάπτυξη μέσω της ήπιας εκμετάλλευσης του φυσικού και του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος και με οργάνωση της προβολής της «δύναμης» και της ομορφιάς της υπαίθρου.

Έτσι με τον αγροτουρισμό πήραν ζωή χωριά στην ύπαιθρο που είχαν ερημώσει. Παραδοσιακοί οικισμοί αναπαλαιώθηκαν και έγιναν τουριστικές εγκαταστάσεις, φυσικά απόλυτα προσαρμοσμένες στο υπάρχον περιβάλλον, χωρίς να υποστούν καμία αλλοίωση. Αναβίωσαν παραδοσιακά επαγγέλματα,

¹ Έξαρχος Γ., Καραγιάννης Σ., «Αγροτουρισμός, μοχλός για την ανάπτυξη της υπαίθρου», Εκδόσεις Κ.Τ.Ε. Κρήτης, 2004

που κόντευαν να εκλείψουν, καθώς και διάφορα ήθη και έθιμα του τόπου μας.

Και όλα αυτά γιατί ο αγροτουρισμός στοχεύει:¹

- Στην περιφερειακή ανάπτυξη.
- Στην ελαχιστοποίηση των περιβαλλοντικών και οικολογικών επιβαρύνσεων.
- Στην άνοδο του οικονομικού επιπέδου των περιοχών και στη συμπλήρωση του εισοδήματος των κατοίκων τους από τον τουρισμό.
- Στην ουσιαστική γνωριμία με τη φύση και την απομακρυσμένη πολιτιστική κληρονομιά.
- Στη γνωριμία και διάδοση προϊόντων, προερχόμενων από τη χειροτεχνία και τη βιοτεχνία.
- Στη δυνατότητα του τουρίστα να ζήσει σε διαφορετικούς ρυθμούς από τη συνηθισμένη του ζωή, αποφεύγοντας το θόρυβο και τη μόλυνση του περιβάλλοντος.

Κάθε αγροτουριστική ανάπτυξη πρέπει να είναι ελεγχόμενη και αιφορική και πολλές φορές είναι επιθυμητή η καθοδηγητική κεντρική διαχείριση από αρμόδιους φορείς και η ενίσχυση των τοπικών παραγόντων. Σε αυτό αποβλέπει και η σύνδεση του αγροτουρισμού με την αγροτική βιομηχανία και τους αγροτικούς συνεταιρισμούς, την οποία χρηματοδοτεί η Ευρωπαϊκή Ένωση και η πολιτεία.

1.2.14. ΛΑΪΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ.

Ο λαϊκός τουρισμός είναι μια μορφή τουρισμού που χαρακτηρίζεται για την πελατεία της. Αυτή είναι άτομα χαμηλών εισοδημάτων, που κινούνται συνήθως με τα αυτοκίνητά τους ή τα τροχόσπιτά τους ή τις μοτοσικλέτες τους, είτε μόνα είτε οικογενειακά προς τουριστικούς προορισμούς στο εσωτερικό ή εξωτερικό, με επιδίωξη ο τουρισμός να τους κοστίζει όσο γίνεται πιο φτηνά.²

Έχοντας έτσι τα πράγματα, συνάγεται ότι ο λαϊκός τουρισμός δεν αφήνει περιθώρια για οικονομικά οφέλη, αλλά παρόλα αυτά οι τόποι ή οι

¹ Fennell D., «Οικοτουρισμός», Εκδόσεις Έλλην

² Κολτσιδόπουλος Γ., «Τουρισμός, θεωρητική προσέγγιση», Εκδόσεις Έλλην, 2000, σελ.60-61

χώρες υποδοχής έχουν φροντίσει να αναπτύξουν κάμπινγκ για τη φιλοξενία των τουριστών αυτής της κατηγορίας, παρέχοντας υπηρεσίες που διευκολύνουν τη διαμονή τέτοιων επισκεπτών.

Οι παρεχόμενες υπηρεσίες από τα κάμπινγκ είναι κατά πολύ φτηνότερες από οποιοδήποτε άλλο κατάλυμα, γεγονός που εκτιμάται δεόντως από τους μετακινούμενους- φιλοξενούμενους τουρίστες σε αυτά.

1.2.15. ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΤΡΙΤΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ

Τα άτομα που ανήκουν στην τρίτη ηλικία είναι αυτά που ξεπερνούν το 65ο έτος της ηλικίας τους και αποτελούν μια καλή πελατεία για το λόγο ότι διαθέτουν αρκετό ελεύθερο χρόνο, σταθερό εισόδημα και κυρίως έχουν τη διάθεση να ταξιδέψουν.

Είναι διαπιστωμένο ότι τα άτομα της τρίτης ηλικίας ταξιδεύουν συνέχεια για να αποκτήσουν εμπειρίες και γνώσεις που κατά τη διάρκεια των προηγούμενων ετών, εξαιτίας πολλών υποχρεώσεων δεν είχαν την ευκαιρία αυτή. Έτσι, οι διάφοροι τουριστικοί οργανισμοί, αλλά και κρατικοί φορείς άρχισαν να στρέφουν την προσοχή τους σε αυτήν τη μερίδα τουριστών, που μπορεί να λύνει προβλήματα εποχικότητας και συνεχούς ενασχόλησης με τα τουριστικά επαγγέλματα πολλών υπαλλήλων.¹

Αν λάβουμε υπόψη μας ότι ολοένα και αυξάνεται ο αριθμός των ατόμων της τρίτης ηλικίας και με το πρόβλημα της υπογεννητικότητας να εμφανίζεται έντονο στις μέρες μας, αντιλαμβανόμαστε τι συμμετοχή στην τουριστική διαδικασία θα έχουν τα άτομα αυτά.

Στη χώρα μας, όπου οι κλιματολογικές συνθήκες ευνοούν τον τουρισμό αυτών των ατόμων και έτσι παρατηρείται η ύπαρξη του κατά τους μήνες Απρίλιο, Μάιο, Ιούνιο, Σεπτέμβριο και Οκτώβριο και όχι κατά τους μήνες της υψηλής περιόδου. Τα άτομα αυτά δείχνουν ιδιαίτερη προτίμηση στον παράκτιο τουρισμό, στον ιαματικό, στον αγροτουρισμό και στο θρησκευτικό τουρισμό.

¹ Κολτσιδόπουλος Γ., «Τουρισμός, θεωρητική προσέγγιση», Εκδόσεις Έλλην, 2000, σελ.59-60

1.2.16. ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ

Η μορφή αυτή απευθύνεται στα άτομα με ειδικές ανάγκες και στους συνοδούς τους. Για να μπορεί μια περιοχή να δεχθεί τέτοιου είδους τουρίστες θα πρέπει να έχει την κατάλληλη υποδομή ώστε να καλύψει τις αυξημένες ανάγκες των τουριστών αυτών, καθώς και των συνοδών τους, που προκύπτουν από τις ιδιαιτερότητες που υπάρχουν λόγω της κατάστασης της υγείας τους.¹

1.2.17. ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Ο οικοτουρισμός είναι μια μορφή τουρισμού που εμπνέεται κατά κύριο λόγο από τη φυσική ιστορία μιας περιοχής, συμπεριλαμβανομένης και της τοπικής κουλτούρας. Ο οικοτουρίστας επισκέπτεται μη ανεπτυγμένες περιοχές με πνεύμα εκτίμησης, συμμετοχής και ευαισθησίας. Δεν χρησιμοποιεί με καταναλωτικό τρόπο τους φυσικούς πόρους και την άγρια φύση, ενώ συμβάλλει ακόμα στη ζωή της περιοχής που επισκέπτεται μέσα από την προσωπική του εργασία ή την οικονομική του βοήθεια για τη διατήρηση της περιοχής και την οικονομική ευημερία των κατοίκων της. Η επίσκεψη θα πρέπει να ενισχύει την αφοσίωση και την εκτίμηση του οικοτουρίστα απέναντι στα οικολογικά θέματα γενικώς και στις ανάγκες της κοινότητας ειδικότερα.²

Επίσης, ο οικοτουρισμός εμπεριέχει την έννοια της διαχείρισης από την πλευρά της χώρας υποδοχής, η οποία δεσμεύεται για την προστασία και τη διατήρηση της περιοχής με τη συμμετοχή των ντόπιων κατοίκων, τη σωστή προβολή της περιοχής, την τήρηση των κανόνων για την προστασία του περιβάλλοντος και τη χρήση των εσόδων των επιχειρήσεων για τη χρηματοδότηση της διαχείρισης των φυσικών πόρων της περιοχής και της ντόπιας ανάπτυξης.

Σήμερα οι άνθρωποι δίνουν μια αυξανόμενη προτεραιότητα στην οικολογική και περιβαλλοντική ποιότητα, όταν επιλέγουν ένα προορισμό. Επιζητούν καθαρό και υγιεινό περιβάλλον, καθαρό αέρα, δάση, καθαρά

¹ Κολτσιδόπουλος Γ., «Τουρισμός, θεωρητική προσέγγιση», Εκδόσεις Έλλην, 2000, σελ.55

² Fennell D., «Οικοτουρισμός», Εκδόσεις Έλλην, 2001, σελ.68, «Οικοτουρισμός κατά Ziffer K. “Ecotourism: The Uneasy Alliance, Working Paper No1, Conservation International, Washington DC 1989”».

ποτάμια και λίμνες και ένα φυσικό τρόπο ζωής. Οι άνθρωποι που ζουν στις πόλεις, θέλουν να έχουν διαφορετικές εμπειρίες, θέλουν να γευτούν το μεγαλείο της φύσης.

Έτσι, δημιουργήθηκαν προγράμματα τουριστικών μετακινήσεων με σκοπό να διαπιστωθούν βλάβες του περιβάλλοντος, αλλά και να το προστατέψουν. Πέρα από την προστασία, ο οικολογικός τουρίστας μπορεί να δραστηριοποιηθεί σε πεζοπορίες, αναρριχήσεις υποβρύχιες παρατηρήσεις, κανό, καγιάκ και ορειβατικό σκι. Ο οικοτουρισμός έχοντας σαν πελάτες του κυρίως οικολόγους, προσπαθεί να διευρύνει την πελατεία του, ευαισθητοποιώντας και άλλα άτομα προς τη μορφή αυτή του τουρισμού, αλλά και γενικά στο οικολογικό πρόβλημα.

Χρειάζεται όμως και η ανάλογη υποδομή, όπως η χάραξη μονοπατιών, χαρτογράφηση των περιοχών, αναστύλωση παλιών κτισμάτων λαϊκής αρχιτεκτονικής και παλιών γεφυριών, να γίνουν παρατηρητήρια για την καλύτερη παρατήρηση της χλωρίδας και της πανίδας και να εκπαιδευτούν κατάλληλα άτομα, που θα προσφέρουν τις υπηρεσίες τους στους τουρίστες, αυτής της εναλλακτικής μορφής τουρισμού.

1.2.18. ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑΣ

Τουρισμός περιπέτειας χαρακτηρίζονται οι διακοπές με έντονο το στοιχείο του απρόσμενου, του άγνωστου και της έκπληξης. Το ανήσυχο πνεύμα που διακρίνει τον άνθρωπο και ειδικά το νέο, δημιούργησε αυτή τη μορφή τουρισμού, που συνίσταται σε προγράμματα έξω από τα καθιερωμένα, με συνεχείς εκπλήξεις που τονώνουν τη φαντασία και οδηγούν σε δράση για φυγή από την καθημερινότητα.¹

Η προβολή αυτής της μορφής του τουρισμού τα τελευταία χρόνια, έχει ανεβάσει τη ζήτηση σε αρκετά υψηλά επίπεδα λόγω του ότι αποτελεί μια ανάγκη του σύγχρονου αστού, που ζητά έντονες εκτονώσεις για να ξεφύγει από την καθημερινότητα.

Στον τουρισμό περιπέτειας περιλαμβάνονται οι δραστηριότητες όπως το σαφάρι, η κωπηλασία σε ορμητικούς ποταμούς, η παραμονή και διαβίωση

¹ Κολτσιδόπουλος Γ., «Τουρισμός, θεωρητική προσέγγιση», Εκδόσεις Έλλην, 2000, σελ.54

στη φύση, το κυνήγι του θησαυρού στη φύση και γενικά καθετί που προκαλεί κάτι το άγνωστο.

Στη χώρα μας, ο τουρισμός περιπέτειας αναπτύσσεται με γοργούς ρυθμούς και αποκτά ολοένα και περισσότερους λάτρεις. Σ' αυτό συντελούν διάφοροι σύλλογοι και τουριστικά γραφεία, που ειδικεύονται σε προγράμματα τουρισμού περιπέτειας, καθώς μεγάλη βοήθεια προσφέρει και η ίδια η ελληνική φύση με τις άγριες περιοχές που διαθέτει και έτσι είναι ένας τρόπος ανάδειξης και προβολής τους.

1.2.19. ΚΟΣΜΟΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Ο κοσμοπολίτικος τουρισμός απευθύνεται σε άτομα υψηλών εισοδημάτων, που συνήθως δεν απασχολούνται σε εργασίες με χρονικά όρια και έτσι έχουν ελεύθερο χρόνο να ταξιδεύουν και οι απαιτήσεις είναι υψηλών προδιαγραφών σε υπηρεσίες και αγαθά.

Οι τουρίστες της μορφής αυτής ταξιδεύουν συνήθως με ιδιότητα εναέρια και θαλάσσια μέσα, διαμένουν σε πολυτελή καταλύματα και ζουν κοσμική ζωή με συναναστροφές υψηλού επιπέδου. Αντιλαμβάνεται κανείς ότι για να αναπτυχθεί τέτοιου είδους τουρισμός, θα πρέπει το επίπεδο της υποδομής και των υπηρεσιών να είναι υψηλό. Τα οικονομικά οφέλη είναι αυτονόητα και παρατηρείται ότι περιοχές κοσμοπολίτικου τουρισμού είναι επώνυμες ανά τον κόσμο και η προβολή και επισήμανσή τους γίνεται κύρια μέσω του τύπου και των ηλεκτρονικών μέσων επικοινωνίας όπου συρρέουν οι μεγιστάνες του πλούτου.¹

1.2.20. ΓΥΜΝΙΣΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Ο γυμνισμός είναι ένα είδος φυσιολατρίας που συνδυάζεται με περιοχές που υπάρχει θάλασσα και κατάλληλες κλιματολογικές συνθήκες. Οι τουρίστες που προτιμούν να χαρούν τις διακοπές τους εμφανιζόμενοι γυμνοί, πρέπει να είναι απελευθερωμένοι και να μη διακατέχονται από προκαταλήψεις. Το πνευματικό και οικονομικό επίπεδο των γυμνιστών ποικίλλει και για το λόγο αυτό υπάρχουν ενιαία γυμνιστικά κέντρα μακριά από άλλες παραλίες.

¹ Σφακιανάκης Μ., «Εναλλακτικές μορφές τουρισμού», Εκδόσεις Έλλην, 2000, σελ.311

1.2.21. ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Είναι μια μορφή τουρισμού, που συνδυάζεται με άλλες εναλλακτικές μορφές και αναφέρεται στον τουρισμό που γίνεται σε ορισμένο τόπο και με συγκεκριμένο θέμα. Περιοχές όπου μπορεί κανείς να κάνει θεματικό τουρισμό είναι:¹

ο *Disney Land*. Η γνωστή σε όλους πολιτεία, που απευθύνεται κύρια σε παιδιά, αλλά και σε μεγαλύτερους που αναπολούν τα παιδικά τους χρόνια, μέσα από τις ιστορίες και τις φιγούρες τους. Πολλά τουριστικά γραφεία προσφέρουν τουριστικά πακέτα για μια επίσκεψη στην *Disney Land*, σε όσο το δυνατότερο ευνοϊκές τιμές.

ο *Water land*. Είναι χώρος αναψυχής με θεματικό άξονα τα παιχνίδια στο νερό.

1.2.22. ΠΑΡΑΛΙΜΝΙΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ.

Σε χώρες όπου υπάρχουν λίμνες και κυρίως σε περιοχές όπου δεν υπάρχει θάλασσα και η πρόσβαση σε αυτή είναι δύσκολη, αναπτύσσεται ο παραλίμνιος τουρισμός, ο οποίος είναι μια μορφή παράκτιου τουρισμού.²

Πολλά είναι τα αθλήματα που μπορούν να πραγματοποιηθούν στις λίμνες.

❖ *Η απλή κολύμβηση (κολύμπι):*

Δεν θα ήταν υπερβολικό να λεχθεί ότι παράκτιος τουρισμός σημαίνει κολύμπι. Οι τουρίστες επιδίδονται στο κολύμπι σχεδόν καθημερινά, ανεξάρτητα από την ηλικία τους και την ικανότητα τους να κολυμπούν. Αν δεν ξέρουν να κολυμπούν απλά μπαίνουν στη θάλασσα για να παίξουν με το νερό, να ψυχαγωγηθούν και να δροσιστούν.

Το κολύμπι, όσο αθώο και αν φαίνεται σαν άθλημα, συχνά γίνεται επικίνδυνο, ιδίως όταν κάποιος τουρίστας δεν γνωρίζει να κολυμπά ή κολυμπά σε επικίνδυνα νερά ή σε ταραγμένη θάλασσα ή όταν βρίσκεται σε βεβαρημένη σωματική κατάσταση.

¹ Κολτσιδόπουλος Γ., «Τουρισμός, θεωρητική προσέγγιση», Εκδόσεις Έλλην, 2000, σελ.62

² Σφακιανάκης Μ., «Εναλλακτικές μορφές τουρισμού», Εκδόσεις Έλλην, 2000, σελ.269

Μια από τις κυριότερες φροντίδες ενός παράκτιου Ξενοδοχείου είναι η προφύλαξη των τουριστών από τους ανήξερους, ανεύθυνους ή και τολμηρούς κολυμβητές από τους κινδύνους του πνιγμού. Είναι πολύ κακό για τη φήμη ενός παράκτιου Ξενοδοχείου να πνιγεί ένας πελάτης του.

Τα μεγάλα τουριστικά θέρετρα και ξενοδοχεία διαθέτουν οργανωμένες πλαζ και έμπειρο προσωπικό για την επίβλεψη των κολυμβητών. Σηματοδοτούν τις ζώνες κολύμβησης, επισημαίνουν (συνήθως με σημαίες) την κατάσταση του κυματισμού, έχουν παρατηρητήρια και κυρίως έχουν κατάλληλους ναυαγοσώστες, καθώς και τα κατάλληλα μέσα για να βοηθήσουν έναν κολυμβητή που κινδυνεύει. Υπεύθυνος για την κανονική λειτουργία της πλαζ είναι συνήθως ένας animators, γυμναστής.

❖ *Η Κωπηλασία*

Κωπηλασία είναι η πράξη και η τέχνη του χειρισμού των κουπιών μιας βάρκας για την κίνηση της πάνω στο νερό.

Είναι άριστο μέσο άσκησης και ψυχαγωγίας των τουριστών. Σαν ναυτικό άθλημα καθιερώθηκε το δέκατο έκτο αιώνα στην Αγγλία και σήμερα μερικές παραλλαγές της είναι και ολυμπιακά αθλήματα.

Ένας τουρίστας παράκτιου τουρισμού μπορεί εύκολα να μάθει και να κάνει κωπηλασία. Είναι εύκολο άθλημα, απευθύνεται σε όλες τις ηλικίες και δεν είναι επικίνδυνο όταν ακολουθούνται οι βασικοί κανόνες του και γίνεται κάτω από την επίβλεψη ενός γυμναστή / animator.

❖ *Το κανό*

Το κανό είναι μικρές, στενόμακρες, μονοθέσιες ή διθέσιες κωπηλάτες βάρκες που είναι κατασκευασμένες από πολυμερή υλικά ή από ξύλο ή από άλλα ανθεκτικά και ελαφρά υλικά.

Τα κουπιά τους είναι δίπλατα ή μονόπλατα (κωπηλατούν από τα δύο ή από το ένα άκρο τους) και ο χειριστής τους κάθεται πάνω στο κανό ή είναι γονατιστός. Είναι εύκολα στο χειρισμό, κατάλληλα για κωπηλατική άσκηση και σχετικά φθηνά και στην απόκτηση και στην ενοικίαση τους.

❖ *Οι καταδύσεις*

Αρκετοί τουρίστες συχνά επιδίδονται στις απλές καταδύσεις όταν η πισίνα ενός Ξενοδοχείου διαθέτει εξέδρες καταδύσεων ή όταν υπάρχουν εξέδρες καταδύσεων στη θάλασσα.

Σαν άθλημα οι απλές καταδύσεις δεν είναι δύσκολες αρκεί αυτός που τις επιχειρεί να γνωρίζει την τεχνική τους και να μπορεί να ελέγξει την κίνηση του πριν το βυθό, για να προφυλαχθεί από πιθανή πρόσκρουση.

Συνήθως στα μεγάλα παράκτια Ξενοδοχεία υπάρχουν εξέδρες καταδύσεων και κατάλληλο προσωπικό επίβλεψης (γυμναστές / animator).

Εκτός από τις απλές καταδύσεις μερικοί τουρίστες (συνήθως ελάχιστοι) επιδίδονται και στις υποβρύχιες καταδύσεις που απαιτούν ειδικό εξοπλισμό και ειδικές γνώσεις.

Και στις δύο περιπτώσεις επειδή πρακτικά είναι δύσκολη η παροχή εγγύησης για την ασφάλεια των καταδύσεων, οι υπεύθυνοι του Ξενοδοχείου πληροφορούν σχετικά τους καταδύτες και τους δηλώνουν ότι δεν αναλαμβάνουν την ευθύνη ασφάλειας τους.

❖ *Τα υδροποδήλατα*

Τα μονά ή διπλά ποδήλατα της θάλασσας είναι γνωστά σε όλες τις ελληνικές παραλίες, όπου και ενοικιάζονται σε σχετικά χαμηλές τιμές.

Είναι ακίνδυνα ποδήλατα χαμηλής ταχύτητας, κατάλληλα για όλες τις ηλικίες, πολύ σταθερά σε ήσυχη θάλασσα και προσφέρουν άριστη σωματική άσκηση.

Δεν χρειάζονται άδεια οδήγησης, ούτε ειδικές γνώσεις. Πάντα φυσικά αποτελούν ξένα αντικείμενα μέσα στη θάλασσα η οποία όταν αγριεύει τους συμπεριφέρεται άγρια.

❖ *Η ερασιτεχνική αλιεία*

Πολλοί τουρίστες κατά τη διάρκεια των διακοπών τους θέλουν να ψαρεύουν. Το ψάρεμα για αυτούς είναι ψυχαγωγία και μερικοί είναι τόσο μανιώδεις, ερασιτέχνες ψαράδες, που δεν μπορούν να φανταστούν καλές διακοπές χωρίς ψάρεμα.

Το ερασιτεχνικό ψάρεμα γίνεται από τη στεριά ή από ένα πλεούμενο (συνήθως βάρκα). Τα παράκτια Ξενοδοχεία δεν έχουν συνήθως θέσεις κατάλληλες για ψάρεμα και οι τουρίστες ψαράδες πρέπει να τις αναζητήσουν στις γύρω περιοχές ή να χρησιμοποιήσουν βάρκες.

Υπάρχουν 10 περίπου είδη ψαρέματος και το κάθε είδος απαιτεί ειδικά εργαλεία και ειδική τεχνική. Οι ερασιτέχνες ψαράδες ασχολούνται συνήθως με ένα ή δύο είδη ψαρέματος.

1.2.23. ΠΑΡΑΠΟΤΑΜΙΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Αρκετές φορές τουριστικός προορισμός πολλών τουριστών είναι τα ποτάμια. Τότε αναπτύσσεται ο λεγόμενος παραποτάμιος και ο ποτάμιος τουρισμός που παίρνει διάφορες μορφές, όπως:¹

✓ Όταν οι τουρίστες κατασκηνώνουν στις όχθες ενός ποταμού ή διαμένουν σε παραποτάμια καταλύματα, για να πάρουν μέρος ή να παρακολουθήσουν τα αθλήματα κατάβασης ποταμών με σκάφη kayaks και Rafts τότε ο παραποτάμιος τουρισμός παίρνει τη μορφή του τουρισμού αθλημάτων Υπαίθρου.

✓ Όταν οι τουρίστες κατασκηνώνουν στις όχθες ενός ποταμού ή διαμένουν σε παραποτάμια καταλύματα για να παρακολουθήσουν την υπάρχουσα τοπική πανίδα ή χλωρίδα ή για να θαυμάσουν το φυσικό περιβάλλον ή πιθανές καταπτώσεις νερού (καταρράκτες) ή άλλα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των ποταμών και του περιβάλλοντος τοπίου, τότε ο παραποτάμιος τουρισμός παίρνει τη μορφή του φυσιογνωστικού τουρισμού.

✓ Όταν τα νερά των ποταμών χρησιμοποιούνται για κολύμπι και στις όχθες τους παρατηρούνται αθλητικές δραστηριότητες παρόμοιες με τις παράκτιες αθλητικές δραστηριότητες, τότε ο παραποτάμιος τουρισμός παίρνει τη μορφή του παράκτιου τουρισμού.

✓ Στα πλωτά ποτάμια αναπτύσσεται και μια άλλη τουριστική δραστηριότητα αυτή των τουριστικών ποτάμιων διαδρομών. Οι διαδρομές αυτές ποικίλλουν σε μέγεθος από μια σύντομη ποτάμια διαδρομή υπό τύπο εκδρομής ή περιήγησης μέχρι μια πολύ μεγάλη διαδρομή που διαρκεί πολλές ημέρες και αποτελεί ολοκληρωμένο τουριστικό ταξίδι. Στην πρώτη περίπτωση υπάγονται οι γνωστές ποτάμιες διαδρομές στα ποτάμια που διασχίζουν πολλές Ευρωπαϊκές και άλλες πρωτεύουσες και στη δεύτερη υπάγονται οι διαδρομές των μεγάλων ποταμών όπως π.χ. η διαδρομή του Δούναβη από την Κεντρική Ευρώπη μέχρι τις ακτές του Εύξεινου Πόντου. Στις περιπτώσεις αυτές φυσικά γίνεται λόγος για ποτάμιο και όχι παραποτάμιο τουρισμό.

¹ Σφακιανάκης Μ., «Εναλλακτικές μορφές τουρισμού», Εκδόσεις Έλλην, 2000, σελ.270

1.2.24. ΟΡΕΙΝΟΣ ΚΑΙ ΟΡΕΙΒΑΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Ο ορεινός τουρισμός περιλαμβάνει όλες τις δραστηριότητες υπαίθριας αναψυχής και τουρισμού, οι οποίες εκδηλώνονται αποκλειστικά και μόνο σε ορεινές περιοχές των χωρών υποδοχής που αναπτύσσουν αυτή τη μορφή τουρισμού και δεν έχει χρονικούς περιορισμούς για την εκδήλωσή του.

Και όταν αναφερόμαστε σε ορεινές περιοχές, εννοούμε όλες τις περιοχές που:¹

i. Είναι λοφώδης. Περιοχές, δηλαδή που καλύπτονται από λόφους ύψους 300-500 μέτρων, βατούς και προσπελάσιμους καθ' όλη τη διάρκεια του έτους.

ii. Είναι μέσες ορεινές ή ημιορεινές. Περιοχές δηλαδή που καλύπτονται από βουνά ύψους μέχρι 1500 μέτρα, με στρογγυλές κορυφές και όχι με απότομες πλαγιές. Περιοχές που είναι βατές και προσπελάσιμες καθ' όλη τη διάρκεια του έτους, εκτός από το χειμώνα, οπότε μπορεί να καλύπτονται από χιόνια.

iii. Είναι ορεινές. Περιοχές, που καλύπτονται δηλαδή από βουνά με υψόμετρο πάνω από 1500 μέτρα και έχουν συνήθως σκληρή ανάγλυφη μορφή, με αιχμηρές κορυφές, απότομες πλαγιές, χαράδρες, οι οποίες είναι βατές και προσπελάσιμες μόνο κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού.

Η χώρα μας στο μεγαλύτερο μέρος της, είναι καλυμμένη από βουνά. Αντίθετα με τα παράλια, που το κλίμα είναι τυπικά μεσογειακό, στα βουνά οι βροχοπτώσεις είναι πιο ομοιόμορφα κατανεμημένες μέσα στη χρονιά. Επίσης, δεν είναι σπάνιες οι καλοκαιρινές καταιγίδες, ενώ στα υψηλότερα σημεία των βουνών διατηρείται το χιόνι για μεγάλο χρονικό διάστημα του έτους. Οι κλιματολογικές συνθήκες σε συνδυασμό με τον πολιτισμό που αναπτύχθηκε στους ορεινούς όγκους της χώρας μας, ευνοεί την ανάπτυξη του ορεινού τουρισμού. Πρόκειται για ένα πολιτισμό κατά κύριο λόγο ποιμενικό και γεωργικό, που δραστηριοποιήθηκε και στην ανάπτυξη διαφόρων επαγγελματιών, που τα έργα τους τα θαυμάζουμε και σήμερα, έργα

¹ Σφακιανάκης Μ., «Εναλλακτικές μορφές τουρισμού», Εκδόσεις Έλλην, 2000, σελ. 210

όπως η ζωγραφική, η ξυλογλυπτική και η κατασκευή μονοπατιών και θολωτών γεφυριών.¹

Επίσης, προϋπόθεση για την ανάπτυξη του ορεινού τουρισμού είναι η καλή και ασφαλής προσπέλαση των περιοχών, καθώς και η δημιουργία τουριστικών καταλυμάτων, που να καλύπτουν τις ιδιαίτερες ανάγκες των επισκεπτών και των εργαζομένων σε αυτά, τα οποία θα δένουν με το φυσικό περιβάλλον και θα διαθέτουν όσο το δυνατόν περισσότερους συμπληρωματικούς χώρους, όπως εστιατόρια, μπαρ, καφετέριες, μαγαζιά, κλπ.

Οι σημαντικότερες δραστηριότητες του ορεινού τουρισμού είναι η ορειβασία, οι περιηγήσεις με ειδικά οχήματα εκτός χαραγμένων δρόμων, οι πεζοπορίες, οι αναρριχήσεις, το ορειβατικό ποδήλατο, ο αλπινισμός, οι ορεινές κατασκηνώσεις, το πέταγμα με δελταπλάνο ή παραπέντε, και άλλα.

1.2.24.α Ορειβατικός Τουρισμός.

Ορειβασία ονομάζεται το οργανωμένο άθλημα ανάβασης στις ορεινές περιοχές, το οποίο μπορεί να έχει τη μορφή του δύσκολου ανηφορικού περπατήματος, μέχρι και τη μορφή του σκαρφαλώματος, της επικίνδυνης δηλαδή αναρρίχησης στα βουνά και στις απότομες κορυφές τους, με τα χέρια και τα πόδια και με τη χρησιμοποίηση ή μη ειδικού εξοπλισμού.²

Ορειβατικός τουρισμός λοιπόν, είναι η εναλλακτική μορφή τουρισμού κατά τη διάρκεια της οποίας οι τουρίστες αναπτύσσουν ορειβατικές δραστηριότητες ή παρακολουθούν ορειβατικές δραστηριότητες.

1.2.24.β Τεχνητή Ορειβασία, απλή ή μη τεχνητή ορειβασία, Αλπινισμός και Αναρριχήσεις.

Η ορειβασία έχει μακρά ιστορία και εξασκούνταν από τον προϊστορικό ακόμη άνθρωπο, ο οποίος τη χρησιμοποιούσε για να ικανοποιήσει απλές καθημερινές του ανάγκες, όπως για να ανακαλύψει χαμένα ζώα ή για να κυνηγήσει ή για πολεμικούς σκοπούς. Η ορειβασία αυτή ήταν η λεγόμενη απλή ή εύκολη ή μη τεχνητή ορειβασία για την οποία δεν χρειαζόταν

¹ Κολτσιδόπουλος Γ., «Τουρισμός, θεωρητική προσέγγιση», Εκδόσεις Έλλην, 2000, σελ.55-56

² Σφακιανάκης Μ., «Εναλλακτικές μορφές τουρισμού», Εκδόσεις Έλλην, 2000, σελ.210-211

βοηθητικά μέσα. Η ορειβασία αυτού του είδους, γίνεται ακόμη και σήμερα σε λοφώδεις και ημιορεινές περιοχές, όταν κάποιος ορειβάτης ακολουθήσει ένα ορεινό μονοπάτι, μια ατραπό ή έναν μη χαραγμένο δρόμο, για να ανέβει στην κορυφή ενός βουνού, χωρίς τη βοήθεια του ορειβατικού εξοπλισμού (σχοινιών, γάντζων, σφυριών, σφηνών, ειδικών παπουτσιών, κλπ.). Είναι η μορφή της ορειβασίας που μοιάζει περισσότερο με μια δύσκολη ανηφορική περιπατητική προσπάθεια.

Όμως, η πιο γνωστή σήμερα μορφή είναι η λεγόμενη δύσκολη ή τεχνητή ορειβασία. Η ορειβασία δηλαδή, που χρησιμοποιεί ορειβατικό εξοπλισμό με τη βοήθεια του οποίου οι ορειβάτες αποτολμούν δύσκολες αναβάσεις.

Η τεχνητή ορειβασία σαν άθλημα έχει σε αντίθεση με την απλή ορειβασία, μικρή ιστορία. Συγκεκριμένα, καθιερώθηκε σαν άθλημα το 1786, όταν κατακτήθηκε για πρώτη φορά η υψηλότερη κορυφή της Ευρώπης, αυτή του Mont Blanc, στις γαλλικές Άλπεις, που έχει υψόμετρο 4807 μέτρα.¹

Όταν η τεχνητή ορειβασία αντιμετωπίζει μεγάλες δυσκολίες ανάβασης ή αναρρίχησης, λόγω της μορφής των βουνών (αιχμηρές κορυφές, απότομες πλαγιές, κατακόρυφα εμπόδια, κλπ) τότε ονομάζεται Αλπινισμός και οι ορειβάτες Αλπινιστές. Το όνομα αυτό προήλθε γιατί εξασκήθηκε για πρώτη φορά στις Άλπεις και σήμερα εξασκείται σε όλα τα δύσκολα βουνά του κόσμου.

Η ορειβασία με τη γενική έννοια της δύσκολης αναρρίχησης, χωρίζεται σε τρία ξεχωριστά αθλήματα. Το άθλημα του Αλπινισμού, το άθλημα της δύσκολης ορειβασίας πάνω σε χιονοσκεπή βουνά ή παγετώνες, που χρειάζεται και επιπρόσθετο εξοπλισμό και το άθλημα των αναρριχήσεων πάνω σε αιχμηρές κορυφές, απότομους βράχους, σε γκρεμούς, σε απότομα τοιχώματα φαραγγιών, με κλίσεις ανάβασης 90 και μέχρι 180 μοιρών.

Τα τελευταία χρόνια γίνονται αναρριχήσεις ακόμη και σε αστικά κέντρα, πάνω σε κάθετους τοίχους υψηλών κτιρίων, πολυκατοικιών, ουρανοξυστών, κλπ. Μετά το 1980 το άθλημα των αναρριχήσεων στις πόλεις γνώρισε μεγάλη άνθηση, όταν άρχισαν να λειτουργούν γυμναστήρια αναρριχήσεων σε πολλές πόλεις του κόσμου. Σήμερα λειτουργούν στη χώρα

¹ Σφακιανάκης Μ., «Εναλλακτικές μορφές τουρισμού», Εκδόσεις Έλλην, 2000, σελ.211-213

μας αρκετά γυμναστήρια αναρριχήσεων και πολύ σύντομα ο αριθμός τους θα αυξηθεί. Ήδη διεξάγονται οργανωμένοι αγώνες αναρριχήσεων.

Στη χώρα μας, που η επιφάνειά της καλύπτεται κατά 80% από βουνά, η ορειβασία αναπτύχθηκε από πολύ νωρίς. Το 1930 ιδρύθηκε ο πρώτος Ελληνικός Ορειβατικός Σύνδεσμος (Ε.Ο.Σ.) και σήμερα λειτουργούν πάνω από 50 Ε.Ο.Σ., συνήθως ένας ανά Νομό. Όλοι οι Σύνδεσμοι υπάγονται στην Ελληνική Ομοσπονδία Ορειβασίας. Διεθνώς οι ορειβάτες εκπροσωπούνται από τη Διεθνή Ένωση Αλπινισμού και Αλπινιστών (UIAA) που αντιπροσωπεύει 80 συνδέσμους από 60 χώρες.¹

Τα μέλη των ορειβατικών συλλόγων είναι ενεργοί ορειβάτες που επιδίδονται συστηματικά στο άθλημα της ορειβασίας και κυρίως της απλής ορειβασίας. Υπάρχουν όμως και Έλληνες Αλπινιστές που έχουν επιχειρήσει και έχουν φέρει εις πέρας αναβάσεις στα πιο δύσκολα και γνωστά στους ορειβάτες, βουνά του κόσμου. Τα μέλη καταβάλλουν ετήσιες εισφορές για τη συντήρηση των συλλόγων τους, που στηρίζονται και από την πολιτεία και τις τοπικές αρχές.

Από τουριστικής άποψης, ο ορειβατικός τουρισμός είναι μια εναλλακτική μορφή τουρισμού, μικρή σχετικά σε μέγεθος και προσιτή μόνο στους ορειβάτες. Οι ορειβάτες-τουρίστες πρέπει να είναι έμπειροι για να αντιμετωπίσουν τις δυσκολίες της ορειβασίας, που συχνά πολλαπλασιάζονται από τις κακές καιρικές συνθήκες, που επικρατούν στα βουνά.

Η υποδομή που χρησιμοποιείται από τον ορειβατικό τουρισμό, είναι τα ορειβατικά καταφύγια που έχουν εγκαταστήσει οι διάφοροι ορειβατικοί σύλλογοι στα βουνά των περιοχών τους, τα οποία φιλοξενούν ορειβάτες. Πολλά από αυτά τα καταφύγια είναι εφοδιασμένα με συντηρημένα τρόφιμα και νερό και με εγκαταστάσεις θέρμανσης (τζάκια) για να μπορούν να ικανοποιούν τις ανάγκες διαμονής και διατροφής των ορειβατών. Σαν καταλύματα του ορειβατικού τουρισμού μπορούν να χρησιμοποιηθούν ακόμη και τα καταλύματα των ορεινών χωριών, τα μοναστήρια και διάφορα εξερευνημένα σπήλαια.

¹ Σφακιανάκης Μ., «Εναλλακτικές μορφές τουρισμού», Εκδόσεις Έλλην, 2000, σελ.211-213

Το τουριστικό ορειβατικό προϊόν ίσως είναι μοναδικό αλλά συνάμα και δυσπρόσιτο. Δυσπρόσιτο και από οικονομικής άποψης, αφού ο ορειβατικός εξοπλισμός είναι αρκετά ακριβός και από άποψη αντοχής, εκπαίδευσης και πείρας, που αποτελούν τα απαραίτητα στοιχεία μιας επιτυχούς ορειβασίας.

Όμως παρά τις δυσκολίες, τα τελευταία χρόνια πληθαίνουν και οι ορειβατικοί σύλλογοι και τα μέλη τους. Η τάση της στροφής προς τη φύση παρακινεί πολλούς ανθρώπους να προτιμούν την απλή ορειβασία και να απολαμβάνουν μέσω αυτής τα πανέμορφα ελληνικά βουνά.

1.2.24.γ Τα ορειβατικά καταφύγια στον ελλαδικό χώρο.

Όταν το φυσιολατρικό κίνημα άρχισε να αναπτύσσεται κάπου στα τέλη της δεκαετίας του 1920, φυσιολατρικά και ορειβατικά σωματεία ιδρύονταν το ένα μετά το άλλο. Τότε άρχισαν να διατυπώνονται οι πρώτες προτάσεις για κτίσιμο ορεινών ξενώνων ή καταφυγίων στα βουνά μας. Μέχρι τότε οι Έλληνες και ξένοι ορειβάτες διανυκτέρευαν το καλοκαίρι σε σπίτια ορεινών οικισμών, σε μοναστήρια, σε φιλόξενες στρούγκες, ή σε σκηνές, ενώ τους χειμερινούς μήνες η διανυκτέρευση ήταν αρκετά δύσκολη και προβληματική, λόγω και των ελάχιστων συγκοινωνιακών μέσων, αλλά και της κατάστασης του οδικού δικτύου.¹

Από την αρχή έγινε φανερό στους δημόσιους φορείς που ασχολήθηκαν με το θέμα των καταφυγίων, ότι με την ίδρυση των ορεινών αυτών ξενώνων θα αναπτύσσονταν ταυτόχρονα τόσο ο ορεινός τουρισμός, όσο και τα διάφορα ορεινά αθλήματα, όπως π.χ. η χιονοδρομία με τη δημιουργία αντίστοιχων χιονοδρομικών κέντρων.

Σήμερα, τα καταφύγια και οι ξενώνες της Ε.Ο.Ο.Α., της Ο.Ε.Σ.Ε. και των σωματείων τους, αλλά και άλλων φορέων, ξεπερνούν τα 100. Τα τελευταία χρόνια με τις διάφορες κοινοτικές επιχορηγήσεις, αλλά και με χρήματα από την Ομοσπονδία, τα σωματεία, τις Νομαρχίες και τον Ε.Ο.Τ. έγιναν αρκετές βελτιώσεις και επεκτάσεις σε πάρα πολλά καταφύγια. Όλα τα καταφύγια στην Ελλάδα και οι παροχές τους παρουσιάζονται στο παράρτημα και συγκεκριμένα στο β μέρος.

¹ Περιοδικό «Χειμερινές Αποδράσεις», τεύχος 2005-2006

1.2.24.δ Ορεινές κατασκηνώσεις, camping και ορεινά τουριστικά θέρετρα.

Οι κατασκηνώσεις στη γενική τους έννοια είναι μια οργανωμένη περιοχή, όπου σαν τουριστικά καταλύματα χρησιμοποιούνται σκηνές δύο ή τεσσάρων ή και περισσότερων ατόμων ή και μόνιμα κτίρια και όπου υπάρχει υποδομή διατροφής, παροχής νερού και ηλεκτρικού ρεύματος και λοιπών τουριστικών προϊόντων σε χαμηλές τιμές.

Οι κατασκηνώσεις διακρίνονται κυρίως σε ορεινές και στις παράκτιες και χρησιμοποιούνται κυρίως από νέους ανθρώπους, μαθητές, σπουδαστές και μικρότερα παιδιά των οποίων οι γονείς ανήκουν σε διάφορες επαγγελματικές ενώσεις, σε διάφορους συλλόγους, για να κάνουν διακοπές μαζί με συνομήλικούς τους, που έχουν τα ίδια ενδιαφέροντα.

Οι κατασκηνώσεις αυτές για καλύτερη ασφάλεια και έλεγχο των μικρών κατασκηνωτών, οργανώνονται συνήθως με στρατιωτικό τρόπο (ομάδες με υπεύθυνους ομαδάρχες) και ακολουθούν ένα αυστηρό ημερήσιο πρόγραμμα με ομαδικές ψυχαγωγικές ή αθλητικές ή πολιτιστικές εκδηλώσεις. Εγκαθίστανται σε περιοχές που διαθέτουν ένα κατάλληλο φυσικό περιβάλλον και συντηρούνται είτε από τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης, είτε από Δημόσιους φορείς, είτε από Ιδιωτικούς Κερδοφορικούς φορείς.¹

Παρόμοια με τις κατασκηνώσεις, είναι τα οργανωμένα camping που παρέχουν τις ίδιες ευκολίες με τις κατασκηνώσεις. Διαθέτουν ακόμη και θέσεις στάθμευσης αυτοκινήτων, με παροχές νερού και ηλεκτρικού ρεύματος και χρησιμοποιούνται κυρίως από ενήλικες τουρίστες, που μετακινούνται με αυτοκίνητα ή με αυτοκινούμενα ή με ρυμουλκούμενα τροχόσπιτα.

Τα camping συνήθως παρέχουν και υπηρεσία ασφαλείας, αφού ο χώρος τους είναι συνήθως περιφραγμένος, η είσοδος και η έξοδος σε αυτά ελέγχεται και υπάρχει φύλαξη από φύλακες σε 24η βάση.

Από τουριστικής απόψεως, στην περίπτωση των κατασκηνώσεων γίνεται λόγος για τον κατασκηνωτικό τουρισμό, ενώ στην περίπτωση των camping γίνεται λόγος για τον τουρισμό των camping.

¹ Σφακιανάκης Μ., «Εναλλακτικές μορφές τουρισμού», Εκδόσεις Έλλην, 2000, σελ.213-214

Και οι δύο αυτές μορφές τουρισμού είναι από τις πιο φθηνές, αφού προσφέρουν φθηνά προϊόντα διατροφής και διαμονής. Και οι δύο μορφές εμπεριέχουν στοιχεία περιπέτειας και η ποιότητα των τουριστικών προϊόντων εξαρτάται από την οργάνωση και από τη χρηματοδοτική ικανότητα των οργανωτών τους.

Οι δημόσιες κατασκηνώσεις δεν έχουν κερδοσκοπικό χαρακτήρα, σε αντίθεση με τις ιδιωτικές και τα camping.

Όσον αφορά τα ορεινά τουριστικά θέρετρα, αυτά αναπτύχθηκαν για να εξυπηρετήσουν το μαζικό ορεινό τουρισμό και πολλά από αυτά εξελίχθηκαν σε κοσμοπολίτικα θέρετρα.

1.2.24.ε Ορεινός ποδηλατικός τουρισμός.

Ποδηλασία είναι η τέχνη της οδήγησης ενός ποδηλάτου, η οποία ικανοποιεί τόσο τη μεταφορά, όσο την ψυχαγωγία και την άσκηση του ανθρώπου.

Ωθηση στην ανάπτυξη της ποδηλασίας έδωσε η αναζήτηση του ανθρώπου για ένα αποτελεσματικό, φθινό και φιλικό προς το περιβάλλον, τρόπο μεταφοράς του και η αναζήτηση ενός τρόπου άσκησής του, την οποία λόγω του τρόπου ζωής του στα αστικά κέντρα αποστερείται. Στην ανάπτυξη της ποδηλασίας συνετέλεσε και η διαπίστωση ότι μπορεί να καταστεί ψυχαγωγική δραστηριότητα, όταν γίνεται στους δρόμους της υπαίθρου, στα πάρκα κ.λ.π.

Στις αρχές του 1980 ανακαλύφθηκε το ποδήλατο βουνού, στην Καλιφόρνια των Η.Π.Α., προκειμένου να ικανοποιήσουν οι ποδηλάτες τις ανάγκες ανάβασης και κατάβασης σε λόφους και βουνά, καθώς και τις ανάγκες κίνησής τους εκτός των δρόμων.¹

Το ποδήλατο βουνού είναι ειδικής κατασκευής. Ο σκελετός του κατασκευάζεται από τα ίδια υλικά που κατασκευάζονται και οι σκελετοί των άλλων ποδηλάτων, δηλαδή από χάλυβα ή αλουμίνιο ή τιτάνιο ή ίνες άνθρακα, αλλά με προδιαγραφές που τον κάνουν πολύ ανθεκτικό. Έχουν ίσιο τιμόνι, γερά φρένα και πλατεία, χαμηλής πίεσης ελαστικά. Το κύριο όμως χαρακτηριστικό τους είναι ότι έχουν μέχρι και 24 ταχύτητες, για να

¹ Σφακιανάκης Μ., «Εναλλακτικές μορφές τουρισμού», Εκδόσεις Έλλην, 2000, σελ.214-215

αυξομειώνεται γρήγορα η ταχύτητά τους όταν κινούνται εκτός δρόμου. Τα περισσότερα επίσης, φέρουν ανάρτησης μπροστά ή πίσω ή και στα δύο μέρη για να απορροφούνται οι κραδασμοί που προκαλούν οι ανωμαλίες του εδάφους.

Τα ποδήλατα βουνού κινούνται σε ορεινά, ανηφορικά ή κατηφορικά μονοπάτια, πάνω σε χώμα ή σε χόρτα, περνούν εύκολα λακούβες νερού και άλλες εδαφικές ανωμαλίες, μεταφέροντας έτσι τους ποδηλάτες ακόμη και στα πιο δύσκολα μέρη της υπαίθρου και των λοφωδών ή ημιορεινών περιοχών.

Ο κύριος λόγος για τον οποίο κατασκευάστηκαν τα ποδήλατα βουνού και ο κύριος σκοπός που εξυπηρετούν είναι αυτή η δυνατότητά τους. Η δυνατότητα δηλαδή να φέρνουν τους ποδηλάτες στο παρθένο φυσικό περιβάλλον, στις όμορφες φυσικές περιοχές για να απολαμβάνουν τον καθαρό αέρα, να έρχονται σε επαφή με τη χλωρίδα και την πανίδα, να χαίρονται την ησυχία της εξοχής, ενώ συγχρόνως μπορούν να ασκούνται σωματικά και να διασφαλίζουν τη φυσική τους κατάσταση.

Στις αρχές του 1990, το ποδήλατο εισέβαλε στα τουριστικά θέρετρα και στα ξενοδοχεία. Πολλοί τουρίστες ζητούσαν κατά τη διάρκεια των διακοπών τους, να ασκηθούν και να ψυχαγωγηθούν συγχρόνως. Και πολλοί από αυτούς ζητούσαν την ορεινή ποδηλασία. Έτσι, δημιουργήθηκε ένα ρεύμα τουριστών, που αναζητούσε τη δυνατότητα της ορεινής ποδηλασίας και φυσικά οι τουριστικοί επιχειρηματίες τους την πρόσφεραν. Ο ορεινός ποδηλατικός τουρισμός έγινε τότε πραγματικότητα. Η τουριστική πελατεία όμως αυτής της μορφής τουρισμού δεν περιορίζεται μόνο στους τουρίστες που εξασκούν μια άλλη μορφή τουρισμού σε ένα τουριστικό κατάλυμα.¹

Σε πολλές περιοχές ομάδες ποδηλάτων βουνού, κάνουν μεγάλες ή μικρές εκδρομές και περιηγήσεις και πολλοί ταξιδεύουν για να μεταβούν σε περιοχές κατάλληλες για τον ορεινό ποδηλατικό τουρισμό.

Ο ορεινός ποδηλατικός τουρισμός είναι μικρού μεγέθους, ακριβός και εξασκείται από μια ιδιαίτερη ομάδα ανθρώπων, που είναι νέοι, δυνατοί και με θέληση να ασκηθούν και να ψυχαγωγηθούν στο ορεινό περιβάλλον.

¹ Σφακιανάκης Μ., «Εναλλακτικές μορφές τουρισμού», Εκδόσεις Έλλην, 2000, σελ.214-215

Πρέπει ακόμη να σημειωθεί ότι εκτός από τον ψυχαγωγικό ποδηλατικό ορεινό τουρισμό, έχουν θεσπιστεί και αγώνες ποδηλάτου βουνού και πιο συγκεκριμένα και αγώνες μεγάλων αποστάσεων, κατάβασης και ανάβασης βουνών, καθώς και κατάβασης slalom. Οι αγώνες μεγάλων αποστάσεων με ορεινά ποδήλατα έχουν καθιερωθεί και σαν ολυμπιακό άθλημα από το 1996.

1.2.24.στ Πολιτική για τη βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη των ορεινών περιοχών.

Οι περιοχές σε μεγάλα υψόμετρα περιλαμβάνουν τις ημιορεινούς και ορεινούς τόπους, καθώς και τα εκτεταμένα οροπέδια που επεκτείνονται σ' αυτούς. Χαρακτηριστικό στοιχείο των περιοχών αυτών είναι οι ακραίες κλιματολογικές συνθήκες, οι οποίες τις καθιστούν ποιοτικές περιοχές τουριστικής ανάπτυξης, αλλά συνάμα και επιρρεπείς στην περιβαλλοντική καταστροφή. Οι ορεινές περιοχές που βρίσκονται κοντά στα αστικά κέντρα λειτουργούν ως παραθεριστικοί χώροι για σκι, ενώ τα μεγάλα ποσοστά χιονοπτώσεων και οι χαμηλές θερμοκρασίες για μεγάλες χρονικές περιόδους, προσφέρουν ευκαιρίες για την ανάπτυξη μιας βιομηχανίας σκι.

Μεταξύ των προφανών περιβαλλοντικών επιπτώσεων, είναι η κατασκευή τελεφερίκ για τη μεταφορά των ανθρώπων πάνω στο βουνό. Για το σκοπό αυτό κόβονται δέντρα, αφήνοντας εμφανείς πληγές πάνω στη γη, οι οποίες είναι ορατές κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού. Αν δεν δοθεί η ανάλογη προσοχή κατά την κατασκευή αυτών των μηχανημάτων είναι πιθανό να υπάρξει διάβρωση. Επίσης, η απομάκρυνση των δέντρων αυξάνει τη συχνότητα χιονοστιβάδων. Αν εγκαταλειφθεί μια αναπτυξιακή προσπάθεια, η περιοχή δεν θα είναι σε θέση να συνέλθει χωρίς μια προσεκτική και δαπανηρή φροντίδα, αφού οι μακροχρόνιες χειμερινές συνθήκες μειώνουν τη δυνατότητα της περιοχής να συνέλθει γρήγορα.¹

Η ανεξέλεγκτη ανάπτυξη στις περιοχές μεγάλου υψόμετρου, μπορεί να διαταράξει και την αποδημία των ζώων. Ορισμένα ζωικά είδη έχουν θερινές και χειμερινές ζώνες διαβίωσης. Οι χειμερινές ζώνες διαβίωσης βρίσκονται στα χαμηλότερα υψόμετρα, αφού στα πιο ορεινά το χιόνι καλύπτει τα

¹ Gartner C.W., «Τουριστική Ανάπτυξη, Αρχές, Διαδικασίες και Πολιτικές», Εκδόσεις Έλλην, 2001, σελ.151-153

αποθέματα τροφής. Πολύ συχνά, η ανάπτυξη εστιάζεται στα χαμηλότερα υψόμετρα, μειώνοντας έτσι τη ζώνη διαβίωσης για τα ζώα.

Το σκι όμως, δεν είναι η μοναδική δραστηριότητα στις ορεινές αυτές περιοχές. Η πεζοπορία είναι εξίσου συχνή, ενώ τα εκτενή οδικά δίκτυα που αναπτύσσονται σε πολλές περιοχές, εξυπηρετούν τους επισκέπτες που προτιμούν να απολαύσουν το ορεινό τοπίο μέσα από το αυτοκίνητό τους. Η κατασκευή δρόμων μπορεί να συμβάλλει στα διάβρωση, ενώ η βροχή ξεπλένει τα διάφορα κατάλοιπα των αυτοκινήτων από τους δρόμους, με αποτέλεσμα όλα αυτά να μεταφέρονται στα ρυάκια και στα ποτάμια. Οι πεζοπόροι μπορεί να αφήσουν πίσω τους σκουπίδια, τα οποία θα απορροφηθούν από τη γη και τα αποτελέσματα από την «ταφή» τους θα φανούν αρκετά χρόνια μετά.

Από την άλλη πλευρά, ο τουρισμός αποτελεί σήμερα την πιο προσοδοφόρα μορφή τουρισμού. Στο επίκεντρό του είναι οι τουριστικοί προορισμοί, οι οποίοι πληρούν επαρκώς τους όρους της τουριστικής υποδομής και ανωδομής, καθώς και εκείνα τα φυσικά κριτήρια, που θα αποτελέσουν τους πόλους έλξης για τους τουρίστες.

Όμως, για να υπάρξει τουρισμός, θα πρέπει να υπάρχουν περιοχές στις οποίες θα μπορεί να αναπτυχθεί. Με βάση λοιπόν τις επιπτώσεις που έχει ο τουρισμός στο περιβάλλον, αλλά και στο κοινωνικό-οικονομικό γίνεσθαι μιας περιοχής, το 1995 στο Παγκόσμιο Συνέδριο για τον Τουρισμό, που έγινε στο Λανθαρόττε των Καναρίων Νήσων της Ισπανίας, διατυπώθηκαν κάποιες απόψεις για το πού και πώς θα πρέπει να πραγματοποιείται ο τουρισμός σήμερα. Οι απόψεις αυτές αποτελούν τη «Χάρτα για τον τουρισμό και τη βιώσιμη ανάπτυξή του», αναλύονται παρακάτω και θα πρέπει να ακολουθούνται κατά γράμμα για τη σωστή ανάπτυξη των ορεινών τουριστικών περιοχών.¹

Ο τουρισμός θα πρέπει να εναρμονίζεται με το φυσικό, πολιτισμικό και ανθρώπινο περιβάλλον της περιοχής στην οποία αναπτύσσεται και όχι να το διαταράσσει και να το αλλοιώνει. Δηλαδή, θα πρέπει η χρήση των διαφόρων πόρων να γίνεται με τρόπο βιώσιμο. Η συντηρητική και βιώσιμη χρήση των πόρων, φυσικών, κοινωνικών και πολιτιστικών, είναι εξαιρετικής σημασίας

¹ Fennell D., «Οικοτουρισμός», Εκδόσεις Έλλην, 2001, σελ.47

και έχει μακροπρόθεσμη επιχειρηματική αξία, για να μπορούν να τους απολαύσουν και οι επόμενες γενιές.

Επίσης, ο τουρισμός θα πρέπει να φροντίζει για τη μείωση των επιπτώσεων στην πολιτισμική κληρονομιά και την παράδοση της τοπικής κοινωνίας. Η διατήρηση και η προώθησή τους, αποτελούν σημαντικά στοιχεία για μακροπρόθεσμο βιώσιμο τουρισμό και δημιουργούν μια αυθεντική βάση για την περαιτέρω ανάπτυξή του. Για να επιτευχθεί αυτό επιβάλλεται η συνεργασία όλων των φορέων του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, καθώς και των κατοίκων κάθε περιοχής, προκειμένου να υπάρξει ένας ολοκληρωμένος σχεδιασμός διαχείρισης της τουριστικής ανάπτυξης.

Η διατήρηση της πολιτισμικής ταυτότητας μιας τουριστικής περιοχής, αποτελεί ακόμη ένα σημαντικό στοιχείο στην ανάπτυξη του βιώσιμου τουρισμού. Οι κάτοικοι των τουριστικών περιοχών δεν θα πρέπει να αλλοιώνονται. Τα ήθη και τα έθιμά τους, η ιδιοσυγκρασία τους, οι τυχόν γλωσσικοί ιδιωτισμοί και ότι άλλο συγκαταλέγεται στην πολιτιστική κληρονομιά τους, θα πρέπει να προστατεύεται και να διαιωνίζεται και όχι να καταστρατηγείται και να εξαλείφεται. Διότι, αυτά είναι τα στοιχεία, τα οποία θα προσελκύσουν τους τουρίστες, οι οποίοι αποζητούν την προσφορά εμπειριών υψηλής ποιότητας.

Αρωγός στην προσπάθεια αυτή θα είναι η σωστή εκπαίδευση των ατόμων που ασχολούνται με τον τουρισμό, καθώς και η συμμετοχή και κατανόηση των ντόπιων κατοίκων. Βασικό μέλημά τους θα είναι η ανάδειξη, διατήρηση και προστασία του φυσικού, κοινωνικού και πολιτισμικού περιβάλλοντος με πρακτικές εφαρμογές, οι οποίες θα οδηγούν στη βελτίωση τόσο του βιοτικού επιπέδου των κοινοτήτων υποδοχής, όσο και της ποιότητας του τουριστικού προϊόντος.

Επιπροσθέτως, επιτακτική ανάγκη για τη διατήρηση μιας περιοχής είναι η διαχείριση των απορριμμάτων. Με βάση τη μείωση της υπερκατανάλωσης και των απορριμμάτων, αποφεύγουμε το κόστος που προκύπτει από την αποκατάσταση των μακροπρόθεσμων περιβαλλοντικών ζημιών, οι οποίες μπορεί να είναι μη αναστρέψιμες. Και αυτό μπορούμε να το επιτύχουμε τόσο με τη σωστή ενημέρωση και εκπαίδευση των κατοίκων της περιοχής, όσο και με τη δημιουργία εγκαταστάσεων βιολογικού

καθαρισμού. Η ελάχιστη περιβαλλοντική όχληση είναι στοιχείο μιας πραγματικά ποιοτικής μορφής τουρισμού.

Σε κάθε περίπτωση τουρισμού, οποιασδήποτε μορφής, επιβάλλεται η συνειδητοποίηση της προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος, η οποία πρέπει να είναι συνώνυμη με την ελεγχόμενη τουριστική δραστηριότητα. Αυτό πραγματοποιείται με μέτρα διαφύλαξης των φυσικών συνόλων και ιδιαίτερα των ευαίσθητων τοπίων, καθώς και με τη σωστή διαχείριση της τουριστικής δραστηριότητας. Για το σκοπό αυτό απαιτείται τουριστική χωροθέτηση. Χρειάζεται να υπάρχουν ζώνες επισκεψιμότητας, οι οποίες θα προβλέπουν το είδος των δραστηριοτήτων που μπορούν να πραγματοποιηθούν σε αυτές, με γνώμονα πάντοτε την εξασφάλιση και προστασία του περιβάλλοντος από τη μια πλευρά και την ικανοποίηση των αναγκών αναψυχής των επισκεπτών από την άλλη.

Παράλληλα θα πρέπει να δημιουργηθούν οι κατάλληλες υποδομές για την ανάπτυξη του χειμερινού τουρισμού. Εκτός από τους χώρους άθλησης, θα πρέπει να δημιουργηθούν χώροι υποδοχής των τουριστών, αλλοδαπών και μη, καθώς και όλες εκείνες οι εγκαταστάσεις που θα ικανοποιήσουν τον επισκέπτη.

Τέλος, ο χειμερινός τουρισμός χρειάζεται μια μακροπρόθεσμη στρατηγική, σχεδιασμό και προγραμματισμό, με ορίζοντα τουλάχιστο δεκαετίας. Βασικός στόχος της στρατηγικής αυτής είναι η προώθηση της ορθής πολιτικής Marketing. Μια τακτική που μπορεί να ακολουθήσει περισσότερο, προκειμένου να προβληθεί περισσότερο ο χειμερινός τουρισμός της Ελλάδος στο εξωτερικό μέσω τουριστικών γραφείων που συνεργάζονται με γραφεία του εξωτερικού, μέσω των tour operators, μέσω του διαδικτύου καθώς και από το νεοσύστατο υπουργείο Τουρισμού.

1.2.25. ΠΕΖΟΠΟΡΙΚΟΣ Η ΠΕΡΙΠΑΤΗΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ.

Ο άνθρωπος από τη φύση του είναι περιπατητικό όν. Η ικανότητά του να πεζοπορεί ήταν ανέκαθεν η κυρίαρχη δύναμή του στον αγώνα της επιβίωσης, μαζί με τη δύναμη της διάνοησής του.

Η πεζοπορία σαν φυσική σωματική δραστηριότητα είναι συμφυής της ανθρώπινης σωματικής οντότητας, εύκολη στην εξάσκησή της και προσιτή

σε όλους. Από πολύ νωρίς εξακριβώθηκε ότι η πεζοπορία είναι απαραίτητη για τη σωματική και ψυχική ισορροπία του ανθρώπου και για αυτό είναι επιβεβλημένη ακόμη και αν δεν υπάρχει ανάγκη εξάσκησής της.

Δυστυχώς, μετά τα μέσα του 20ού αιώνα, πολλοί άνθρωποι και κυρίως οι κάτοικοι των ανεπτυγμένων χωρών, αιχμαλωτίστηκαν από την τεχνολογία της εποχούμενης μεταφοράς και περιορίστηκαν από τις επαγγελματικές υποχρεώσεις και τις χρονικές απαιτήσεις τους.

Έτσι, ξέχασαν να περπατούν ή δεν μπορούσαν να το κάνουν από έλλειψη χρόνου. Και όταν περπατούσαν, έτρεχαν για να προφτάσουν λόγω των γρήγορων ρυθμών ζωής. Αλλά γρήγορα κατάλαβαν πόσο είχαν κουραστεί από τον τρόπο με τον οποίο ζούσαν, μακριά από τη φύση και τις ευεργετικές ιδιότητές της και αντίθετα είχαν κερδίσει τις βλαβερές συνέπειες της καθιστικής και εποχούμενης ζωής.

Σαν αντίδραση σε αυτή τη διαπίστωση οι άνθρωποι άρχισαν σιγά-σιγά να ενδιαφέρονται για την πεζοπορία και το ενδιαφέρον τους αυτό μορφοποιήθηκε από τη δεκαετία του 1970, όταν άρχισαν να αναζητούν πιο φυσικούς και υγιεινούς τρόπους ζωής και να στρέφονται προς τη φύση, από την οποία είχαν απομακρυνθεί.¹

Αυτό το ενδιαφέρον, συνεπικουρούμενο και από τις δυσμενείς επιδράσεις του μαζικού τουρισμού στο περιβάλλον, τους προέτρεψε να αναζητούν τη χαρά της πεζοπορίας, όταν και όσο μπορούσαν ακόμη και κατά τη διάρκεια των διακοπών τους. Έτσι άρχισε να δημιουργείται ο περιπατητικός ή πεζοπορικός τουρισμός, που μπορεί να οριστεί σαν η εναλλακτική μορφή τουρισμού κατά τη διάρκεια της οποίας η κύρια δραστηριότητα των τουριστών είναι η πεζοπορία.

Αυτή η πεζοπορία γίνεται σε βατές λοφώδεις και ημιορεινές περιοχές με σκοπό την ήπια σωματική άθληση μέσα σε ένα παρθένο φυσικό περιβάλλον και με τη δυνατότητα περιήγησης και επίσκεψης αξιοθέατων περιοχών (αρχαιολογικών και ιστορικών χώρων, παραδοσιακών χωριών και οικισμών, τοπίων φυσικού κάλλους, μνημείων, μοναστηριών, εθνικών δρυμών, κ.λ.π.), που βρίσκονται κοντά στα μονοπάτια της πεζοπορίας και με

¹ Σφακιανάκης Μ., «Εναλλακτικές μορφές τουρισμού», Εκδόσεις Έλλην, 2000, σελ.221-223

τη δυνατότητα επίσης άσκησης παράλληλων και συγγενικών μορφών τουρισμού, όπως του οικοτουρισμού και άλλων μορφών τουρισμού.

Ο περιπατητικός τουρισμός αρχικά συγκαταλέγονταν στις μορφές του ορειβατικού τουρισμού. Όταν όμως οι ορειβάτες καθόρισαν σαν κύριο σκοπό τους την ανάβαση στις κορυφές των βουνών, τότε ο πεζοπορικός τουρισμός ξεχώρισε και ανεξαρτητοποιήθηκε από τον ορειβατικό, σαν τουρισμός για όλους που μπορούν να περπατούν, ανεξάρτητα από την ηλικία τους, χωρίς να είναι απαραίτητο να έχουν ειδικές γνώσεις ή να χρησιμοποιούν ειδικό εξοπλισμό.

1.2.25.A. Τα Ευρωπαϊκά μονοπάτια μεγάλων διαδρομών

Στην καθιέρωση του πεζοπορικού τουρισμού σαν ανεξάρτητης μορφής τουρισμού, συνετέλεσε η απόφαση της Ευρωπαϊκής Ένωσης Ορειβασίας-Πεζοπορίας, να καθιερώσει με τη βοήθεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης τα λεγόμενα Ευρωπαϊκά Μονοπάτια Μεγάλων Διαδρομών, τα οποία διασχίζουν όλες τις χώρες της Ε.Ε. και έχουν επισημανθεί επί του εδάφους. Τα μονοπάτια αυτά είναι οκτώ και φέρουν τις χαρακτηριστικές ονομασίες E1, E2, E3, E4, E5, E6, E7 και E8. Δύο από αυτά, το E4 και το E6 που ξεκινούν από την Ιβηρική Χερσόνησο και τη Δανία, καταλήγουν στην Ελλάδα και σαν E4 GR και E6 GR, τη διασχίζουν από Βορρά προς Νότο και από Ανατολή προς Δύση.¹

1.2.25.A.1 Το μονοπάτι E4 GR.²

Το Ευρωπαϊκό μονοπάτι μεγάλων διαδρομών E4, ξεκινάει από τα Πυρηναία και αφού διασχίσει τις χώρες της Κεντρικής Ευρώπης, φθάνει στην Ελλάδα μέσω της Γιουγκοσλαβίας, στο φυλάκιο της Νίκης βόρεια της Φλώρινας. Από εκεί, αφού διασχίσει ολόκληρη τη χώρα, φθάνει στο Γύθειο και από εκεί επεκτείνεται στην Κρήτη, την οποία διασχίζει από δυτικά προς τα ανατολικά.

Το μονοπάτι αυτό επισημαίνεται επί του εδάφους με ενδεικτικές πινακίδες και γίνεται βατό με διευθετήσεις ή διανοίξεις ορισμένων τμημάτων του, από τους ορειβατικούς συλλόγους των περιοχών από τις οποίες

¹ Σφακιανάκης Μ., «Εναλλακτικές μορφές τουρισμού», Εκδόσεις Έλλην, 2000, σελ.223

² Ε.Ο.Τ., «Το Ευρωπαϊκό μονοπάτι μεγάλων διαδρομών E4 GR».

διέρχεται, συχνά με επιδοτήσεις που χορηγούνται με διάφορα προγράμματα της Ε.Ε. Οι ορειβατικοί σύλλογοι επίσης, προσφέρουν τα ορειβατικά καταφύγια τους στους πεζοπόρους, όπως και στοιχεία πληροφόρησης για τα μονοπάτια, τις υπάρχουσες δυσκολίες, τις καιρικές συνθήκες και άλλα.

Το τμήμα Εκδόσεων του Ε.Ο.Τ. έχει εκδώσει ειδικό έντυπο για το μονοπάτι E4 GR, στο οποίο αναφέρεται η ακριβής διαδρομή του, τα σημεία από τα οποία διέρχεται, η χιλιομετρική απόσταση μεταξύ των σημείων αυτών, οι απαιτούμενες ώρες πεζοπορίας για κάθε απόσταση, τα σημεία που διαθέτουν ευκολίες διανυκτέρευσης και διατροφής, καθώς και τους υπεύθυνους προς τους οποίους μπορούν να απευθυνθούν οι περιπατητές για κάθε βοήθεια ή πληροφορία.

Το μονοπάτι E4 GR έχει τρία κύρια τμήματα. Το πρώτο τμήμα που λέγεται βόρειο τμήμα, διέρχεται από Νίκη–Φλώρινα–Έδεσσα–Νάουσα–Λιτόχωρο–Μετέωρα–Καρπενήσι και καταλήγει στους Δελφούς. Έχει μήκος πάνω από 1000 χιλιόμετρα και χρειάζονται περισσότερες από 200 ώρες καθαρής πεζοπορίας για να το διασχίσει ένας μέσης αντοχής πεζοπόρος. Συνήθως, κάθε ημέρα γίνονται 6 ώρες πεζοπορίας με ταχύτητα 5 χιλιόμετρα ανά ώρα. Έτσι για το βόρειο τμήμα του E4 GR, χρειάζονται 35 ημέρες για να καλυφθεί η διαδρομή του.

Το δεύτερο τμήμα του E4 GR, που λέγεται Νότιο τμήμα, ξεκινά από τους Δελφούς και μέσω Διακοφτού, Καλαβρύτων, Βυτίνας, Τρίπολης και Σπάρτης καταλήγει στο Γύθειο. Έχει μήκος πάνω από 350 χιλιόμετρα και χρειάζονται περισσότερες από 70 ώρες καθαρής πεζοπορίας, δηλαδή 13 ημέρες. Το τμήμα αυτό θεωρείται πιο εύκολο από το βόρειο και μπορεί να περπατηθεί καθ' όλη τη διάρκεια του έτους, σε αντίθεση με το βόρειο τμήμα, του οποίου πολλά τμήματα κλείνουν κατά τη διάρκεια του χειμώνα, εξαιτίας του χιονιού.

Το τρίτο τμήμα του μονοπατιού, που λέγεται τμήμα της Κρήτης, ξεκινάει από το Καστέλι Κισσάμου Χανίων και μέσω της Παλαιόχωρας, των Σφακίων, της Σούγιας, του Ομαλού, της Αργυρούπολης και του Ψηλορείτη, καταλήγει στα Λασιθιώτικα Όρη. Έχει μήκος 150 περίπου χιλιόμετρα και απαιτεί 40 ώρες καθαρής πεζοπορίας, δηλαδή περίπου 10 ημέρες για να διασχιστεί.

1.2.25.A.2 Το μονοπάτι E6 GR.¹

Το μονοπάτι E6 ξεκινάει από τη Δανία και αφού διασχίσει τις χώρες της Κεντρικής Ευρώπης, φθάνει στην Ελλάδα μαζί με το E4 GR στο φυλάκιο της Νίκης. Από εκεί διακλαδίζεται σε δύο τομείς, έναν προς ανατολή και έναν προς τη δύση, που αποτελούν το ανατολικό και το δυτικό τμήμα του μονοπατιού, αντίστοιχα.

Το ανατολικό τμήμα ξεκινάει από τη Νίκη και μέσω Φλώρινας, Έδεσσας, Καϊμακτσαλάν, Σερρών, Δράμας, Ροδόπης, Αλεξανδρούπολης και Ορεστιάδας, καταλήγει στις Καστανιές Έβρου. Έχει μήκος πάνω από 700 χιλιόμετρα και χρειάζονται 140 ώρες καθαρής πεζοπορίας, δηλαδή 24 ημέρες για να το διασχίσει κανείς.

Το μονοπάτι αυτό δεν έχει επισημανθεί επαρκώς και ακολουθεί τη γενική κατεύθυνση της Εγνατίας οδού και σε μερικά σημεία του κλείνει κατά τη διάρκεια του χειμώνα.

1.2.25.B Η διαδικασία της πεζοπορίας.

Συνήθως ο περιπατητικός τουρισμός γίνεται από ομάδες τουριστών 5-15 ατόμων. Οι ομάδες αυτές πρέπει να είναι κατάλληλα οργανωμένες και εξοπλισμένες, καθώς και να έχουν σχεδιάσει λεπτομερώς ποιο κομμάτι του ενός ή του άλλου μονοπατιού θα διασχίσουν.

Όλα τα κομμάτια των μονοπατιών δεν έχουν την ίδια δυσκολία διάβασης. Η δυσκολία αυτή μετράται με μια εξαβάθμια κλίμακα από το 1, που αντιπροσωπεύει το ευκολότερο κομμάτι, μέχρι το 6, που αντιπροσωπεύει το δυσκολότερο. Τα Ελληνικά μονοπάτια κυμαίνονται από 2-4 βαθμούς δυσκολίας, αλλά υπάρχουν και δυσκολότερα τμήματά τους. Το κομμάτι για παράδειγμα του E4 GR Λιτόχωρο – Σκαλιά – Λιβαδερό, έχει βαθμό δυσκολίας 5 και δεν μπορούν όλοι οι πεζοπόροι να το διασχίσουν. Οι πεζοπόροι επιλέγουν για να διασχίσουν συνήθως ένα κομμάτι ενός μονοπατιού ανάλογα με το διαθέσιμο χρόνο τους, αλλά και ανάλογα με την αντοχή τους, μη παραβλέποντας πάντα το βαθμό δυσκολίας του.²

Επειδή ο περιπατητικός τουρισμός δεν είναι άθλημα αντοχής, απόστασης ή χρόνου, αλλά μια ευχάριστη ψυχαγωγική και περιηγητική

¹ Ε.Ο.Τ. «Το Ευρωπαϊκό Μονοπάτι E6 GR»

² Σφακιανάκης Μ., «Εναλλακτικές μορφές τουρισμού», Εκδόσεις Έλλην, 2000, σελ.224-226

δραστηριότητα, κάθε ομάδα τουριστών διαλέγει τι θέλει να δει, τι θέλει να απολαύσει και ανάλογα επιλέγει το ένα ή το άλλο μονοπάτι.

Οι ομάδες των περιηγητών πρέπει να είναι ομοιογενείς. Να αποτελούνται δηλαδή από άτομα ίδιας ηλικίας, ίδιας εξάσκησης και ίδιας περιπατητικής αντοχής. Ακόμη, τα άτομα αυτά πρέπει να διακατέχονται από πνεύμα συνεργασίας και ομαδικής συμβίωσης.

Κάθε ομάδα πρέπει να έχει έναν αρχηγό, ο οποίος είναι ένα από τα μέλη της ομάδας και συνήθως είναι ο πιο έμπειρος και εκλέγεται ομόφωνα πριν την έναρξη του ταξιδιού.

Όταν το μονοπάτι που θα διασχίσει μια ομάδα είναι ορεινό, δύσκολο και επικίνδυνο, τότε σκόπιμο είναι να υπάρχει ένας οδηγός βουνού. Οδηγοί βουνού είναι συνήθως τα μέλη των ορειβατικών συλλόγων των περιοχών από τις οποίες διέρχεται το μονοπάτι, μπορεί όμως να είναι και κάτοικοι αυτών των περιοχών που γνωρίζουν καλά τη διαδρομή.

Οι πεζοπόροι έχουν συνήθως ειδικό ατομικό και ομαδικό εξοπλισμό. Ο ατομικός εξοπλισμός είναι κυρίως η κατάλληλη ένδυση και υπόδηση. Ειδικά παπούτσια μαζί με ένα εφεδρικό ζευγάρι, αθλητικές χοντρές απορροφητικές κάλτσες, πουλόβερ και αδιάβροχα, ακόμη και το καλοκαίρι, γάντια, γυαλιά ηλίου, φακοί με εφεδρικές μπαταρίες, ατομικά είδη καθαριότητας και ατομικά αντίσκηνα για την περίπτωση διανυκτέρευσης στην ύπαιθρο θεωρούνται απαραίτητα.

Ο ομαδικός εξοπλισμός περιλαμβάνει κινητά τηλέφωνα, ασύρματους, συσκευές εντοπισμού (GPS), κιβώτια πρώτων βοηθειών, σχοινιά, φωτοβολίδες. Όλα αυτά εξαρτώνται από το μέγεθος της ομάδας, την ικανότητά της να τα μεταφέρει, την εποχή του έτους και το είδος της διαδρομής.¹

Ο πεζοπορικός τουρισμός είναι ψυχαγωγία, ήπια σωματική άσκηση και δίνει την δυνατότητα για γνωριμία με τη φύση, τα πολιτιστικά μνημεία της περιοχής, καθώς και την ευκαιρία συμβίωσης με άλλους λάτρεις του είδους.

¹ Περιοδικό «Χειμερινές Αποδράσεις», τεύχος 2004-2005

1.2.26. ΚΥΝΗΓΕΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Το κυνήγι είναι το άθλημα του εντοπισμού, της καταδίωξης και θανάτωσης θηραμάτων.

Σκοπός του κυνηγιού είναι να καταναλωθούν τα θηράματα σαν τροφή ή να ικανοποιηθεί το κυνηγετικό ένστικτο των κυνηγών ή να ζήσουν και να ευχαριστηθούν οι κυνηγοί, κατά τη διάρκεια της κυνηγετικής τους δραστηριότητας, τη ζωή στη φύση, στον καθαρό αέρα, στο αμόλυντο περιβάλλον και να ασκήσουν το σώμα τους περπατώντας, ενώ συγχρόνως έχουν την ευκαιρία να θαυμάσουν τη γλωρίδα και την πανίδα.

Το κυνήγι είναι ένα αμφιλεγόμενο από κοινωνική άποψη άθλημα. Γι' αυτό και υπάρχουν εντελώς αντίθετες απόψεις για τη σκοπιμότητα, τη χρησιμότητα ακόμα και την ύπαρξή του.

Οι κυνηγοί και οι κυνηγόφιλοι ισχυρίζονται ότι το κυνήγι έχει μεγάλη κοινωνική σπουδαιότητα. Υποστηρίζουν ότι «δεν είναι ένα σφαγείο ευγενών ζώων, αλλά μια δραστηριότητα που εξασκεί τις σωματικές και πνευματικές δυνάμεις του ανθρώπου. Συνάμα, σκληραγωγεί και εξυγιαίνει το σώμα, ανδρώνοντας το χαρακτήρα, εξευγενίζοντας την καρδιά και ανυψώνοντας το πνεύμα»¹. Και επικαλούμενοι την ιστορικότητα του κυνηγιού, το ρόλο του σαν πλουτοπαραγωγική πηγή επί σειρά αιώνων και την παγκοσμιότητά του, δηλώνουν εντελώς αντίθετοι σε κάθε περιορισμό του κυνηγιού και σε κάθε απόπειρα παύσης του.

Από την άλλη πλευρά ζωόφιλοι, περιβαλλοντολόγοι, οπαδοί του κινήματος της άγριας ζωής, μέλη οικολογικών, πολιτιστικών και άλλων συλλόγων, ισχυρίζονται ότι ο καιρός του κυνηγιού πέρασε πια. Ότι ήταν ωφέλιμο στους ανθρώπους των προϊστορικών και πρώτων ιστορικών χρόνων, αλλά στη σημερινή κοινωνία δεν έχει καμία χρησιμότητα, καμιά πρακτική σημασία. Ακόμη υποστηρίζουν ότι το κυνήγι είναι πράγματι ένα σφαγείο ζώων και ότι σαν άθλημα είναι βάρβαρο, απάνθρωπο, αιμοσταγές και απαράδεκτο. Απαίτηση όλων αυτών των ανθρώπων είναι η άμεση δια νόμου παύση του και η τιμωρία του κάθε λαθροκυνηγού.

¹ Κοντός Π. «Η κοινωνική σπουδαιότητα του κυνηγιού», Περιοδικό Κυνηγετικά Νέα, τεύχος Ιουλίου 2000, σελ. 28-29).

Υπάρχει φυσικά και η ενδιάμεση άποψη, οι οπαδοί της οποίας λένε ναί στο κυνήγι, αλλά κάτω από αυστηρούς κανόνες, οι οποίοι θα προφυλάσσουν τα θηράματα και το περιβάλλον από κάθε κυνηγετική υπέρβαση.

Στη χώρα μας υπάρχουν πάνω από 300.000 κυνηγοί¹ και η οργάνωση των επίσημων κυνηγών είναι ισχυρή. Τοπικά (κατά Νομό, πόλη ή περιοχή) υπάρχουν οι κυνηγετικοί σύλλογοι, οι αριθμοί των οποίων δεν περιορίζεται από νομοθετική ή άλλη ρύθμιση.

Σε επίπεδο περιφερειών υπάρχει μία ή και περισσότερες Κυνηγετικές Ομοσπονδίες στις οποίες υπάγονται οι Κυνηγετικοί Σύλλογοι και η τριτοβάθμια οργάνωση στην οποία υπάγονται οι Κυνηγετικές Ομοσπονδίες, είναι η Κυνηγετική Συνομοσπονδία Ελλάδος.

Δημόσιος φορέας για το κυνήγι είναι η Διεύθυνση Θήρας του Υπουργείου Γεωργίας, ενώ για θέματα περιβάλλοντος που αφορούν τους κυνηγούς, υπεύθυνο είναι το ΥΠΕΧΩΔΕ.

Η περίπτωση του Κυνηγετικού Τουρισμού και η δικαιολόγησή του σαν εναλλακτικής μορφής τουρισμού, στηρίζεται στο γεγονός της μετακίνησης χιλιάδων κυνηγών κατά τις κυνηγετικές περιόδους, κυρίως από τα αστικά κέντρα, προς τους κυνηγότοπους της υπαίθρου. Υπολογίζεται ότι κάθε χρόνο μετακινούνται περίπου 150.000 κυνηγοί σε όλη τη χώρα, οι οποίοι εκτός από τις κυνηγετικές και τουριστικές δραστηριότητες, χρησιμοποιούν την τουριστική υποδομή και ικανοποιούν τόσο τις κυνηγετικές, όσο και τις τουριστικές τους ανάγκες. Οι ίδιοι υποστηρίζουν ότι εκτός από το κυνήγι αναπτύσσουν και αγροτουριστική δραστηριότητα, αλλά και δραστηριότητες που αφορούν την παρατήρηση της πανίδας.

Μια μορφή κυνηγετικού τουρισμού, που αναπτύχθηκε ιδιαίτερα στις δεκαετίες του 1960 και 1970, είναι το κυνήγι αγρίων ζώων στις ζούγκλες της Αφρικής, το γνωστό Σαφάρι. Κυνηγοί από όλο τον κόσμο έναντι μεγάλης δαπάνης, συνέρεαν στην Κένυα και σε άλλες χώρες της Κεντρικής και Νοτιοανατολικής Αφρικής, για να σκοτώσουν με τη βοήθεια των Ιθαγενών ένα μεγάλο άγριο ζώο και να φέρουν πίσω τα τρόπαιά τους και τις συναρπαστικές ιστορίες τους.²

¹ Στοιχεία της Κυνηγετικής Συνομοσπονδίας Ελλάδας

² Σφακιανάκης Μ., «Εναλλακτικές μορφές τουρισμού», Εκδόσεις Έλλην, 2000, σελ.207-209

Και στο Βαλκανικό χώρο και κυρίως στη Βουλγαρία η ζήτηση για κυνηγετικό τουρισμό ολοένα και αυξάνεται. Έτσι, έχουν δημιουργηθεί ειδικές ζώνες μέσα σε τουριστικά συγκροτήματα, στις οποίες οι τουρίστες μπορούν να κυνηγήσουν διάφορα είδη ζώων, τα οποία η διοίκηση του συγκροτήματος φροντίζει να αναπληρώνει από τα εκτροφεία που διαθέτουν. Εκτρέφουν δηλαδή διάφορα είδη ζώων και έπειτα τα ελευθερώνουν στις ειδικές ζώνες, προκειμένου να γίνουν θηράματα για τους τουρίστες-κυνηγούς και με αυτόν τον τρόπο οι τελευταίοι να ικανοποιήσουν τις κυνηγετικές τους ανάγκες. Οι τουριστικές επιχειρήσεις αυτού του είδους εκτός από διαμονή, τη διατροφή και τα θηράματα, παρέχουν όλο τον απαραίτητο εξοπλισμό, ακόμη κι αυτοκίνητα, σκυλιά, όπλα, κλπ, με σκοπό να ικανοποιήσουν απόλυτα τις ανάγκες των τουριστών-κυνηγών. Με την παροχή αυτή, ο τουρίστας-κυνηγός δεν χρειάζεται να μεταφέρει το δικό του εξοπλισμό.

Τα τελευταία χρόνια έχει δημιουργηθεί και στην Κρήτη μια πρότυπη αγροτουριστική μονάδα, η οποία καλύπτει μια τεράστια έκταση και εκτός από τις αγροτουριστικές δραστηριότητες που παρέχει, διαθέτει και μερικές ζώνες, οι οποίες είναι απομονωμένες από το υπόλοιπο συγκρότημα μέσα στις οποίες μπορεί όποιος επιθυμεί να κυνηγήσει διάφορα ζώα.

Στην τουριστική βιβλιογραφία αναφέρονται περίπου 100 μορφές τουρισμού, κύριες ή εναλλακτικές, μείζονες ή ελάσσονες, επικρατούσες ή δευτερεύουσες, διαδεδομένες ή σπάνιες.

Εδώ έγινε μια προσπάθεια παρουσίασης των σημαντικότερων ή περισσότερο διαδεδομένων μορφών τουρισμού με μια μικρή ανάλυσή τους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β

2.1. ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Ο χειμερινός τουρισμός, όπως και ο θερινός, δεν είναι μορφή τουρισμού υπό την έννοια της ανεξαρτησίας και των ίδιων χαρακτηριστικών. Είναι απλά η ονομασία της κατηγορίας εκείνων των μορφών τουρισμού, που έχουν κοινό χαρακτηριστικό ότι αναπτύσσονται κατά τη διάρκεια του χειμώνα, όταν δηλαδή στον τουριστικό προορισμό επικρατεί χειμώνας.¹

Οι μορφές του χειμερινού τουρισμού είναι οι παρακάτω:

- Ο χιονοδρομικός τουρισμός.
- Ο τουρισμός παραχείμασης.
- Ο τουρισμός χειμερινών αθλημάτων και ο αθλητικός τουρισμός των χειμερινών Ολυμπιακών Αγώνων.

Ο χειμώνας αρχίζει ημερολογιακά την 21η Δεκεμβρίου και τελειώνει την 21η Μαρτίου για το Βόρειο Ημισφαίριο. Από τουριστική όμως άποψη, η χειμερινή περίοδος διαρκεί από τις αρχές Νοεμβρίου μέχρι τις αρχές Απριλίου. Φυσικά, ο χειμώνας διαρκεί περισσότερο στις βόρειες χώρες.

Το κύριο χαρακτηριστικό του χειμώνα, πάνω στο οποίο στηρίχθηκε η ανάπτυξη του χιονοδρομικού, παγοδρομικού και του τουρισμού χειμερινών αθλημάτων, είναι το χιόνι και ο πάγος.

Η ενασχόληση του ανθρώπου με το χιόνι επιβλήθηκε από την ίδια τη φύση, η οποία ανάγκασε τους κατοίκους των χιονοσκεπών περιοχών και κυρίως των Βόρειων χωρών, να κινούνται με διάφορα μέσα πάνω σ' αυτό για να αντιμετωπίσουν τις καθημερινές τους ανάγκες.

Με την πάροδο του χρόνου και στην προσπάθεια να γίνει ταχύτερη η μετακίνησή τους, διαμορφώθηκε το άθλημα των χιονοδρομιών, το οποίο διαδόθηκε και στους κατοίκους άλλων χωρών που διέθεταν χιονοσκεπείς περιοχές.

Η μετέπειτα ανάπτυξη των χιονοδρομιών υπήρξε θεαματική. Αναπτύχθηκαν πολλά επί μέρους χιονοπαγοδρομικά αθλήματα και το 1921

¹ Σφακιανάκης Μ., «Εναλλακτικές μορφές τουρισμού», Εκδόσεις Έλλην, 2000, σελ.279

καθιερώθηκαν οι χειμερινοί Ολυμπιακοί Αγώνες, ενώ παράλληλα αναπτύχθηκαν οι διάφορες μορφές χειμερινού τουρισμού.

2.2. ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΠΑΡΑΧΕΙΜΑΣΗΣ

Ο άνθρωπος ζει σε όλα τα μήκη και τα πλάτη της γης. Σε άλλα μέρη ζει ευκολότερα και σε άλλα δυσκολότερα. Κατά κοινή παραδοχή ζει καλύτερα σε ένα φιλικότερο προς τον άνθρωπο περιβάλλον, παρά σε ένα περιβάλλον που έχει να αντιμετωπίζει συνεχώς αντίξοες συνθήκες. Ένα τέτοιο περιβάλλον έχουν κατά τεκμήριο όλες οι χώρες με εύκρατο κλίμα.

Οι άνθρωποι «αποδημούν» κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού σε δροσερότερες περιοχές (παραθερίζουν) και κατά τη διάρκεια του χειμώνα σε θερμότερες περιοχές (παραχειμάζουν). Τα ταξίδια αυτά της «αποδημίας» θεωρούνται τουριστικά, αφού οι άνθρωποι δεν μένουν μόνιμα στις περιοχές αυτές. Έτσι, οι μορφές τουρισμού που αναπτύσσονται είναι αντίστοιχα ο παραθεριστικός και ο τουρισμός παραχείμασης. Μάλιστα, ο τουρισμός παραχείμασης είναι εντονότερος από τον παραθεριστικό.¹

Η τουριστική πελατεία του τουρισμού παραχείμασης είναι μικρή συγκρινόμενη με τη συνολική τουριστική πελατεία, αλλά τα τελευταία χρόνια αυξάνεται συνεχώς. Οι άνθρωποι, οι οποίοι επιλέγουν τον τουρισμό παραχείμασης είναι κυρίως συνταξιούχοι και άτομα της τρίτης ηλικίας, τα οποία είναι πιο ευαίσθητα στις συνθήκες του χειμώνα, αλλά και ελεύθεροι επαγγελματίες και εισοδηματίες, όλοι ανώτερου οικονομικού επιπέδου, χωρίς οικογενειακές και επαγγελματικές υποχρεώσεις, ώστε οι συνθήκες να τους επιτρέπουν να αποδημούν.

Σήμερα ο τουρισμός παραχείμασης είναι πολύ διαδεδομένος στη Βόρεια Ευρώπη και στις Η.Π.Α. Οι Βορειοαμερικάνοι επιλέγουν την Καλιφόρνια, τη Φλόριδα, τις Βερμούδες, τις Μπαχάμες και τη Χαβάη για να παραχειμάσουν, ενώ οι Ευρωπαίοι επιλέγουν τις παραμεσόγειες χώρες, ανάμεσά τους και η Ελλάδα.

Όσον αφορά τη χώρα μας, ο τουρισμός παραχείμασης παρατηρείται στις νότιες περιοχές και στα νησιά της, που διαθέτουν ήπιο και θερμό κλίμα. Σ' αυτές τις περιοχές εμφανίζονται όλο και περισσότεροι παραχειμάζοντες

¹ Σφακιανάκης Μ., «Εναλλακτικές μορφές τουρισμού», Εκδόσεις Έλλην, 2000, σελ.281

Σκανδιναβοί, Άγγλοι, Σκωτσέζοι και Γερμανοί, οι οποίοι δεν παραχειμάζουν απλά, αλλά αγοράζουν αγροτόσπιτα ή εγκαταλελειμμένους πύργους στη Μάνη, σπίτια ή μετόχια στην Κρήτη, τα οποία αξιοποιούν και τα χρησιμοποιούν για εξοχική κατοικία τους.

Η παραχείμαση δεν γίνεται πάντα και κατά ανάγκη σε τουριστικούς προορισμούς στους οποίους επικρατεί το θέρος. Γίνεται και σε δροσερότερους τόπους, στους οποίους είναι δυνατό να επικρατεί χειμώνας, αλλά να είναι ηπιότερος και θερμότερος από ότι στις χώρες των τουριστών.

Ο τουρισμός παραχείμασης μπορεί να αποτελέσει μια από τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού, που μπορούν να αμβλύνουν την εποχικότητα και στη χώρα μας. Τα μέτρα που μπορούν να ληφθούν είναι βασικά επιδοτούμενα προγράμματα σε όλα τα στοιχεία του τουριστικού πακέτου, ιδιαίτερα στις περιοχές που ευνοούν οι καιρικές συνθήκες και η υποδομή και ανωδομή μπορεί να ανταποκριθεί στην κάλυψη των τουριστών, που θα επιλέγουν αυτή τη μορφή τουρισμού.

2.3. ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Ski στην αγγλική γλώσσα σημαίνει ένα μονό ή ένα ζευγάρι ειδικά πέδιλα, από στενόμακρα κομμάτια ξύλου ή πλαστικού ή άλλου συνθετικού υλικού ή Plexiglas, τα οποία είναι καμπυλωτά στο μπροστινό μέρος τους, έχουν μήκος 1,70-1,80 μέτρα και πλάτος 15 cm και χρησιμοποιούνται για να γλιστράει αυτός που τα φοράει, πάνω στο χιόνι, στον πάγο ή στο νερό, μόνος του ή επιβοηθούμενος.¹

Το άθλημα κατά το οποίο κάποιος γλιστράει μόνος του ή επιβοηθούμενος πάνω στο χιόνι, λέγεται χιονοδρομία ή σκι επί χιονιού. Όταν γλιστράει πάνω στον πάγο λέγεται παγοδρομία ή σκι επί πάγου, ενώ όταν γλιστράει πάνω στο νερό λέγεται σκι επί νερού.

Ο χιονοδρομικός τουρισμός είναι εκείνη η εναλλακτική μορφή τουρισμού κατά τη διάρκεια της οποίας, η κύρια δραστηριότητα των τουριστών είναι οι χιονοδρομίες.

Συχνά, αλλά όχι σωστά, ο χιονοδρομικός τουρισμός αναφέρεται σαν χειμερινός ή ορεινός τουρισμός. Είναι πράγματι και χειμερινός και ορεινός,

¹ Σφακιανάκης Μ., «Εναλλακτικές μορφές τουρισμού», Εκδόσεις Έλλην, 2000, σελ.216

όμως αυτά είναι κάποια από τα χαρακτηριστικά του και όχι αυτή καθ' αυτή η κατηγορία. Γιατί υπάρχουν και άλλες μορφές τουρισμού που είναι χειμερινές ή ορεινές, όπως ο τουρισμός παραχειμάσεως ή ο ορειβατικός τουρισμός. Συνεκδοχικά, και τα παραπάνω αθλήματα αναφέρονται σαν χειμερινά, ενώ το σωστό θα ήταν να αναφέρονται σαν χιονοδρομικά και παγοδρομικά. Όμως συχνά στην τουριστική βιβλιογραφία επικρατεί ο όρος χειμερινά αθλήματα.¹

2.3.1. Ιστορική αναδρομή.²

Οι χιονοδρομίες και οι ελκηθροδρομίες αναπτύχθηκαν από την αρχαιότητα στις χώρες της Βόρειας Ευρώπης και κυρίως στις Σκανδιναβικές χώρες, που είναι χιονοσκεπείς κατά τη μεγαλύτερη περίοδο του έτους. Ήταν τότε το μόνο μέσο μετακίνησης ανθρώπων και διακίνησης αγαθών πάνω στη στεριά.

Αργότερα, και συγκεκριμένα από τη δεκαετία του 1930 οι χιονοδρομίες άρχισαν να διαμορφώνονται σε άθλημα χωρίς ποτέ να πάψουν να εξυπηρετούν ανάγκες μεταφοράς και διακίνησης αγαθών, στις χιονοσκεπείς περιοχές των παραπάνω χωρών.

Ακολούθησε η εκρηκτική ανάπτυξή τους σαν άθλημα που αποκτούσε μέρα με την ημέρα πολλούς λάτρεις και διαδόθηκε σε όλες τις χώρες της Ευρώπης, της Βόρειας Αμερικής και σε πολλές άλλες χώρες του κόσμου.

Τότε εμφανίστηκαν και τα πρώτα χιονοδρομικά κέντρα, οι χώροι δηλαδή που διέθεταν την κατάλληλη χιονοδρομική και τουριστική υποδομή για να δεχτούν τους χιονοδρόμους και τους παγοδρόμους, οι οποίοι αποτελούν την τουριστική πελατεία του χιονοδρομικού τουρισμού.

Πολύ γρήγορα τα χιονοδρομικά κέντρα εξελίχθηκαν σε κοσμοπολίτικα κέντρα, γιατί οι χιονοδρομίες έγιναν το αγαπημένο σπορ του διεθνούς jet set, πλουσίων και νεόπλουτων, που επιζητούσαν την κοινωνική προβολή και καταξίωση.

Στις τελευταίες δεκαετίες άρχισαν να επιδίδονται στις χιονοδρομίες και οι λιγότερο πλούσιοι, τα χιονοδρομικά κέντρα πολλαπλασιάστηκαν και ο χιονοδρομικός τουρισμός, όπως και ο τουρισμός των χιονοδρομικών

¹ Παυλόπουλος Π., «Ο Χειμερινός τουρισμός στην Ελλάδα», Ι.Τ.Ε.Π., 2001

² Σφακιανάκης Μ., «Εναλλακτικές μορφές τουρισμού», Εκδόσεις Έλλην, 2000, σελ.216-217

αθλημάτων έλαβαν σε μερικές περιπτώσεις (περιοχή Άλπεων στην Ευρώπη) τη μορφή του μαζικού τουρισμού.

Σήμερα, οι χιονοδρομίες και τα χιονοπαγοδρομικά αθλήματα είναι πολύ δημοφιλή και έχουν εδραιωθεί τόσο, ώστε στο σύνολό τους αποτελούν τα αθλήματα της δεύτερης μετά τους Θερινούς Ολυμπιακούς Αγώνες, αθλητικής εκδήλωσης αυτής των Χειμερινών Ολυμπιακών Αγώνων.

2.3.2. Η αγορά του χιονοδρομικού τουρισμού.

Το μέγεθος της αγοράς του χιονοδρομικού τουρισμού διαφέρει από χώρα σε χώρα. Σε χώρες της Βόρειας Ευρώπης και Βόρειας Αμερικής, στις οποίες μεγάλες περιοχές είναι χιονοσκεπείς κατά τη μεγαλύτερη διάρκεια του χρόνου, υπάρχει μακράιωνη παράδοση χιονοδρομιών και οι κάτοικοί τους είναι εξοικειωμένοι με το αντίστοιχο άθλημα.

Οι κάτοικοι των αστικών κέντρων αυτών των περιοχών κάνουν συχνά μικρές ή μεγάλες εκδρομές για να βρεθούν στα χιονοδρομικά κέντρα. Συνήθως αφιερώνουν τα Σαββατοκύριακά τους, αλλά και πολλοί από αυτούς αφιερώνουν μέρος από τις κύριες ή τις δευτερεύουσες διακοπές τους για να κάνουν χιονοδρομίες.

Στις χώρες της Εύκρατης ζώνης η περίοδος του χιονοδρομικού τουρισμού περιορίζεται συνήθως στους τρεις χειμερινούς μήνες (Δεκέμβριος, Ιανουάριος, Φεβρουάριος) και ο αριθμός των χιονοδρόμων είναι πολύ χαμηλός. Στη χώρα μας για παράδειγμα υπάρχουν 60.000 χιονοδρόμοι περίπου, αν και οι επισκέπτες των χιονοδρομικών κέντρων είναι περισσότεροι.¹

Όσον αφορά τους τουρίστες του χιονοδρομικού τουρισμού είναι άνθρωποι νεαρής ή μέσης ηλικίας, κυρίως εύποροι, ξοδεύουν τρεις φορές περισσότερα από όσα ξοδεύει ένας μέσος τουρίστας του μαζικού τουρισμού, και όσους από αυτούς κάνουν χιονοδρομίες ξοδεύουν πολύ περισσότερα.

Έχει υπολογιστεί ότι από τους επισκέπτες ενός χιονοδρομικού κέντρου, μόνο το 1/3 επιδίδεται στις χιονοδρομίες, ενώ τα 2/3 ή αγοράζουν τα υπόλοιπα προϊόντα εκτός των χιονοδρομικών ή απλώς το επισκέπτονται.²

¹ Περιοδικό «Χειμερινές Αποδράσεις», τεύχος 2004-2005

² Σφακιανάκης Μ., «Εναλλακτικές μορφές τουρισμού», Εκδόσεις Έλλην, 2000, σελ.219

Συνήθως, οι τουρίστες του χιονοδρομικού τουρισμού κάνουν και θερινές διακοπές, μια ή δυο φορές το χρόνο και ανήκουν στην κατηγορία των δύσκολων και απαιτητικών τουριστών.

Στη χώρα μας λειτουργούν 21 οργανωμένα χιονοδρομικά κέντρα, που κατά τη διάρκεια της χιονοδρομικής περιόδου συγκεντρώνουν ικανοποιητικό αριθμό επισκεπτών. Τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα κέντρα αυτά συνίστανται στα πλαίσια της υποδοχής που σχετίζεται είτε με την προσπελασιμότητα είτε με το μηχανολογικό εξοπλισμό καθώς και με το διαθέσιμο εκπαιδευμένο ανθρώπινο δυναμικό.¹

Παρόλα αυτά κατόρθωσαν να περιορίσουν ένα μεγάλο αριθμό Ελλήνων που ταξίδευε στο εξωτερικό προς αναζήτηση χιονοδρομικών κέντρων, για να ικανοποιήσουν το χόμπι τους, με αποτέλεσμα τον περιορισμό της εκροής πολύτιμου συναλλάγματος.

Πάντως σε σχέση με την οργάνωση των ξένων χιονοδρομικών κέντρων, είμαστε σαν χώρα πολύ πίσω και ίσως αυτός είναι και ο λόγος της μη ικανοποιητικής προβολής της μορφής αυτής για προσέλκυση ξένων τουριστών.

2.3.3. Τα χιονοδρομικά κέντρα της Ελλάδας.

Για να γίνουν χιονοδρομίες είναι απαραίτητη η ύπαρξη terrain ή πιστών χιονοδρομίας, που είναι συνήθως υψίπεδα και ελαφριάς κλίσης πλαγιές, σκεπασμένες με στρώμα χιονιού αρκετού πάχους. Οι καιρικές συνθήκες πρέπει να είναι κατάλληλες για τη διατήρηση του χιονιού και κατά κανόνα τέτοιες καιρικές συνθήκες επικρατούν κατά τη διάρκεια του χειμώνα. Επίσης, οι πίστες χιονοδρομίας πρέπει να είναι προσπελάσιμες.²

Στις περιοχές που υπάρχουν οι παραπάνω βασικές και απαραίτητες προϋποθέσεις, ιδρύονται τα χιονοδρομικά κέντρα, τα οποία είναι κέντρα υποστήριξης των χιονοδρομιών και των χιονοδρομικών αθλημάτων, καθώς και κέντρα εξυπηρέτησης των τουριστών και των αθλητών.

Τα χιονοδρομικά κέντρα ποικίλλουν σε μέγεθος. Από τα πιο μικρά, που διαθέτουν τον ελάχιστο απαιτούμενο εξοπλισμό μέχρι και τα μεγάλα χιονοδρομικά τουριστικά θέρετρα, που εξυπηρετούν χιλιάδες χιονοδρόμους

¹ Περιοδικό «Χειμερινές Αποδράσεις», τεύχος 2005-2006

² Σφακιανάκης Μ., «Εναλλακτικές μορφές τουρισμού», Εκδόσεις Έλλην, 2000, σελ.217

και επισκέπτες και έχουν την κατάλληλη υποδομή για τη διεξαγωγή κάθε χιονοδρομικού αθλήματος. Ανάλογα με το μέγεθος του χιονοδρομικού κέντρου είναι και το μέγεθος της γενικής και ειδικής υποδομής του κέντρου.

Με εύκολες ή δύσκολες πίστες, με πατημένο ή απάτητο χιόνι, τα χιονοδρομικά κέντρα της Ελλάδας δεν υστερούν σε τίποτα από εκείνα του εξωτερικού. Με διαρκώς αναπτυσσόμενη υποδομή, τα τελευταία χρόνια προσφέρουν στους επισκέπτες όλες τις προϋποθέσεις για αξέχαστες χειμερινές διακοπές, καλύπτοντας τις ανάγκες αρχαρίων, αλλά και επαγγελματιών. Στη χώρα μας λειτουργούν 21 χιονοδρομικά κέντρα, τα οποία καλύπτουν όλες τις απαιτήσεις των φίλων των χιονοδρομικών αθλημάτων.¹

2.3.4. ΚΑΝΟΝΕΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΣΤΑ ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ²

Το σκι όπως όλα τα αθλήματα, έχει τους δικούς του κανόνες ασφαλείας. Η Ε.Ο.Χ. (Ελληνική Ομοσπονδία Χιονοδρομίας) που έχει την ευθύνη για την ανάπτυξη και καλλιέργεια του αθλήματος σε όλη τη χώρα, σύμφωνα με το καταστατικό της και το Νόμο 2725/99, καλείται από τη διεύθυνση του Χιονοδρομικού Κέντρου να υποδείξει τη χάραξη και τον τρόπο σήμανσης. Ανά δύο χρόνια, η Ε.Ο.Χ. καλείται να εκδώσει την ειδική βεβαίωση για την ασφαλή λειτουργία της πίστας. Οι χιονοδρόμοι και οι εκπαιδευτές οφείλουν από την πλευρά τους να γνωρίζουν και να σέβονται τους κανονισμούς της Διεθνούς Ομοσπονδίας Κατάβασης (F.I.S.).

Η ασφάλεια στα Χιονοδρομικά Κέντρα δεν μπορεί να επιτευχθεί αν δεν συνεργαστούν αρμονικά, οι αρχές της Διοίκησης του Χιονοδρομικού Κέντρου, οι υπεύθυνοι των αναβατήρων – σκι- λιφτ, οι σχολές, οι δάσκαλοι και οι προπονητές σκι και φυσικά οι χιονοδρόμοι.

Παρακάτω γίνεται μια προσπάθεια αποσαφήνισης και ερμηνείας κάποιων βασικών εννοιών της χιονοδρομίας.

Όταν αναφερόμαστε στην Γενική Οργάνωση των χιονοδρομικών κέντρων, εννοούμε όλους τους εμπλεκόμενους φορείς που είναι αρμόδιοι για

¹ Τα χιονοδρομικά κέντρα της χώρας μας περιγράφονται αναλυτικά στο μέρος α' του παραρτήματος.

² Περιοδικό «Χειμερινές Αποδράσεις», τεύχος 2005-2006

τις χαράξεις, τη συντήρηση του στρωσίματος και την προστασία της πίστας και των χιονοδρομικών διαδρομών, την οργάνωση μιας μόνιμης υπηρεσίας διάσωσης πάνω στην πίστα, για τις πρώτες βοήθειες προς τους τυχόν τραυματισμένους, καθώς και την ενημέρωση των χιονοδρόμων σχετικά με τις χαράξεις, τις δυσκολίες των διαφόρων πιστών ή διαδρομών, τον προβλεπόμενο καιρό και τον κίνδυνο χιονοστιβάδων.

Με τον όρο χιονοδρομική περιοχή – έκταση, εννοούμε την πίστα και τη χιονοδρομική διαδρομή εκτός πίστας. Η οργάνωση της χιονοδρομικής περιοχής – έκτασης στην Ευρώπη, αναφέρεται κυρίως στις στρωμένες – πατημένες πίστες.

A. Στρωμένη πίστα

- Οι στρωμένες πίστες χαρακτηρίζονται ανάλογα με το βαθμό δυσκολίας σε μπλε, πράσινες, κόκκινες και μαύρες.
- Πάνω στις πατημένες πίστες ισχύει ένα δίκαιο ασφαλείας, το οποίο είναι θεσμοθετημένο από τη νομοθεσία κάθε κράτους, το οποίο λέει ότι οι πίστες δεν πρέπει να είναι χαραγμένες σε ζώνες με κίνδυνο χιονοστιβάδων.
- Πρέπει να χαρακτηρίζονται «ανοιχτές» ή «κλειστές» αναλόγως κάθε ημέρα.
- Επίσης, δεν πρέπει να υπάρχουν ειδικοί αντικειμενικοί κίνδυνοι και αφύσικα εμπόδια στις πίστες, όχι μόνο καθ' όλο το μήκος τους αλλά και στις παραπλήσιες περιοχές.
- Η υπηρεσία διάσωσης πρέπει να επαγρυπνεί συνεχώς κατά τη διάρκεια της μέρας, από το άνοιγμα έως το κλείσιμο της πίστας.
- Και τέλος, ο χιονοδρόμος έχει το δικαίωμα να απολαύσει την ίδια ασφάλεια ακόμα και σε περίπτωση που για κάποιο λόγο το κέντρο ανοίξει μία πίστα που δεν είναι στρωμένη.

B. Χιονοδρομική διαδρομή.

- Μια χιονοδρομική διαδρομή δεν πρέπει να σηματοδοτείται σε μία κατεύθυνση ή περιοχή με αφύσικους κινδύνους για το χιονοδρόμο και η σηματοδότηση πρέπει να επαναλαμβάνεται μέχρι το τέλος της κατάβασης.
- Οι κίνδυνοι χιονοστιβάδων θα πρέπει να αναφέρονται σε κάποιο εμφανές σημείο του Χιονοδρομικού κέντρου, καθώς επίσης και

στον χώρο εκκίνησης των αναβατήρων και σκι λίφτ, που οδηγούν στην αφητηρία των διαδρομών.

- Ακόμη, οι διαδρομές θα πρέπει να είναι περιφραγμένες με μπάρες ή δίχτυα.

- Αν και οι διαδρομές δεν διαφοροποιούνται ανάλογα με το βαθμό δυσκολίας που παρουσιάζουν, οι δυσκολίες που ξεπερνούν τις δυνατότητες ενός μέσου χιονοδρόμου πρέπει να αναφέρονται στα ενημερωτικά φυλλάδια του χιονοδρομικού κέντρου.

- Η διαδρομή που έχει χαρακτηριστεί ως ιδιαίτερα δύσκολη διατρέχεται με αποκλειστική ευθύνη του χιονοδρόμου που τη χρησιμοποιεί ή του δασκάλου – προπονητή του.

Σκι εκτός πίστας.

Εξαιρώντας το καθήκον του κέντρου να ενημερώνει σχετικά με το μετεωρολογικό δελτίο και για τους κινδύνους χιονοστιβάδων, το σκι εκτός πίστας πραγματοποιείται με αποκλειστική ευθύνη των ίδιων των χιονοδρόμων ή των οδηγών.

2.3.5. Πληροφορίες που αφορούν πίστες και διαδρομές.¹

Το ενημερωτικό φυλλάδιο κάθε Χιονοδρομικού Κέντρου παρέχει πληροφορίες χρήσιμες στους χιονοδρόμους. Οι πίστες εμφανίζονται με συνεχή γραμμή και με τέτοιο χρώμα που αντιστοιχεί στο βαθμό δυσκολίας της πίστας, ενώ οι χιονοδρομικές διαδρομές εμφανίζονται με διακεκομμένη γραμμή που την αποτελούν τελείες ή με συνεχή γραμμή κίτρινου ή πορτοκαλί χρώματος.

Μηχανικοί Αναβατήρες.

Οι μηχανικοί αναβατήρες ανήκουν σε δύο κατηγορίες, στις εναέριες καμπίνες και τα τελεφερίκ και στους εναέριους αναβατήρες και τα συρόμενα λιφτ.

A. Εναέριες καμπίνες και τελεφερίκ.

Ο επιβάτης αυτών των μέσων επειδή δεν συντελεί κανένα έργο για τη μεταφορά του, δεν φέρει καμία ευθύνη σε περίπτωση ατυχήματος. Ευθύνεται

¹ www.parnassos.gr

όμως αυτός που εκμεταλλεύεται το μέσο και οφείλει να εξασφαλίσει για τον επιβάτη ασφαλή μεταφορά από την αφετηρία μέχρι τον τερματισμό.

B. Εναέριοι αναβατήρες και συρόμενα λιφτ.

Τα παραπάνω μέσα μεταφοράς υπόκεινται σε εθνικά, νομικά και διοικητικά μέτρα και ο υπεύθυνος για τη λειτουργία τους πρέπει να εξασφαλίζει:

- Καλή λειτουργία των μηχανών με τη φροντίδα εκπαιδευμένου και επαρκούς προσωπικού.
- Σωστή διεύθυνση και συντήρηση των περιοχών αφετηρίας και του τερματισμού των λιφτ, με σηματοδότηση που να προειδοποιεί για τυχόν δυσκολίες του εδάφους.
- Τη διεύθυνση και την πιθανή προστασία της ουράς που θα σχηματίζουν οι χιονοδρόμοι όταν περιμένουν το λιφτ.
- Την καλή διατήρηση του διαδρόμου κατάβασης.
- Την προστασία του διαδρόμου σε επικίνδυνες περιοχές και την παροχή βοήθειας στο χιονοδρόμο, που συναντά δυσκολίες, ώστε να αποφευχθεί η πτώση του και να κατεβεί ακίνδυνα και με ασφάλεια.
- Την παρακολούθηση του διαδρόμου ανάβασης, ώστε να προληφθεί, να αποφευχθεί ή να περιοριστεί τυχόν κίνδυνος με άμεση παρέμβαση.
- Την παροχή βοήθειας σε περίπτωση φανεράς δυσκολίας του χιονοδρόμου ή μετά από παράκληση του και προπαντός την παροχή βοήθειας στα παιδιά.
- Τη σηματοδότηση του τρόπου χρησιμοποίησης του λιφτ με ειδικές περιγραφικές εικόνες.

2.3.6. ΚΑΝΟΝΕΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΟΥΣ¹

Ο χιονοδρόμος πρέπει να έχει τις φυσικές και τεχνικές ικανότητες ώστε να μπορεί να χρησιμοποιήσει τα μηχανήματα που βρίσκονται σε κίνηση και να μπορεί να γλιστρήσει άνετα πάνω στα ίχνη, καθώς και να έχει στοιχειώδη σύνεση και να σέβεται τις οδηγίες που έχουν οριστεί από τον υπεύθυνο εκμετάλλευσης των λίφτ.

Εξαιρώντας την περίπτωση λαθών που δημιουργεί ένας τρίτος, οι χιονοδρόμοι κάνουν σκι με προσωπική τους ευθύνη για τις δυσκολίες και τους κινδύνους που πιθανόν να προκύψουν.

Το σκι, όπως όλα τα σπορ, περικλείει κινδύνους. Οι κανόνες της Διεθνούς Ομοσπονδίας Χιονοδρομίας (F.S.I.) είναι το ιδανικό πρότυπο συμπεριφοράς του συνετού και ευσυνείδητου χιονοδρόμου.

Οι κανόνες της F.S.I. αφορούν όλους τους χιονοδρόμους οι οποίοι πρέπει να τους γνωρίζουν και να τους σέβονται.

Αυτός που προκαλεί ατύχημα παραβλέποντας τους κανόνες μπορεί να θεωρηθεί ένοχος έναντι του ποινικού ή αστικού δικαίου.

Σεβασμός προς τον άλλον.

Κάθε χιονοδρόμος πρέπει να συμπεριφέρεται με τέτοιο τρόπο ώστε να μη θέσει σε κίνδυνο άλλο χιονοδρόμο ή να του προκαλέσει ατύχημα. Ο χιονοδρόμος είναι υπεύθυνος όχι μόνο για την απρεπή του συμπεριφορά, αλλά επίσης και για τυχόν κακοδιατηρημένο εξοπλισμό του ακόμη και να είναι προηγμένης τεχνολογίας.

Έλεγχος ταχύτητας και συμπεριφοράς.

Κάθε χιονοδρόμος πρέπει να κάνει σκι έχοντας πρώτα ελέγξει τα σκι του. Πρέπει να εναρμονίσει την ταχύτητά του και τον τρόπο που κάνει σκι, ανάλογα με την προσωπική του δυνατότητα, τις δυσκολίες του εδάφους, την κατάσταση του χιονιού και του καιρού κι ακόμα να λαμβάνει υπόψη του τον αριθμό των χιονοδρόμων που βρίσκονται στην πίστα.

Οι συγκρούσεις είναι συνήθως αποτέλεσμα μεγάλης ταχύτητας, ανεξέλεγκτης συμπεριφοράς ή λανθασμένης εκτίμησης της κυκλοφορίας πάνω στην πίστα. Ο χιονοδρόμος πρέπει να μπορεί να σταματήσει, να

¹ Περιοδικό «Χειμερινές Αποδράσεις», τεύχος 2005-2006

στρίψει και γενικά να κινηθεί πάντοτε ανάλογα με την ορατότητα που έχει. Σε περιοχή με πολύ κόσμο και κυρίως στην κορυφή του βουνού, στο κάτω μέρος της πίστας στην περιοχή γύρω από τους μηχανικούς αναβατήρες, ο χιονοδρόμος πρέπει να πηγαίνει σιγά.

Έλεγχος της κατεύθυνσης.

Ο χιονοδρόμος που βρίσκεται στο πάνω μέρος της πίστας έχει τη δυνατότητα, λόγω της θέσης του, να διαλέξει την πορεία του. Έτσι πρέπει να επιλέξει μια κατεύθυνση η οποία δε βάζει σε κίνδυνο το χιονοδρόμο στο πιο χαμηλό μέρος της πίστας.

Το σκι είναι ένα άθλημα ελεύθερων ελιγμών και ο καθένας μπορεί να πάει όπου θέλει, αρκεί βέβαια, να σέβεται τους κανόνες συμπεριφοράς του χιονοδρόμου. Πρέπει ακόμα να έχει συναίσθηση των δυνατοτήτων του και να παίρνει υπόψη τις απρόοπτες συνθήκες του βουνού. Η προτεραιότητα ανήκει πάντα στο χιονοδρόμο που βρίσκεται μπροστά. Αυτός που ακολουθεί οφείλει να κρατά αρκετή απόσταση για να δώσει τη δυνατότητα στο χιονοδρόμο που προηγείται να μπορέσει να στρίψει από όποια πλευρά επιθυμεί.

Κράτημα αποστάσεων στο προσπέρασμα.

Το προσπέρασμα μπορεί να γίνει από την πάνω ή την κάτω μεριά της πίστας, από δεξιά ή αριστερά, αλλά πάντοτε σε μεγάλη απόσταση ώστε ο χιονοδρόμος που προσπερνάμε να μπορεί να κάνει ελεύθερα οποιονδήποτε ελιγμό χωρίς να υπάρχει κίνδυνος σύγκρουσης.

Ο χιονοδρόμος που προσπερνά κάποιον άλλο, είναι ολοκληρωτικά υπεύθυνος για τον τρόπο προσπέρασης, ώστε να μη του δημιουργήσει καμιά δυσκολία. Η ευθύνη τον βαρύνει μέχρι να ολοκληρωθεί η προσπέραση. Ο κανόνας αυτός ισχύει και στην περίπτωση που προσπερνάμε χιονοδρόμο, ενώ βρίσκεται σε στάση.

Προσοχή στην είσοδο και κατά την εκκίνηση σε πίστα κατάβασης.

Κάθε χιονοδρόμος που εισέρχεται σε πίστα κατάβασης ή ξεκινά από στάση, πρέπει να βεβαιωθεί ότι μπορεί να κινηθεί χωρίς να θέσει σε κίνδυνο τον εαυτό του ή κάποιον άλλον. Έτσι πρέπει να ελέγξει προσεκτικά και το πάνω και το κάτω μέρος της πίστας.

Η πείρα έχει αποδείξει ότι η είσοδος σε πίστα ή η εκκίνηση μετά από στάση, μπορεί να προκαλέσει σοβαρό ατύχημα. Όταν λοιπόν ένας

χιονοδρόμος βρίσκεται σ' αυτήν τη θέση είναι εντελώς απαραίτητο να μπει στην πίστα με προσοχή, για να μην προκαλέσει κώλυμα ή κίνδυνο στον εαυτό του και στους άλλους. Φυσικά, όταν ο χιονοδρόμος βρεθεί σε κίνηση έστω και με χαμηλή ταχύτητα απολαμβάνει ξανά το προνόμιο του τρίτου κανόνα σε σχέση με τους ταχύτερους χιονοδρόμους που έρχονται από ψηλά ή από πίσω.

Αποφυγή αναίτιας στάσης.

Κάθε χιονοδρόμος πρέπει να αποφεύγει να σταματά χωρίς λόγο στις πίστες, σε περάσματα στενά ή χωρίς ορατότητα. Σε περίπτωση πτώσης ο χιονοδρόμος πρέπει να ελευθερώνει την πίστα όσο το δυνατόν γρηγορότερα.

Με εξαίρεση τις φαρδιές πίστες, η στάση πρέπει να πραγματοποιείται στην άκρη της πίστας. Μια στάση σε στενό πέρασμα ή χωρίς ορατότητα στην επάνω μεριά της πίστας είναι ασυγχώρητη.

Η ανάβαση / κατάβαση χωρίς σκι γίνεται μόνο από την άκρη της πίστας.

Ο χιονοδρόμος που ανεβαίνει ή κατεβαίνει την πίστα χωρίς να φοράει σκι, πρέπει να χρησιμοποιεί πάντα την άκρη της πίστας.

Κάθε κίνηση αντίθετη προς τη γενική κατεύθυνση δημιουργεί απρόοπτα εμπόδια στους χιονοδρόμους. Ειδικά οι πατημασιές στο χιόνι χαλούν την πίστα και μπορούν να προκαλέσουν σοβαρούς κινδύνους.

Σεβασμός στη σηματοδότηση και τα διάφορα σήματα.

Κάθε χιονοδρόμος πρέπει να δείχνει ιδιαίτερη προσοχή στη σηματοδότηση και τα διάφορα σήματα.

Ο βαθμός δυσκολίας μιας πίστας ξεχωρίζει από τα χρώματα. Η μαύρη είναι η πιο δύσκολη. Ο χιονοδρόμος είναι ελεύθερος να διαλέξει οποιαδήποτε πίστα επιθυμεί. Βέβαια, οι πίστες είναι φραγμένες και έχουν σήματα ώστε να αποφεύγονται οι κίνδυνοι. Όντας προς το συμφέρον των χιονοδρόμων, ο σεβασμός προς τη σηματοδότηση είναι απολύτως επιβεβλημένος.

Παροχή βοήθειας σε χιονοδρόμο που κινδυνεύει.

Σε περίπτωση ατυχήματος κάθε χιονοδρόμος οφείλει να προσφέρει τη βοήθειά του. Η βοήθεια στο χιονοδρόμο που βρίσκεται σε κίνδυνο, αν δεν είναι υποχρέωση νομικής φύσεως, είναι τουλάχιστον αθλητικής και όχι μόνο ηθικής. Αυτή συνιστάται στο να προσφέρει κανείς τις πρώτες βοήθειες, να

ειδοποιήσει την υπηρεσία ασφαλείας και να προστατέψει το μέρος που συνέβη το ατύχημα. Η F.S.I. ελπίζει ότι το πλημμέλημα της φυγής με σκι θα τιμωρείται σύντομα ποινικά (όπως ακριβώς συμβαίνει με τα αυτοκινητικά δυστυχήματα με τη φυγή του υπαίτιου αυτοκινήτου) και στα κράτη όπου η νομοθεσία ακόμη δεν το προβλέπει.

Ανταλλαγή στοιχείων μετά το ατύχημα.

Κάθε χιονοδρόμος και μάρτυρας ατυχήματος, είτε έχει ευθύνη για το ατύχημα είτε όχι, πρέπει να ανταλλάσσει ονόματα και διευθύνσεις αμέσως μετά το συμβάν.

Οι αυτόπτες μάρτυρες έχουν μεγάλη σημασία για τη συγκρότηση του φακέλου ενός ατυχήματος. Κάθε χιονοδρόμος λοιπόν πρέπει να εκπληρώνει αυτό το ηθικό καθήκον που φανερώνει άνθρωπο με συνείδηση. Οι εκθέσεις της υπηρεσίας διάσωσης και της αστυνομίας, καθώς και όλες οι φωτογραφίες βοηθούν τα μέγιστα στον προσδιορισμό πιθανών ευθυνών.

2.4. ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΧΕΙΜΕΡΙΝΩΝ ΑΘΛΗΜΑΤΩΝ.

Ο τουρισμός χειμερινών αθλημάτων ή σπορ είναι μια δυναμική μορφή τουρισμού, που προσπαθούν να αναπτύξουν οι χώρες υποδοχής και φιλοξενίας των τουριστών, στην προσπάθειά τους να διαφοροποιήσουν το τουριστικό προϊόν τους, αξιοποιώντας έτσι την τουριστική περίοδο και προσελκύοντας διάφορες κατηγορίες τουριστών.

Η τουριστική αυτή μορφή καλύπτει το σύνολο των τουριστικών δραστηριοτήτων που διεξάγονται κατά τη διάρκεια του χειμώνα. Συγκεκριμένα καλύπτει τις δραστηριότητες εκείνες που εκδηλώνονται σε ορισμένο γεωγραφικό χώρο και για την ακρίβεια, σε ορεινές περιοχές, σε συνδυασμό πάντα με ορισμένες κλιματολογικές συνθήκες, όπως είναι οι χαμηλές θερμοκρασίες που πλησιάζουν τους 0° Κελσίου ή και κάτω από αυτούς, πολύ χιόνι, κλπ.¹

Τα άτομα που επιλέγουν να κάνουν αυτής της μορφής τουρισμό, συνδέονται αποκλειστικά με χειμερινά σπορ και άλλες συναφείς δραστηριότητες και ουσιαστικά είναι τα άτομα που κάνουν χιονοδρομικό τουρισμό.

¹ Ηγουμενάκης Ν., Κραβαρίτης Κ., Λύτρας Π., «Εισαγωγή στον τουρισμό», Εκδόσεις Interbooks, 1998, σελ.119-120

Στον τουρισμό των χειμερινών αθλημάτων υπάγονται και όλων των ειδών αγώνες(τοπικοί, περιφερειακοί, εθνικοί ή διεθνής) που γίνονται με βάση αυτά τα αθλήματα. Ανάμεσά τους και οι κορυφαίοι του είδους, οι χειμερινοί Ολυμπιακοί Αγώνες, οι οποίοι καθιερώθηκαν το 1921 και έγιναν για πρώτη φορά το 1924. Από τότε και μέχρι το 1992 γίνονταν κάθε χρόνο που γίνονταν και οι θερινοί Ολυμπιακοί Αγώνες, ενώ από το 1994 άρχισαν να γίνονται στο μέσο της τετραετίας που χωρίζει δύο διαδοχικούς θερινούς Ολυμπιακούς Αγώνες.¹

Τα χειμερινά αθλήματα διακρίνονται στα αθλήματα χιονοδρομιών και στα αντίστοιχα των παγοδρομιών.²

I. Αθλήματα χιονοδρομιών.

- Το Αλπικό σκι με τέσσερα αγωνίσματα (σκι κατάβασης, slalom, γιγαντιαίο slalom και υπεργιγαντιαίο slalom) και το σύνθετο σκι, που είναι συνδυασμός του σκι κατάβασης και του slalom.
- Το Σκανδιναβικό σκι ή σκι μεγάλων αποστάσεων, που γίνεται σε αποστάσεις 5-50 χιλιομέτρων και έχει τα αγωνίσματα 15, 30, 50 χιλιομέτρων για τους άνδρες και 5, 10, 30 χλμ. για τις γυναίκες. Περιλαμβάνει και τις σκυταλοδρομίες των 4X10 χλμ. για τους άνδρες και 4X5 χλμ. για τις γυναίκες.
- Το σκι με άλματα που γίνονται από εξέδρες των 70, 90, 120 μέτρων σε τρία αντίστοιχα αγωνίσματα.
- Το σκι ελεύθερου στιλ με τρεις παραλλαγές (acroski, moguls, aerial).
- Το διάθλο, που είναι συνδυασμός του σκι μεγάλων αποστάσεων και σκοποβολής.
- Το extreme σκι, που είναι το επικίνδυνο σκι (κατάβαση σε απότομες πλαγιές και κάτω από επικίνδυνες συνθήκες).
- Το snowboarding, που είναι σκι με μονό πέδιλο.
- Το σκι σε συνδυασμό με αλεξίπτωτο.
- Και το telemark σκι, που έχει πάρει το όνομά του από μια περιοχή της Νορβηγίας και το οποίο απαιτεί μια ιδιαίτερη τεχνική.

^{1, 2} Σφακιανάκης Μ., «Εναλλακτικές μορφές τουρισμού», Εκδόσεις Έλλην, 2000, σελ.220-221

II. Αθλήματα παγοδρομιών.

- Το χόκεϊ επί πάγου.
- Το πατινάζ επιδείξεων.
- Το καλλιτεχνικό πατινάζ.
- Οι αγώνες ταχύτητας επί πάγου (400, 500, 1000 μέτρα).

Η ανάπτυξη όλων των παραπάνω αθλημάτων και επομένως του τουρισμού χειμερινών σπορ, προϋποθέτει μεταξύ άλλων την ύπαρξη σωστής και σύγχρονης υποδομής και ανωδομής και πιο συγκεκριμένα προϋποθέτει άρτια οργανωμένα χιονοδρομικά κέντρα, πίστες πάγου για παγοδρομίες και πατινάζ, πίστες για έλκηθρα, αγωνιστικές πίστες σκι, πίστες σκι για παιδιά, αρχάριους, τουριστικά καταλύματα όλων των κατηγοριών, συγκοινωνιακή σύνδεση με τα μεγάλα αστικά κέντρα, καθώς και χώρους άφιξης-αναχώρησης των τουριστών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ

3.1. ΧΡΟΝΟΜΕΡΙΣΤΙΚΗ ΜΙΣΘΩΣΗ –TIME SHARING

Χρονομεριστική μίσθωση, γνωστή διεθνώς με την ονομασία Time Sharing (TS), είναι η διαδικασία κατοχής και χρήσης ενός συγκεκριμένου καταλύματος, για μια ορισμένη χρονική περίοδο κατά έτος και για ορισμένα χρόνια, κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις και όρους, που καθορίζονται νομοθετικά.¹

Ο θεσμός της χρονομεριστικής μίσθωσης εμφανίστηκε το 1960 στην Ιαπωνία. Το 1965 εμφανίζεται στην Γαλλία, στο Superdevoluy, θέρετρο χειμερινών διακοπών στις Γαλλικές Άλπεις. Λέγεται μάλιστα ότι διαφημίστηκε από την εταιρία που το επινόησε με το slogan « Μη νοικιάζεται πια το δωμάτιο – Αγοράστε το ξενοδοχείο – Είναι φθηνότερο!».

Έπειτα το σύστημα υιοθετείται το 1970 από τις Η.Π.Α. και έως το 1979 περισσότερες από 250.000 αμερικανικές οικογένειες έκαναν χρήση του συστήματος αυτού. Το 1982 υπάρχουν 22 προγράμματα χρονομεριστικής μίσθωσης στην Ισπανία, ισότιμα στην Αυστραλία και 15 στην Ιταλία.² Στη χώρα μας η χρονομεριστική μίσθωση άρχισε να εμφανίζεται το 1986.

Ο χρονομεριστικός τουρισμός είναι αναμφίβολα η ταχύτερα αναπτυσσόμενη μορφή τουρισμού σήμερα. Με ρυθμό ανάπτυξης 30% περίπου το χρόνο, οι χρονομεριστικές διακοπές αναμένεται βάσιμα ότι θα αποτελέσουν μελλοντικά ότι ήταν το οργανωμένο τουριστικό πακέτο για τη δεκαετία του 1950. Ο πρωτοποριακός αυτός θεσμός δίνει τη λύση στον «κορεσμένο» τουρίστα του τουριστικού πακέτου, που απαιτητικός όσο ποτέ άλλοτε, σήμερα αναζητά υψηλή ποιότητα τουριστικών υπηρεσιών στις διακοπές του.³

Η σύγχρονη αυτή μορφή τουρισμού, που έχει κατά κανόνα πελατεία μέσης και υψηλής εισοδηματικής στάθμης, βασίζεται στην αρχή της πώλησης του δικαιώματος χρήσης ενός καταλύματος ορισμένες ημέρες ή

¹ Λύτρας Π., «Τουριστική Ψυχολογία», Εκδόσεις Interbooks, 1993, σελ.363-393

² James Edomonds, “International Time-sharing”, 1986, σελ.7-8

³ Σωτηριάδης Μ., «Τουριστική πολιτική», 1994, σελ.149

εβδομάδες (συνήθως 15 ημέρες) σε ένα ξενοδοχείο ή ένα συγκρότημα διαμερισμάτων, την ίδια χρονική περίοδο κάθε χρόνο για ορισμένα έτη.¹

Όμως, όπως ήταν φυσικό ο αγοραστής αυτού του δικαιώματος, που καλείται και μερίδιο Time – sharing, άρχισε να κουράζεται στην ιδέα ότι θα κάνει διακοπές πάντα στο ίδιο μέρος και την ίδια χρονική περίοδο, επιδίωξε την ανάπτυξη δικτύων ανταλλαγής παρόμοιων δικαιωμάτων και το πέτυχε. Έτσι, σήμερα, μπορεί κανείς να ανταλλάξει το δικαίωμα χρήσης που έχει αγοράσει με παρόμοιο δικαίωμα χρήσης άλλου αγοραστή. Με αυτόν τον τρόπο δημιουργείται η δυνατότητα ένας ιδιοκτήτης να πηγαίνει κάθε χρόνο όχι μόνο σε άλλη περιοχή, αλλά και σε άλλη χώρα και σε διαφορετική εποχή. Η ανταλλαγή αυτή γίνεται μέσω ειδικών εταιριών ανταλλαγών μεριδίων χρονομεριστικής μίσθωσης, που ιδρύθηκαν σε όλο τον κόσμο για αυτό το λόγο. Επιπροσθέτως, το μερίδιο Time – sharing μεταπωλείται, ενοικιάζεται και κληροδοτείται, όπως ακριβώς συμβαίνει με τα άλλα ακίνητα.²

Υπολογίζεται ότι σήμερα υπάρχουν σε όλον τον κόσμο 2,5 εκατομμύρια ιδιοκτήτες χρονομεριστικών μεριδίων, που αντιπροσωπεύουν περίπου 6,5 εκατομμύρια τουρίστες.

3.1.α. Το καθεστώς της χρονομεριστικής μίσθωσης σύμφωνα με την ελληνική νομοθεσία.³

Σύμφωνα με το νόμο 1652 της 21/30-10-86 με τη σύμβαση χρονομεριστικής μίσθωσης ο εκμισθωτής αναλαμβάνει την υποχρέωση να παραχωρεί κατά έτος στο μισθωτή, κατά τη διάρκεια της σύμβασης, τη χρήση τουριστικού καταλύματος και να παρέχει σ' αυτόν συναφείς υπηρεσίες για καθορισμένο από τη σύμβαση χρονικό διάστημα και ο μισθωτής να καταβάλλει το μίσθωμα που συμφωνήθηκε.

Καταρχήν λοιπόν δημιουργείται η εντύπωση ότι πρόκειται για μια κλασική σύμβαση μίσθωσης πράγματος, η οποία θα υπάγεται ως προς τη ρύθμισή της στα σχετικά άρθρα του Αστικού Κώδικα (574-618). Όμως, με

¹ Σφακιανάκης Μ., «Εναλλακτικές μορφές τουρισμού», Εκδόσεις Έλλην, 2000, σελ.309

² Ηγουμενάκης Ν., Κραβαρίτης Κ., Λύτρας Π., «Εισαγωγή στον τουρισμό», Εκδόσεις Interbooks, 1998, σελ.123

³ Λύτρας Π., «Ο τουρισμός προς το 2000, Θεωρητικές επισημάνσεις και πρακτικές προσεγγίσεις», Εκδόσεις Interbooks, 1989, σελ.66-67

μια προσεκτικότερη μελέτη διαπιστώνει κανείς ότι υπάρχουν δύο νέα στοιχεία, που τη διαφοροποιούν από τις συνηθισμένες μορφές μίσθωσης. Το ένα αφορά τη μορφή της σύμβασης και το άλλο τις υποχρεώσεις του εκμισθωτή.

Όσον αφορά την ίδια τη σύμβαση, διαπιστώνεται ότι η διάρκειά της δεν είναι συνεχής, αλλά συνίσταται σε καθορισμένο κατά έτος χρονικό διάστημα, που μπορεί να κυμαίνεται από 5 έως 60 χρόνια. Από την άλλη πλευρά, παράλληλα με τις βασικές υποχρεώσεις που έχει ο εκμισθωτής σύμφωνα με τον Αστικό Κώδικα, να παραδώσει δηλαδή στο μισθωτή το κατάλληλο μίσθιο για τη συμφωνημένη χρήση και να το διατηρεί κατάλληλο σ' όλη τη διάρκεια της μίσθωσης, εμφανίζεται και μια νέα υποχρέωση, η οποία συνίσταται στο να παρέχει στο μισθωτή για το χρονικό διάστημα που συμφωνήθηκε, όλες τις υπηρεσίες τις συναφείς προς τη φύση του μισθίου, το οποίο μπορεί να είναι αποκλειστικά και μόνο τουριστικό κατάλυμα.

Ο θεσμός αυτός λοιπόν, δεν μπορεί να εφαρμοστεί παρά μόνο στα πλαίσια της δραστηριότητας τουριστικών επιχειρήσεων, με αντικείμενο την παροχή τουριστικού καταλύματος. Επειδή στην έννοια τουριστικό κατάλυμα συμπεριλαμβάνονται και επιχειρήσεις οι οποίες δεν μπορούν πρακτικά ή δεν είναι σκόπιμο να έχουν τη δυνατότητα να λειτουργήσουν με τη μορφή αυτή, εκδόθηκε αργότερα Υπουργική Απόφαση, η οποία προσδιορίζει τα εξής:

Ξενοδοχειακές μονάδες και γενικά τουριστικές εγκαταστάσεις, κατά την έννοια του άρθρου 1 του Ν.1652/86 «Σύμβαση χρονομεριστικής μίσθωσης και ρύθμισης συναφών θεμάτων», είναι μόνο τα τουριστικά καταλύματα, που έχουν μία από τις ακόλουθες λειτουργικές μορφές:

- ξενοδοχεία κλασικού τύπου
- ξενοδοχεία τύπου επιπλωμένων διαμερισμάτων
- ξενοδοχεία μικτής λειτουργικής μορφής (τουριστικά χωριά)
- τουριστικές επαύλεις και
- τουριστικά επιπλωμένα σπίτια.

Ο ίδιος νόμος αντιμετώπιζε πάντως την έννοια του τουριστικού καταλύματος με μεγαλύτερη ευρύτητα, υπάγοντας σ' αυτό τις ξενοδοχειακές μονάδες και γενικά τουριστικές εγκαταστάσεις που λειτουργούν με άδεια του Ε.Ο.Τ. και έχουν υπαχθεί στις διατάξεις του νόμου με απόφαση του γενικού γραμματέα του Ε.Ο.Τ.

3.1.β. Όροι υπαγωγής στο καθεστώς της χρονομεριστικής μίσθωσης.¹

Εκτός από το γεγονός ότι στο σύστημα αυτό δεν είναι δυνατόν να υπαχθούν τα τουριστικά καταλύματα κάθε λειτουργικής μορφής, από την ίδια Υπουργική Απόφαση τίθενται και ορισμένοι πρόσθετοι περιορισμοί.

Συγκεκριμένα, τα καταλύματα θα πρέπει να είναι Β' κατηγορίας και άνω, ανεξάρτητα από τη λειτουργική τους μορφή. Ορίζεται ακόμη ότι θα πρέπει να λειτουργούν με βάση τις γενικές διατάξεις του νόμου περί άδειας κτιρίου και λειτουργίας που χορηγούνται από τον Ε.Ο.Τ.

Οι σημαντικότεροι και πιο περίπλοκοι περιορισμοί αφορούν το θέμα του ποσοστού της μονάδας το οποίο μπορεί να υπαχθεί στο καθεστώς της χρονομεριστικής μίσθωσης. Στις σχετικές αποφάσεις τονίζεται ότι δεν είναι δυνατόν να λειτουργήσει στο σύνολό του ένα τουριστικό κατάλυμα με τη μορφή αυτή, παρά μόνο ένα μέρος του. Το υπόλοιπο θα πρέπει να λειτουργεί κανονικά, σύμφωνα με τη μορφή που έχει.

Το ποσοστό που υπάγεται σε καθεστώς χρονομεριστικής μίσθωσης, δε θα πρέπει να υπερβαίνει τη συνολική δυναμικότητα της μονάδας σε κλίνες. Όσον αφορά τις ήδη υπάρχουσες μονάδες, σε καθεστώς χρονομεριστικής μίσθωσης μπορεί να ενταχθεί έως το 49 % της δυναμικότητάς του, ενώ για νέες μονάδες, το ποσοστό ανέρχεται στο 70%.

Επίσης, το τμήμα των εγκαταστάσεων της μονάδας που λειτουργεί με το Time- sharing θα πρέπει να είναι απαραίτητα συνεχόμενο ή οργανικά ενοποιημένο σε κτιριακές ενότητες.

Τέλος, διευκρινίζεται ότι με σύμβαση χρονομεριστικής μίσθωσης εκμισθώνονται μόνο χώροι που προορίζονται για διανυκτέρευση και διαμονή, δηλαδή δωμάτια, σουίτες, επιπλωμένα διαμερίσματα, κλπ. Δεν περιλαμβάνονται οι κοινόχρηστοι χώροι ή χώροι που προορίζονται για άλλη ειδική χρήση, όπως σάουνα, γυμναστήριο, γήπεδο αθλοπαιδιών, εγκαταστάσεις εστίασης και αναψυχής κλπ.

¹ Λύτρας Π., «Ο τουρισμός προς το 2000, Θεωρητικές επισημάνσεις και πρακτικές προσεγγίσεις», Εκδόσεις Interbooks, 1989, σελ.67-68

3.1.γ. Διαδικασία υπαγωγής στη χρονομεριστική μίσθωση.¹

Ο επιχειρηματίας που επιθυμεί την ένταξη των τουριστικών εγκαταστάσεων του στο καθεστώς της χρονομεριστικής μίσθωσης, θα πρέπει να υποβάλει σχετική αίτηση στον Ε.Ο.Τ. με στόχο την έκδοση της απαραίτητης απόφασης του γενικού γραμματέα του Ε.Ο.Τ. Στην αίτηση αυτή θα πρέπει να προσδιορίζεται και το ποσοστό της συνολικής δυναμικότητας της μονάδας, της οποίας ζητείται η ένταξη στο συγκεκριμένο καθεστώς, καθώς επίσης θα πρέπει να συνοδεύεται υποχρεωτικά από κανονισμό σχέσεων εκμισθωτή και μισθωτών, με τον οποίο θα ρυθμίζονται λεπτομερώς οι υποχρεώσεις και τα δικαιώματά τους.

Ειδικότερα, στον κανονισμό αυτό θα πρέπει εκτός των άλλων να προβλέπονται ρητά και οι παρακάτω υποχρεώσεις του εκμισθωτή:

- Η διατήρηση των μισθίων και των κοινόχρηστων χώρων, αλλά και γενικά του συνόλου των εγκαταστάσεων σε καλή λειτουργική κατάσταση. Η κατάσταση αυτή θα πρέπει να είναι ανάλογη με την απαιτούμενη για τη λειτουργική μορφή και την κατηγορία στην οποία ανήκει, σύμφωνα με τις προδιαγραφές του Ε.Ο.Τ.

- Η άμεση επισκευή φθορών και ζημιών που τυχόν παρουσιάζονται. Επίσης, η τακτική ανανέωση του κάθε είδους εξοπλισμού της μονάδας, είτε αυτός είναι ενσωματωμένος στις κτιριακές εγκαταστάσεις, είτε είναι κινητός, όπως σκεύη, έπιπλα, κλινοσκεπάσματα, κλπ.

- Η διατήρηση του προσωπικού, που θεωρείται απαραίτητο για την πλήρη λειτουργία της συνδετικής δυναμικότητας της μονάδας, τόσο όσον αφορά τον αριθμό του, όσο και την ειδικότητά του.

¹ Λύτρας Π., «Ο τουρισμός προς το 2000, Θεωρητικές επισημάνσεις και πρακτικές προσεγγίσεις», Εκδόσεις Interbooks, 1989,σελ.69

3.1.δ. Δικαιώματα μισθωτή και προστασία του.¹

Κάθε μισθωτής που έχει αποκτήσει δικαίωμα χρήσης δωματίου ή δωματίων ή διαμερίσματος με βάση τη χρονομεριστική μίσθωση, δικαιούται να παραλάβει το μίσθιο κατάλληλο για τη χρήση για την οποία συμφωνήθηκε, ελεύθερο από πραγματικό ή νομικό ελάττωμα, όπως και να έχει την απαίτηση από τον εκμισθωτή να το διατηρεί κατάλληλο για τη χρήση αυτή καθ' όλη τη διάρκεια της μίσθωσης.

Λόγω όμως της ιδιαιτερότητας και της πολυπλοκότητας της ιδιόρρυθμης αυτής σύμβασης μίσθωσης πράγματος, είναι πιθανό να αποδειχθεί εξαιρετικά δύσκολο για το μισθωτή να προστατεύσει τα δικαιώματά του.

Για το λόγο αυτό έχει προβλεφθεί από την Υπουργικά Απόφαση η σύσταση ειδικού οργάνου με αντικείμενο την προστασία των δικαιωμάτων των μισθωτών. Πρόκειται για τη Γενική Συνέλευση Μισθωτών στην οποία δικαίωμα συμμετοχής έχει τόσο ο κάθε μισθωτής, όσο και ο εκμισθωτής.

Οι αρμοδιότητες, ο τρόπος σύγκλησης, ο τρόπος λήψης αποφάσεων, αλλά και γενικά όλα τα θέματα που αφορούν τη λειτουργία της Γενικής Συνέλευσης Μισθωτών, πρέπει να ρυθμίζονται υποχρεωτικά στον Κανονισμό, που αποτελεί παράρτημα της σύμβασης της χρονομεριστικής μίσθωσης. Σε περίπτωση που η Γενική Συνέλευση Μισθωτών δεν έχει τη δυνατότητα να παρακολουθεί την τήρηση των όρων της σύμβασης, προβλέπεται η ανάθεση της παρακολούθησης και διεκπεραίωσης των θεμάτων σε φυσικό ή νομικό πρόσωπο.

Επίσης, οι συμβαλλόμενοι έχουν τη δυνατότητα να περιλάβουν στη σύμβαση και άλλους τρόπους προστασίας τους, όπως ασφάλειες, τραπεζικές εγγυήσεις. Για την περίπτωση που υφίστανται υποθήκες στο εκμισθούμενο ακίνητο, ο νόμος 1652/86 προβλέπει ότι υποθήκες, προσημειώσεις, αναγκαστικές και συντηρητικές κατασχέσεις για την εξασφάλιση απαιτήσεων του Δημοσίου, Ν.Π.Δ.Δ. δήμων και κοινοτήτων, οργανισμών κοινωνικών ασφαλίσεων, τραπεζών είναι δυνατό να αρθούν.

¹ Λύτρας Π., «Ο τουρισμός προς το 2000, Θεωρητικές επισημάνσεις και πρακτικές προσεγγίσεις», Εκδόσεις Interbooks, 1989, σελ.74-76

3.1.ε. Πλεονεκτήματα για τη χώρα υποδοχής. Η περίπτωση της Ελλάδας.

Η εισαγωγή του συστήματος της χρονομεριστικής μίσθωσης αντιμετωπίστηκε γενικά θετικά και θεωρήθηκε ότι θα μπορούσε να δώσει λύση σε πολλά προβλήματα που έχουν σχέση με τον τουρισμό.

Όσον αφορά τα ξενοδοχεία, πρέπει να σημειωθεί ότι πολλά από αυτά έχουν αρχίσει να συνειδητοποιούν ότι γίνεται ολοένα και πιο δύσκολο γι' αυτά να πετύχουν μια ικανοποιητική απόδοση του κεφαλαίου που έχουν επενδύσει, όταν εξαρτώνται μόνο από το παραδοσιακό τουριστικό πακέτο, σε μια εποχή που οι TOUR OPERATORS πιέζουν για χαμηλότερες τιμές. Γι' αυτό και επιδιώκουν να εφαρμόσουν το σύστημα των χρονομεριστικών διακοπών, το οποίο τους εξασφαλίζει:¹

- ✓ Πληρότητα 100% όλο το χρόνο
- ✓ Σταθερό τουριστικό ρεύμα, ανεξάρτητα από συγκυρίες
- ✓ Αποφυγή κινδύνου μταιώσεων και ακυρώσεων
- ✓ Επιμήκυνση της περιόδου και άμβλυνση της εποχικότητας
- ✓ Υψηλή κατά κεφαλήν δαπάνη των τουριστών της χρονομεριστικής μίσθωσης

Η Ελλάδα έχει ανάγκη το Time sharing για να παραμείνει ανταγωνιστική, αλλά και να συμπορευτεί με τις εξελίξεις στη διεθνή τουριστική αγορά. Όμως μέχρι σήμερα δεν έχει εκμεταλλευτεί στο μέγεθος των δυνατοτήτων της, τις προοπτικές και τις ευκαιρίες που προσφέρει η χρονομεριστική μίσθωση.²

Με αυτήν τη μέθοδο πολλά ξενοδοχειακά συγκροτήματα που λόγω της πίεσης που ασκείται από τους Tour Operators για ολοένα και χαμηλότερες τιμές, θα μπορούσαν να ορθοποδήσουν ξανά και όχι να κινδυνεύουν να κλείσουν.

Συνάμα σε πολλές περιοχές ιδιαίτερου φυσικού κάλλους θα μπορούσαν να δημιουργηθούν μονάδες που να λειτουργούν με το προαναφερθέν καθεστώς, ούτως ώστε και εισροή εισοδήματος να υπάρξει

¹ Σωτηριάδης Μ., «Τουριστική πολιτική», 1994, σελ.153

² Ηγουμενάκης Ν., Κραβαρίτης Κ., Λύτρας Π., «Εισαγωγή στον τουρισμό», Εκδόσεις Interbooks, 1998, σελ.123-124

για την περιοχή και θέσεις εργασίας να δημιουργηθούν και κυρίως να αξιοποιηθεί η ίδια η περιοχή.

Και το ορθότερο θα ήταν να δημιουργηθούν συγκροτήματα χρονομεριστικής μίσθωσης τόσο σε ήδη ανεπτυγμένες τουριστικά περιοχές, όσο και σε μη ανεπτυγμένες περιοχές. Να υπάρξουν μονάδες και σε παράκτιες περιοχές, όσο και σε ορεινές. Να ωφεληθεί τόσο ο θερινός τουρισμός, αλλά κυρίως ο χειμερινός, με αξιοποίηση όλων των μορφών του. Γιατί και επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου θα υπάρξει, αλλά και θα μπορούμε να προσφέρουμε ένα καλύτερο τουριστικό προϊόν, σύμφωνα με τις απαιτήσεις της διεθνούς αγοράς, που ολοένα στρέφεται στις εναλλακτικές μορφές τουρισμού.

Στη χώρα μας υπάρχει η δυνατότητα δημιουργίας ξενοδοχειακών μονάδων με τη χρήση της χρονομεριστικής μίσθωσης, σε περιοχές ορεινές και μη, που έχουν να προσφέρουν φυσικό κάλλος. Αρκεί οι μονάδες να είναι κτισμένες σύμφωνα με το εκάστοτε φυσικό περιβάλλον, με υλικά αν είναι δυνατόν της περιοχής, που να προσδίδουν την εικόνα του παραδοσιακού και όχι της αλλοίωσης του περιβάλλοντος. Φυσικά και οι προσφερόμενες υπηρεσίες θα πρέπει να είναι ποιοτικά αναβαθμισμένες, ώστε να καλύπτονται όλες οι απαιτήσεις των τουριστών που επιλέγουν αυτό τον τρόπο διακοπών.

Δημιουργώντας σωστές βάσεις και αξιοποιώντας σωστά το ιδιαίτερο φυσικό κάλλος της πατρίδας μας, με σεβασμό στο περιβάλλον, αλλά και στον άνθρωπο, θα μπορούσαμε να εκμεταλλευτούμε και να ωφεληθούμε από αυτή τη νέα μέθοδο διακοπών.

3.2. ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

3.2.1. Ο τουρισμός σαν κοινωνικό αγαθό.

Αναμφισβήτητα ο οικονομικός ρόλος του τουρισμού είναι πολύ σημαντικός για τις οικονομίες των χωρών. Εξίσου σημαντικός είναι και ο κοινωνικός του ρόλος, ο οποίος ενδιαφέρει όλα τα στρώματα της κοινωνίας και του οποίου η ενδυνάμωσή του απαιτείται.

Ο ρόλος αυτός του τουρισμού δημιουργήθηκε εξαιτίας κυρίως της μορφής των σύγχρονων κοινωνιών, οι οποίες χαρακτηρίζονται από έντονους ρυθμούς ζωής, αυξημένες απαιτήσεις, με επιπτώσεις που διαταράσσουν τη σωματική και τη ψυχική ισορροπία των ανθρώπων.¹

Στην προσπάθεια αντιμετώπισης αυτής της δυσμενούς πραγματικότητας, διαπιστώθηκε από πολύ νωρίς ότι ο τουρισμός είναι το καλύτερο θεραπευτικό μέσον, αφού δίνει στους τουρίστες τη δυνατότητα να απομακρυνθούν από το δυσμενές αστικό περιβάλλον και από τις πηγές των επιβαρύνσεων που δέχονται και να αποκαταστήσουν τη σωματική και ψυχική τους ισορροπία.

Διότι τα μέλη μιας κοινωνίας δεν ωφελούνται μόνο από τη θετική σχέση του τουρισμού με την υγεία. Ο τουρισμός αποτελεί ένα μέσο προσέγγισης των κοινωνιών μεταξύ τους, αφού τα μέλη τους έρχονται σε επαφή, γνωρίζονται, ανταλλάσσουν στοιχεία, εξελίσσονται. Γι' αυτό το λόγο, ο τουρισμός σήμερα θεωρείται κοινωνικό αγαθό και τα τουριστικά προϊόντα απαραίτητα, που θα πρέπει να απολαμβάνουν όλα τα μέλη της κοινωνίας ανεξαιρέτως.

Και όπως κάθε ευνομούμενη σύγχρονη κοινωνία είναι υποχρεωμένη να ικανοποιεί ή να συμβάλλει στην ικανοποίηση των βασικών αναγκών του ανθρώπου, σύμφωνα και με τη θεωρία του Maslow να ικανοποιείται το α' και β' επίπεδο των αναγκών. Από την υποχρέωση αυτή ξεκίνησε και η δημιουργία του Κοινωνικού Τουρισμού και σ' αυτήν την υποχρέωση στηρίζεται το δόγμα του.²

¹ Σφακιανάκης Μ., «Εναλλακτικές μορφές τουρισμού», Εκδόσεις Έλλην, 2000, σελ.227-228

² Λύτρας Π., «Τουριστική Ψυχολογία», Εκδόσεις Interbooks, 1993, σελ.209-220

3.2.2.Ορισμός και εμφάνιση του Κοινωνικού τουρισμού στην Ελλάδα.

Σύμφωνα με το Διεθνές Γραφείο Κοινωνικού Τουρισμού (Bureau Internationale la Tourisme Social (B.I.T.S.)), Κοινωνικός τουρισμός είναι το σύνολο των σχέσεων και των διεργασιών που προκύπτουν βάσει ορισμένων προγραμμάτων, από την επιδοτούμενη από την Πολιτεία συμμετοχή στον τουρισμό των κοινωνικών στρωμάτων με χαμηλό εισόδημα.¹

Με άλλα λόγια, ο κοινωνικός τουρισμός είναι εκείνη η τουριστική μορφή, όπου το κράτος επιδοτεί τις διακοπές ορισμένων κοινωνικών ομάδων, που έχουν χαμηλά εισοδήματα. Συγχρόνως, με αυτήν την πολιτική ενισχύει την απασχόληση στους τόπους υποδοχής των τουριστών.

Ο κοινωνικός τουρισμός αποτελεί μια ξεχωριστή έννοια του σύγχρονου ανεπτυγμένου τουρισμού, που οι ρίζες της ξεκινούν στις αρχές της δεκαετίας του 1920, που κατέληξε αρχικά στο διεθνές συνέδριο «πάνω στον ελεύθερο χρόνο των εργαζομένων» και στη συνέχεια το 1936 στην υπογραφή της «Συνθήκης Κοινωνικού Τουρισμού» από 14 χώρες. Στις 7 Ιουνίου 1963 ιδρύεται το Διεθνές Γραφείο Κοινωνικού Τουρισμού (γνωστό και σαν B.I.T.S.), κάτω από τη δυναμική υποστήριξη του Βέλγου κομισάριου τουρισμού και επιφανούς ανθρώπου του παγκόσμιου τουρισμού, του Arthur Haulot.²

Μια από τις πλέον σημαντικές πράξεις του B.I.T.S. υπήρξε η Χάρτα, που υπογράφηκε στη Βιέννη στις 18 Οκτωβρίου 1972, η οποία ακόμα και σήμερα θεωρείται το βασικότερο ντοκουμέντο στήριξης των αρχών του Κοινωνικού τουρισμού.

Στη συνέχεια, στο πλαίσιο της ιδιαίτερα σημαντικής όσο και ιστορικής για τον παγκόσμιο τουρισμό «Διακήρυξη της Μανίλας» των Φιλιπίνων – που έγινε από 27/9 έως 10/10/1980- καθορίστηκε ένα ακόμα ευρύτερο πλαίσιο άσκησης της διεργασίας του κοινωνικού τουρισμού.³

¹ Ηγουμενάκης Ν., Κραβαρίτης Κ., Λύτρας Π., «Εισαγωγή στον τουρισμό», Εκδόσεις Interbooks, 1998, σελ.128-129

² Ηγουμενάκης Ν., Κραβαρίτης Κ., Λύτρας Π., «Εισαγωγή στον τουρισμό», Εκδόσεις Interbooks, 1998, σελ.270

³ Κολτσιδόπουλος Γ., «Τουρισμός, Θεωρητική προσέγγιση», Εκδόσεις Έλλην, 2000, σελ.121-128

3.2.3. Ο κοινωνικός τουρισμός στην Ελλάδα.

Στην Ελλάδα ο κοινωνικός τουρισμός δεν ήταν καθόλου γνωστός στο διάστημα που το Διεθνές Γραφείο Κοινωνικού Τουρισμού δημιουργούσε τις προϋποθέσεις ανάπτυξης του και κυρίως της επέκτασής του.

Το 1962 καθιερώνεται το επίδομα αδείας, αλλά ο κοινωνικός τουρισμός εφαρμόστηκε για πρώτη φορά το 1982, όταν άρχισαν πειραματικά τα προγράμματα κοινωνικού τουρισμού του Ε.Ο.Τ., της Εργατικής Εστίας και της Γενικής Γραμματείας Νέας Γενιάς.

Στα πρώτα χρόνια εφαρμογής, τα προγράμματα αυτά γνώρισαν μεγάλη άνθηση, αφού υπολογίζεται ότι το 1984-85 εξυπηρετήθηκαν πάνω από 220.000 συνολικά άτομα.¹

Η διάρκεια των διακοπών του κοινωνικού τουρισμού κυμαίνεται από 3 έως 7 ημέρες, με αντίστοιχες διανυκτερεύσεις. Οι χρήστες του δικαιώματος αυτού, απολαμβάνουν έναντι προσιτής τιμής (ανάλογα με το επιλεγμένο κατάλυμα) διαμονή και διατροφή, καθώς και σημαντικές εκπτώσεις στα γεύματα του ξενοδοχείου, στα ΚΤΕΛ και στις ναυτιλιακές εταιρίες, για τις μετακινήσεις τους.²

Τα κοινωνικά και ψυχολογικά δεδομένα των προγραμμάτων κοινωνικού τουρισμού στην Ελλάδα υπήρξαν: α) το επίπεδο του εισοδήματος, το οποίο αναπροσαρμόζεται κάθε χρόνο υπέρ των χρηστών και β) η ένταξη σε ορισμένες κοινωνικές κατηγορίες.³

Σχετικά με το εισοδηματικό επίπεδο, στα προγράμματα κοινωνικού τουρισμού συμμετέχουν οι χαμηλόμισθοι, στο πλαίσιο άσκησης της κρατικής πολιτικής. Σε ότι αφορά τις επιμέρους κατηγορίες των δικαιούχων, οι συμμετέχοντες κατανέμονται στις εξής κοινωνικές κατηγορίες. Εργαζόμενοι, συνταξιούχοι, πολύτεκνοι, άνεργοι, αγρότες, άτομα με ειδικές ανάγκες, μονογονεϊκές οικογένειες, άτομα νεαρής ηλικίας τα οποία δεν έχουν εισόδημα

Στα προγράμματα κοινωνικού τουρισμού στην Ελλάδα συμμετέχουν με επιδοτήσεις τους ο Ε.Ο.Τ., η Εργατική Εστία, η Γενική Γραμματεία Νέας

^{1, 3} Ηγουμενάκης Ν., Κραβαρίτης Κ., Λύτρας Π., «Εισαγωγή στον τουρισμό», Εκδόσεις Interbooks, 1998, σελ.270-271.

² Υπουργείο Τουρισμού, Ε.Ο.Τ., Πρόγραμμα Κοινωνικού Τουρισμού, 2004

Γενιάς, καθώς επίσης και κάθε μορφής καταλύματα (π.χ. ξενοδοχεία, ξενώνες, κάμπινγκ, παραδοσιακοί οικισμοί, αγροτουριστικοί οργανισμοί, κλπ.).

Παράλληλα, σημαντική υπήρξε η ανταπόκριση των τουριστικών καταλυμάτων και των μέσων μαζικής μεταφοράς, που ανήκουν στην ιδιωτική πρωτοβουλία.

Θα πρέπει να αναφερθεί ότι τα προγράμματα κοινωνικού τουρισμού μπορούν να εκτελεστούν σε συγκεκριμένη χρονική περίοδο, που προσδιορίζει η αρμόδια αρχή χορήγησης και ανάλογα με τη λειτουργία του κάθε καταλύματος. Επίσης, εκτός των επταήμερων προγραμμάτων, υπάρχουν και άλλα προγράμματα διάρκειας 3 ή 4 ημερών.¹

Τα τελευταία χρόνια στα προγράμματα κοινωνικού τουρισμού που δίνονται στους δικαιούχους, περιλαμβάνονται και καταλύματα σε ορεινές περιοχές. Ενώ στο αρχικό στάδιο του κοινωνικού τουρισμού, τα καταλύματα που διατίθονταν ήταν σε παραθαλάσσιες περιοχές και αποσκοπούσαν στην ύπαρξη θερινού τουρισμού, την τελευταία τριετία ο αριθμός των καταλυμάτων, συνήθως παραδοσιακών, στις ορεινές περιοχές αυξάνεται συνεχώς.

Έτσι, ο κάθε δικαιούχος μπορεί να γνωρίσει και άλλες περιοχές, που δεν είναι παραθαλάσσιες και να γευτεί όλες τις ομορφιές της φύσης κατά τη χειμερινή περίοδο, αφού το διάστημα πραγματοποίησης του κοινωνικού τουρισμού έχει διευρυνθεί σημαντικά.

Με την ανάπτυξη και διεύρυνση του προγράμματος του κοινωνικού τουρισμού, οι δικαιούχοι μπορούν να γνωρίσουν και να μνηθούν στις επιμέρους μορφές του χειμερινού τουρισμού, με πολύ χαμηλότερο κόστος, από εκείνο που θα χρειάζονταν αν πραγματοποιούσαν το ίδιο πρόγραμμα με εξολοκλήρου δικά τους έξοδα.

Σημαντική είναι και η συνεισφορά της Γενικής Γραμματείας Νέας Γενιάς, η οποία έδωσε τη δυνατότητα για περαιτέρω ανάπτυξη των χειμερινών μορφών τουρισμού, μέσω των ειδικών προγραμμάτων που δημιούργησε. Τα προγράμματα αυτά είναι συνήθως 3 ή 4 ημερών, απευθύνονται κυρίως σε νέους και περιλαμβάνουν διακοπές σε ορεινούς και

¹ Ε.Ο.Τ., Πρόγραμμα Κοινωνικού Τουρισμού, 2004

ημιορεινούς οικισμούς της Ελλάδας, σε περιοχές κοντά σε χιονοδρομικά κέντρα ή σε περιοχές που αναπτύσσονται οι επιμέρους μορφές χειμερινού τουρισμού. Έτσι, ο κόσμος επιλέγει ολοένα και περισσότερο το χειμερινό κοινωνικό τουρισμό, αντί να συσσωρεύεται στις παράκτιες περιοχές.¹

Όλα αυτά έχουν σαν αποτέλεσμα να δημιουργείται μεγαλύτερη ώθηση για ανάπτυξη του χειμερινού τουρισμού, μέσω των ειδικών προγραμμάτων του κοινωνικού τουρισμού.

¹ Ενημερωτικό φυλλάδιο Γενικής Γραμματείας Νέας Γενιάς

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ

4.1. ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑ

Κατά τη χρονική περίοδο Σεπτεμβρίου-Οκτωβρίου 2005 συντάχθηκαν τα παρακάτω ερωτηματολόγια με κύριο στόχο την έκδοση αποτελεσμάτων όσο αφορά τον χειμερινό τουρισμό, στα τουριστικά γραφεία και στους τουρίστες καταναλωτές.

Το δείγμα που επιλέχθηκε είναι από τους νομούς Ευβοίας, Πέλλας, Αττικής, Ηρακλείου, Κιλκίς και Θεσσαλονίκης και αφορά 18 τουριστικά γραφεία συνολικά και 80 άτομα.

Η έρευνα απευθύνθηκε σε άτομα κάθε ηλικίας, εισοδηματικής τάξης και φύλου.

Οι τουρίστες πελάτες ρωτήθηκαν για το είδος του τουρισμού που προτιμούν, τα σπορ που τους ενδιαφέρουν ιδιαίτερα, καθώς και τον τύπο καταλύματος που προτιμούν.

Οι ερωτήσεις που έγιναν στους υπαλλήλους των τουριστικών γραφείων αφορούσαν στις προτιμήσεις των πελατών τους σε ότι έχει σχέση τον Χειμερινό τουρισμό.

4.2. ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ (ΕΡΕΥΝΑ ΣΕ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΓΡΑΦΕΙΑ)

Είμαι φοιτήτρια του τμήματος Τουριστικών Επιχειρήσεων στο ΤΕΙ Ηρακλείου και κάνουμε μία έρευνα για τον χειμερινό τουρισμό στα τουριστικά γραφεία. Παρακαλούμε να συμπληρώσετε το παρακάτω ερωτηματολόγιο. Σας διαβεβαιώνουμε ότι τα στοιχεία σας θα παραμείνουν εμπιστευτικά. Κυκλώστε μία μόνο απάντηση κάθε φορά.

1. Ποιες οι κύριες εθνικότητες των τουριστών πελατών σας;

- A) Έλληνες
- B) Άγγλοι
- Γ) Γερμανοί
- Δ) Άλλο

2. Ποιες οι κυριότερες ηλικίες των τουριστών πελατών σας;

- A) 15-29
- B) 30-44
- Γ) 45-59
- Δ) 60 και άνω

3. Ποιο το μέσο εισόδημα των τουριστών πελατών σας;

- A) Πολύ υψηλό
- B) Υψηλό
- Γ) Μέσο
- Δ) Χαμηλό

4. Ποιο είδος τουρισμού πραγματοποιούν οι επισκέπτες σας;

- A) Θερινός
- B) Χειμερινός

5. Ποια μορφή χειμερινού τουρισμού προτιμούν οι πελάτες σας;
- A) Χιονοδρομικός τουρισμός
 - B) Τουρισμός Παραχείμασης
 - Γ) Ιαματικός τουρισμός
 - Δ) Ορειβατικός τουρισμός
 - E) Παραλίμνιος και Παραποτάμιος
6. Ποιο είδος καταλύματος χρησιμοποιούν περισσότερο οι τουρίστες πελάτες σας για χειμερινό τουρισμό;
- A) Ξενοδοχείο
 - B) Ενοικιαζόμενα δωμάτια
 - Γ) Σαλέ (Chalet)
 - Δ) Άλλο
7. Για ποια χειμερινά σπορ ενδιαφέρονται περισσότερο οι πελάτες σας;
- A) Σκι
 - B) Ορειβασία
 - Γ) Κανό-Καγιάκ (Caneau- Kayak)
 - Δ) Άλλο
8. Οι πελάτες σας επιλέγουν για χειμερινό τουρισμό:
- A) Εσωτερικό
 - B) Εξωτερικό
9. Ποιος είναι ο μήνας αιχμής χειμερινού τουρισμού στην Ελλάδα για το τουριστικό σας γραφείο;
- A) Νοέμβριος
 - B) Δεκέμβριος
 - Γ) Ιανουάριος
 - Δ) Φεβρουάριος
 - E) Μάρτιος

10. Παρατηρείται αύξηση στην ανάπτυξη του χειμερινού τουρισμού στην Ελλάδα τα τελευταία 10 χρόνια;

A) Ναι

B) Όχι

11. Πιστεύεται ότι στο μέλλον θα αναπτυχθεί περισσότερο ο χειμερινός τουρισμός στην Ελλάδα και γιατί;

Ναι

γιατί

.....
.....
.....

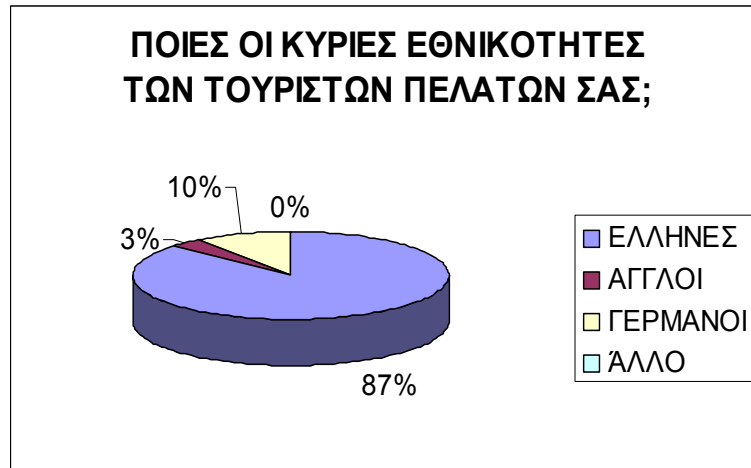
Όχι γιατί

.....
.....
.....

ΝΟΜΟΣ ΟΠΟΥ ΔΙΕΞΗΧΘΗ Η ΕΡΕΥΝΑ:

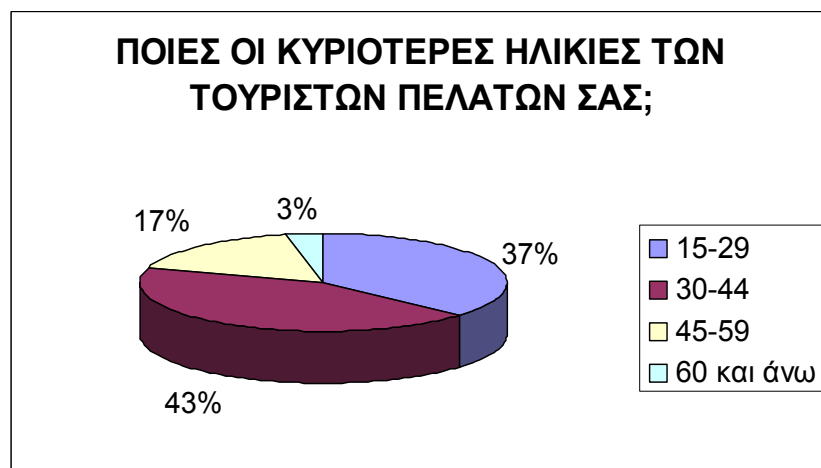
.....

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας που διεξήχθη σε τουριστικά γραφεία για το χειμερινό τουρισμό, το μεγαλύτερο ποσοστό των πελατών τους, ανήκει στους Έλληνες (87 %) και ακολουθούν οι Γερμανοί με 10% (Διάγραμμα 1).

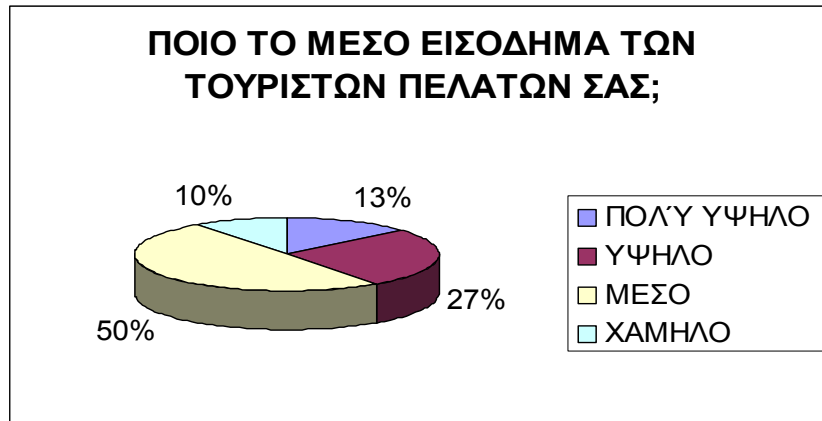
(Διάγραμμα 1)

Επίσης, το 43% των πελατών τους είναι ηλικίας 30-44 ετών, ενώ τα άτομα ηλικίας 15-29 ετών αποτελούν το 37% της πελατείας. Μικρότερο ποσοστό (17%) κατέχουν τα άτομα ηλικίας 45-59 ετών και ακολουθούν με 3% τα άτομα άνω των 60 ετών (Διάγραμμα 2).

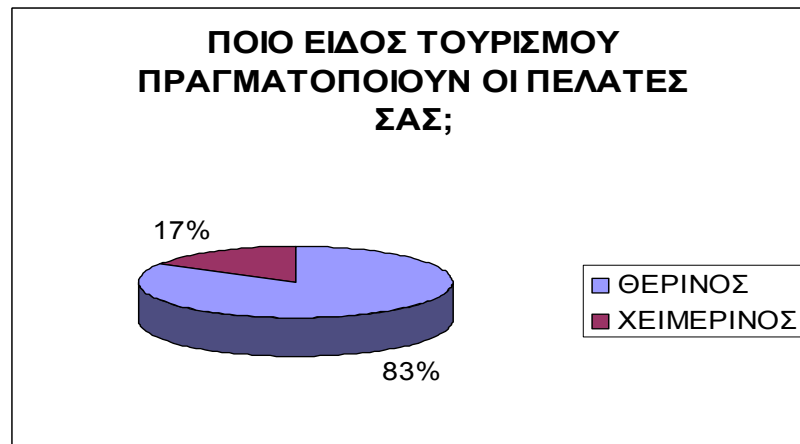
(Διάγραμμα 2)

Το μεγαλύτερο ποσοστό της πελατείας είναι άτομα μέσου εισοδήματος (50%), ενώ τα άτομα με υψηλό εισόδημα αντιστοιχούν στο 27% των ερωτηθέντων. Μικρότερο είναι το ποσοστό (10%) των ατόμων με χαμηλό εισόδημα, που επιλέγουν να κάνουν διακοπές.(Διάγραμμα 3).

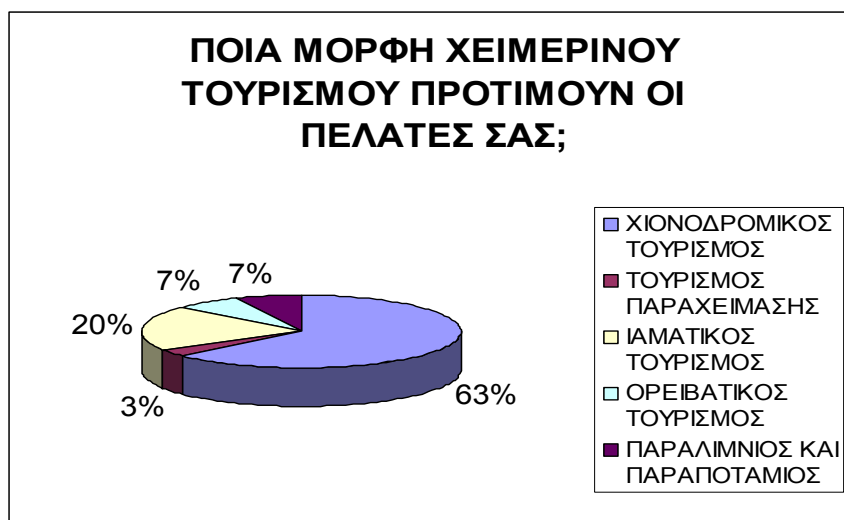
(Διάγραμμα 3)

Ακόμη, παρατηρείται ότι το μεγαλύτερο ποσοστό καταλαμβάνει στις προτιμήσεις των πελατών, ο θερινός τουρισμός (83%) και ακολουθεί ο χειμερινός με 17%. (Διάγραμμα 4).

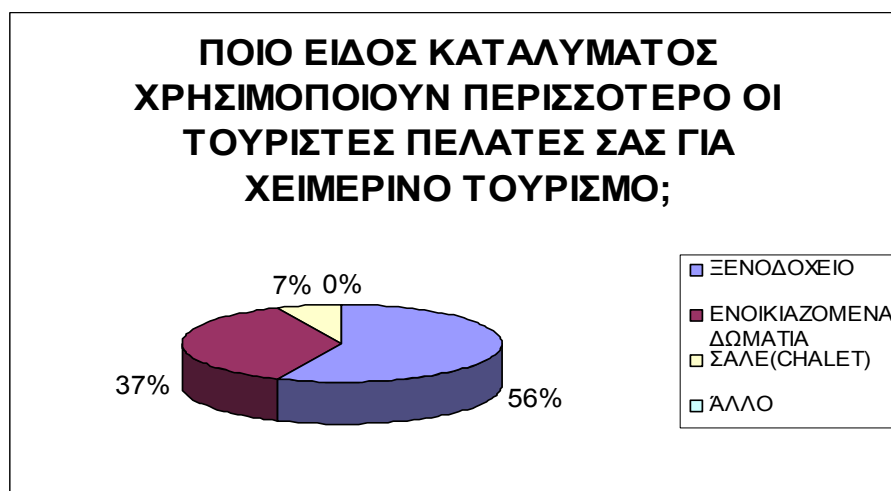
(Διάγραμμα 4)

Στην ερώτηση «ποια μορφή χειμερινού τουρισμού προτιμούν οι πελάτες σας», το 63% απαντά το χιονοδρομικό τουρισμό, ακολουθεί το 20% που προτιμά τον ιαματικό τουρισμό, ενώ μικρό ποσοστό κατέχουν ο παραλίμνιος, παραποτάμιος και ο ορειβατικός τουρισμός, με 7%. (Διάγραμμα 5).

(Διάγραμμα 5)

Οι τουρίστες του χειμερινού τουρισμού επιλέγουν για τη διαμονή τους κυρίως τα ξενοδοχεία (56%), και ακολουθούν τα ενοικιαζόμενα δωμάτια με 37%, ενώ τα σαλέ έχουν το 7%. (Διάγραμμα 6).

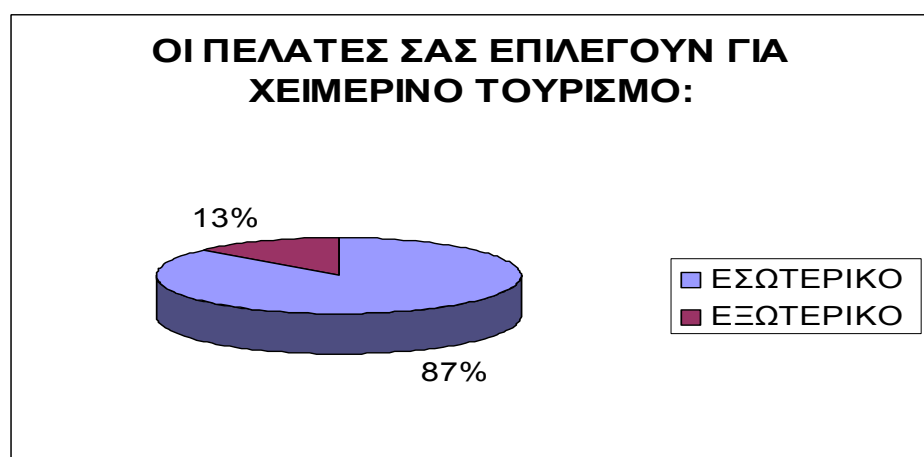
(Διάγραμμα 6)

Συνάμα, το σκι έρχεται πρώτο στις προτιμήσεις των χειμερινών σπορ με ποσοστό 73%. Ακολουθούν με ποσοστό 17% άλλα σπορ εκτός επιλογής, ενώ η ορειβασία και το κανό-καγιακ κατέχουν το 7% και 3% αντίστοιχα. (Διάγραμμα 7).

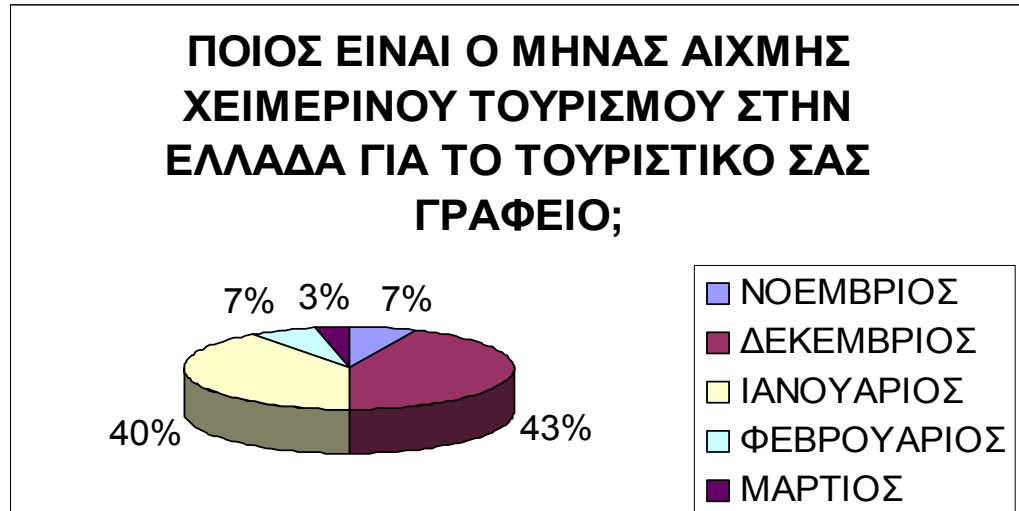
(Διάγραμμα 7)

Στην ερώτηση αν οι πελάτες επιλέγουν το εσωτερικό ή το εξωτερικό για χειμερινό τουρισμό, το 87% απαντά ότι επιλέγει το εσωτερικό, ενώ μόλις το 13% επιλέγει το εξωτερικό. (Διάγραμμα 8).

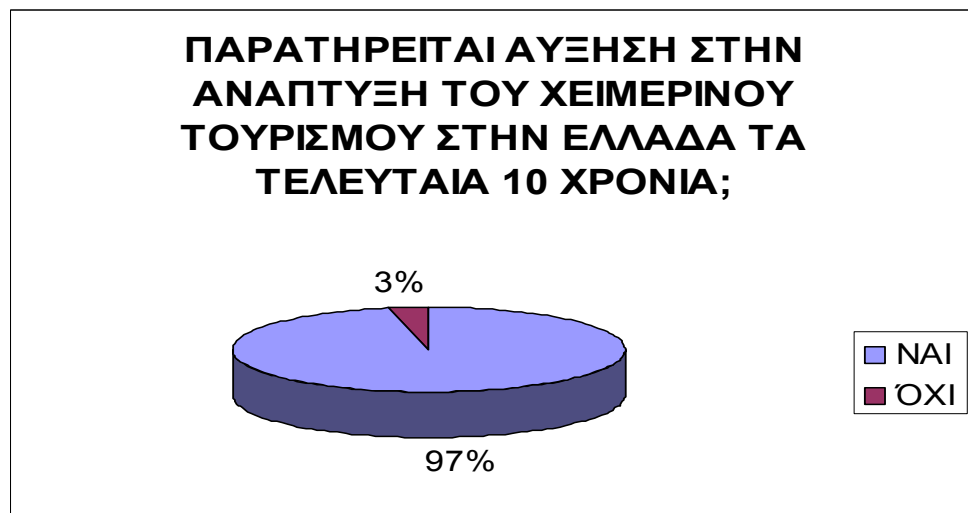
(Διάγραμμα 8)

Από την έρευνα επίσης προκύπτει ότι ο μήνας αιχμής των τουριστικών γραφείων στην Ελλάδα για το χειμερινό τουρισμό είναι ο Δεκέμβριος με ποσοστό 43% και ακολουθεί ο Ιανουάριος με 40%. (Διάγραμμα 9).

(Διάγραμμα 9)

Τέλος, σύμφωνα με τις απαντήσεις των ερωτηθέντων το 97% θεωρεί ότι τα τελευταία 10 χρόνια έχει αναπτυχθεί ο χειμερινός τουρισμός στην Ελλάδα, ενώ μόλις το 3% πιστεύει ότι ο χειμερινός τουρισμός δεν έχει αναπτυχθεί στον ελλαδικό χώρο. (Διάγραμμα 10).

(Διάγραμμα 10)

4.3. ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ (ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ-ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΩΝ)

Είμαι φοιτήτρια του τμήματος Τουριστικών Επιχειρήσεων στο ΤΕΙ Ηρακλείου και κάνουμε μία έρευνα για τον χειμερινό τουρισμό. Παρακαλούμε να συμπληρώσετε το παρακάτω ερωτηματολόγιο. Σας διαβεβαιώνουμε ότι τα στοιχεία σας θα παραμείνουν εμπιστευτικά. Κυκλώστε μία μόνο απάντηση κάθε φορά.

1. Πόσο συχνά κάνετε τουρισμό;
A) 1 φορά το χρόνο
B) 2 φορές το χρόνο
Γ) 3 φορές το χρόνο
Δ) Άλλο
2. Ποιο είδος τουρισμού προτιμάτε;
A) Θερινό τουρισμό
B) Χειμερινό τουρισμό
3. Ποια μορφή χειμερινού τουρισμού προτιμάτε;
A) Χιονοδρομικός τουρισμός
B) Τουρισμός Παραχείμασης
Γ) Ιαματικός τουρισμός
Δ) Ορειβατικός τουρισμός
E) Παραλίμιnios και Παραποτάμιος
4. Ποιο είδος καταλύματος χρησιμοποιείτε περισσότερο οι τουρίστες πελάτες σας για χειμερινό τουρισμό;
A) Ξενοδοχείο
B) Ενοικιαζόμενα δωμάτια
Γ) Chalet (σαλέ)
Δ) Άλλο
5. Κατά πόσο είστε ικανοποιημένοι από τις υπηρεσίες που σας παρέχονται όταν πραγματοποιείτε χειμερινό τουρισμό;
A) Πάρα πολύ
B) Πολύ
Γ) Λίγο
Δ) Καθόλου
6. Πιστεύετε πως υπάρχουν αρκετοί σύλλογοι που ασχολούνται με τα χειμερινά σπορ;
A) Ναι
B) Όχι
Γ) Δε γνωρίζω

7. Για ποια χειμερινά σπορ ενδιαφέρεστε περισσότερο;

- A) Σκι
- B) Ορειβασία
- Γ) Κανό-Καγιάκ (Caneau-Kayak)
- Δ) Άλλο

8. Θεωρείτε το κόστος των χειμερινών διακοπών σας:

- A) Πολύ υψηλό
- B) Υψηλό
- Γ) Μέσο
- Δ) Χαμηλό

9. Ποιους στόχους μπορούμε να βάλουμε ώστε να βελτιώσουμε την ποιότητα των προσφερόμενων υπηρεσιών στο χειμερινό τουρισμό;

- A) Δημόσια υποδομή (αεροδρόμια, λιμάνια, δρόμοι, δημόσιες μεταφορές)
- B) Την ιδιωτική υποδομή (καταλύματα, εστιατόρια, τουριστικά καταστήματα, ενοικιάσεις εξοπλισμού, χιονοδρομικά κέντρα, κλπ)
- Γ) Την εκπαίδευση και επιμόρφωση επιχειρηματιών και εργαζομένων
- Δ) Την προστασία του τουρίστα

Συμπληρώστε τα στοιχεία σας βάζοντας √ όπου χρειάζεται:

ΦΥΛΟ:ΑΝΔΡΑΣ ΓΥΝΑΙΚΑ

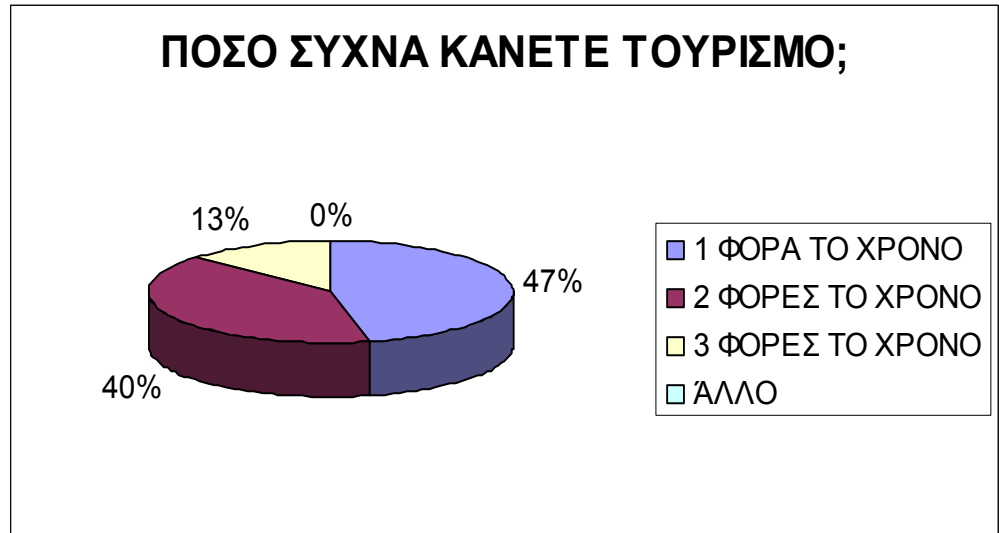
ΗΛΙΚΙΑ:18-35 36-50 51και άνω

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ:.....

ΕΙΣΟΔΗΜΑ: Έως 20.000Euro Έως 50.000Euro 50.000Euro και
άνω

Παρακάτω παρουσιάζονται τα αποτελέσματα από τα ερωτηματολόγια της έρευνας που έγινε στους καταναλωτές-τουρίστες για το χειμερινό τουρισμό.

Στο διάγραμμα Α παρατηρούμε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό (47%), κάνει τουρισμό μία φορά το χρόνο, το 40% κάνει τουρισμό δύο φορές το χρόνο, ενώ το μικρότερο ποσοστό αποτελούν τα άτομα που κάνουν τουρισμό περισσότερο από τρεις φορές το χρόνο.

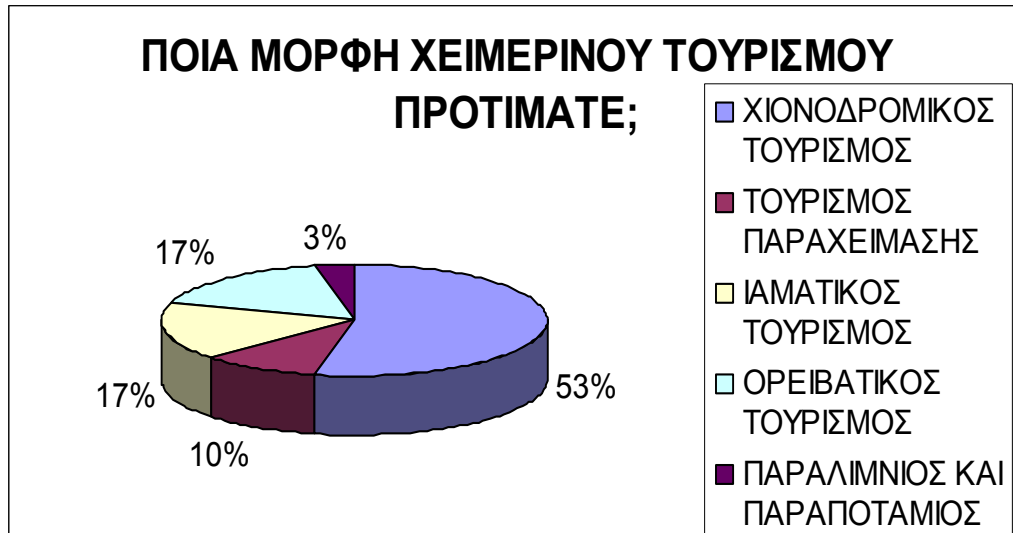
(Διάγραμμα Α)

Επίσης βλέπουμε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό (67%) των ερωτηθέντων καταναλωτών επιλέγει το θερινό τουρισμό, ενώ μικρότερο είναι ποσοστό που επιλέγει το χειμερινό τουρισμό (33%) (Διάγραμμα Β).

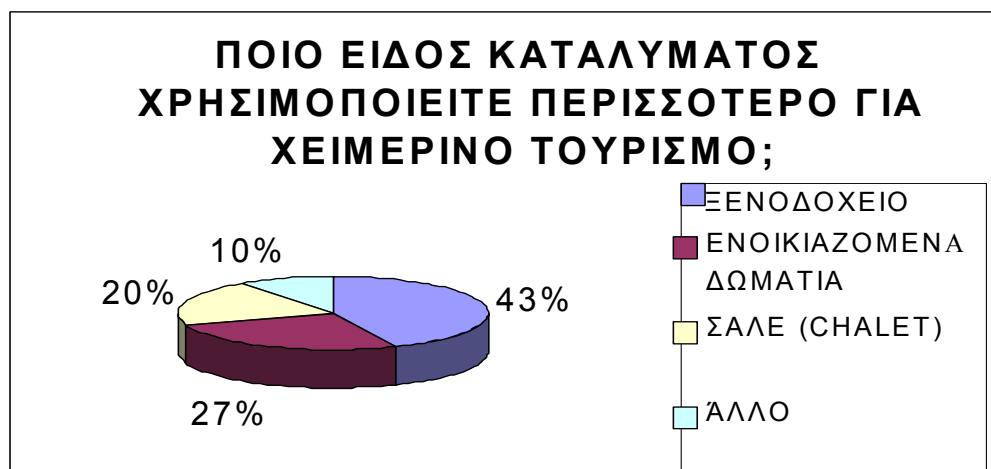
(Διάγραμμα Β)

Στην ερώτηση «ποια μορφή χειμερινού τουρισμού προτιμάτε», το 53% των ερωτηθέντων επιλέγει το χιονοδρομικό τουρισμό. Μικρότερα ποσοστά επιλογής έχουν ο ιαματικός και ορειβατικός τουρισμός με ποσοστό 17%. Ο τουρισμός παραχείμασης επιλέγεται από το 10% των ερωτηθέντων, ενώ ο παραλίμνιος και παραποτάμιος μόνο από το 3% (Διάγραμμα Γ).

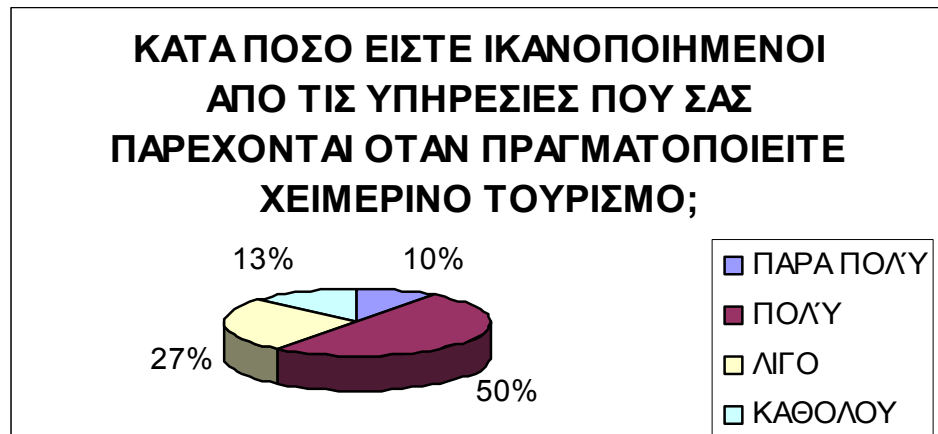
(Διάγραμμα Γ)

Στο διάγραμμα Δ παρατηρούμε πως η διαμονή σε ξενοδοχείο είναι η μεγαλύτερη σε προτίμηση των τουριστών-καταναλωτών με ποσοστό 43%. Η αμέσως επόμενη επιλογή με ποσοστό 27% είναι τα ενοικιαζόμενα δωμάτια, το σαλέ επιλέγεται μόνο από το 20% και το 10% επιλέγει διαφορετικό κατάλυμα από αυτά των παρακάτω επιλογών.

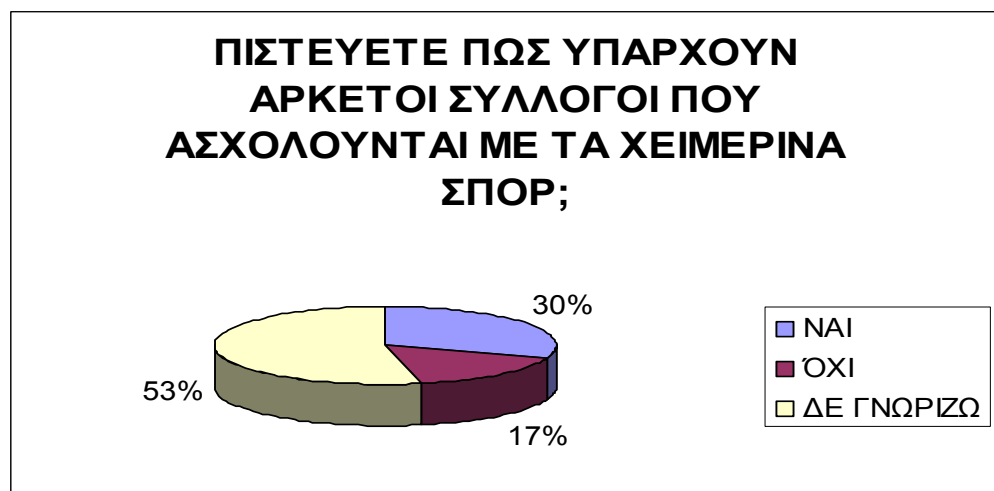
(Διάγραμμα Δ)

Επίσης, το 50% των ερωτηθέντων δηλώνει πολύ ικανοποιημένο από τις υπηρεσίες που προσφέρονται στο χειμερινό τουρισμό, ενώ λίγο ικανοποιημένοι δηλώνει το 27%. Ακολουθεί το 10% που δηλώνει ότι είναι πάρα πολύ ικανοποιημένοι. Αρκετά υψηλό είναι και το ποσοστό των ερωτηθέντων όπου δεν είναι καθόλου ικανοποιημένοι (13%) (Διάγραμμα Ε).

(Διάγραμμα Ε)

Παρόλα αυτά, το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων (53%) αγνοεί την ύπαρξη συλλόγων που ασχολούνται με τα χειμερινά σπορ, ενώ μόνο το 30% μας αναφέρει ότι γνωρίζει τέτοιους συλλόγους (Διάγραμμα ΣΤ).

(Διάγραμμα ΣΤ)

Στο διάγραμμα Z παρατηρούμε ότι και εδώ το σκι έρχεται πρώτο στην προτίμηση των τουριστών με ποσοστό 53%. Το 17% επιλέγει την ορειβασία και μόλις το 3% το κανό-καγιάκ. Το υπόλοιπο 27% επιλέγει διαφορετικά αθλήματα από τα ερωτηθέντα.

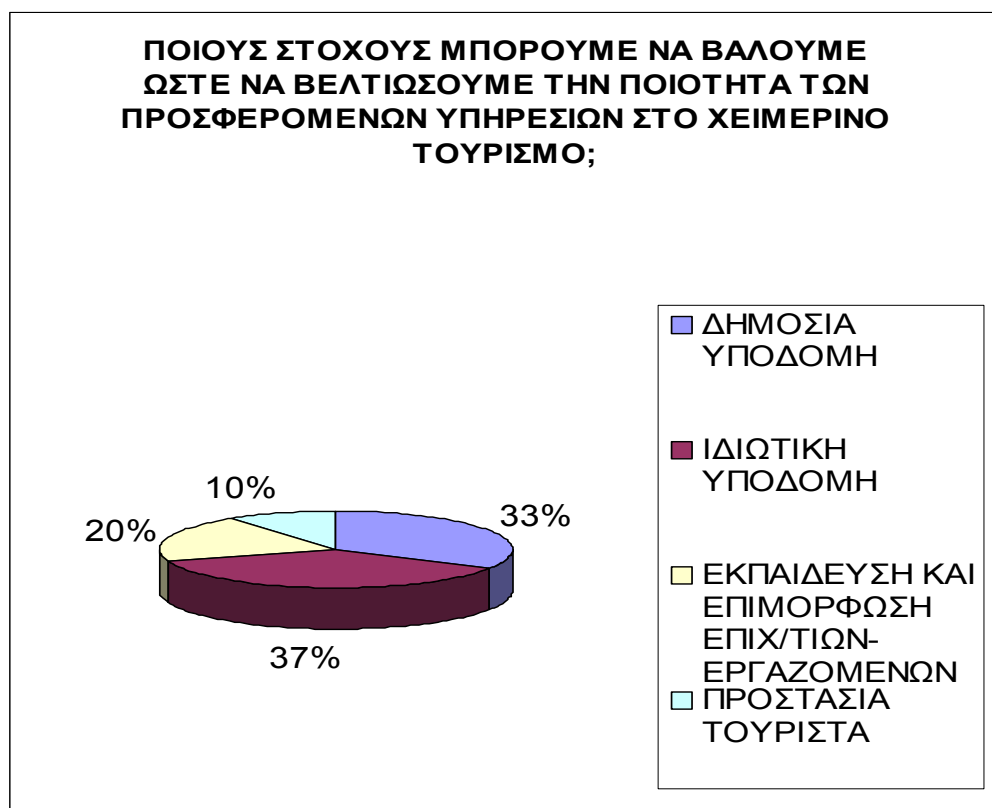
(Διάγραμμα Z)

Επιπροσθέτως, σύμφωνα με την έρευνα το μεγαλύτερο ποσοστό (37%) θεωρεί τις χειμερινές διακοπές ότι έχουν πολύ υψηλό κόστος, και το ίδιο ακριβώς ποσοστό των ερωτηθέντων χαρακτηρίζει το κόστος υψηλό(37%). Το 23% θεωρεί το κόστος ως μέσο και ελάχιστο ποσοστό ότι το κόστος είναι χαμηλό (3%) (Διάγραμμα Η).

(Διάγραμμα Η)

Στην ερώτηση «ποιους στόχους μπορούμε να βάλουμε ώστε να βελτιώσουμε την ποιότητα των προσφερόμενων υπηρεσιών στο χειμερινό τουρισμό», παρατηρούμε πως το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων πιστεύουν πως για την βελτίωση της ποιότητας του χειμερινού τουρισμού πρέπει να υπάρξει ιδιωτική υποδομή (37%). Το 33% πιστεύει πως η δημόσια υποδομή είναι αυτή που θα συμβάλλει ενώ το 20% αναφέρετε στην εκπαίδευση και επιμόρφωση των εργαζομένων και επιχειρηματιών. Η προστασία του τουρίστα έχει το μικρότερο ποσοστό, μόλις 10% (Διάγραμμα Θ).

(Διάγραμμα Θ)

4.4. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ

Από την έρευνα που έγινε στους τουρίστες-καταναλωτές των νομών Εύβοιας, Πέλλας, Ηρακλείου, Κιλκίς, Θεσσαλονίκης και Αττικής προκύπτουν τα παρακάτω συμπεράσματα.

- Το μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος προτιμά το θερινό τουρισμό, λόγω της γεωγραφικής θέσης και των κλιματολογικών συνθηκών που επικρατούν στην χώρα μας. Σε σύγκριση με τις υπόλοιπες χώρες της Ευρώπης, η Ελλάδα χαρακτηρίζεται από έντονη εποχικότητα ιδιαίτερα στον χειμερινό τουρισμό.
- Η συντριπτική πλειοψηφία των ερωτηθέντων (53,4 %) δείχνει προτίμηση στον χιονοδρομικό τουρισμό. Γεγονός που οφείλεται στην ύπαρξη αρκετών χιονοδρομικών κέντρων, τα οποία διαθέτουν υποδομή ικανή να καλύψει τις απαιτήσεις των τουριστών. Την τελευταία δεκαετία παρουσιάζεται αναβάθμιση των εγκαταστάσεων των εξοπλισμών, του προσωπικού και των εκπαιδευτών (ΣΚΙ). Γενικά έχει δοθεί περισσότερη έμφαση στις εγκαταστάσεις του χιονοδρομικού τουρισμού σε σχέση με τις υπόλοιπες μορφές Χειμερινού Τουρισμού στην Ελλάδα. Παράλληλα παρατηρείται κίνηση στον Ορειβατικό και Ιαματικό τουρισμό σε αντίθεση με τον Παραλίμνιο, Παραποτάμιο και Παραχείμασης που έχει μικρά ποσοστά επιλογής.
- Η πλειοψηφία των τουριστών δηλώνει άγνοια για την ύπαρξη συλλόγων που ασχολούνται με τα χειμερινά σπορ. Το μεγαλύτερο ποσοστό των συλλόγων βρίσκεται στην κατοχή των ιδιωτών οι οποίοι αδυνατούν να δαπανήσουν ποσά για διαφήμιση και ενημέρωση του κοινού. Η πρώτη προσπάθεια για δημιουργία συλλόγου έγινε το 1986, ονομάστηκε TREKKING HELLAS, λειτουργεί μέχρι και σήμερα και αριθμεί αρκετά μέλη σε όλη την Ελλάδα. Οι υπόλοιποι σύλλογοι ιδρύθηκαν την δεκαετία του '90 και δεν είναι ιδιαίτερα γνωστοί.
- Η απόκλιση μεταξύ κρατικής και ιδιωτικής υποδομής είναι μικρή, όπως προκύπτει από τα αποτελέσματα στην ερώτηση που έγινε στους

υπαλλήλους των τουριστικών γραφείων για τις προσφερόμενες υπηρεσίες στον Χειμερινό Τουρισμό.

Από την έρευνα που έγινε στα τουριστικά πρακτορεία των παραπάνω νομών προκύπτουν τα παρακάτω συμπεράσματα.

Η πλειοψηφία των πελατών (86,6%) είναι Έλληνες και ο μέσος όρος ηλικίας τους είναι 30-44 ετών.

Οι ερωτήσεις που αφορούν ως προς το είδος του τουρισμού (Θερινός-Χειμερινός τουρισμός), το εισόδημα των τουριστών πελατών, την μορφή προτίμησης χειμερινού τουρισμού, το είδος καταλύματος και για ποια χειμερινά σπορ ενδιαφέρονται περισσότερο οι πελάτες συμπίπτουν με τις απαντήσεις των ερωτηθέντων καταναλωτών.

Οι πελάτες (κατά 86,6%) προτιμούν να κάνουν Χειμερινό Τουρισμό στην Ελλάδα με κυριότερους μήνες αιχμής Δεκέμβριο και Ιανουάριο.

Ο κυριότερος λόγος που αυξάνονται οι χρήστες του Σαββατοκύριακου και γενικότερα των βραχείας διάρκειας ταξιδιών αναψυχής είναι η προτίμησή τους να χρησιμοποιήσουν την κύρια άδεια τους, τους καλοκαιρινούς μήνες.

Το 96,6% των τουριστικών γραφείων μας ενημερώνουν ότι παρατηρείται αύξηση στην ανάπτυξη του Χειμερινού Τουρισμού στην Ελλάδα για τα τελευταία 10 χρόνια.

4.5. ΓΕΝΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΜΕΤΡΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΡΘΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ.

Στην Ελλάδα ο χειμερινός τουρισμός, αν και έχει εμφανιστεί εδώ και δεκαετίες, θα μπορούσαμε να πούμε ότι χρειάζεται περαιτέρω ανάπτυξη, προκειμένου να συγκαταλέγεται στις πρώτες προτιμήσεις των τουριστών και ιδίως των ξένων.

Οι Έλληνες που επιλέγουν το χειμερινό τουρισμό είναι ναι μεν αρκετοί σε ποσοστό, αλλά σε σχέση με εκείνους που προτιμούν το θερινό είναι λιγότεροι. Αυτό οφείλεται και στο γεγονός ότι η κύρια άδειά τους από τις εργασίες τους είναι το καλοκαίρι.

Γι' αυτό και θα πρέπει να δοθεί ένα έναυσμα προκειμένου να «μυηθούν» περισσότεροι τουρίστες-καταναλωτές στις αξίες και στις ομορφιές του χειμερινού τουρισμού. Πρέπει να δημιουργηθούν σύγχρονες τουριστικές εγκαταστάσεις στις περιοχές που μπορεί να αναπτυχθεί ο χειμερινός τουρισμός, οι οποίες θα είναι εναρμονισμένες με το φυσικό περιβάλλον και την πολιτιστική κληρονομιά κάθε περιοχής. Σ' αυτό μπορεί να βοηθήσει και το ίδιο το κράτος, το οποίο με τα προγράμματα κοινωνικού τουρισμού που επιδοτεί, μπορεί να δώσει μια σημαντική ώθηση στην ανάπτυξη του χειμερινού τουρισμού.

Επιπροσθέτως, η ανάπτυξη του χειμερινού τουριστικού ρεύματος στην χώρα μας πρέπει να θεωρείται σαν μια κοινή προσπάθεια τόσο της πολιτείας, όσο και του ιδιωτικού τομέα που έχει αρχίσει να πραγματοποιείται σταδιακά.

Πρώτο σημείο που χρήζει άμεσης αναβάθμισης είναι η γενική υποδομή της χώρας.

Α.) Δημόσια υποδομή (αεροδρόμια, λιμάνια, δρόμοι, δημόσιες μεταφορές, νερό, ρεύμα, σκουπίδια, επικοινωνίες.)

Η συνεργασία με τους αρμόδιους φορείς, δημοσίου δικαίου, τόσο σε κεντρικό όσο και σε επίπεδο περιφερειακής, νομαρχιακής και τοπικής αυτοδιοίκησης οι οποίες ενδιαφέρονται για την προώθηση του χειμερινού τουρισμού. Μπορεί να βοηθήσει στην προβολή, προώθηση και δημιουργία κινήτρων για την ανάπτυξη του χειμερινού τουρισμού.

Οι δημόσιοι φορείς τουρισμού αν και «κόπτονται» για την ανάπτυξη του εναλλακτικού τουρισμού και χρηματοδοτούν πολλές μορφές του, στην πραγματικότητα αποτελούν το δεύτερο μετά τους τουριστικούς επιχειρηματίες στήριγμα του μαζικού τουρισμού γιατί αποφέρει μεγάλα οφέλη, συναλλαγματικά ή φορολογικά, που μπορεί να χρησιμοποιήσει η πολιτεία κατά το δοκούν. Η πολιτεία είναι άλλωστε, ο μεγάλος χορηγός, που με τα δάνεια ευκαιρίας που χορήγησε, τις φορολογικές απαλλαγές και τα κίνητρα της τουριστικής ανάπτυξης που καθιέρωσε έθεσε τα θεμέλια του μαζικού τουρισμού.

Β.)Ιδιωτική υποδομή (καταλύματα, εστιατόρια, τουριστικά καταστήματα, ενοικιάσεις αυτοκινήτων)

Στον ιδιωτικό τομέα θα πρέπει να υπάρξει μεγαλύτερο ενδιαφέρον από πλευράς των ιδιωτών επιχειρηματιών για επιμόρφωση δική τους αλλά και του προσωπικού τους έτσι ώστε να εξειδικευτούν στο αντικείμενο που καλούνται να υπηρετήσουν. Ένας λόγος για τον οποίο οι ιδιώτες επιχειρηματίες δεν εκδηλώνουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για ανάπτυξη των επενδύσεων τους, είναι ότι οι επενδύσεις σ' αυτούς τους χώρους δεν είναι ιδιαίτερα αποδοτικές, λόγω της διαφορετικότητας από χρόνο σε χρόνο, των καιρικών συνθηκών. Επίσης δεν εξαντλούν όλες τις μορφές επένδυσης στον χειμερινό τουρισμό και δεν αξιοποιούν πλήρως τα ευρωπαϊκά προγράμματα στον τομέα αυτό. Σε αυτό λοιπόν το σημείο χρειάζεται να ενημερώσει και να πείσει η αυτοδιοίκηση τους πολίτες πως πρέπει να εξασφαλίσουν τα απαιτούμενα προγράμματα από τους αρμόδιους φορείς για την οικονομική υποστήριξη τους.

Από τα συμπεράσματα της έρευνας προκύπτει ότι τα πακέτα χειμερινού τουρισμού (ιδιαίτερα του χιονοδρομικού τουρισμού) έχουν υψηλό κόστος. Στα πλαίσια μιας προσπάθειας να μειωθεί το πρόβλημα του υψηλού κόστους η Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς (Γ.Γ.Ν.Γ.) προσφέρει τριήμερα πακέτα αποδράσεων στα χιονοδρομικά κέντρα Παρνασσού κ Καλαβρύτων, καθώς και στο χιονοδρομικό κέντρο 3-5 Πηγάδια.

Ακόμη, θα πρέπει η Ελλάδα εκτός από θερινός τουριστικός προορισμός, να προβάλλεται στις διεθνείς τουριστικές εκθέσεις και σαν χειμερινός προορισμός, ώστε να προσελκύσουμε και αλλοδαπούς τουρίστες.

Επίσης, παρόλο που υπάρχουν αρκετοί σύλλογοι που ασχολούνται με τις τουριστικές δραστηριότητες, που μπορεί να αναπτύξει κανείς κατά τη χειμερινή περίοδο, λίγοι είναι αυτοί που τους γνωρίζουν. Θα πρέπει να υπάρξει μια οργανωμένη διαφημιστική καμπάνια, ώστε το καταναλωτικό κοινό να τους γνωρίσει και να μπορεί να έρθει σε επαφή μαζί τους.

Συνάμα, κύριος στόχος μετά την ανάπτυξη του χειμερινού τουρισμού, θα πρέπει να είναι ο σεβασμός στο περιβάλλον και στον άνθρωπο. Διότι, αν χαθούν οι ιδιαιτερότητες της φυσικής ομορφιάς της ελληνικής φύσης, επόμενο είναι να εξαλείψει και η μορφή αυτή του τουρισμού.

Γι' αυτό κάθε πρόγραμμα που θα επιλέγεται για την τουριστική ανάπτυξη μιας περιοχής, θα πρέπει να διερευνάται καλά, προκειμένου να υπηρετήσει τους αρχικούς στόχους ανάπτυξης μιας περιοχής και όχι οι περιοχές να θυσιάζονται στο βωμό του οικονομικού κέρδους και μόνο.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Ο χειμερινός τουρισμός είναι μια μορφή, η οποία επιδέχεται περαιτέρω ανάπτυξη στη χώρα μας και αυτή η ανάπτυξη επιβάλλεται να πραγματοποιηθεί, ώστε σαν χώρα να μπορούμε να ανταγωνιστούμε άλλες χώρες που έχουν ήδη αναπτύξει αυτή την τουριστική μορφή.

Αυτή η ανάπτυξη όμως πρέπει να γίνει με μελέτη και σεβασμό, ώστε να αποφευχθούν πιθανές ανεξέλεγκτες καταστροφές στο φυσικό περιβάλλον. Πρέπει να διέπεται από αρχές σύμφωνες με το φυσικό περιβάλλον κάθε περιοχής, την ιδιοσυγκρασία των κατοίκων της και τις αρχές του λεγόμενου βιώσιμου τουρισμού.

Έτσι, και ο χειμερινός τουρισμός θα αναπτυχθεί σωστά και οι περιοχές στις οποίες θα αναπτυχθεί θα ανθίσουν οικονομικά και κυρίως όλα αυτά θα γίνουν με τρόπο που θα αναδείξει τα γεωφυσικά-πολιτιστικά στοιχεία της κάθε περιοχής, αντί να τα εξαφανίσει.

Και όλα αυτά πρέπει να γίνουν έτσι ώστε και οικονομική άνθηση να επέλθει στη χώρα, αλλά κυρίως να μπορέσουμε να προσφέρουμε τις φυσικές ομορφιές της χώρας μας και στις επόμενες γενιές που θα ακολουθήσουν, καθώς και να διαιωνίσουμε την πλούσια πολιτισμική κληρονομιά μας.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΜΕΡΟΣ Α

1.ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΑΓΡΑΦΩΝ¹

Το χιονοδρομικό κέντρο Αγράφων βρίσκεται στις ανατολικές πλαγιές του όρους Βουτσικάκι, ύψους 2152μ., της οροσειράς της Νότιας Πίνδου, του νομού Καρδίτσας, σε υψόμετρο 1530μ. Απέχει 5 χλμ. από το χωριό Νεράιδα, που βρίσκεται δίπλα στη λίμνη Πλαστήρα. Από την πόλη της Καρδίτσας απέχει μόλις 28 χλμ. Το χιονοδρομικό κέντρο είναι υπό ανάπτυξη και προσφέρει μεγάλες δυνατότητες.

Διαθέτει μία πίστα αρχαρίων μήκους 300 μ. με συρόμενο αναβατήρα. Επίσης, υπάρχει ορειβατικό καταφύγιο του Ορειβατικού Χιονοδρομικού Ομίλου Καρδίτσας, που μπορεί να φιλοξενήσει έως 25 άτομα.

2.ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΒΑΣΙΛΙΤΣΑΣ²

Το χιονοδρομικό κέντρο Βασιλίτσας βρίσκεται στο ομώνυμο βουνό, ύψους 2249μ., της βόρειας Πίνδου στο νομό Γρεβενών σε υψόμετρο 1720μ. Συγκεκριμένα στη θέση Διάσελο ανάμεσα στον ορεινό όγκο της Γομάρας και της Βασιλίτσας. Απέχει από την πόλη των Γρεβενών 45 χλμ. ενώ από τη Θεσσαλονίκη 245 χλμ. Ξεκίνησε τη λειτουργία του το 1975 με την ίδρυση του Χιονοδρομικού Συλλόγου Γρεβενών και η μέχρι σήμερα εξέλιξή του υπήρξε ραγδαία. Θεωρείται από τα μεγαλύτερα χιονοδρομικά κέντρα της Ελλάδας.

Διαθέτει συνολικά 18 πίστες διαφόρων βαθμών και δυσκολιών, που αρχίζουν από ύψος 1650μ. και φτάνουν στα 2115μ. Ο προσανατολισμός τους είναι βόρειος – βορειοδυτικός και είναι κατάλληλος για αρχάριους και μέτριους σκιέρ.

Το χιονοδρομικό κέντρο είναι χωρισμένο στο πάνω και στο κάτω:

- Το πάνω έχει τρεις καινούργιους (από το 2000) αναβατήρες καθώς επίσης και δύο σαλέ, το Δίστρατο που είναι το κεντρικό σαλέ και είναι

^{1, 2} Περιοδικό «Χειμερινές Αποδράσεις», τεύχος 2004-2005

πρόσφατα ανακαινισμένο και το ορειβατικό καταφύγιο με μία καντίνα. Το σαλέ Δίστρατο είναι ξύλινης κατασκευής με κορμούς δέντρων, ενώ στο ισόγειό του λειτουργεί καφετέρια και στον πρώτο όροφο εστιατόριο. Υπάρχει δυνατότητα διανυκτέρευσης εκεί.

- Το κάτω χιονοδρομικό πρωτολειτούργησε το 1994 και έχει τις πιο μεγάλες πίστες. Τις καθημερινές λειτουργεί μόνο ο ένας αναβατήρας, ενώ διαθέτει συνολικά επτά αναβατήρες (1 τριθέσιο εναέριο, 1 διθέσιο εναέριο, 3 συρόμενους και 2 baby lifts):

- i. *Μέγας Αλέξανδρος*: Διθέσιος αναβατήρας, μήκους 1000μ., με δυνατότητα μεταφοράς 1400 ατόμων ανά ώρα. Οι πίστες που κατεβαίνουν παράλληλα με αυτόν τον αναβατήρα χαρακτηρίζονται μαύρες, καθώς είναι από τις πιο δύσκολες. Εδώ μπορούν να πραγματοποιηθούν και αγώνες για την Παγκόσμια Ομοσπονδία του Σκι.

- ii. *Χρήστος Μιγδάνης*: Στον αναβατήρα αυτό ξεκινά και η ομώνυμη πίστα μήκους 900 μέτρων. Ο χαρακτηρισμός της είναι ανάμικτα μπλε και κόκκινος, αφού παρουσιάζονται κατά το κατέβασμα κάποιες δυσκολίες.

- iii. *Τυμφαία*: Εξυπηρετείται από τον αναβατήρα Χρήστος Μιγδάνης και το κατέβασμά της γίνεται σε παράλληλη πορεία με αυτόν. Έχει μήκος 900 μ., και στο κατέβασμα θα συναντήσετε διάφορες δυσκολίες που κάνουν την πίστα στα πρώτα 300 μέτρα να χαρακτηρίζεται ως μαύρη, ενώ τα υπόλοιπα 600 κόκκινη.

- iv. *Φίλιππος – Δρόμος*: Τριθέσιος αναβατήρας, μήκους 970 μέτρων και δυνατότητα μεταφοράς 1800 ατόμων την ώρα. Η πίστα που ξεκινά από τον αναβατήρα αυτόν χαρακτηρίζεται κόκκινη, έχει μήκος 1860 μέτρα και είναι ιδανική για μέτριους σκιέρ. Μαζί με την πίστα Λίμνες με την οποία τέμνεται δημιουργούν την μεγαλύτερη πίστα στην Ελλάδα με μήκος 3860 μέτρα.

- v. *Λίμνες*: Πίστα μήκους 2000 μέτρων με επίπεδο δυσκολίας κόκκινο και μπλε. Ξεκινά από την κορυφή του αναβατήρα Αλέξανδρος και καταλήγει στην κορυφή του αναβατήρα Φίλιππος.

- vi. *Ελίμεια 1&2, με αναβατήρα Ski-lift*: Οι πίστες κατεβαίνουν αριστερά και δεξιά του ομώνυμου αναβατήρα και είναι χαρακτηρισμένες ως κόκκινες, αφού είναι δύσκολες. Ακόμη μπορούν να χρησιμοποιηθούν και για νυχτερινό σκι καθώς φωτίζονται.

vii. *Δίστρατο*: Κόκκινη πίστα με μήκος 1600 μέτρα. Ξεκινά από το υψηλότερο σημείο του χιονοδρομικού και μετά από 500 μέτρα συναντάει την Ελίμεια 1.

viii. *Συνδετική*: Από το όνομά της φαίνεται πως η πίστα αυτή δημιουργήθηκε για να ενώσει τα δύο χιονοδρομικά κέντρα. Ξεκινά από την αφετηρία του αναβατήρα Ελίμεια και καταλήγει στον αναβατήρα Μ. Αλέξανδρος. Έχει μήκος 700 μέτρα και χαρακτηρίζεται ως κόκκινη.

ix. *Δάσος*: Και αυτή αποτελεί συνδετική πίστα η οποία συνδέει τη βάση του τριθέσιου αναβατήρα Φίλιππος με την Ελίμεια. Έχει μήκος 2000 μέτρα και χαρακτηρίζεται και αυτή με κόκκινο και μπλε, αφού είναι ανάμεικτης δυσκολίας.

x. *Half – pipe*: Πίστα ιδανική για τους λάτρεις του Snowboard.

xi. *Baby Lift 1*: Πίστα αρχαρίων μήκους 300 μέτρων και χαρακτηρισμό πράσινη.

xii. *Baby Lift 2*: Βρίσκεται ανάμεσα από το σαλέ και την αφετηρία του συρόμενου αναβατήρα Χρήστος Μιγδάνης. Είναι πίστα αρχαρίων μόλις 250 μέτρων.

Η Βασιλίτσα ξεχωρίζει για τις δυνατότητες που προσφέρει σε διαδρομές εκτός πίστας. Ακόμη, οι snowboarder βρίσκουν τις συνθήκες του χιονοδρομικού κέντρου ξεχωριστές. Διαθέτει σαλέ για διαμονή, εστιατόριο, καφέ – μπαρ, σχολές για σκι και καταστήματα εξοπλισμού. Τέλος, Παρασκευή και Σάββατο η κεντρική πίστα φωτίζεται για νυκτερινό σκι.

3.ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΑΤΟΧΩΡΙΟΥ¹

Το χιονοδρομικό κέντρο Ελατοχωρίου βρίσκεται στα Πιέρια Όρη στη βορειανατολική τους πλευρά. Πρόκειται για το νεότερο χιονοδρομικό κέντρο, αφού λειτούργησε επίσημα τη σεζόν 2001-2002. Απέχει από την Κατερίνη 36 χλμ., από τη Θεσσαλονίκη 105 χλμ. και από τη Λάρισα 120 χλμ. Η βάση του βρίσκεται σε υψόμετρο 1400 μέτρων στη θέση «Παπά Χωράφι» και καταλήγει σε υψόμετρο 1750 μέτρων στη θέση «Λιθαρίστα».

¹ Περιοδικό «Χειμερινές Αποδράσεις», τεύχος 2004-2005

Διαθέτει τέσσερις αναβατήρες, ένα εναέριο και τρεις συρόμενους, οι οποίοι εξυπηρετούν έξι πίστες:

- *Πίστα Ερατώ*: Πράσινη πίστα μήκους 1500 μέτρων, η οποία απλώνεται γύρω από το χιονοδρομικό κέντρο. Βρίσκεται στην αριστερή πλευρά του εναέριου αναβατήρα.

- *Πίστα Καλλιόπη*: Μπλε πίστα με μήκος 800 μέτρα και βρίσκεται δεξιά του καινούργιου συρόμενου αναβατήρα.

- *Πίστα Κλειώ*: Κόκκινη πίστα που βρίσκεται στη δεξιά πλευρά του διθέσιου αναβατήρα. Έχει μήκος 1500 μέτρα και σε πολλά σημεία η κλίση της είναι 42%.

- *Πίστα Πολύμνια*: Πράσινη πίστα με μήκος 2200 μέτρα, η οποία συναντά την Ερατώ και στο σύνολό τους κάνουν μία πίστα 4700 μέτρων, που θεωρείται η μεγαλύτερη πίστα για αρχάριους στην Ελλάδα.

- *Πίστα Αρχάριων 1*: Πολύ εύκολη πίστα μήκους 200 μέτρων, δίπλα από το σαλέ στο baby lift.

- *Πίστα Αρχάριων 2*: Πράσινη πίστα αποκλειστική για σχολές σκι μήκους 200 μέτρων.

Στο χιονοδρομικό κέντρο υπάρχει χώρος στάθμευσης αυτοκινήτων, εξοπλισμένο ιατρείο με γιατρό, εκχιονιστικό μηχάνημα, κτίριο υποδοχής των επισκεπτών διήμερευσης «ΣΑΛΕ», σχολές σκι και καταστήματα ενοικίασης και πώλησης χιονοδρομικού εξοπλισμού.

4.ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΚΑΪΜΑΚΤΣΑΛΑΝ¹

Βρίσκεται στο όρος Καϊμακτσαλάν (Βόρας) του νομού Πέλλας, σε υψόμετρο 2524 μέτρων. Το όνομά του σημαίνει λευκή κορυφή. Η προσέγγισή του γίνεται μέσω της Έδεσσας και του χωριού Παναγίτσα. Απέχει 45 χλμ. από την πόλη της Έδεσσας, 135 χλμ. από τη Θεσσαλονίκη και 570 χλμ. από την Αθήνα. Είναι το υψηλότερο χιονοδρομικό κέντρο της χώρας, με την πιο παρατεταμένη διάρκεια λειτουργίας μέσα στο χρόνο και διαθέτει την καλύτερη ποιότητα χιονιού, λόγω της μεγάλης απόστασης από τη θάλασσα.

¹ Περιοδικό «Χειμερινές Αποδράσεις», τεύχος 2004-2005

Το χιονοδρομικό κέντρο Καϊμακτσαλάν έχει 14 πίστες και 7 αναβατήρες, με κάθε βαθμό δυσκολίας, εκ των οποίων δύο είναι αγωνιστικές.:

- ❖ *Σαραντόβρυση*. Διθέσιος εναέριος αναβατήρας μήκους 1600 μέτρων και υψομετρικής διαφοράς 250 μέτρων. Οι πίστες που εξυπηρετεί αυτός ο αναβατήρας είναι οι πίστες 2, 3 και 4, καθώς και την R2 αγωνιστική.

- ❖ Η *πίστα 2* έχει μήκος 2200 μέτρα. Είναι η μεγαλύτερη και πιο διασκεδαστική πίστα και έχει βαθμό δυσκολίας μπλε.

- ❖ Η *πίστα 3* είναι μήκους 2000 μέτρων και έχει βαθμό δυσκολίας κόκκινο. Στο κατέβασμά της συναντάμε την πίστα 4.

- ❖ Η *πίστα 4* έχει μήκος 1800 μέτρα και χαρακτηρίζεται επίσης κόκκινη. Αποτελεί ιδανική πίστα για προχωρημένους χιονοδρόμους.

- ❖ Η R2 είναι αγωνιστική και χρησιμοποιείται για αγώνες και προπονήσεις συλλόγων.

- ❖ *Κρέμαση* : Διθέσιος συρόμενος αναβατήρας, μήκους 900 μέτρων και υψομετρικής διαφοράς 280 μέτρων. Εξυπηρετεί τις πίστες 1, 5, 6, R3 και την πίστα για snow tubing.

- ❖ Η *πίστα 5* έχει μήκος 1200 μέτρα με κόκκινο βαθμό δυσκολίας. Είναι μία όμορφη διαδρομή για γνώστες του σκι.

- ❖ Η *πίστα 6* είναι μήκους 1000 μέτρων και με κόκκινο βαθμό δυσκολίας και αυτή.

- ❖ Η *πίστα 1* έχει μήκος 1200 μέτρα και χαρακτηρίζεται σαν μπλε. Στο τέλος της πίστας συναντάμε την κορυφή του αναβατήρα «Σαραντόβρυση», την αρχή των πιστών 2, 3 και τον χιονοδιάδρομο που μας επιστρέφει στην βάση του αναβατήρα «Κρέμαση».

- ❖ Η αγωνιστική *πίστα R3* είναι προς την πίστα 6 και κινείται μεταξύ της πίστας 5 και 6.

- ❖ Τα *Snow Tubing* είναι κατέβασμα διαδρόμων με tubes σε ειδικά διαμορφωμένες πίστες. Είναι πολύ διασκεδαστικό και ιδανικό για μικρούς και μεγάλους. Στην πίστα αυτή βρίσκεται και ο μοναδικός αναβατήρας στην Ελλάδα με σύστημα αυτόματης απελευθέρωσης για την καλύτερη χρήση από τους επιβάτες.

❖ *Μετερίζι*. Συρόμενος αναβατήρας μονοθέσιος και μήκους 500 μέτρων. Εξυπηρετεί τις πίστες 7 και 8, την αγωνιστική R1 και την πίστα snow board ή fun park.

❖ Η *πίστα 7* είναι μήκους 1000 μέτρων και χαρακτηρίζεται με μπλε, δηλαδή εύκολη.

❖ Η *πίστα 8* είναι μήκους 700 μέτρων και με βαθμό δυσκολίας κόκκινο.

❖ Η *πίστα R1* είναι αγωνιστική. Κινείται από την αριστερή πλευρά και χρησιμοποιείται για αγώνες και προπονήσεις συλλόγων.

❖ Τέλος, η *πίστα Snow board ή fun park* είναι ειδικά διαμορφωμένη για τους λάτρεις του snowboard. Υπάρχουν άτομα που παρακολουθούν όσους τη χρησιμοποιούν. Διαθέτει εμπόδια με μπάρες, δοκούς και τούμπες ειδικά διαμορφωμένες για άλματα. Έχει έκταση 4000 μέτρα και βρίσκεται πάνω από το σαλέ, ανάμεσα στις πίστες 7 και 8. Είναι σχεδιασμένη τόσο για την εκτέλεση διασκεδαστικών παιχνιδιών, όσο και για την διεξαγωγή αγώνων.

Στο χιονοδρομικό κέντρο του Καϊμακτσαλάν διατίθεται ηλεκτρονικό χρονόμετρο για αγώνες, που λειτουργεί καθημερινά. Επίσης, υπάρχουν πίστες για Lang Lauf, ski doo και curling, snowmobile race- track και snow games, καθώς και δυνατότητα νυχτερινού σκι. Ακόμη, υπάρχει σαλέ σε υψόμετρο 2050 μ., που μπορεί να φιλοξενήσει ως 80 άτομα, εστιατόριο, καφέ – μπαρ, καταστήματα ενοικίασης εξοπλισμού, σχολή σκι και καταστήματα με παραδοσιακά προϊόντα της περιοχής.

5.ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΚΑΛΑΒΡΥΤΩΝ (ΧΕΛΜΟΣ)¹

Το χιονοδρομικό κέντρο Καλαβρύτων (Χελμός) βρίσκεται στο βουνό Αρόνια (Χελμός), ύψους 2355μ., του νομού Αχαΐας, στην τοποθεσία Βαθιά Λάκκα και σε υψόμετρο 1650μ. – 2340μ. Απέχει από τα Καλάβρυτα 15 χλμ., από την Πάτρα 103 χλμ. και από την Αθήνα 203 χλμ. Πρωτολειτούργησε στα 1988 και διαχειρίζεται από τη Δημοτική Αρχή του Δήμου Καλαβρύτων. Είναι από τα μεγαλύτερα και αρτιότερα χιονοδρομικά κέντρα της χώρας μας.

¹ Περιοδικό «Χειμερινές Αποδράσεις», τεύχος 2004-2005

Διαθέτει δώδεκα πίστες συνολικού μήκους 20 χλμ., οι οποίες καλύπτουν κάθε βαθμό δυσκολίας:

✓ *Αχιλλέας*: Με εναέριο τριθέσιο αναβατήρα, με μήκος 800 μέτρα και απευθύνεται σε μέτριους σκιέρ. Αξίζει να αναφερθεί ότι η πίστα αυτή έχει φωτισμό και κάθε Σάββατο βράδυ διεξάγεται νυχτερινό σκι.

✓ *Άρτεμις 1*: Έχει εναέριο διθέσιο αναβατήρα μήκους 1900 μέτρων και ανάμεικτο βαθμό δυσκολίας (900 μέτρα κόκκινος και τα υπόλοιπα πράσινο και μπλε).

✓ *Άρτεμις 2*: Με βαθμό δυσκολίας μαύρο (πολύ δύσκολη) και με μήκος 800 μέτρα. Είναι η αγαπημένη πίστα των καλών σκιέρ, γιατί είναι πάντα καλοστρωμένη και με πολύ καλή ποιότητα χιονιού.

✓ *Άρτεμις 3*: Πίστα μήκους 1500 μέτρων με βαθμό δυσκολίας μπλε και κόκκινο.

✓ *Στόγα 1*: Πίστα με εναέριο διθέσιο αναβατήρα, μήκους 1400 μέτρων, με βαθμό δυσκολίας στα πρώτα 900 μέτρα δύσκολη, ενώ στα υπόλοιπα 500 ο βαθμός γίνεται πράσινος γιατί περνά μέσα από το πλατό της Βαθιάς Λάκκας.

✓ *Στόγα 2*: Κόκκινη, πολύ καλή πίστα με μήκος 2300 μέτρα. Στην πίστα βρίσκεται το Τηλεσκόπιο Αρίσταρχος το οποίο όταν θα λειτουργήσει θα αποτελέσει το μεγαλύτερο τηλεσκόπιο στα Βαλκάνια και ένα από τα πιο ισχυρά στον κόσμο.

✓ *Δάφνη 1*, (ski lift): Μήκους 2000 μέτρων με ανάμεικτο βαθμό δυσκολίας μπλε και κόκκινο.

✓ *Δάφνη 2*: Πίστα μήκους 1250 μέτρων περίπου και βρίσκεται στη συνέχεια της πίστας Δάφνη 1. Χαρακτηριστικό της είναι ότι πάντα καλοστρωμένη και είναι ιδανική για τους μέτριους σκιέρ.

✓ *Θέτις 1*: Βρίσκεται στα αριστερά του ομώνυμου αναβατήρα και έχει μήκος 800 μέτρα. Έχει καλή ποιότητα χιονιού και αποτελεί μία από τις καλύτερες πίστες.

✓ *Θέτις 2*: Διακρίνεται από μπλε βαθμό δυσκολίας και είναι στην αντίθετη κατεύθυνση από τη Θέτιδα 1. Συγκεντρώνει πάντα πολύ κόσμο.

✓ *Ηρακλής 1*: Έχει μήκος 160 μέτρα (baby lift) και βρίσκεται στη Βαθιά Λάκκα. Είναι πίστα αρχάριων, με βαθμό δυσκολίας πράσινο. Εδώ βρίσκεται και το Snowboard Fun Park.

✓ *Ερμής 1*: Πίστα αρχάριων μήκους 150 μέτρων (baby lift), με βαθμό δυσκολίας πράσινο. Βρίσκεται στη θέση Ξερόκαμπος, δίπλα στο parking.

✓ *Πήγασος*: Snow tubes – πάρκο.

Το χιονοδρομικό κέντρο Χελμού διαθέτει ακόμα διαδρομές εκτός πίστας, cross country ski και ορειβατικού σκι. Επίσης, υπάρχουν chalet με εστιατόρια, δύο υπαίθρια μπαρ, καταστήματα ενοικίασης και πώλησης εξοπλισμού καθώς και σχολές εκμάθησης σκι. Τέλος, υπάρχει μεγάλος χώρος στάθμευσης αυτοκινήτων.

6.ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΚΑΡΠΕΝΗΣΙΟΥ

(ΤΥΜΦΡΗΣΤΟΣ)¹

Το χιονοδρομικό κέντρο Βελουχιού βρίσκεται στο βουνό Τυμφρηστός, σε υψόμετρο 2315 μέτρων, του νομού Ευρυτανίας. Από την πόλη του Καρπενησίου, ασφαλτοστρωμένος δρόμος 12 χλμ. ανεβάζει τον επισκέπτη σε υψόμετρο 1800 μέτρων στην τοποθεσία Διαβολότοπος (Βελούχι), όπου βρίσκονται οι χιονοδρομικές εγκαταστάσεις. Από την Αθήνα απέχει 284 χλμ. και από τη Θεσσαλονίκη 368 χλμ. Είναι το πρώτο ιδιωτικό χιονοδρομικό κέντρο που λειτούργησε στην Ελλάδα. Δημιουργήθηκε το 1974 από δύο πρωτοπόρους του σκι, τον Τάκη Φλέγκα και τον Θάνο Κλαουδάτο. Τη διαχείριση του κέντρου σήμερα έχει αναλάβει ανώνυμη εταιρεία με μετόχους το Δήμο και τη Νομαρχία.

Το χιονοδρομικό κέντρο διαθέτει 12 πίστες διαφόρων επιπέδων δυσκολίας και 6 αναβατήρες. Επίσης, διαθέτει 3 μηχανήματα αποχιονισμού, 2 διάστρωσης πιστών (Rat rack) και 4 μηχανοκίνητα έλκηθρα χιονιού (scooters).

ο *Τάκης Φλέγκας*: Εναέριος διαθέσιος αναβατήρας, μήκους 500 μέτρων και υψομετρικής διαφοράς 70 μέτρων. Η ομώνυμη πίστα ξεκινά από τον αναβατήρα και καταλήγει στην αφετηρία των αναβατήρων.

ο *Θησέας & Άνεμος 1*: Εναέριος διαθέσιος αναβατήρας, υψομετρικής διαφοράς 220 μέτρων και μήκους 1150 μέτρων. Η πίστα ξεκινά από αυτόν τον αναβατήρα, έχει μήκος 400 μέτρα και χαρακτηρίζεται πράσινη.

¹ Περιοδικό «Χειμερινές Αποδράσεις», τεύχος 2004-2005

ο Άνεμος 2: Αναβατήρας διθέσιος, μήκους 1100 μέτρων και υψομετρικής διαφοράς 140 μέτρων. Η πίστα βρίσκεται κάτω από το συγκεκριμένο αναβατήρα, χαρακτηρίζεται μαύρη και έχει μήκος 300 μέτρα.

ο Άνεμος 1α : Είναι ιδανική πίστα για καλούς σκιέρ, μήκους 1100 μέτρων, που κατεβαίνει κάτω από τον αναβατήρα Άνεμο 1. Δίπλα της βρίσκεται η πίστα Άνεμος 1β, η οποία όμως χαρακτηρίζεται μπλε και έχει μήκος 300 μέτρα. Είναι ιδανική για πολύ καλούς σκιέρ.

ο Άνεμος 2 – Θησέας: Ξεκινά από το τέρμα του αναβατήρας Άνεμος 2 και καταλήγει στην αφετηρία του αναβατήρα Ηρακλής 1. Χαρακτηρίζεται από μπλε και κόκκινο χρωματισμό και έχει μήκος 1500 μέτρα.

ο Θησέας: Συρόμενος αναβατήρας, υψομετρικής διαφοράς 100 μέτρων και με μήκος 670 μέτρα. Η πίστα έχει μήκος 600 μέτρα και κατεβαίνει αριστερά του συγκεκριμένου αναβατήρα. Χαρακτηρίζεται μπλε και πράσινη. Ιδανική για αυτούς που έχουν μόλις περάσει το στάδιο του αρχαρίου.

ο Ηρακλής: Συρόμενος με υψομετρική διαφορά 270 μέτρα και μήκος 1000 μέτρα. Οι πίστες που κατεβαίνουν από αυτόν τον αναβατήρα είναι τρεις. α)Ο Ηρακλής 1 αποτελεί την πιο δύσκολη πίστα του χιονοδρομικού κέντρου, είναι χαρακτηρισμένη μαύρη, έχει μήκος 800 μέτρα και ξεκινά από την κορυφή του αναβατήρα από την αριστερή του πλευρά και καταλήγει στη βάση του. β)Η πίστα Ηρακλής 2 κατεβαίνει δεξιά του αναβατήρα, είναι κόκκινη και με μήκος 800 μέτρα. γ)Η πίστα Ηρακλής 3 είναι επίσης κόκκινη με μήκος 1200 μέτρα. Ξεκινά από την κορυφή του αναβατήρα και καταλήγει στο σαλέ.

Στο χιονοδρομικό κέντρο Βελουχίου υπάρχει chalet με δυνατότητα φιλοξενίας 100 ατόμων, εστιατόριο, μπαρ και ιατρείο. Ακόμη, διαθέτει καταστήματα πωλήσεων και ενοικιάσεων ski και snowboard. Τέλος, η σχολή ski, snowboard και cross country διαθέτει δικό της συρόμενο lift για ενήλικες και παιδιά σε ειδικά διαμορφωμένους χώρους. Δίνονται κάρτες παρακολούθησης μαθημάτων και διπλώματα αποφοίτησης.

ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΛΑΪΛΙΑ¹

Βρίσκεται στο βουνό Βροντού του νομού Σερρών. Είναι προέκταση του Όρβηλου, αλλά αποτελεί ξεχωριστό βουνό. Το χιονοδρομικό κέντρο Λαϊλιά Σερρών βρίσκεται σε υψόμετρο 1600 μέτρων και απέχει από την πόλη των Σερρών 27 χλμ., ενώ από τη Θεσσαλονίκη 110 χλμ.

Δημιουργήθηκε το 1978 από τον Ορειβατικό Σύλλογο Σερρών και διαθέτει 2 πίστες και 2 συρόμενους αναβατήρες.:

Η *πίστα Εμμανουήλ Παππά* είναι στην ουσία η μοναδική πίστα του κέντρου, με συνολικό μήκος 1250 μέτρα. Είναι χαρακτηρισμένη ως μπλε και κόκκινη, αφού ο σκιέρ μπορεί να αντιμετωπίσει κάποιες δυσκολίες στο κατέβασμά της. Εξυπηρετείται από τους δύο αναβατήρες.

Ο ένας αναβατήρας έχει μήκος 850 μέτρα και δυνατότητα μεταφοράς 720 ατόμων ανά ώρα, ενώ ο δεύτερος έχει μήκος 230 μέτρα και δυνατότητα μεταφοράς 350 ατόμων ανά ώρα. Και οι δύο είναι συρόμενοι.

Υπάρχει ακόμα μία *πίστα για αρχάριους*, χαρακτηρισμένη ως πράσινη και μήκους 250 μέτρων. Η πίστα αυτή συμπεριλαμβάνεται στην πρώτη, με τη διαφορά ότι έχει το δικό της αναβατήρα και χρησιμοποιείται κυρίως από τους μαθητές του σκι.

Τέλος, η *πίστα αντοχής* που διαθέτει το χιονοδρομικό και η οποία είναι αναγνωρισμένη από την Παγκόσμια Ομοσπονδία Σκι έχει μήκος 10 χιλιόμετρα και σε αυτήν διεξάγονται πολλοί αγώνες δρόμων αντοχής και διάθλου 2500 μ., 5000μ., 7500μ. και 10000μ.

Στο χιονοδρομικό κέντρο υπάρχει το ορειβατικό καταφύγιο του Ε.Ο.Σ Σερρών «Χρήστος Καραμπορούνης», που διαθέτει κοιτώνες, εστιατόριο, καφέ και δυνατότητα ενοικίασης εξοπλισμού. Υπάρχουν ακόμα σχολές σκι και snowboard. Οι πίστες έχουν ανοιχτεί μέσα σε δάσος από οξιές και έλατα. Λειτουργεί Σαββατοκύριακα και αργίες και η βασική πίστα διαθέτει φωτισμό για νυχτερινό σκι.

¹ Περιοδικό «Χειμερινές Αποδράσεις», τεύχος 2004-2005

8.ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΜΑΙΝΑΛΟΥ¹

Το χιονοδρομικό κέντρο Μαινάλου βρίσκεται στο όρος Μαίναλο, ύψους 1981μ., του νομού Αρκαδίας και συγκεκριμένα στο οροπέδιο της Οστρακίνας, ύψους 1550 μέτρων. Απέχει από την Τρίπολη 28 χλμ. και από την Αθήνα 210 χλμ. Μέσω του αυτοκινητόδρομου Κορίνθου – Τριπόλεως, η απόσταση από την Αθήνα μέχρι το χιονοδρομικό κέντρο μπορεί να καλυφθεί σε 2:30 ώρες. Μετά τα διόδια, στο ύψος του χωριού Νεστάνη, αφήνουμε τον αυτοκινητόδρομο για Τρίπολη και στρίβουμε δεξιά στην ένδειξη Βυτίνα. Ο επόμενος στόχος είναι ο κόμβος στο χωριό Καρδάρας, όπου μπαίνουμε αριστερά για το χιονοδρομικό κέντρο. Συνδέεται ακόμα και με άσφαλο με την Βυτίνα.

Διαθέτει οχτώ πίστες και τέσσερις αναβατήρες:

- *Αγνώ:* Είναι η πίστα της σχολής με μήκος 100 μέτρα και βρίσκεται δίπλα στο σαλέ.
- *Αλέξια:* Θεωρείται από τις πιο εύκολες πίστες., αφού σε όλο το μήκος της είναι μπλε και έχει μήκος 800 μέτρα.
- *Ανύτη:* Πράσινη πίστα με μήκος 400 μέτρα. Βρίσκεται στην αριστερή πλευρά του αναβατήρα Αρκτούρος.
- *Ερατώ:* Με μήκος 1800 μέτρα, θεωρείται η μεγαλύτερη πίστα του χιονοδρομικού. Η διαδρομή της ξεκινά από την κορυφή της βορινής, περνά από το snow bar και καταλήγει στο πλατό του χιονοδρομικού. Η δυσκολία της είναι χαμηλή και συμβολίζεται με μπλε χρώμα.
- *Καλλιστώ:* Κόκκινη πίστα που ξεκινά και αυτή από το συρόμενο αναβατήρα Αετό και με αριστερή κατεύθυνση. Έχει μήκος 900 μέτρα και καταλήγει με τραβέρσα στην αφετηρία του ίδιου αναβατήρα.
- *Παν:* Θεωρείται η πιο δύσκολη πίστα του κέντρου με μήκος 600 μέτρα. Στο μεγαλύτερο μέρος είναι μαύρη και προς το τέλος γίνεται κόκκινη.
- *Πίτυς:* Είναι η πίστα για αρχάριους με μήκος 200 μέτρων. Ο αναβατήρας της πίστας αυτής (Κριός) χρησιμοποιείται και ως συνδετικός για το σαλέ με τους συρόμενους Αρκτούρο και Αετό.

¹ Περιοδικό «Χειμερινές Αποδράσεις», τεύχος 2004-2005

- *Πολύβιος*: Νέα κόκκινη – μπλε πίστα που ξεκινά από τον αναβατήρα Αετό και έχει αριστερή κατεύθυνση. Είναι μήκους 700 μέτρων και καταλήγει στο Snowboard park.

- *Snowboard park*: Βρίσκεται ανάμεσα στους αναβατήρες Χελώνα και Κριό και είναι πολύ καλά στημένο.

Το χιονοδρομικό κέντρο διαθέτει σαλέ, πλήρως ανακαινισμένο, όπου μπορεί να διανυκτερεύσει κανείς και το οποίο διαθέτει εστιατόριο και κατάστημα ενοικίασης εξοπλισμού. Υπάρχει επίσης το Snow hawk Chalet που αποτελεί στέκι κυρίως των σκιέρ. Ωστόσο μπορούν να ανέβουν σε αυτό και όσοι δεν ασχολούνται με το σκι και να κατέβουν μέχρι το parking στη συνέχεια κάνοντας χρήση του οχήματος Snow bus ή χρήση έλκηθρου μέσα από μια ειδικά διαμορφωμένη πίστα. Εκεί θα βρείτε φαγητό, καφέ, σνακ, ενώ μπορείτε να διαλέξετε κρασιά από μικροπαραγωγούς.

9.ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΠΑΡΝΑΣΣΟΥ¹

Το χιονοδρομικό κέντρο Παρνασσού βρίσκεται στο ομώνυμο βουνό, ύψους 2457μ., στα όρια τριών νομών: Φθιώτιδας, Βοιωτίας και Φωκίδας, σε υψόμετρο 1600 – 2300μ. Είναι το μεγαλύτερο χιονοδρομικό κέντρο της χώρας, αλλά και αυτό που συγκεντρώνει τον περισσότερο κόσμο. Η κατασκευή του ξεκίνησε το 1975 και ολοκληρώθηκε το 1976, όπου άρχισαν να λειτουργούν οι εγκαταστάσεις στα Φτερόλακκα. Το 1981 ολοκληρώθηκε και η κατασκευή των εγκαταστάσεων στα Κελλάρια, ενώ το 1987-1988 μπήκε σε λειτουργία ο Ερμής, το συνδετικό λίφτ μεταξύ Φτερόλακκα – Κελλάρια.

A. ΚΕΛΛΑΡΙΑ

Το χιονοδρομικό κέντρο στα Κελλάρια προσεγγίζεται ευκολότερα από την Αράχωβα, από την οποία απέχει 15 χλμ. Διαθέτει πίστες όλων των βαθμών και δυσκολιών καθώς και την τηλεκαμπίνα Αφροδίτη που συνδέει το πρώτο chalet με το δεύτερο.

- *Πίστα Αφροδίτη*: Είναι η πίστα που ενώνει το parking με το chalet, μήκους 1100 μέτρων και βαθμό δυσκολίας μπλε, αλλά με ιδιαίτερη προσοχή

¹ Περιοδικό «Χειμερινές Αποδράσεις», τεύχος 2004-2005

καθώς υπάρχουν κάποια σημεία που τείνουν μεγάλης προσοχής από τους σκιέρ.

- *Πίστα Αφροδίτη 1*: Πίστα με μήκος 900 μέτρα, που ακολουθεί πορεία κάτω από την τηλεκαμπίνα και με βαθμό δυσκολίας κόκκινο και μπλε.

- *Πίστα Βάκχος 1*: Με τριθέσιο αναβατήρα και δυνατότητα μεταφοράς 500 ατόμων ανά ώρα, η πίστα που έχει μήκος 1300 μέτρα, χαρακτηρίζεται ως μαύρη στα πρώτα 500 μέτρα και στα υπόλοιπα μέτρα συνεχίζεται με μπλε βαθμό δυσκολίας.

- *Πίστα Βάκχος 2*: Βρίσκεται αριστερά του ομώνυμου αναβατήρα, με μήκος 1400 μέτρα και με βαθμό δυσκολίας μπλε στο μεγαλύτερο μέρος αυτής.

- *Πίστα Τηλέμαχος*: Με συρόμενο αναβατήρα, μήκους 585 μέτρων και με δυνατότητα μεταφοράς 300 ατόμων ανά ώρα. Το μήκος της πίστας είναι 1000 μέτρα.

- *Πίστα Αίολος 1*: Με διθέσιο αναβατήρα, μήκους 800 μέτρα και δυνατότητα μεταφοράς 500 άτομα την ώρα. Το μήκος της πίστας είναι 800 μέτρα. Στην αρχή της πίστας υπάρχει ένα κομμάτι εντελώς κόκκινο και στην συνέχεια προχωράει σε εύκολο μπλε. Ωστόσο δεν συνιστάται σε αρχάριους, καθώς φαίνεται εύκολη εξ' όψεως, αλλά στην ουσία δεν είναι καθόλου.

- *Πίστα Αίολος 2*: Και αυτή κινείται δεξιά του αναβατήρα Αίολος, αλλά χαρακτηρίζεται ως μπλε, αφού ξεπερνάει εκείνο το κομμάτι που χαρακτηρίζει κόκκινη την πίστα Αίολος 1.

- *Πίστα Ηρακλής 1*: Με εναέριο τετραθέσιο αναβατήρα, μήκους 1200 μέτρων και με δυνατότητα μεταφοράς 2400 ατόμων ανά ώρα. Η πίστα θέλει ιδιαίτερη προσοχή τουλάχιστον μέχρι το μεσημέρι, αφού εκείνο το σημείο δεν το βλέπει ο ήλιος και υπάρχει μεγάλη πιθανότητα πάγου. Χαρακτηρίζεται κόκκινη τουλάχιστον μέχρι τα πρώτα 700 μέτρα, ενώ συνεχίζεται με μπλε χρώμα για το υπόλοιπο μήκος της.

- *Πίστα Ηρακλής 2*: Έχει μήκος 1600 μέτρα και κινείται από την αριστερή πλευρά των αναβατήρων. Στην πορεία της συναντά την πορεία των πιστών Περικλής και Αίολος.

- *Ερμής*: Με εναέριο αναβατήρα, που οδηγεί στη Φτερόλακκα. Σε κάποιο σημείο ο αναβατήρας αυτός φτάνει τόσο κοντά στο έδαφος που δίνει

τη δυνατότητα σε όποιον θέλει να κατέβει. Από εκεί αρχίζει η κόκκινη – μπλε ομώνυμη πίστα.

▪ *Οδυσσέας*: Με συρόμενο «πιάτο» αναβατήρα, μήκους 800 μέτρων και δυνατότητα μεταφοράς 500 ατόμων ανά ώρα. Είναι μία καταπληκτική κόκκινη πίστα και είναι από τις δυσκολότερες του χιονοδρομικού κέντρου, αλλά και από τις πιο αγαπημένες των επισκεπτών.

▪ *Τηλέμαχος*: Μπλε πίστα αριστερά του ομώνυμου συρόμενου αναβατήρα μήκους 1000 μέτρων.

▪ *Περικλής 1*: Με συρόμενο αναβατήρα μήκους 565 μέτρων και δυνατότητα μεταφοράς 300 ατόμων ανά ώρα. Η πίστα χαρακτηρίζεται με μπλε χρώμα και έχει μήκος 600 μέτρα.

▪ *Περικλής 2*: Είναι η ίδια πίστα με την Περικλής 1, μόνο που κινείται αριστερά του αναβατήρα. Και αυτή έχει μήκος 600 μέτρα και χαρακτηρίζεται από μπλε επίπεδο δυσκολίας.

Στο χιονοδρομικό κέντρο Κελλάρια υπάρχει σαλέ που λειτουργεί μόνο ως εστιατόριο, μπαρ, κατάστημα ενοικίασης και αγοράς εξοπλισμού και σχολές εκμάθησης σκι για αρχάριους και προχωρημένους. Ακόμη υπάρχουν δυνατότητες για εκτός πίστας διαδρομές.

B. ΦΤΕΡΟΛΑΚΚΑ

Το χιονοδρομικό κέντρο στη Φτερόλακκα προσεγγίζεται από την Αράχωβα, αλλά και από την Αμφίκλεια, όπου απέχει μόλις 15 χλμ.

Εδώ το κέντρο διαθέτει έξι αναβατήρες.

□ *Ήρα ή Νο7*: Με εναέριο αναβατήρα μήκους 850 μέτρων, που μεταφέρει από το parking στο σαλέ. Η πίστα έχει μήκος 900 μέτρα και κόκκινο βαθμό δυσκολίας.

□ *Νο7α*: Ξεκινά από το πάνω μέρος του αναβατήρα Ήρα και καταλήγει στο parking του χιονοδρομικού κέντρου. Έχει μήκος 1800 μέτρα και είναι ιδανική για αρχάριους σκιέρ.

□ *Ηνίοχος ή Νο6*: Έχει εναέριο αναβατήρα μήκους 925 μέτρων και δυνατότητα μεταφοράς 500 ατόμων ανά ώρα. Είναι από τις πιο γνωστές και αγαπημένες πίστες των έμπειρων σκιέρ, με χαρακτηρισμό κόκκινη – μπλε και με μήκος 1100 μέτρα.

□ *Πυθία ή Νο14*: Πίστα με συρόμενο αναβατήρα μήκους 520 μέτρων. Στην αρχή της παρουσιάζει μία έντονη δυσκολία, αλλά αυτό δεν αποτελεί

εμπόδιο στο να είναι προσιτή στους σκιέρ που έχουν περάσει το επίπεδο του αρχάριου.

□ *Δίας 1*: Πίστα με συρόμενο αναβατήρα μήκους 325 μέτρων, ο οποίος επαναλειτούργησε τον χειμώνα του 2003.

□ *Δίας 2*: Η πίστα αυτή βρίσκεται αριστερά του ομώνυμου αναβατήρα και καταλήγει στην πίστα Νο6 και Νο7. Αυτές οι δύο πίστες μαζί κάνουν μία καταπληκτική πίστα 2300 μέτρων.

□ *Πάν ή Νο10*: Θεωρείται από τις πιο εύκολες πράσινες πίστες ολόκληρου του χιονοδρομικού, με μήκος 350 μέτρων. Ο αναβατήρας είναι συρόμενος, μήκους 320 μέτρων.

□ *Περιφερειακή*: Πίστα μήκους 3500 μέτρων που ενώνει τα δύο χιονοδρομικά κέντρα μεταξύ τους. Ξεκινά από ψηλά στην θέση Κελλάρια και καταλήγει μέσα από μία διαδρομή στη θέση Φτερόλακκα.

□ *Σαχάρα*: Η δυσκολότερη και για πολλούς η καλύτερη πίστα του χιονοδρομικού κέντρου. Ενώνει τα Κελλάρια με τη Φτερόλακκα, ενώ ξεκινά από τη θέση Αρνόβρυση. Τα πρώτα 900 μέτρα αυτής της πίστας είναι με μαύρο χρώμα, ενώ τα υπόλοιπα είναι κόκκινα. Από το 2003 που λειτούργησε και πάλι ο αναβατήρας Δίας είναι πιο προσβάσιμη.

Επίσης υπάρχει chalet με εστιατόριο – μπαρ και καταστήματα ενοικίασης εξοπλισμού.

Γ. ΓΕΡΟΝΤΟΒΡΑΧΟΣ

Στην τοποθεσία αυτή του Παρνασσού λειτουργεί χιονοδρομικό κέντρο του Αθηναϊκού Ομίλου Φίλων του Σκι (Athens Ski Club) και διαθέτει 4 πίστες:

A. *Πράσινη*, μήκους 200 μέτρων

B. *Κόκκινη*, μήκους 800 μέτρων και υψομετρικής διαφοράς 200 μέτρων, slalom

Γ. *Κόκκινη*, μήκους 500 μέτρων και υψομετρικής διαφοράς 180 μέτρων slalom

Δ. *Μαύρη*, μήκους 1800 μέτρων και υψομετρικής διαφοράς 380 μέτρων γιγαντιαίου slalom.

Επίσης διαθέτει 3 αναβατήρες:

I. Μικρός αναβατήρας (Ski lift) μήκους 500 μέτρων και υψομετρικής διαφοράς 200 μέτρων.

II. Μεγάλος αναβατήρας (Ski lift) μήκους 1000 μέτρων και υψομετρικής διαφοράς 380 μέτρων.

III. Παιδικός αναβατήρας (baby lift) μήκους 150 μέτρων.

Ακόμη, έχει σαλέ με εστιατόριο – μπαρ, κατάστημα ενοικίασης εξοπλισμού και σχολές Ski- Snowboard. Λειτουργεί μόνο Σαββατοκύριακα.

Τέλος, το χιονοδρομικό κέντρο Παρνασσού διαθέτει πάρκινγκ, ελικοδρόμιο, χώρους υποδοχής, καφετέριες, μπαρ, εστιατόρια, πρώτες βοήθειες, οδική βοήθεια, τμήμα baby sitting, καταστήματα εξοπλισμού, ένδυσης, σχολές σκι και snowboard. Όλοι οι χώροι είναι πλήρως ανακαινισμένοι, ενώ η πρόσβαση είναι εφικτή από την Αράχοβα, όπου λειτουργούν πολλοί ξενώνες, εστιατόρια, μπαρ και club.

10.ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΠΕΡΤΟΥΛΙΟΥ¹

Το χιονοδρομικό κέντρο Περτουλίου βρίσκεται στη νότια Πίνδο, ανάμεσα στα βουνά Κόζιακας και Λουπάτα του νομού Τρικάλων, στην τοποθεσία Περτουλιώτικα Λειβάδια, σε υψόμετρο 1200 μέτρα (πάνω από την εθνική οδό Τρικάλων- Αρτας). Απέχει 40 χλμ. από τα Τρίκαλα, 25 χλμ. από την Πύλη, 10 χλμ. από την Ελάτη και 5 χλμ. πριν το χωριό Περτούλι.

Διαθέτει 3 αναβατήρες, 1 διθέσιο εναέριο, 1 συρόμενο και 1 baby lift. Οι πίστες του χιονοδρομικού είναι τρεις και είναι οι εξής:

- *Πίστα Βασίλης Τσιτσάνης*: Έχει μήκος 1350 μέτρα με μικρή κλίση. Το μεγαλύτερό της μέρος είναι μπλε και στα τελευταία 350 μέτρα γίνεται κόκκινη.

- *Πίστα Τσίντζιρος*: Έχει μήκος 400 μέτρα και σε όλο το μήκος της είναι πράσινη, ενώ έχει το δικό της συρόμενο αναβατήρα.

- *Πίστα Αίθης*: Έχει μήκος 80 μέτρα και κατά κύριο λόγο εξυπηρετεί τη σχολή σκι. Θεωρείται από τις εύκολες πίστες και γι' αυτό ο χαρακτηρισμός της είναι πράσινος.

Το χιονοδρομικό κέντρο διαθέτει ακόμα σαλέ με εστιατόριο και καφέ – μπαρ, σχολή σκι, καταστήματα ενοικίασης εξοπλισμού, ιατρείο, ασθενοφόρο, πάρκινγκ. Τέλος, παρέχονται πλήθος υπαίθριων δραστηριοτήτων, όπως ιππασία, ποδηλασία, πεζοπορία, ορειβασία και άλλα.

^{1 2} Περιοδικό «Χειμερινές Αποδράσεις», τεύχος 2004-2005

11.ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΠΗΛΙΟΥ¹

Το χιονοδρομικό κέντρο Πηλίου βρίσκεται στο ομώνυμο βουνό ύψους 1610 μέτρων, του νομού Μαγνησίας, στην τοποθεσία Αγριόλευκες και σε υψόμετρο 1500 μέτρων. Απέχει 27 χλμ. από την πόλη του Βόλου.

Το κέντρο διαθέτει 8 πίστες.

✓ *Πανόραμα (Ski lift)*: Μήκους 1045 μέτρων και υψομετρικής διαφοράς 300 μέτρων. Το μεγαλύτερο μέρος της πίστας είναι δύσκολο (κόκκινο), ενώ κατά τη διάρκεια της καθόδου υπάρχουν κομμάτια εξαιρετικά δύσκολα (μαύρα) στα οποία πρέπει ο σκιέρ να δίνει ιδιαίτερη προσοχή. Ξεκινά από την κορυφή του βουνού και καταλήγει στη βάση του διαθέσιου αναβατήρα.

✓ *Κένταυρος*: Είναι η καινούργια πίστα του χιονοδρομικού και έχει μήκος 600 μέτρα. Χαρακτηρίζεται εύκολη (πράσινη).

✓ *Φαλκονέρα*: Πρόκειται για προέκταση των πιστών Θέτις και Ιάσων και έχει μήκος 635 μέτρα.

✓ *Θέτις*: Πίστα μήκους 400 μέτρων και χαρακτηρισμό κόκκινη.

✓ *Ιάσων*: Έχει μήκος 350 μέτρα και με χαρακτηρισμό κόκκινης. Μαζί με τη «Θέτις» ξεκινούν από την κορυφή του διαθέσιου εναέριου αναβατήρα.

✓ *Αρχαρίων*: Πίστα μήκους 300 μέτρων και είναι μόνο για τις σχολές σκι.

✓ *Πίστα αντοχής (Lang laugh)*: Μήκους 5000 μέτρων. Είναι η μεγαλύτερη πίστα του χιονοδρομικού και είναι ιδανική για τους λάτρεις του σκι.

✓ *Πίστα cross country* μήκους 1000 μέτρων.

Επίσης διαθέτει 3 εναέριους και 1 συρόμενο αναβατήρα καθώς και πίστα για νυχτερινό σκι που λειτουργεί κάθε Σάββατο βράδυ.

1. Πήλιο I, μονοθέσιος αναβατήρας
2. Πήλιο II, μονοθέσιος
3. Πήλιο III, διθέσιος αναβατήρας
4. Πανόραμα –Ski lift

Στο χιονοδρομικό κέντρο Πηλίου λειτουργεί το καταφύγιο – chalet Αγριόλευκες, που μπορεί να φιλοξενήσει έως 60 άτομα, εστιατόριο, καφετέρια, σχολές εκμάθησης σκι, καταστήματα ενοικίασης εξοπλισμού και χώρος στάθμευσης 500 αυτοκινήτων.

12.ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΔΡΑΜΑΣ (ΦΑΛΑΚΡΟΥ)¹

Το χιονοδρομικό κέντρο Δράμας βρίσκεται στο όρος Φαλακρό, στα όρια του Δήμου Κάτω Νευροκοπίου και συγκεκριμένα στην τοποθεσία Χορός σε υψόμετρο 1800 μέτρων. Η απόστασή του από την πόλη της Δράμας είναι 42 χλμ. Καλύπτει συνολικά έκταση 600 τετραγωνικών χλμ. Λειτουργεί κάθε Πέμπτη, Παρασκευή, Σάββατο, Κυριακή και Αργίες. Η πρόσβαση στο χιονοδρομικό κέντρο εξασφαλίζεται από ένα πολύ καλό ασφαλτωμένο οδικό δίκτυο, το οποίο με μέριμνα της Νομαρχίας Δράμας έχει προσφάτως διαπλατυνθεί και έχουν τοποθετηθεί προστατευτικές μπάρες κατά μήκος της διαδρομής, ενώ ειδικοί χιονοδείκτες μας πληροφορούν για το ύψος του χιονιού.

Το χιονοδρομικό κέντρο ξεκίνησε τη λειτουργία του το 1980 από τον Ελληνικό Ορειβατικό Σύλλογο Δράμας. Η οργανωμένη λειτουργία του ξεκίνησε το 2000. Τότε ήταν που τοποθετήθηκε το δεύτερο συρόμενο (πιατάκι), ενώ την επόμενη χρονιά μπήκε διαθέσιος εναέριος και δύο συρόμενοι αναβατήρες στη θέση «Καρτάλκα» στα 2111 μέτρα. Τα τελευταία χρόνια έχουν προστεθεί αναβατήρες αποσυμπλεκόμενοι και μαζί με αυτούς που υπάρχουν από παλιά καθώς και 3 baby lifts, το χιονοδρομικό κέντρο του Φαλακρού μπορεί να υπερηφανεύεται για την αρτιότερη οργάνωση από πλευράς πιστών και αναβατήρων στα χιονοδρομικά κέντρα. Αποτελεί το μεγαλύτερο χιονοδρομικό κέντρο της Μακεδονίας και το δεύτερο μεγαλύτερο της Ελλάδας μαζί με των Καλαβρύτων. Χάρη στους μεγάλους σε μήκος αναβατήρες (1500 μέτρα), έχει εξασφαλιστεί η μεγαλύτερη χιονοδρομική περίοδος αφού μπορεί να ανεβάσει τους σκιέρ σε υψόμετρο 2110 μέτρα, όπου το χιόνι κρατάει περισσότερο.

¹ Περιοδικό «Χειμερινές Αποδράσεις», τεύχος 2004-2005

Διαθέτει εννέα αναβατήρες, συρόμενους και εναέριους και είκοσι πίστες διαφορετικής δυσκολίας, που είναι οι εξής:

❖ *Πίστα Ίσιδα*: Πίστα μήκους 230 μέτρων με χαρακτηρισμό πράσινη. Είναι για αρχάριους και βρίσκεται μπροστά από τις σχολές.

❖ *Πίστα Καλλιρρόη*: Βρίσκεται δίπλα στην πίστα Ίσιδα, είναι για αρχάριους με χρώμα πράσινο και μήκος 160 μέτρα.

❖ *Ηδωνός 1*: Πίστα κόκκινη με μήκος 1000 μέτρα. Βρίσκεται δίπλα στον ομώνυμο αναβατήρα, που θεωρείται από τους παλιότερους συρόμενους στο χιονοδρομικό κέντρο Φαλακρού.

❖ *Ηδωνός 2*: Πίστα κόκκινη με μήκος και αυτή 1000 μέτρα και βρίσκεται από την αντίθετη πλευρά της πίστας Ηδωνός 1, δίπλα δηλαδή στον ομώνυμο αναβατήρα.

❖ *Ηδωνός 3*: Κατεβαίνει ανοιχτά του αναβατήρα Ηδωνού και είναι μήκους 1300 μέτρων. Στο μεγαλύτερο μέρος της χαρακτηρίζεται κόκκινη, ενώ το υπόλοιπο μπλε και καταλήγει στο parking του χιονοδρομικού.

❖ *Ηδωνός 4*: Έχει μήκος 1400 μέτρα, χαρακτηρίζεται κόκκινη και τελειώνει στο μέσο της πίστας Ηδωνός 1.

❖ *Μέστα 1*: Χαρακτηρίζεται πράσινη, αφού είναι από τις ευκολότερες πίστες του χιονοδρομικού κέντρου, με μήκος μόλις 500 μέτρα. Βρίσκεται στα δεξιά του ομώνυμου αναβατήρα πίσω από τις σχολές.

❖ *Μέστα 2*: Βρίσκεται στα αριστερά του ομώνυμου αναβατήρα και είναι ιδανική για αρχάριους μιας και χαρακτηρίζεται ως πράσινη.

❖ *Πανοραμική*: Χαρακτηρίζεται μπλε. Ξεκινά από την κορυφή του αναβατήρα Μέστα και μετά από 1000 μέτρα καταλήγει στη βάση του διαθέσιου εναέριου αναβατήρα.

❖ *Χιονότρυπα*: Χαρακτηρίζεται με κόκκινο χρώμα, είναι μήκους 900 μέτρων και κατεβαίνει στα δεξιά του συρόμενου αναβατήρα Γέτας.

❖ *Ανδροκλής*: Είναι μία από τις μαύρες πίστες του χιονοδρομικού, εξαιρετικής δυσκολίας και απόλαυσης, με μήκος 2200 μέτρα. Ξεκινά από τη βάση του συρόμενου αναβατήρα Γέτας και καταλήγει στη βάση της διαθέσιμης καρέκλας.

❖ *Λυκούργος 1:* Μπλε πίστα μήκους 600 μέτρων, που κατεβαίνει δεξιά του ομώνυμου αναβατήρα.

❖ *Λυκούργος 2:* Είναι και αυτή μαύρη πίστα με μήκος 1300 μέτρα. Ξεκινά από την αριστερή πλευρά του ομώνυμου αναβατήρα και καταλήγει στη μέση της πίστας Ανδροκλής.

❖ *Λυκούργος 3:* Χαρακτηρισμένη κόκκινη με μήκος 1800 μέτρα, που ξεκινά από τη βάση του ομώνυμου συρόμενου αναβατήρα, περνά κάτω από τη διαθέσιμη καρέκλα και με αριστερή πορεία καταλήγει στην αφετηρία του τετραθέσιου.

❖ *Λυκούργος 4:* Μαύρη πίστα που ξεκινά από την κορυφή του αναβατήρα Λυκούργος και καταλήγει στην πίστα Ανδροκλής. Έχει μήκος 1700 μέτρα.

❖ *Δράας:* Πίστα χαρακτηρισμένη πράσινη, με μήκος 480 μέτρα, ιδανική για αρχάριους. Χρησιμοποιείται για να συνδέει το συρόμενο αναβατήρα Λυκούργο με τον επίσης συρόμενο Γέτα.

❖ *Δίσυρος 1:* Μαύρη πίστα με μήκος 1200 μέτρα, που ξεκινά από δεξιά και καταλήγει στη βάση του διαθέσιμου αναβατήρα.

❖ *Δίσυρος 2:* Μαύρη πίστα με μήκος 750 μέτρα, που ξεκινά από την κορυφή του διαθέσιμου αναβατήρα και καταλήγει στη βάση του τετραθέσιου.

❖ *Λούκι:* Πίστα μήκους 750 μέτρων, χαρακτηρισμένη μπλε. Και αυτή καταλήγει στη βάση του συρόμενου αναβατήρα Μέστα.

❖ *Γέτα:* Πίστα μήκους 800 μέτρων, εκ των οποίων τα 400 είναι με κόκκινο χαρακτηρισμό και τα υπόλοιπα με μπλε. Η πίστα βρίσκεται στην πιο ψηλή περιοχή του χιονοδρομικού κέντρου, στα 2232 μέτρα.

Στο χιονοδρομικό κέντρο και συγκεκριμένα στο «Οροπέδιο» στα 1720 μέτρα υπάρχει σαλέ, το καταφύγιο του ορειβατικού Δράμας, το οποίο μπορεί να φιλοξενήσει ως 80 άτομα, εστιατόριο, σχολή εκμάθησης σκι, κατάστημα ενοικίασης σκι, snowboard, έλκηθρα, χιονοσκούτερ. Επίσης, διαθέτει πάρκινγκ συνολικής χωρητικότητας 600 θέσεων, ιατρείο πλήρως εξοπλισμένο με ειδικό ορθοπεδικό ιατρό, δίκτυα κινητής τηλεφωνίας όλων των εταιριών και καρτοτηλέφωνο. Ακόμη στην περιοχή μπορούν να φιλοξενηθούν μέχρι 30 τροχόσπιτα, ενώ παρέχεται και ηλεκτρικό ρεύμα.

13.ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ «ΧΡΥΣΟ ΕΛΑΦΙ»¹

Το χιονοδρομικό κέντρο «Χρυσό ελάφι» είναι το μοναδικό καθαρά ιδιωτικό χιονοδρομικό κέντρο στην Ελλάδα. Από το 1980 που δημιουργήθηκε, το λειτουργεί η οικογένεια Παντελίδη και βρίσκεται στην περιοχή Βολάδα Σελίου, λίγο πιο κάτω από το Εθνικό Χιονοδρομικό Κέντρο Σελίου. Απέχει από το Σέλι 1.5 χλμ., από τη Βέροια 24 χλμ. και από τη Νάουσα 90 χλμ.

Διαθέτει 5 πίστες με κυμαινόμενη δυσκολία, τις οποίες εξυπηρετούν δύο συρόμενοι αναβατήρες.

✓ *Δαίδαλος 1:* Μπλε πίστα με μήκος 960 μέτρα, που κατεβαίνει στα αριστερά του ομώνυμου συρόμενου αναβατήρα.

✓ *Δαίδαλος 2:* Επίσης μπλε πίστα με μήκος 1100 μέτρα και κατεβαίνει στα αριστερά του ομώνυμου αναβατήρα με τη διαφορά ότι σ' αυτήν είναι πιο ανοιχτή η πορεία απ' ότι στη Δαίδαλος 1.

✓ *Δαίδαλος 3:* Με μήκος 960 μέτρα και αυτή. Κατεβαίνει δεξιά του ομώνυμου αναβατήρα και έχει χαρακτηριστεί μπλε και κόκκινη.

✓ *Ίκαρος 1:* Κόκκινη πίστα με μήκος 650 μέτρα, που κατεβαίνει δεξιά του ομώνυμου συρόμενου αναβατήρα.

✓ *Ίκαρος 2:* Χαρακτηρισμένη κόκκινη πίστα με μήκος 650 μέτρα και κατεβαίνει αντίθετα της Ίκαρος 1.

Το συγκεκριμένο χιονοδρομικό κέντρο αποτελεί ιδανικό τόπο για τους σκιέρ, καθώς αν και δεν έχει μεγάλη ποικιλία από πίστες, λίγα μέτρα από τον πρώτο αναβατήρα βρίσκεται ο ξενώνας, ο οποίος μπορεί να φιλοξενήσει μέχρι 40 άτομα. Στον ξενώνα ακόμα υπάρχει εστιατόριο, μπαρ, ταβέρνα με πολύ καλό φαγητό, γυμναστήριο πλήρως οργανωμένο, σάουνα, αλλά και παιδικό πάρκο.

14.ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΡΙΑ – ΠΕΝΤΕ ΠΗΓΑΔΙΑ ²

Το χιονοδρομικό κέντρο Βερμίου, Τρία – Πέντε Πηγάδια, βρίσκεται στο όρος Βέρμιο του νομού Ημαθίας, στην τοποθεσία Τρία – Πέντε Πηγάδια και σε υψόμετρο 1450 μέτρων. Απέχει από την Νάουσα 17 χλμ. και από τη Θεσσαλονίκη 108 χλμ.

¹ Περιοδικό «Χειμερινές Αποδράσεις», τεύχος 2004-2005

² Περιοδικό «Χειμερινές Αποδράσεις», τεύχος 2004-2005

Διαθέτει 10 πίστες, 1 εναέριο διθέσιο αναβατήρα, 4 συρόμενους και 2 baby lifts.:

ο*Πίστα Αριστοτέλης 1*: Κόκκινη πίστα με μήκος 1800 μέτρα, που στην πορεία γίνεται και μαύρη. Για την πίστα αυτή ο σκιέρ πρέπει να είναι σε πολύ καλή φυσική κατάσταση, αφού είναι μεγάλη σε μήκος και κατά το κατέβασμα υπάρχουν διάφορες δυσκολίες. Στρώνεται με τεχνητό χιόνι.

ο*Πίστα Αριστοτέλης 2*: Κόκκινη πίστα με μήκος 750 μέτρα. Εξυπηρετείται από το συρόμενο αναβατήρα που βρίσκεται στην κορυφή του βουνού.

ο*Πίστα Αριστοτέλης 3*: Εξυπηρετείται από το συρόμενο αναβατήρα, είναι κομμάτι της πίστας Αριστοτέλης 1, αλλά θεωρείται αυτόνομη και αυτή στρώνεται με τεχνητό χιόνι.

ο*Πίστα Λούκι*: Βρίσκεται δίπλα από την κορυφή του επάνω συρόμενου αναβατήρα, χαρακτηρίζεται κόκκινη και είναι στη δεξιά πλευρά του Αριστοτέλη

ο*Πίστα Παράδεισος*: Μπλε πίστα, ιδανική για μέτριους σκιέρ σε ένα πανέμορφο φυσικό περιβάλλον. Καλύπτεται από τεχνητό χιόνι.

ο*Πίστα Παράδεισος Πλατό*: Πράσινη πίστα, που βρίσκεται μέσα στην πίστα Παράδεισος, αλλά εξυπηρετείται από δικό της αναβατήρα. Επομένως, είναι κατάλληλη για αρχάριους σκιέρ.

ο*Πίστα Φίλιππος*: Σ το μεγαλύτερο κομμάτι της είναι μαύρη, ενώ στα τελευταία 700 μέτρα, χαρακτηρίζεται μπλε. Θεωρείται από τις καλύτερες μαύρες πίστες στην Ελλάδα.

ο*Πίστα Φίλιππος Πλατό*: Πίστα χαρακτηρισμένη στην αρχή της σαν κόκκινη, καθώς απαιτείται αρκετή προσοχή, ενώ στη συνέχεια ως μπλε. Είναι το τελείωμα της πίστας Φίλιππος.

ο*Πίστα Αρχαρίων*: Πίστες που εξυπηρετούνται από τα δύο baby lifts. Βρίσκονται δίπλα στο parking, λειτουργούν με το σύστημα κάλυψης με τεχνητό χιόνι και για αυτό έχουν χιόνι όλη τη σεζόν αν και βρίσκονται σε χαμηλό υψόμετρο.

ο*Πίστες αντοχής*: Είναι οι μεγάλες πίστες με μήκος 3.5 χλμ. και 10 χλμ., οι οποίες χρησιμοποιούνται για διεθνής αγώνες σκι, είναι εγκεκριμένες από τη διεθνή ομοσπονδία και η Ελληνική Εθνική Ομάδα τις χρησιμοποιεί για την προετοιμασία της.

Το χιονοδρομικό κέντρο είναι ανοιχτό από την 1^η Δεκεμβρίου έως τις αρχές Απριλίου. Είναι το μοναδικό χιονοδρομικό κέντρο στην Ελλάδα, που λειτουργεί η μεγάλη σε έκταση εγκατάσταση τεχνητής χιόνωσης, ώστε να εξυπηρετούνται οι σκιέρ και τις μέρες που το χιόνι δεν είναι αρκετό. Διαθέτει ευρύχωρο parking 800 θέσεων, ενώ διατίθενται και χώροι για τροχόσπιτα με παροχή νερού και ρεύματος, η ενοικίαση των οποίων γίνεται με τη σεζόν και όχι ημερησίως. Επίσης, λειτουργεί το chalet «Τρία – Πέντε Πηγάδια», ξενοδοχειακή μονάδα της δημοτικής επιχείρησης και τουριστικής ανάπτυξης Βερμίου, Β' κατηγορίας, που διαθέτει 15 δωμάτια, πλήρως εξοπλισμένο γυμναστήριο, σάουνες, αποδυτήρια θερμαινόμενη πισίνα, εστιατόριο, καφετέρια και μπαρ. Ακόμη, διαθέτει χιονοδρομικό ξενώνα πλήρως οργανωμένο με 76 κλίνες και καφετέρια και τέλος, ορειβατικό καταφύγιο του Ε.Ο.Σ. Νάουσας με 35 κρεβάτια και είναι ανοιχτό όλο το χρόνο. Επιπροσθέτως, στην κορυφή του χιονοδρομικού σε υψόμετρο 2005 μέτρων υπάρχει σαλέ για καφέ.

15.ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΜΕΤΣΟΒΟΥ¹

Βρίσκεται στο βουνό Περιστέρι (Λάκμος) και συγκεκριμένα στις πλαγιές της κορυφής Προφήτης Ηλίας, στην τοποθεσία Καρακόλι, σε υψόμετρο 1350 μέτρων, του νομού Ιωαννίνων. Απέχει 4 χλμ. από το Μέτσοβο.

Διαθέτει 2 κόκκινες πίστες και μία πίστα αντοχής 5000 μέτρων. Επίσης, εναέριο μονοθέσιο αναβατήρα μήκους 800 μέτρων και υψομετρικής διαφοράς 100 μέτρων, ενώ βορειότερα υπάρχουν και διαδρομές snow mobile.

Τέλος, λειτουργούν καταστήματα εξοπλισμού και σχολές εκμάθησης σκι.

¹, ^{2,3} Περιοδικό «Χειμερινές Αποδράσεις», τεύχος 2004-2005

16.ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΒΙΤΣΙΟΥ¹

Βρίσκεται στο βουνό Βέρνο (Βίτσι) του νομού Καστοριάς, σε υψόμετρο 1800 μέτρων. Απέχει από την πόλη της Καστοριάς 23 χλμ. και προσεγγίζεται μέσω των χωριών Βυσσινιάς και Οξιάς.

Διαθέτει 1 πίστα, lift και μικρό καταφύγιο, που προσφέρεται μόνο για φαγητό. Λειτουργεί μόνο τα Σαββατοκύριακα.

17.ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΦΛΩΡΙΝΑΣ²

Το χιονοδρομικό κέντρο Φλώρινας βρίσκεται στο βουνό Βίτσι (Βέρνο) του νομού Φλώρινας και συγκεκριμένα στην τοποθεσία Βίγλα Πισοδερίου, σε υψόμετρο 1650 μέτρων. Είναι δίπλα στον κεντρικό δρόμο Φλώρινας – Πρεσπών και απέχει από την πόλη της Φλώρινας μόλις 19 χλμ.

Διαθέτει συνολικά 18 πίστες, οι οποίες καλύπτουν όλους τους βαθμούς δυσκολίας και όλα τα επίπεδα:

- *Μαύρη πίστα* μήκους 800 μέτρων. Χαρακτηρίζεται πολύ δύσκολη.
 - *Πίστα Ηρακλής*, μήκους 1450 μέτρων και με χαρακτηρισμό δύσκολη.
 - *Καινούργια I*, μήκους 2000 μέτρων, επίσης δύσκολη.
 - *Καινούργια II*, επίσης 2000 μέτρων και με τον ίδιο βαθμό δυσκολίας με την Καινούργια I.
 - *Πίστα Αφροδίτη*, μήκους 1850 μέτρων και με ανάμεικτο χαρακτηρισμό μέτρια – δύσκολη.
 - *Περιφερειακή πίστα* συνολικού μήκους 6000 μέτρων. Θεωρείται από τις εύκολες.
 - *Πίστα δρόμου αντοχής I*, μήκους 1500 μέτρων.
 - *Πίστα δρόμου αντοχής II*, μήκους 2000 μέτρων.
 - *Πίστα δρόμου αντοχής III*, μήκους 2500 μέτρων.
 - *Πίστα αρχάριων I και II*, μήκους 800 μέτρων έκαστη.
 - *4 Παιδικές πίστες* μήκους από 200 έως 500 μέτρα.
 - *Διαδρομή cross country* μήκους 5000 μέτρων.
- Ακόμη, διαθέτει 5 αναβατήρες. Δύο διαθέσιμους εναέριους 1400 μέτρων ο καθένας, 1 Ski lift (anchor) και δύο baby lifts.

Στο χιονοδρομικό κέντρο υπάρχει το καταφύγιο του Σ.Ο.Χ. Φλώρινας, όπου μπορεί να διανυκτερεύσει κανείς και εστιατόριο. Επίσης, δίπλα στο καταφύγιο λειτουργεί ιδιωτικό σαλέ, που προσφέρει ύπνο, φαγητό και καφέ. Τέλος, υπάρχουν καταστήματα ενοικίασης εξοπλισμού και σχολές εκμάθησης σκι, χιονοστρωτήρας και μηχανήμα δημιουργίας τεχνητού χιονιού.

18.ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΒΕΡΜΙΟΥ (ΣΕΛΙ)¹

Το Εθνικό χιονοδρομικό κέντρο Βερμίου, Σέλι βρίσκεται στις Νοτιοδυτικές πλαγιές του Βερμίου του νομού Ημαθίας, στην τοποθεσία Σέλι. Απέχει από την πόλη της Βέροιας 22 χλμ., από τη Νάουσα 20 χλμ., από τη Θεσσαλονίκη 95 χλμ. και από την Αθήνα 520 χλμ. Το κύριο χιονοδρομικό κέντρο βρίσκεται στην τοποθεσία Αρσούμπασι, σε υψόμετρο 1520 – 1900 μέτρων. Το Εθνικό Χιονοδρομικό Κέντρο Σελίου είναι το πρώτο οργανωμένο κέντρο της χώρας και το παλαιότερο της Ελλάδας. Ιδρύθηκε το 1934, ενώ το 1955 τοποθετήθηκε ο πρώτος αναβατήρας.

Διαθέτει 12 πίστες καταβάσεων και 2 πίστες αντοχής. Οι *πίστες Ολυμπιάδα, Περσεφόνη, Εγνατία, Ήρα, Ερατώ, Άρτεμις και Ρωζάνη*, χαρακτηρίζονται δύσκολες. Η πίστα *Εύκλεια* χαρακτηρίζεται σαν μέτριας δυσκολίας, ενώ οι πίστες *Ευρυδίκη, Μουσών και Αρχάριων* έχουν το χαρακτηρισμό εύκολες. Τέλος οι δύο *πίστες αντοχής* είναι 3000 και 5000 μέτρων αντίστοιχα.

Από πλευράς εγκαταστάσεων λειτουργούν ένας εναέριος αναβατήρας, τρεις συρόμενοι και τρία baby lifts:

- Α) Φίλιππος που είναι μονοθέσιος εναέριος μήκους 1250 μέτρων.
- Β) Αλέξανδρος που είναι επίσης μονοθέσιος μήκους 1250 μέτρων.
- Γ) Δίας που είναι συρόμενος μήκους 840 μέτρων.
- Δ) Άγρας συρόμενος αναβατήρας μήκους 800 μέτρων.
- Ε) Αμύντας, επίσης συρόμενος μήκους 500 μέτρων.
- ΣΤ) Baby lifts.

Το Εθνικό χιονοδρομικό κέντρο στο Σέλι είναι ένα πλήρως οργανωμένο κέντρο, που διαθέτει όλων των ειδών τις ευκολίες και καλύπτει

¹ Περιοδικό «Χειμερινές Αποδράσεις», τεύχος 2004-2005

και τους πλέον απαιτητικούς. Είναι το αρτιότερο κέντρο της βορείου Ελλάδος και σ' αυτό υπάρχουν:α) το καταφύγιο του Συλλόγου Χιονοδρόμων Ορειβατών Βέροιας (Σ.Χ.Ο. Βέροιας) δυναμικότητας 120 κλινών, με εστιατόριο και καφέ μπαρ και β) το καταφύγιο του Ε.Ο.Σ. Θεσσαλονίκης. Επίσης, στη βάση του χιονοδρομικού, δίπλα στο χώρο στάθμευσης, βρίσκεται ένα μικρό χωριό που μπορεί κανείς να διανυκτερεύσει και να βρει όλες τις ευκολίες της ορεινής διαβίωσης.

19.ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΚΑΒΑΛΑΣ¹

Το χιονοδρομικό κέντρο Καβάλας βρίσκεται στο όρος Παγγαίο του νομού Καβάλας, στην τοποθεσία Κοιλιάδα του Ορφέα και σε υψόμετρο 1750 μέτρων. Απέχει από την πόλη της Καβάλας μόλις 45 χλμ.

Διαθέτει μία πίστα μήκους 400 μέτρων και υψομετρικής διαφοράς 90 μέτρων και ένα συρόμενο αναβατήρα μήκους 300 μέτρων και με δυνατότητα μεταφοράς 50 ατόμων την ώρα.

Επίσης, υπάρχει σαλέ που μπορεί να διανυκτερεύσει ο επισκέπτης και εστιατόριο. Το κέντρο είναι ανοιχτό μόνο τα Σαββατοκύριακα.

20.ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΔΙΡΦΗΣ²

Βρίσκεται στο βουνό Δίρφη, στην τοποθεσία Λειρί της Εύβοιας, σε υψόμετρο 1120 μέτρων και απέχει 28 χλμ. από τη Χαλκίδα. Το κέντρο βρίσκεται δίπλα στο ορειβατικό καταφύγιο του Ορειβατικού Συλλόγου Χαλκίδας και διαθέτει ένα συρόμενο αναβατήρα και ένα baby lift.

21.ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ³

Στις πλαγιές του Γκαβέλου (Βουτσικάκι) και συγκεκριμένα στα ανατολικά της κορφής Πετσαλούδα, τελευταία ο Ορειβατικός Χιονοδρομικός Όμιλος Καρδίτσας έχει φτιάξει ένα μικρό χιονοδρομικό κέντρο, το οποίο βρίσκεται σε υψόμετρο 1550 μέτρων. Το χιονοδρομικό απέχει 5 χλμ. από το χωριό Νεράιδα και συνδέεται με χωματόδρομο με τη μονή Παναγίας Πελεκητής.

¹ Περιοδικό «Χειμερινές Αποδράσεις», τεύχος 2004-2005

², ² Περιοδικό «Χειμερινές Αποδράσεις», τεύχος 2004-2005

Υπάρχει πίστα αρχάριων μήκους 300 μέτρων, με συρόμενο αναβατήρα. Το κέντρο διαθέτει ακόμη ορειβατικό καταφύγιο 25 ατόμων και μπορεί να καλύψει προς το παρόν ανάγκες για σκι μεγάλων αποστάσεων και ορειβατικού σκι.

ΜΕΡΟΣ Β

ΟΡΕΙΒΑΤΙΚΑ ΚΑΤΑΦΥΓΙΑ

ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ¹

Στα **Τρίκαλα Κορινθίας**, στο όρος Ζήρεια, ανατολικά και δυτικά του οροπεδίου που βρίσκεται η λίμνη Δασσίου, υπάρχουν 2 ορειβατικά καταφύγια του ΕΟΣ Κορίνθου, απ' όπου μπορεί μετά από συνεννόηση να διανυκτερεύσει και από εκεί να εξορμήσει στις ψηλές κορυφές του βουνού.

- α) Το πρώτο βρίσκεται στην τοποθεσία **Κεφαλάρι**, σε υψόμετρο 850 μ, ονομάζεται Α.Παπαθανασίου και διαθέτει 32 κρεβάτια.
- β) Το δεύτερο βρίσκεται στη θέση **Πόρτες**, σε υψόμετρο 1680 μ., ονομάζεται Δ.Λουκίσας και διαθέτει 14 κρεβάτια.

Στον ορεινό όγκο του **Μαινάλου** και συγκεκριμένα στο οροπέδιο της Οστρακίνας, σε υψόμετρο 1540 μ., στην τοποθεσία Λάκκα, 28 χλμ. από την Τρίπολη λειτουργεί ορειβατικό καταφύγιο του ΕΟΣ Τρίπολης χωρητικότητας 40 ατόμων.

Στον **Πάρνωνα**, στη θέση Αρνόμουσγα, σε υψόμετρο 1420 μ., υπάρχει καταφύγιο του ΕΟΣ Σπάρτης, με την ονομασία Γ.Παπαθεοδώρου, χωρητικότητας 34 ατόμων.

Στο **Παναχαϊκό όρος** και συγκεκριμένα στην τοποθεσία Ψάρθι, σε υψόμετρο 1500 μ., βρίσκεται το καταφύγιο του ΕΟΣ Πατρών με την ονομασία Σ.Γεροκωστόπουλος και διαθέτει 50 κρεβάτια.

Στο **Χελμό (Αρόνια)** ο Ελληνικός Ορειβατικός Σύνδεσμος (ΕΟΣ) Καλαβρύτων έκτισε καταφύγιο στη θέση «του Πουλιού η Βρύση» σε υψόμετρο 2100μ.

Τέλος, στον **Ταΰγετο** λειτουργεί ορειβατικό καταφύγιο του ΕΟΣ Σπάρτης σε υψόμετρο 1560 μ., πάνω από την πηγή Βαρβάρα, στην ομώνυμη θέση, χωρητικότητας 24 ατόμων.

¹ Περιοδικό «Χειμερινές Αποδράσεις», τεύχος 2005-2006

ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ¹

Στο όρος **Αράκυνθος** του νομού Αιτωλοακαρνανίας, στην τοποθεσία Γρεβενό και σε υψόμετρο 982 μ. βρίσκεται το καταφύγιο του Ο.Χ.Σ. Μεσολογγίου χωρητικότητας 10 ατόμων.

Στα **Βαρδούσια όρη** υπάρχουν δύο ορειβατικά καταφύγια.

- Το πρώτο βρίσκεται σε υψόμετρο 1930 μ., στη θέση **Πιτιμάλικο** με την ονομασία Α.Τζάρτζανος και διαθέτει 60 κρεβάτια.
- Και το δεύτερο βρίσκεται στη θέση **Μετερίζια** σε υψόμετρο 2020 μ και διαθέτει 18 κρεβάτια.

Στη **Γκιώνα**, σε υψόμετρο 1750 μ, στη θέση Λάκκα Καρβούνη λειτουργεί ορειβατικό καταφύγιο του Π.Ο.Α. με την ονομασία Γ.Περδίκης, χωρητικότητας 20 ατόμων.

Στο ορειβατικό καταφύγιο του Ε.Ο.Σ. Καρπενησίου στο **όρος Καλιακούδα** και συγκεκριμένα στην τοποθεσία Λακκόματα και σε υψόμετρο 1600 μ., μπορεί κανείς να διανυκτερεύσει και από εκεί να πραγματοποιήσει ενδιαφέρουσες ορειβατικές αναβάσεις. Το καταφύγιο διαθέτει 20 κρεβάτια.

Στο **όρος Καλλίδρομο** του νομού Φθιώτιδος και συγκεκριμένα στη θέση Νεβρόπολη, λειτουργεί καταφύγιο του Ο.Φ.Υ. Λαμίας σε υψόμετρο 1030 μ. και χωρητικότητας 50 ατόμων.

Στο βουνό **Κιθαιρώνας** στο νότιο τμήμα της Βοιωτίας υπάρχουν δύο καταφύγια.

- Στην τοποθεσία **Πέταλο**, σε υψόμετρο 1090 μ., υπάρχει το καταφύγιο Ε. Τσάκος και είναι χωρητικότητας 25 ατόμων
- Το άλλο βρίσκεται σε υψόμετρο 1400 μ. στη θέση **Προφήτης Ηλίας** και διαθέτει 9 κρεβάτια. Και τα δύο είναι του Ε.Ο.Σ. Ελευσίνας.

Στην οροσειρά **Οίτη** λειτουργούν δύο καταφύγια.

- ❖ Το πρώτο βρίσκεται σε υψόμετρο 1100 μ. και συγκεκριμένα στην τοποθεσία **Άνω Παύλιανη**, είναι χωρητικότητας 36 ατόμων και είναι υπό την εποπτεία του Φ.Ο.Α. Φοίβου.

¹ Περιοδικό «Χειμερινές Αποδράσεις, τεύχος 2005-2006

- ❖ Ενώ το δεύτερο λειτουργεί στη θέση **Τρόπεζα**, σε υψόμετρο 1720μ. Είναι γνωστό με την ονομασία Γ. Μωυσίδης, διαθέτει 24 κρεβάτια και υπεύθυνος είναι ο Ε.Ο.Σ. Λαμίας.

Στο όρος **Οξυά** του νομού Φθιώτιδας υπάρχει το ορειβατικό καταφύγιο του Ε.Ο.Σ. Λαμίας στη θέση Καρβουνόλακκα σε υψόμετρο 1700 μ και είναι γνωστό με την ονομασία Λ.Ευταξίας. Το καταφύγιο διαθέτει 40 κρεβάτια.

Στο όρος **Παναιτωλικό** του νομού Αιτωλοακαρνανίας και συγκεκριμένα στην τοποθεσία Διασελάκι Περιστερίου, υπάρχει καταφύγιο του Ε.Ο.Σ. Αγρινίου σε υψόμετρο 1170 μ και διαθέτει 51 κλίνες.

Στον **Παρνασσό** λειτουργούν δύο ορειβατικά καταφύγια του Ε.Ο.Σ. Αθηνών.

- Το ένα βρίσκεται στην τοποθεσία **Φτερόλακκα** κοντά στο χιονοδρομικό κέντρο, σε υψόμετρο 1580 μ και διαθέτει 18 κλίνες.
- Ενώ το δεύτερο βρίσκεται στη θέση **Σαραντάρι** σε υψόμετρο 1900μ, και απέχει από την Αράχωβα 22 χλμ. Το καταφύγιο διαθέτει 27 κρεβάτια και ονομάζεται Μ. Δέφνερ. Εξαιτίας του χιονοδρομικού κέντρου του Γεροντόβραχου που βρίσκεται λίγο πιο πάνω, ο ασφαλτοστρωμένος δρόμος περνάει μπροστά από το καταφύγιο. Το κτίσμα είναι ανανεωμένο, σε άριστη κατάσταση και μπορεί να χρησιμοποιηθεί από μέλη ορειβατικών συλλόγων.

Στην **Πάρνηθα** υπάρχουν δύο καταφύγια του Ε.Ο.Σ. Αχαρνών.

- Το πρώτο βρίσκεται στη θέση **Φλαμπούρι** σε υψόμετρο 1158 μ., και διαθέτει 58 κρεβάτια.
- Ενώ το δεύτερο είναι στην τοποθεσία **Μπάφι**, σε υψόμετρο 1160 μ. και μπορεί να φιλοξενήσει μέχρι 40 άτομα.

Στο όρος **Τυμφρηστός**, στη θέση Διαβολότοπος και σε υψόμετρο 1875 μ. λειτουργεί καταφύγιο του Ε.Ο.Σ. Αθηνών με την ονομασία Α.Λευκαδίτης. Το καταφύγιο διαθέτει 30 κρεβάτια.

ΘΕΣΣΑΛΙΑ¹

Στον ορεινό όγκο των **Αγράφων** υπάρχουν 3 ορειβατικά καταφύγια.

- ✓ Το πρώτο λειτουργεί στο βουνό **Βουτσικάκι** στην τοποθεσία Καραμανώλη, σε υψόμετρο 1420μ. και διαθέτει 12 κρεβάτια.
- ✓ Το δεύτερο βρίσκεται στις πλαγιές του **Γκαβέλου** (Βουτσικάκι) και πιο συγκεκριμένα ανατολικά της κορυφής Πετσαλούδα, σε υψόμετρο 1824 μ . και είναι χωρητικότητας 25 ατόμων. Και τα δύο προαναφερθέντα καταφύγια λειτουργούν από τον Ορειβατικό Χιονοδρομικό Όμιλο Καρδίτσας.
- ✓ Τέλος, το τρίτο ορειβατικό καταφύγιο κτίσθηκε από την Αναπτυξιακή Καρδίτσας στο βουνό **Μπορλέρο**, στη θέση Ελατάκος, σε υψόμετρο 1455 μ. και διαθέτει 12 κρεβάτια.

Στο βουνό **Κόζιακας** και συγκεκριμένα στην τοποθεσία Λάκκα Ορνιοφωλιάς λειτουργεί ορειβατικό καταφύγιο σε υψόμετρο 1720 μ., με την ονομασία Χ. Χατζηπέτρος και μπορεί να φιλοξενήσει μέχρι 20 άτομα.

Το καταφύγιο Κάναλος βρίσκεται στην κορυφή του **Κίσαβου** και ανήκει στον Ε.Ο.Σ. Λάρισας. Είναι πλήρως οργανωμένο, ανακαινισμένο, με μεγάλη υποδομή στην κουζίνα του και μπορεί να φιλοξενήσει έως 50 άτομα.

Στο **Πήλιο** κοντά στο χιονοδρομικό κέντρο, στη θέση Αγριόλευκες, υπάρχει το καταφύγιο του Ε.Ο.Σ. Βόλου , σε υψόμετρο 1320 μ . και μπορούν να διανυκτερεύσουν μέχρι 80 άτομα.

Στο όρος **Τριγγία** του νομού Τρικάλων και πιο συγκεκριμένα στην τοποθεσία Λάκκα Κλεινού, σε υψόμετρο 1280 μ, λειτουργεί καταφύγιο του Ο.Λ. Καλαμπάκας, χωρητικότητας 36 ατόμων.

¹ Περιοδικό «Χειμερινές Αποδράσεις», τεύχος 2005-2006

Στον Όλυμπο έχουν κτιστεί καταφύγια σε διάφορες θέσεις, που ο επισκέπτης δύναται να χρησιμοποιήσει για τις ανάγκες διαβίωσης του στο βουνό. Είναι κτίσματα που έχουν γίνει με πολύ κόπο και προσφέρουν προστασία. Από την πλευρά μας, σαν επισκέπτες οφείλουμε να τα σεβαστούμε και φεύγοντας να τα αφήσουμε στην καλύτερη δυνατή κατάσταση. Παρακάτω παρουσιάζονται όλα τα καταφύγια του Ολύμπου με σειρά σπουδαιότητας:

1. Καταφύγιο Α «Σπήλιος Αγαπητός» 2100μ :

Βρίσκεται στο Μαυρόλογγο, στην τοποθεσία Μπαλκόνι και ανήκει στην ΕΟΟΑ. Ονομάστηκε έτσι προς τιμήν του πρώτου προέδρου του ΕΟΣ. Διαθέτει πόσιμο νερό και είναι δυναμικότητας 120 ατόμων. Προσεγγίζεται από το Λιτόχωρο. Το καταφύγιο λειτουργεί από 20 Μαΐου έως 20 Οκτωβρίου και διαθέτει εστιατόριο που λειτουργεί από 6 π.μ. μέχρι 9 μ.μ.

2. Καταφύγιο «Γιόσος Αποστολίδης» 2720μ:

Βρίσκεται ανάμεσα στις κορυφές Προφήτης Ηλίας και Τούμπα, στο οροπέδιο των Μουσών. Ονομάστηκε έτσι προς τιμήν του ορειβάτη Γιόσου Αποστολίδη, που πρωτοστάτησε στο χτίσιμό του και σκοτώθηκε το 1964 στον Όλυμπο. Διαθέτει δεξαμενή νερού και είναι χωρητικότητας 80 ατόμων. Προσεγγίζεται από το Λιτόχωρο (ΣΕΟ Θεσσαλονίκης).

3. Καταφύγιο Δ «Δημήτρης Μπουντόλας» 940μ:

Καταφύγιο του ΕΟΣ Θεσσαλονίκης που βρίσκεται στην τοποθεσία Σταυρός, πάνω στο δρόμο από Λιτόχωρο προς την τοποθεσία Πριόνια. Είναι δυναμικότητας 40 ατόμων και διαθέτει πηγαίο νερό. Πήρε την ονομασία του από τον ορειβάτη Δημήτρη Μπουντόλα, που σκοτώθηκε το 1985 στα Ιμαλία. Προσεγγίζεται από το Λιτόχωρο και λειτουργεί από τον Απρίλιο έως το Νοέμβριο (ΕΟΣ Θεσ/κης).

4. Καταφύγιο Β «Βρυσοπούλες» 1800μ:

Ανήκει στην ΕΟΟΑ και βρίσκεται στην τοποθεσία Βρυσοπούλες, στην κοιλάδα του Σπαρμού, κοντά στο κέντρο εκπαίδευσης καταδρομέων του Στρατού (ΚΕΟΑΧ Ολύμπου) και στο

χιονοδρομικό κέντρο, το οποίο λειτουργεί με φροντίδα του στρατού. Διαθέτει πηγαίο νερό και είναι δυναμικότητας 40 ατόμων. Στο καταφύγιο καταλήγει ο δρόμος από τη Ελασσόνα. Στο ανώτερο σημείο του αναβατήρα του χιονοδρομικού κέντρου (2450μ) υπάρχει ένα μικρό ξύλινο κτίσμα, το οποίο σε περίπτωση ανάγκης μπορεί να εξυπηρετήσει 6 άτομα. Για την είσοδο απαιτείται άδεια από το Γενικό Επιτελείο Στρατού.

5. Καταφύγιο Γ «Χρήστος Κάκαλος» 2650μ:

Ανήκει στην ΕΟΟΑ και βρίσκεται στην άκρη του οροπεδίου των Μουσών, πάνω από το Μαυρόλογγο. Διαθέτει δεξαμενή νερού και μπορεί να φιλοξενήσει μέχρι 20 άτομα. Προσεγγίζεται από το Λιτόχωρο.

6. Τοποθεσία Πριόνια 1100 μ:

Στα Πριόνια υπάρχει πρόχειρη ξύλινη κατασκευή, όπου τους θερινούς μήνες προσφέρονται φαγητό και αναψυκτικά. Διαθέτει πηγαίο νερό. Εδώ σταματούν τα περισσότερα αυτοκίνητα των επισκεπτών.

7. Κορυφή Άγιος Αντώνιος 2815 μ:

Υπάρχει το κτίριο του Επιστημονικού Κέντρου Ολύμπου (ΕΚΟ) του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, το οποίο αποτελεί καταφύγιο ανάγκης (bivouac). Κτίστηκε το 1961 και χρησιμοποιήθηκε για μετεωρολογικές παρατηρήσεις. Είναι δυναμικότητας 12 ατόμων.

8. Τοποθεσία Λιβαδάκι 2100 μ:

Στο Λιβαδάκι υπάρχει φυλάκιο του Δασαρχείου που χτίστηκε το 1955 και διαθέτει νερό από υπαίθρια δεξαμενή και είναι χωρητικότητας 6 ατόμων.

9. Τοποθεσία Μεγάλη Γούρνα 2550 μ:

Στο τέλος του δρόμου, που αρχίζει από τα Καλύβια Κοκκινοπηλού, κατασκευάζεται καταφύγιο δυναμικότητας 10 ατόμων.

10. Τοποθεσία Σαλατούρα 1790 μ:

Βόρεια της κορυφής Πυξάρι (1803 μ) υπάρχει παλιό πυροφυλάκιο δυναμικότητας 6 ατόμων.

11. Τοποθεσία Πυλώνες Αγίου Αντωνίου 2360 μ:

Υπάρχει καταφύγιο ανάγκης που ανήκει στο Κ.Ε.Ο.Α.Χ. και είναι δυναμικότητας 9 ατόμων.

12. Τοποθεσία Κρεβάτια Βροντούς 960 μ:

Εδώ υπάρχει καταφύγιο χωρητικότητας 20 ατόμων.

13. Τοποθεσία Άνω Πηγάδι 1400 μ:

Στο Άνω Πηγάδι υπάρχει καταφύγιο του ΣΕΟ Λεπτοκαρυάς δυναμικότητας 18 ατόμων.

ΗΠΕΙΡΟΣ¹

Στα όρη **Βάλτοι (Αετοί)** του νομού Πρεβέζης και πιο συγκεκριμένα στην τοποθεσία Λακκώματα, σε υψόμετρο 1350 μ., υπάρχει το ορειβατικό καταφύγιο του Ο.Σ. Πρέβεζας, δυναμικότητας 10 ατόμων.

Στο **Γράμμο** στην τοποθεσία Αετομηλίτσα, σε υψόμετρο 1400μ., στο ομώνυμο χωριό λειτουργεί ξενώνας σαν καταφύγιο.

Στο όρος **Μαυροβούνι** του νομού Ιωαννίνων, στην τοποθεσία Κόκκινη Βρύση, σε υψόμετρο 1850μ., υπάρχει καταφύγιο που διαχειρίζεται ο Δήμος Μετσόβου και είναι χωρητικότητας 29 ατόμων.

Στο όρος **Μιτσικέλι** του νομού Ιωαννίνων στη θέση Βρύση Παλιοχωρίου και σε υψόμετρο 1400μ., βρίσκεται το καταφύγιο του ΕΟΣ Ιωαννίνων, με την ονομασία Α. Βερτόδουλος, δυναμικότητας 28 ατόμων.

Στο **Σμόλικά**, σε υψόμετρο 1700μ., στην τοποθεσία Νάνες υπάρχει ένα καταφύγιο που διαχειρίζεται η Κοινότητα Παλιοσελίου, δυναμικότητας 20 ατόμων.

Στον ορεινό όγκο της **Τίμφος** και συγκεκριμένα στο Διάσελο Αστράκας, σε υψόμετρο 1950μ., υπάρχει ορειβατικό καταφύγιο του ΕΟΣ με 53 κρεβάτια.

^{1, 2} Περιοδικό «Χειμερινές Αποδράσεις», τεύχος 2005-2006

ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ¹

Στο όρος **Άσκιο** του νομού Κοζάνης σε υψόμετρο 1480μ., στη θέση Ράχη Μακρυγιάννη, βρίσκεται το ορειβατικό καταφύγιο του Χ.Ο.Ο. Πτολεμαΐδας, χωρητικότητας 60 ατόμων.

Στο οροπέδιο του όρους **Βαρνούς** δυτικά του νομού Φλωρίνης υπάρχει καταφύγιο ανάγκης του ΣΕΟ Φλωρίνης, σε υψόμετρο 1050μ., δυναμικότητας 6 ατόμων.

Στον ορεινό όγκο της **Βασιλίτσας** της βόρειας Πίνδου, στο νομό Γρεβενών λειτουργούν δύο καταφύγια του Χιονοδρομικού Ορειβατικού Συλλόγου Γρεβενών.

- i. Το ένα βρίσκεται στο διάσελο της **Γομάρας** σε υψόμετρο 1820μ. και είναι χωρητικότητας 60 ατόμων.
- ii. Το άλλο βρίσκεται στο διάσελο της **Βασιλίτσας** σε υψόμετρο 1800μ και μπορεί να φιλοξενήσει 30 άτομα.

Στο **Βέρμιο** στο χιονοδρομικό κέντρο λειτουργούν δύο καταφύγια.

- ✓ Το ένα βρίσκεται στην τοποθεσία **Σέλι**, σε υψόμετρο **1450μ.**, δυναμικότητας 75 ατόμων και ανήκει στον ΕΟΣ Θεσσαλονίκης.
- ✓ Το δεύτερο είναι **στην ίδια τοποθεσία** σε υψόμετρο **1500μ.**, δυναμικότητας 120 ατόμων διαχειρίζεται από το Σύλλογο Χιονοδρόμων Ορειβατών (Σ.Χ.Ο.) Βέροιας και είναι ανοιχτά όλο το χρόνο.

Επίσης στο **Βέρμιο** κοντά στο χιονοδρομικό κέντρο 3-5 Πηγάδια του νομού Ημαθίας λειτουργούν όλο το χρόνο δύο ορειβατικά καταφύγια.

- α) Το ένα βρίσκεται σε υψόμετρο **1450μ.** και είναι χωρητικότητας 35 ατόμων και
- β) το άλλο βρίσκεται σε υψόμετρο **1470μ** και είναι δυναμικότητας 85 ατόμων. Και τα δύο λειτουργούν από τον ΕΟΣ Νάουσας και είναι αποκλειστικά για τα μέλη του ορειβατικού συλλόγου.

Στο όρος **Βέρνο**, το γνωστό κοινώς Βίτσι, υπάρχουν δύο ορειβατικά καταφύγια.

- i. Το πρώτο καταφύγιο βρίσκεται στην τοποθεσία **Βίγλα Πισοδερίου**, σε υψόμετρο 1650μ., διαθέτει 30 κρεβάτια και ανήκει στο Σ.Ο.Χ. Φλώρινας.
- ii. Το δεύτερο καταφύγιο βρίσκεται στη θέση **Τριανταφυλλιά** σε υψόμετρο 1650μ., ονομάζεται Α.Μοτεσνίτσας, διαθέτει 22 κλίνες και ανήκει στο Σ.Ε.Ο. Φλώρινας.

Στο όρος **Βερτίσκος** του νομού Σερρών και πιο συγκεκριμένα στην τοποθεσία Τσιπλάκη σε υψόμετρο 560μ υπάρχει ένα μικρό καταφύγιο του Ε.Ο.Σ. Νιγρήτας.

Στο βουνό **Βουνάσα** του νομού Γρεβενών, σε υψόμετρο 1420μ., στη θέση Πρίονος βρίσκεται το ορειβατικό καταφύγιο του Φ.Ο.Χ.Σ. Δεσκάτης, δυναμικότητας 65 ατόμων.

Στο όρος **Βροντού** των Σερρών, στην τοποθεσία Λαϊλιά, σε υψόμετρο 1500μ, κοντά στο χιονοδρομικό κέντρο το 1978 δημιουργήθηκε από τον Ορειβατικό Σύλλογο Σερρών το καταφύγιο «Χρήστος Καραμπουρούνης», δυναμικότητας 80 ατόμων. Το καταφύγιο διαθέτει ακόμα κεντρική θέρμανση, εστιατόριο και καφέ.

Στο όρος **Παγγαίο** λειτουργούν 5 καταφύγια:

- i. Το πρώτο βρίσκεται στην τοποθεσία **Χατζηκώστα Σουλνιάρη** σε υψόμετρο 960μ. Είναι χωρητικότητας 30 ατόμων, ονομάζεται Π. Μπούμπας και ανήκει στον Ε.Ο.Σ. Ροδολίβους
- ii. Το δεύτερο καταφύγιο είναι του Ε.Ο.Σ.Χ. Πρώτης στη θέση **Μπουγατίνα**, και σε υψόμετρο 1200μ.
- iii. Το τρίτο ορειβατικό καταφύγιο βρίσκεται στην τοποθεσία **Βλάχικα Καλύβια** σε υψόμετρο 1550μ. Ονομάζεται Α. Πεταλούδας, υπάγεται στον Σ.Χ.Ο. Καβάλας και διαθέτει 25 κρεβάτια.
- iv. Το τέταρτο καταφύγιο βρίσκεται στα **1580μ** του Παγγαίου όρους, ανήκει στον Ε.Ο.Σ. Καβάλας και μπορεί να φιλοξενήσει έως 25 άτομα.

- v. Και το τελευταίο καταφύγιο βρίσκεται στην τοποθεσία **Κοιλάδα του Ορφέα** σε υψόμετρο 1640μ, έχει την ονομασία Σ. Χατζηγεωργίου, διαθέτει 60 κλίνες και ανήκει στον Σ.Χ.Ο. Καβάλας.

Στο βουνό **Λάικο** του νομού Πέλλας και συγκεκριμένα στη θέση Βρύση υπάρχει ορειβατικό καταφύγιο του Φ.Ο.Ο. Γιαννιτσών, σε υψόμετρο 1300μ. Το καταφύγιο διαθέτει 6 κρεβάτια.

Στα **Πιέρια** όρη ακολουθώντας το διεθνές μονοπάτι E4 πάνω από το οροπέδιο της Αβδέλλας,

- Φτάνουμε στο καταφύγιο της θέσης **Άνω Μηλιά**, σε υψόμετρο 1050μ. Ονομάζεται Ι. Χασιώτης, διαθέτει 60 κρεβάτια και τρεχούμενο νερό. Προσφέρει φαγητό και γεύμα. Το καταφύγιο λειτουργεί όλα τα Σαββατοκύριακα του χρόνου και ανήκει στον Ε.Ο.Σ. Κατερίνης με τον οποίο πρέπει να έρθει κανείς σε συνεννόηση αν θέλει να διανυκτερεύσει σ' αυτό.
- Επίσης, στα **Πιέρια** και συγκεκριμένα στην τοποθεσία **Λαγομάννα**, σε υψόμετρο 1420μ. υπάρχει ορειβατικό καταφύγιο του Ε.Ο.Σ. Κοζάνης, χωρητικότητας 40 ατόμων.
- Από την άλλη πλευρά της οροσειράς υπάρχει ένα μικρό καταφύγιο του Ο.Σ. Βελβεντού σε υψόμετρο 1650μ, στη θέση **Γιούρτα Τούρλας** και διαθέτει 50 κρεβάτια.
- Υπάρχει το καταφύγιο του Σ.Ε.Ο. Κατερίνης, που βρίσκεται στην τοποθεσία **Σαρακατσάνα**, σε υψόμετρο 1680μ και διαθέτει 100 κρεβάτια.
- Τέλος, το καταφύγιο του Σ.Ε.Ο. Κοζάνης βρίσκεται πιο πάνω από το χωριό Καταφύγι, στη θέση **Μπάρα Αβδέλλας**. Το υψόμετρο είναι 1945μ. και έχει την ονομασία Μ. Κυρατσούς. Είναι ανοιχτό τα Σαββατοκύριακα, διαθέτει 80 κρεβάτια, έχει κουζίνα και τρεχούμενο νερό. Στο καταφύγιο προσφέρονται φαγητό και πρόγευμα μετά από συνεννόηση με τον ΣΕΟ Κοζάνης.

Στο ύψωμα του **Προφήτη Ηλία**, στη θέση Σμάθκο Κοζάνης υπάρχει ένα μικρό καταφύγιο του Σ.Ε.Ο. Κοζάνης, σε υψόμετρο 900μ. Το καταφύγιο μπορεί να φιλοξενήσει μέχρι 5 άτομα.

Στο όρος **Υψάριο ή Ψαριό** της Θάσου σε υψόμετρο 910μ., υπάρχει ορειβατικό καταφύγιο του Ο.Σ. Θάσου. Βρίσκεται στη θέση Κούκλα, είναι δυναμικότητας 15 ατόμων και ονομάζεται Ι. Παναγιώτου.

Στο νομό Δράμας στον ορεινό όγκο του **Φαλακρού** λειτουργούν 4 καταφύγια.

- I. Το πρώτο βρίσκεται στη θέση **Μπαρντίσεβα**, σε υψόμετρο 1140μ και διαθέτει 18 κλίνες.
- II. Το δεύτερο είναι σε υψόμετρο 1400μ στη θέση **Κουρί** και διαθέτει 12 κρεβάτια.
- III. Το τρίτο καταφύγιο βρίσκεται στην τοποθεσία **Χορός**, σε υψόμετρο 1650μ και είναι χωρητικότητας 16 ατόμων.
- IV. Το τέταρτο καταφύγιο βρίσκεται στο οροπέδιο και συγκεκριμένα στη θέση **Άγιο Πνεύμα**, κοντά στο χιονοδρομικό κέντρο. Το υψόμετρο είναι 1720μ και μπορεί να φιλοξενήσει έως 80 άτομα. Όλα τα καταφύγια του όρους ανήκουν στον Ε.Ο.Σ. Δράμας.

Στο όρος **Χορτιάτης** του νομού Θεσσαλονίκης υπάρχει ένα ορειβατικό καταφύγιο. Βρίσκεται σε υψόμετρο 1000μ, διαθέτει 45 κρεβάτια και ανήκει στο Σ.Ε.Ο. Θεσσαλονίκης.

ΘΡΑΚΗ¹

Στο όρος **Παπίκιο** του νομού Ροδόπης και συγκεκριμένα στην τοποθεσία Φύλακας, υπάρχει σε υψόμετρο 1030μ, καταφύγιο του Ε.Ο.Σ. Κομοτηνής. Έχει την ονομασία Χ. Δήμου και διαθέτει 50 κρεβάτια.

Στο όρος **Χαϊντού** του νομού Ξάνθης υπάρχει το ορειβατικό καταφύγιο του Ε.Ο.Σ. Ξάνθης στη θέση Λειβαδίτης και σε υψόμετρο 1220μ. Το καταφύγιο διαθέτει 36 κρεβάτια.

¹,Περιοδικό «Χειμερινές Αποδράσεις», τεύχος 2005-2006

ΕΥΒΟΙΑ¹

Στο όρος **Δίρφη** βρίσκεται το ορειβατικό καταφύγιο του Ε.Ο.Σ. Χαλκίδας, στην τοποθεσία Λειρί και σε υψόμετρο 1110μ. Το καταφύγιο έχει την ονομασία Μ. Νικολάου, είναι χωρητικότητας 55 ατόμων και βρίσκεται σε πολύ καλή κατάσταση.

Στο νοτιότερο άκρο της Εύβοιας στο βουνό **Όχη** και συγκεκριμένα στη θέση Καστανόλογγος, σε υψόμετρο 1020μ, βρίσκεται ένα καταφύγιο χωρητικότητας 25 ατόμων, που ανήκει στο Γιοκάλειο Ίδρυμα.

ΚΡΗΤΗ²

Στο όρος **Δίκητη** του νομού Λασιθίου και συγκεκριμένα στη θέση Στροβίλι Λιμνάκαρου (1350μ.) υπάρχει ορειβατικό καταφύγιο του Ε.Ο.Σ Λασιθίου, χωρητικότητας 12 ατόμων.

Στον ορεινό όγκο του **Ψηλορείτη ή Ίδη** υπάρχουν δύο καταφύγια.

- ✓ Το ένα βρίσκεται στα ανατολικά, στη θέση **Πρίνος**, σε υψόμετρο 1110μ, είναι χωρητικότητας 30 ατόμων και είναι του Ε.Ο.Σ. Ηρακλείου.
- ✓ Το άλλο είναι δυτικότερα στη θέση **Τουμπωτός Πρίνος**, σε υψόμετρο 1500μ. Μπορεί να φιλοξενήσει μέχρι 28 άτομα και ανήκει στον Ε.Ο.Σ. Ρεθύμνου.

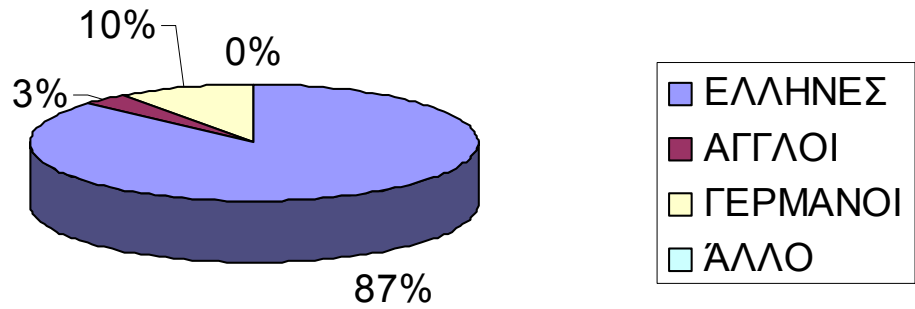
Τέλος, στα **Λευκά Όρη** λειτουργούν τέσσερα ορειβατικά καταφύγια του Ε.Ο.Σ. Χανίων.

- Το πρώτο βρίσκεται σε υψόμετρο 1200μ στη θέση **Ταύρη** και είναι χωρητικότητας 46 ατόμων.
- Το δεύτερο βρίσκεται σε υψόμετρο 1400μ στην τοποθεσία **Βόλικας** και διαθέτει 25 κρεβάτια.
- Το τρίτο καταφύγιο βρίσκεται σε υψόμετρο 1640μ στη θέση **Καλλέργη** και έχει 45 κρεβάτια.
- Και το τέταρτο βρίσκεται σε υψόμετρο 1970μ στο **Διάσελο της Σβουριχτής**. Ονομάζεται Χ. Χουλιόπουλος και διαθέτει 22 κρεβάτια.

^{1,2}, Περιοδικό «Χειμερινές Αποδράσεις», τεύχος 2005-2006

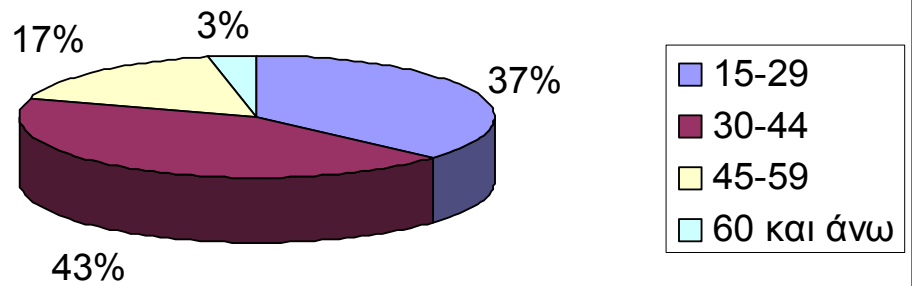
ΜΕΡΟΣ Γ

**ΠΟΙΕΣ ΟΙ ΚΥΡΙΕΣ ΕΘΝΙΚΟΤΗΤΕΣ
ΤΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ ΠΕΛΑΤΩΝ ΣΑΣ;**

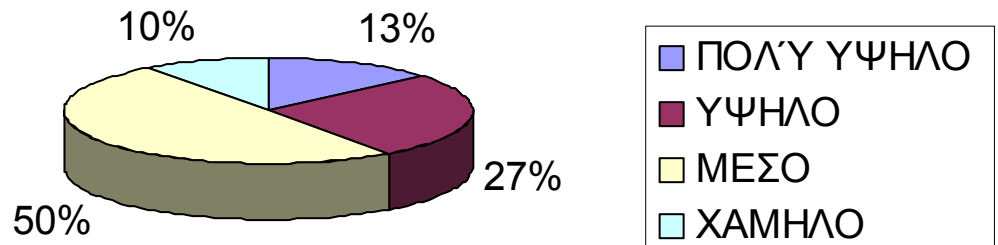
(Διάγραμμα 1)

**ΠΟΙΕΣ ΟΙ ΚΥΡΙΟΤΕΡΕΣ ΗΛΙΚΙΕΣ ΤΩΝ
ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ ΠΕΛΑΤΩΝ ΣΑΣ;**

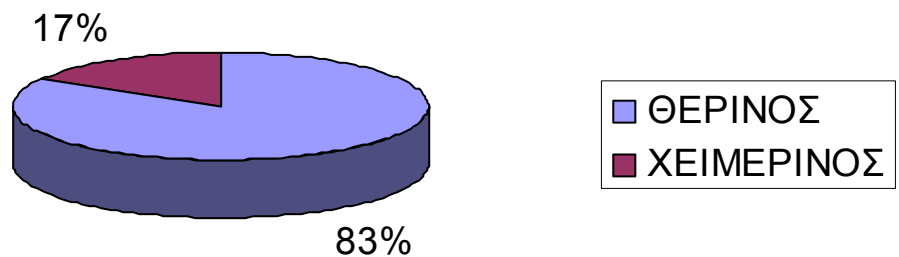
(Διάγραμμα 2)

ΠΟΙΟ ΤΟ ΜΕΣΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΤΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ ΠΕΛΑΤΩΝ ΣΑΣ;

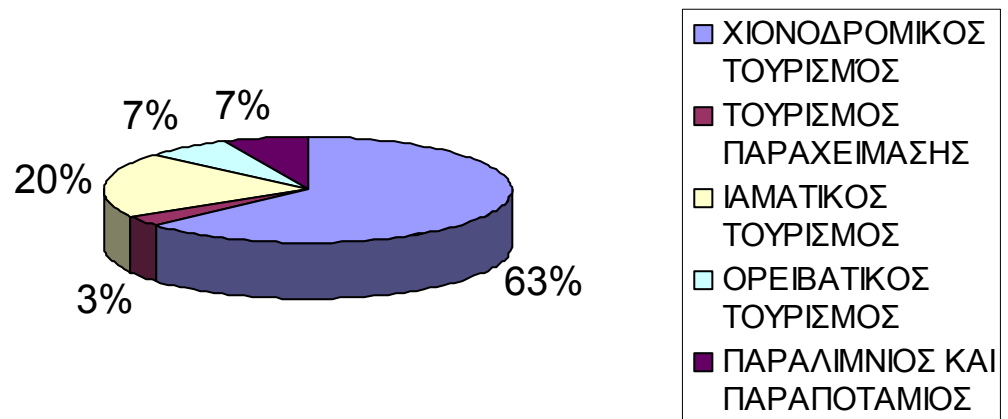
(Διάγραμμα 3)

ΠΟΙΟ ΕΙΔΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΟΥΝ ΟΙ ΠΕΛΑΤΕΣ ΣΑΣ;

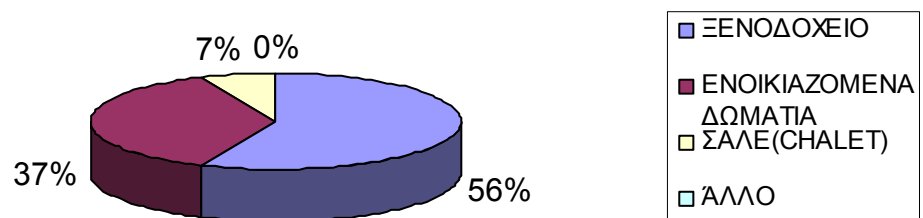
(Διάγραμμα 4)

**ΠΟΙΑ ΜΟΡΦΗ ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΥ
ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΠΡΟΤΙΜΟΥΝ ΟΙ
ΠΕΛΑΤΕΣ ΣΑΣ;**

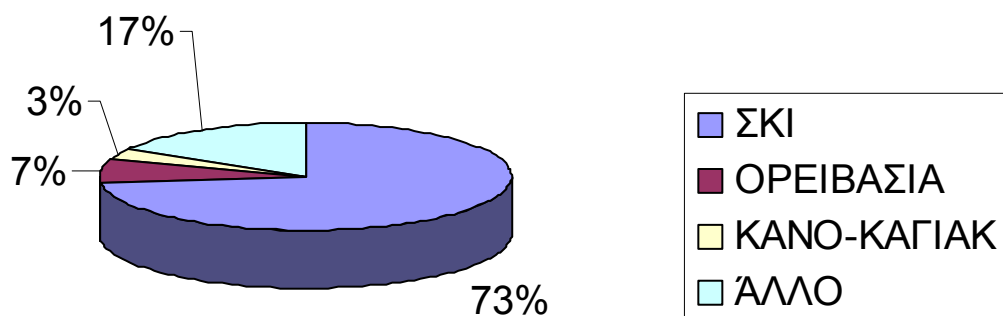
(Διάγραμμα 5)

**ΠΟΙΟ ΕΙΔΟΣ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΟΣ
ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΝ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ ΟΙ
ΤΟΥΡΙΣΤΕΣ ΠΕΛΑΤΕΣ ΣΑΣ ΓΙΑ
ΧΕΙΜΕΡΙΝΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟ;**

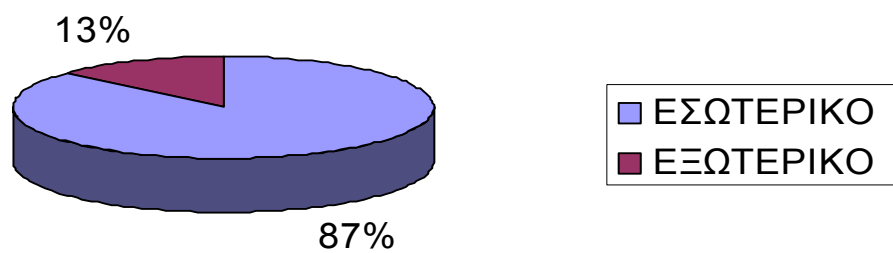
(Διάγραμμα 6)

**ΓΙΑ ΠΟΙΑ ΧΕΙΜΕΡΙΝΑ ΣΠΟΡ
ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΑΙ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ ΟΙ
ΠΕΛΑΤΕΣ ΣΑΣ;**

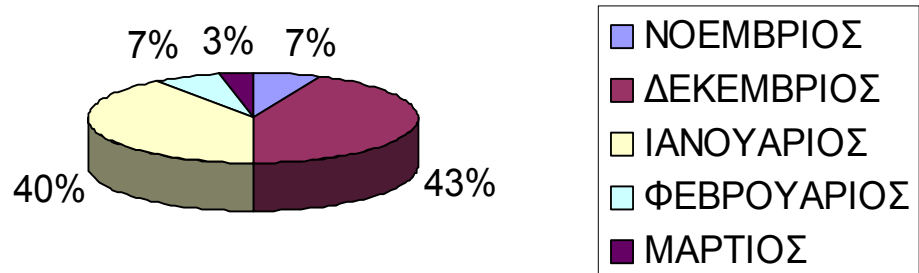
(Διάγραμμα 7)

**ΟΙ ΠΕΛΑΤΕΣ ΣΑΣ ΕΠΙΛΕΓΟΥΝ ΓΙΑ
ΧΕΙΜΕΡΙΝΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟ:**

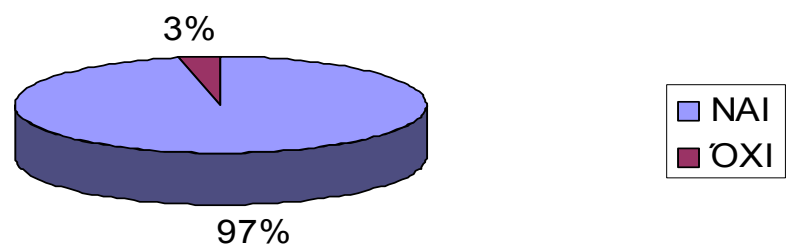
(Διάγραμμα 8)

**ΠΟΙΟΣ ΕΙΝΑΙ Ο ΜΗΝΑΣ ΑΙΧΜΗΣ
ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ
ΕΛΛΑΔΑ ΓΙΑ ΤΟ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΣΑΣ
ΓΡΑΦΕΙΟ;**

(Διάγραμμα 9)

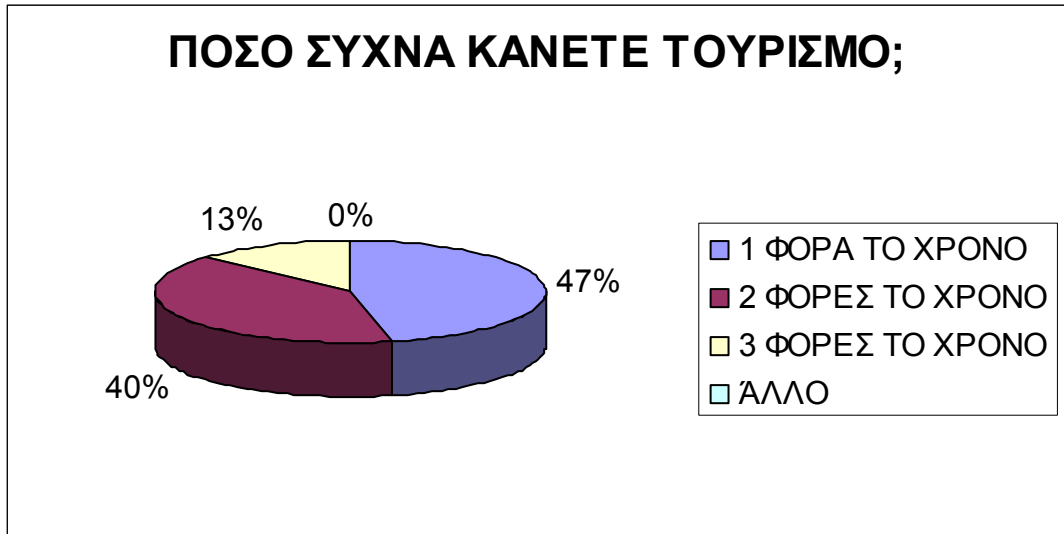
**ΠΑΡΑΤΗΡΕΙΤΑΙ ΑΥΞΗΣΗ ΣΤΗΝ
ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΥ
ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΤΑ
ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ 10 ΧΡΟΝΙΑ;**

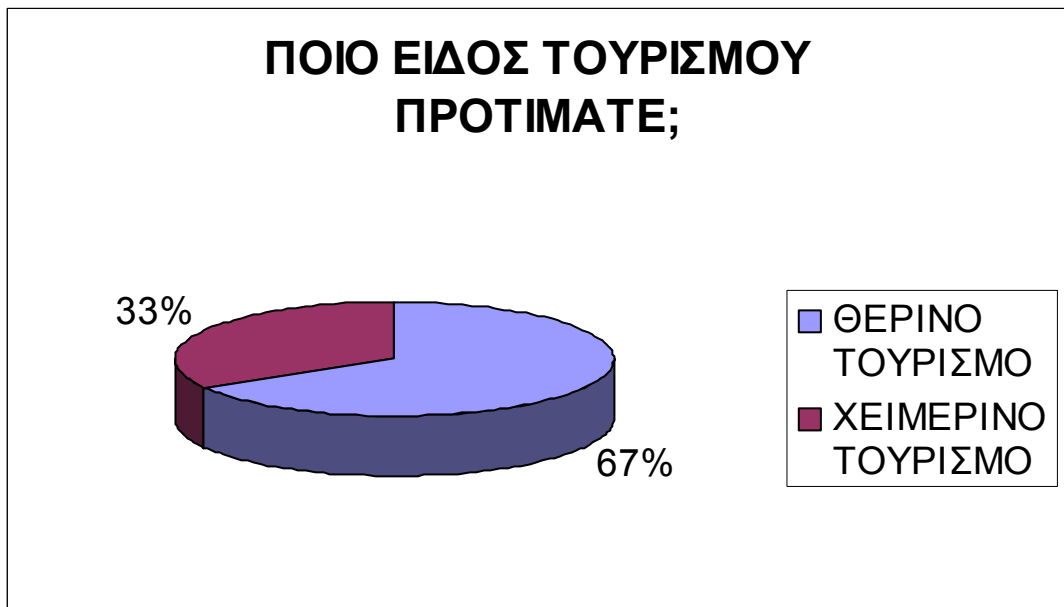
(Διάγραμμα 10)

ΜΕΡΟΣ Δ

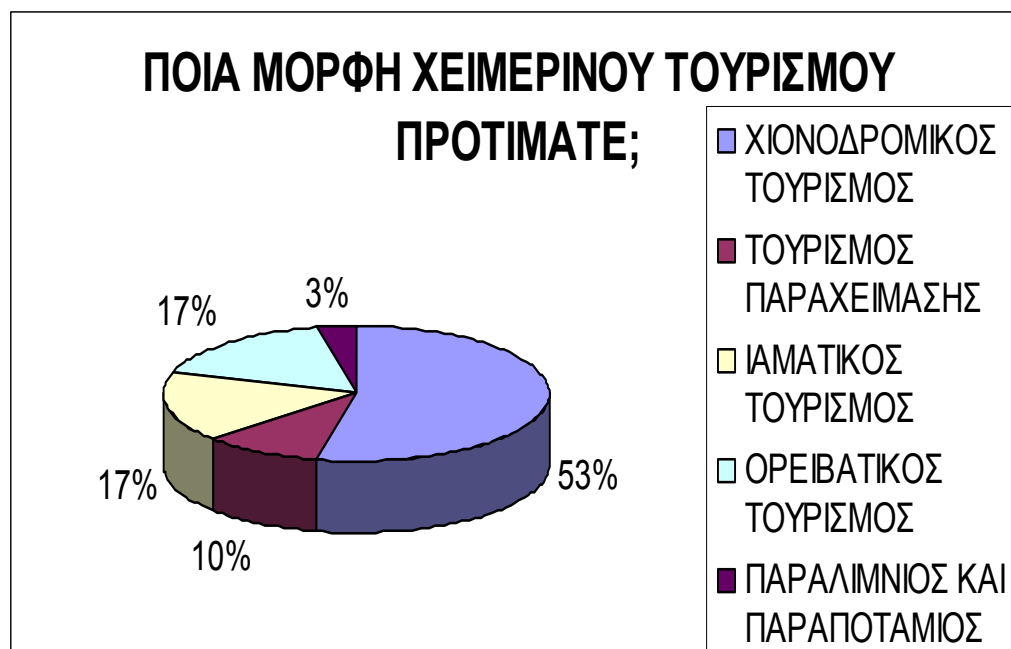
□□

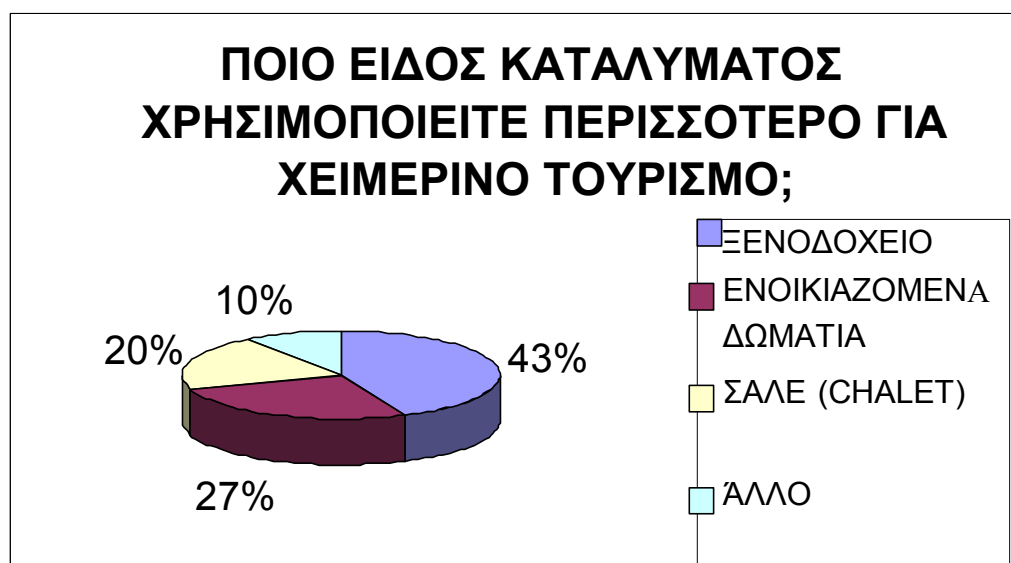
(Διάγραμμα Α)

(Διάγραμμα Β)

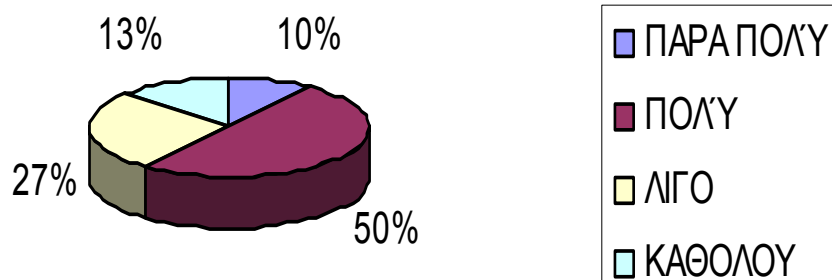

(Διάγραμμα Γ)

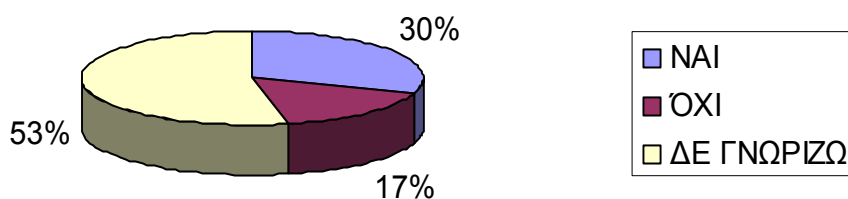
(Διάγραμμα Δ)

**ΚΑΤΑ ΠΟΣΟ ΕΙΣΤΕ ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΜΕΝΟΙ
ΑΠΟ ΤΙΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΠΟΥ ΣΑΣ
ΠΑΡΕΧΟΝΤΑΙ ΟΤΑΝ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΕΙΤΕ
ΧΕΙΜΕΡΙΝΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟ;**

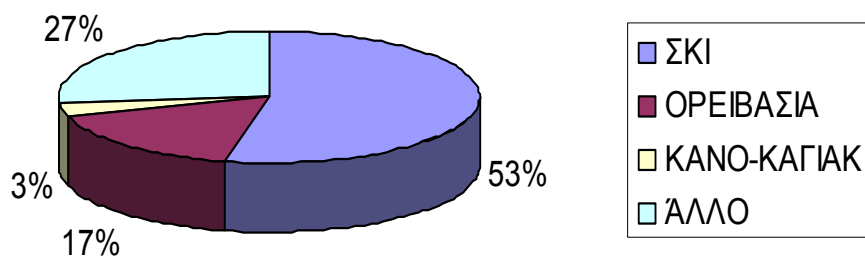
(Διάγραμμα Ε)

**ΠΙΣΤΕΥΕΤΕ ΠΩΣ ΥΠΑΡΧΟΥΝ
ΑΡΚΕΤΟΙ ΣΥΛΛΟΓΟΙ ΠΟΥ
ΑΣΧΟΛΟΥΝΤΑΙ ΜΕ ΤΑ ΧΕΙΜΕΡΙΝΑ
ΣΠΟΡ;**

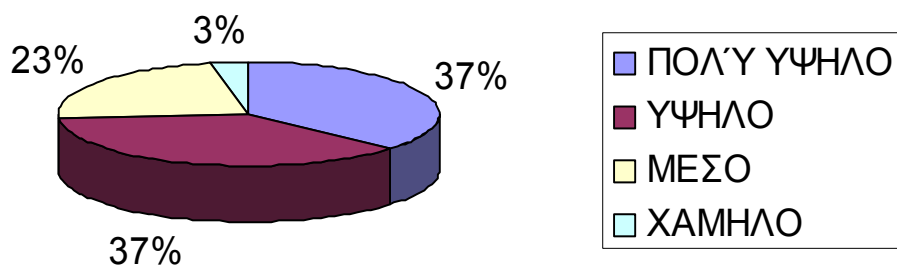
(Διάγραμμα ΣΤ)

ΓΙΑ ΠΟΙΑ ΧΕΙΜΕΡΙΝΑ ΣΠΟΡ ΕΝΔΙΑΦΕΡΕΣΤΕ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ;

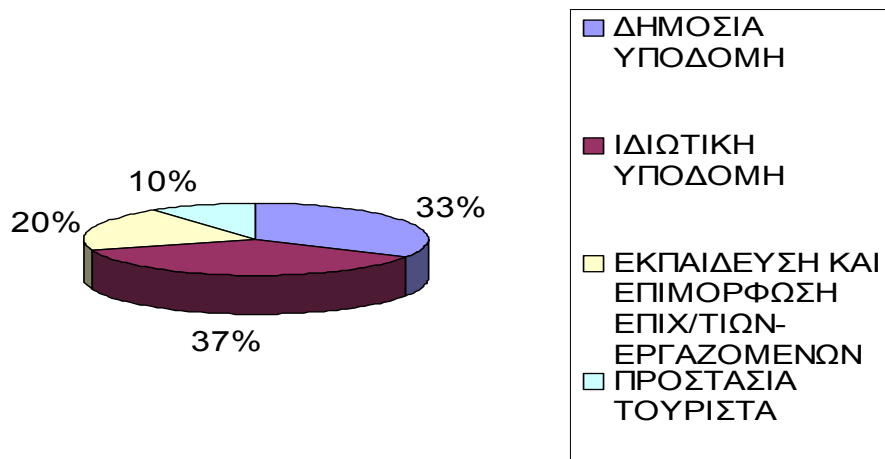
(Διάγραμμα Ζ)

ΘΕΩΡΕΙΤΕ ΤΟ ΚΟΣΤΟΣ ΤΩΝ ΧΕΙΜΕΡΙΝΩΝ ΔΙΑΚΟΠΩΝ ΣΑΣ:

(Διάγραμμα Η)

**ΠΟΙΟΥΣ ΣΤΟΧΟΥΣ ΜΠΟΡΟΥΜΕ ΝΑ ΒΑΛΟΥΜΕ
ΩΣΤΕ ΝΑ ΒΕΛΤΙΩΣΟΥΜΕ ΤΗΝ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΤΩΝ
ΠΡΟΣΦΕΡΟΜΕΝΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΣΤΟ ΧΕΙΜΕΡΙΝΟ
ΤΟΥΡΙΣΜΟ;**

(Διάγραμμα Θ)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Edmonds J., "International Time-sharing", 1986
- Fennell D., «Οικοτουρισμός», Εκδ. Έλλην, 2001
- Gartner W., «Τουριστική Ανάπτυξη, Αρχές, Διαδικασίες και Πολιτικές», Εκδ. Έλλην, 2001
- Iwand M., "Tourismus und Umwelt", TUI GmbH/Co. KG, Hannover 1993
- Morrison A., «Τουριστικό και Ταξιδιωτικό Μάρκετινγκ», Εκδ. Έλλην, Αθήνα 1999
- Άγνωστος Συντάκτης, Εφημερίδα Το Βήμα, «Απροστάτευτες οι...προστατευόμενες περιοχές», 11-10-2003
- Άγνωστος Συντάκτης, Εφημερίδα Ημερησία, «Στη μεταολυμπιακή περίοδο εναποθέτουν τις ελπίδες τους τώρα οι ξενοδόχοι», 21-8-2004
- Βαρβαρέσος Σ., «Τουρισμός- Έννοιες, Μεγέθη, Δομές», Εκδ. Προπομπός, 2000
- Βαρβαρέσος Σ., «Τουριστική Ανάπτυξη και Διοικητική Αποκέντρωση», Εκδ. Προπομπός, 1999
- Γαλάνη-Μουτάφη Β., «Έρευνες για τον τουρισμό στην Ελλάδα και την Κύπρο, Μια ανθρωπολογική προσέγγιση», Εκδ. Προπομπός, 2002
- Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς, Προγράμματα διακοπών για νέους, Αθήνα 2000
- Γεωτρόπιο, Εβδομαδιαίο Περιοδικό της Εφημερίδας Ελευθεροτυπία, τεύχη 10-230
- Γκιόλμαν Μ., «Ελληνικός Τουρισμός, Μύθοι και Πραγματικότητα- Το yachting στην Ελλάδα», Εκδ. Anubis, 1996
- Έξαρχος Γ., Καραγιάννης Στ., «Αγροτουρισμός- Μοχλός για την ανάπτυξη της υπαίθρου», Κέντρο Τεχνολογικής Έρευνας Κρήτης, 2004
- Ηγουμενάκης Ν., Κραβαρίτης Κ., Λύτρας Π., «Εισαγωγή στον Τουρισμό», Εκδ. Interbooks, 1998
- Κοκκώσης Κ., Τσάρτας Π., «Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη και Περιβάλλον», Εκδ. Κριτική, 2001

- Κολτσιδόπουλος Γ., «Τουρισμός-Θεωρητική προσέγγιση», Εκδ. Έλλην, 2000
- Κουδουμά Μ., Σημειώσεις στο μάθημα Τουρισμός υγείας, 2004
- Κραβαρίτης Κ., «Επαγγελματικός Τουρισμός», Εκδ. Interbooks, 1998
- Λύτρας Π., «Ο Τουρισμός προς το 2000, Θεωρητικές επισημάνσεις και Πρακτικές προσεγγίσεις», Εκδ. Interbooks 1989
- Λύτρας Π., «Τουριστική Ψυχολογία», Εκδ. Interbooks, 1993
- Λύτρας Π., «Τουριστική Ανάπτυξη», Εκδ. Παπαζήση
- Παυλόπουλος Π., «Ο χειμερινός τουρισμός στην Ελλάδα, Ανάλυση, Συμπεράσματα, Προτάσεις», Ι.Τ.Ε.Π., Αθήνα 2001
- Περιοδικό «Κυνηγετικά Νέα», τεύχος Ιουλίου 2000
- Περιοδικό «Χειμερινές Αποδράσεις», τεύχος 2004-2005
- Περιοδικό «Χειμερινές Αποδράσεις», τεύχος 2005-2006
- Σφακιανάκης Μ., «Εναλλακτικές Μορφές Τουρισμού», Εκδ. Έλλην, 2000
- Σωτηριάδης Μ., «Τουριστική Πολιτική», Ηράκλειο 1994
- Τουρισμός και Οικονομία, Μηνιαίο Περιοδικό, τεύχη ετών 2001-2005
- Υπουργείο Ανάπτυξης- Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού, «Τουριστική Πολιτική, Πρόταση σχεδίου Περιφερειακής Ανάπτυξης 2000-2006, Τομέας Τουρισμού», Επιτροπή Κατάρτισης Σ.Π.Α., Μάρτιος 1999
- Υπουργείο Τουρισμού, Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού, Πρόγραμμα Κοινωνικού Τουρισμού, 2004
- Φυλλάδιο ΕΟΤ, Αριθ. 10, «Παρνασσός, Χιονοδρομικό κέντρο», Μάρτιος 1991
- Φυλλάδιο Ε.Ο.Τ., «Το Ευρωπαϊκό Μονοπάτι μεγάλων διαδρομών E4 GR»
- Φυλλάδιο Ε.Ο.Τ., «Το Ευρωπαϊκό μονοπάτι E6 GR»

Ιστοσελίδες

- www.parnassos.gr, 4/10/2005
- www.ggneasgenias.gr, 12/10/2005
- www.yahoo.gr, 21/10/2005
- www.google.gr, 5/11/2005
- www.trekkinghellas.gr, 27/11/2005
- www.gnto.gr, 2/12/2005

www.e-travels.gr , 4/12/2005

www.travel-watch.com , 4/12/2005

www.traveldailynews.com , 6/12/2005

www.world-tourism.org , 6/12/2005

www.wttc.org, 27/11/2005